

STRATEGIE ROZVOJE LIBERECKÉHO KRAJE 2006-2020

AKTUALIZACE 2012

Aktualizace Strategie rozvoje Libereckého kraje byla schválena Zastupitelstvem Libereckého kraje usnesením č. 336/12/ZK ze dne 25. 09. 2012.

Aktualizace Strategie rozvoje Libereckého kraje je dílem dle zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a všechna majetková práva k dílu je oprávněn vykonávat Liberecký kraj. Pokud bude do práva k dílu neoprávněně zasazeno, bude se Liberecký kraj domáhat nápravy soudní cestou.

Liberecký kraj
U Jezu 642/2a, 461 80 Liberec 2

**Výpis z usnesení z 8. zasedání Zastupitelstva Libereckého kraje
konaného dne 25. 09. 2012**

USNESENÍ č. 336/12/ZK

Aktualizace Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 - 2020

Zastupitelstvo kraje po projednání

s c h v a l u j e

znění aktualizované Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 - 2020.

Mgr. Stanislav Eichler

hejtman

V Liberci dne 3. 10. 2012
Zpracovala: Bc. Iveta Jáčová

Zpracovatelský tým

Krajský úřad Libereckého kraje
odbor regionálního rozvoje a evropských projektů
oddělení rozvojových koncepcí

U Jezu 642/2a, 461 80 LIBEREC
tel.: 485 226 111, fax: 485 226 444
e-mail: rozvoj@kraj-lbc.cz
<http://www.kraj-lbc.cz/rozvoj>

Odbor regionálního rozvoje a evropských projektů – koordinátor, Mgr. Michael Otta – vedoucí odboru
RNDr. Pecháčková Ivana, Ing. Ptáčková Ivana, Ing. Chmel Lukáš, Mgr. Patočková Lenka

Odbor kancelář hejtmána LK – Mgr. Broulík Rudolf, pověřený vedoucím odboru
Bc. Fulková Andrea, Mgr. Jiránková Věra, Starý Miloslav, Mgr. Molnár František

Odbor školství, mládeže, tělovýchovy a sportu - Ing. Princová Jiřina, vedoucí odboru
Ing. Čermáková Monika

Odbor sociálních věcí - Bc. Tomínová Kateřina, pověřená vedoucím odboru
Bc. Teplá Martina, Mgr. Vodičková Michaela

Odbor dopravy – Ing. Čáp Jan, pověřený vedením odboru
Ing. Petera Vladimír

Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu - Mgr. Nechvíle Martin, vedoucí odboru
Mgr. Damborská Jana, Mgr. Bc. Ščerbáková Markéta, Mgr. Hornová Eva

Odbor zemědělství a životního prostředí – Ing. Jaroslava Janečková, vedoucí odboru
Ing. Beneš Petr, Ing. Pop Karel, Ing. Miklasová Markéta, RNDr. Šádková Jitka, Mgr. Nekvasil Čestmír, Ing.
Modrý Martin, PhD. , Ing. Rychtaříková Lenka, Traplová Drahomíra, Svačinková Kateřina, Ing. Čermáková
Soňa

Odbor zdravotnictví – PhDr. Riegerová Alena, vedoucí odboru
Ing. Březina Pavel, Ing. Veselá Naďa

Odbor územního plánování a stavebního řádu – RNDr. Lauermannová Kateřina, vedoucí odboru
Ing. Šípková Gabriela, Mgr. Vaško Tomáš, Ing. Sedláčková Věra

Odbor informatiky - Ing. Tvrzník Pavel, vedoucí odboru

Odbor kancelář ředitele – Mgr. Filipová Marie, vedoucí odboru
Mgr. Jarošová Ivana

Oddělení sekretariát ředitele – JUDr. Doležal Bohumír, vedoucí oddělení
Ing. Malý Petr

Foto: Milan Drahoňovský

Obsah

1. Úvod	8
2. Proces pořizování aktualizace Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 – 2020.....	9
3. Východiska pro pořizování a aktualizaci základních strategických dokumentů LK.....	10
3.1. Evropská úroveň	10
3.2. Národní úroveň.....	12
3.3. Krajská úroveň	14
4. Postavení Libereckého kraje v rámci EU a ČR.....	18
5. Socioekonomická analýza Libereckého kraje.....	20
A. Ekonomický potenciál.....	20
A.1 Obecná ekonomická charakteristika kraje.....	20
A.2 Podnikatelské prostředí.....	21
A.3 Výzkum, vývoj a inovace.....	22
A.4 Regionální disparity.....	23
A.5 Zemědělství, lesnictví, hospodářský potenciál vodního hospodářství.....	25
A.6 Cestovní ruch.....	26
Shrnutí.....	27
B. Lidské zdroje.....	29
B.1 Obyvatelstvo	29
B.2 Bydlení a bytový fond.....	30
B.3 Trh práce a zaměstnanost.....	30
B.4 Výchova, vzdělání a osvěta.....	31
B.5 Zdravotnictví.....	32
B.6 Sociální oblast.....	34
B.7 Sport a tělovýchova.....	35
B.8 Kultura a zájmová činnost.....	36
B.9 Zajištění bezpečnosti obyvatel a majetku.....	37
Shrnutí.....	38
C. Infrastruktura	40
C.1 Dopravní infrastruktura a dostupnost.....	40
C.2 Technická infrastruktura.....	42
Shrnutí.....	43
D. Životní prostředí	44
D.1 Stav životního prostředí	44
D.2 Ochrana přírody	46
D.3 Ekologické problémy	47
D.4 Odpadové hospodářství.....	48
D.5 Environmentální řízení.....	48
Shrnutí.....	49
E. Udržitelný rozvoj území a občanské společnosti.....	50
E.1 Spolupráce.....	50
E.2 Rozvoj městských oblastí.....	53
E.3 Rozvoj venkovských oblastí	54
E.4 Řízení rozvoje	55
E.5 Občanská společnost.....	59
E.6 Veřejná správa	59
Shrnutí.....	61
6. SWOT analýza.....	62
A. Ekonomický potenciál.....	62
Silné stránky	62
Slabé stránky.....	62
Příležitosti.....	63

Ohrožení	63
B. Lidské zdroje	64
Silné stránky	64
Slabé stránky	64
Příležitosti	65
Ohrožení	65
C. Infrastruktura	66
Silné stránky	66
Slabé stránky	66
Příležitosti	67
Ohrožení	67
D. Životní prostředí	68
Silné stránky	68
Slabé stránky	68
Příležitosti	69
Ohrožení	69
E. Udržitelný rozvoj území a občanské společnosti	69
Silné stránky	69
Slabé stránky	70
Příležitosti	70
Ohrožení	70
7. Problémová analýza Libereckého kraje	71
7.1. Instituce	71
7.2. Makroekonomická stabilita	72
7.3. Infrastruktura	72
7.4. Zdraví, zdravotnictví a sociální služby	73
7.5. Vzdělanostní struktura	74
7.6. Efektivita trhu práce	74
7.7. Velikost trhu	75
7.8. Technologická připravenost	75
7.9. Sofistikovanost podnikání	76
7.10. Inovace	76
7.11. Venkov	76
7.12. Cestovní ruch	77
8. Vize, globální a strategické cíle	79
8.1. Vize Libereckého kraje	79
8.2. Globální cíle	79
8.3. Strategické cíle	79
9. Strategické cíle a rozvojová opatření	80
9.1. Struktura strategických cílů a jejich specifikace do rozvojových opatření	80
9.2. Garanti za jednotlivá opatření	81
9.3. Strategický cíl A: Dynamická a konkurenceschopná ekonomika	83
Rozvojové opatření A.1: Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky a podpora podnikatelského prostředí	83
Rozvojové opatření A.2: Podpora vědy, výzkumu a zavádění inovací	84
Rozvojové opatření A.3: Podpora funkcí zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství	84
Rozvojové opatření A.4: Rozvoj cestovního ruchu jako významného sektoru ekonomiky kraje	85
9.4. Strategický cíl B: Kvalitní a zdravé lidské zdroje	87
Rozvojové opatření B.1: Podpora celoživotního učení s důrazem na kvalitu života	87
Rozvojové opatření B.2: Zvýšení zaměstnatelnosti a zaměstnanosti obyvatel	87
Rozvojové opatření B.3: Zajištění dostupnosti a kvality zdravotní péče a sociálních služeb, podpora zdravého životního stylu	88
Rozvojové opatření B.4: Podpora kulturních služeb, sportovních zařízení a zájmové činnosti obyvatel	90
Rozvojové opatření B.5: Péče o kulturní a kulturně-historické dědictví	90

Rozvojové opatření B.6: Zajištění dostupnosti a kvality bydlení, pracovního a veřejného prostředí	90
Rozvojové opatření B.7: Zajištění bezpečnosti obyvatel a majetku	91
9.5. Strategický cíl C: Komplexní a kvalitní infrastruktura	92
Rozvojové opatření C.1: Průběžné zkvalitňování dopravní infrastruktury a její optimalizace	92
Rozvojové opatření C.2: Optimalizace dopravních systémů včetně jejich alternativ a zlepšení dopravní obslužnosti	93
Rozvojové opatření C.3: Průběžné budování a modernizace technické infrastruktury včetně alternativních zdrojů	93
Rozvojové opatření C.4: Zavádění a rozvoj informačních a komunikačních technologií	94
9.6. Strategický cíl D: Zdravé životní prostředí bez zátěží	95
Rozvojové opatření D.1: Snižování škodlivých vlivů na životní prostředí a zdraví obyvatel	95
Rozvojové opatření D.2: Předcházení a řešení dopadů lidské činnosti na životní prostředí a zdraví	95
Rozvojové opatření D.3: Péče o krajinu, trvale udržitelné využívání krajinného a přírodního potenciálu	96
Rozvojové opatření D.4: Posilování ekologického povědomí obyvatel	97
9.7. Strategický cíl E: Udržitelný rozvoj území a občanské společnosti	98
Rozvojové opatření E.1: Rozvoj všestranné spolupráce, včetně posílení spolupráce meziresortní a přeshraniční	98
Rozvojové opatření E.2: Rozvoj městských oblastí	98
Rozvojové opatření E.3: Rozvoj venkovských oblastí	99
Rozvojové opatření E.4: Koncepční řízení rozvoje	100
Rozvojové opatření E.5: Podpora rozvoje občanské společnosti	100
Rozvojové opatření E.6: Zkvalitnění veřejné správy	100
10. Analýza vazeb	102
10.1. Vazba opatření strategických cílů aktualizované Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 – 2020 na pilíře konkurenceschopnosti	102
10.2. Vazba opatření strategických cílů aktualizované Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 – 2020 na priority pracovní verze Strategie regionálního rozvoje ČR 2014 - 2020	103
11. Indikátory měřitelnosti	104
11.1. Podrobný rozpis indikátorů měřitelnosti	105
12. Závěr	121
13. Vysvětlivky	122
14. Seznam zkratk	125
15. Hlavní informační zdroje	127
15.1. Vybrané organizace	127
15.2. Vybrané publikace	127
15.3. Strategické a koncepční dokumenty Libereckého kraje	128
16. Přílohy	130
16.1. Tabulkové a grafické přílohy	130
Seznam tabulkových a grafických příloh	130
16.2. Mapové přílohy	148
Seznam mapových příloh	148

1. Úvod

Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 - 2020 (dále jen SRLK 2006-2020) je dlouhodobým strategickým dokumentem, jehož hlavním smyslem je stanovit vizi Libereckého kraje do roku 2020, definovat hlavní strategické cíle a navrhnout opatření, kterými lze daných cílů dosáhnout. Jde o dokument, který vytváří obecný rámec pro navazující střednědobý dokument, kterým je Program rozvoje Libereckého kraje (dále jen PRLK).

Liberecký kraj má v současné době platnou SRLK 2006 – 2020, která byla Zastupitelstvem Libereckého kraje schválena usnesením č. 122/07/ZK ze dne 24. dubna 2007, prošla dlouhodobým procesem projednávání jak v rámci úřadu, tak na úrovni všech 10 obcí s rozšířenou působností (dále jen ORP) včetně úplného procesu Hodnocení vlivů koncepce na životní prostředí (tzv. SEA) dle zákona č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí ve znění pozdějších předpisů ukončeného souhlasným stanoviskem Ministerstva životního prostředí (dále jen MŽP) ŽP ke koncepci.

O aktualizaci SRLK 2006 – 2020 rozhodla Rada Libereckého kraje (dále jen RK) usnesením č. 1022/11/RK ze dne 16. 8. 2011. Důvodem je především blížící se začátek nového plánovacího období EU 2014 – 2020 a příprava nových strategických dokumentů na úrovni EU (např. již zpracovaný dokument Evropa 2020, příprava nových operačních programů na období 2014 – 2020) i na národní úrovni (např. Strategie regionálního rozvoje ČR 2014 – 2020).

Cílem aktualizace SRLK 2006 – 2020 je:

- ověření platnosti strategických cílů a opatření schválených v roce 2007
- zajištění aktuálnosti dokumentu posouzením relevantních socioekonomických změn na území Libereckého kraje v analytické části dokumentu
- revize SWOT analýzy
- promítnutí případných změn v analytické části do návrhové části dokumentu
- implementace změn, trendů a podnětů v regionální politice na národní i evropské úrovni do všech částí dokumentu

Na aktualizaci SRLK 2006 – 2020 bude navazovat tvorba nového PRLK na období 2014 – 2020, ve kterém budou rozpracována jednotlivá opatření navržená v aktualizované SRLK 2006 – 2020 až na úroveň dílčích aktivit, které by měl LK v tomto časovém horizontu podporovat. PRLK bude již konkrétnějším materiálem, který bude pro každé opatření definovat např. dílčí cíle, konkrétní aktivity, indikátory měřitelnosti, možné zdroje financování. Další významnou částí PRLK bude aktualizace vymezení hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje. PRLK se tak stane hlavní krajskou koncepcí, se kterou by měly být v souladu projekty financované z fondů EU, případně jiných národních a krajských finančních zdrojů.

Pořizovatelem aktualizace SRLK 2006 - 2020 je Liberecký kraj. Hlavním zpracovatelem je odbor regionálního rozvoje a evropských projektů (dále jen ORREP) Krajského úřadu Libereckého kraje (dále jen KÚ LK), který dokument zpracovával v úzké spolupráci se zástupci vybraných odborů KÚ LK tvořících tzv. PRLK Team. Na výsledné podobě dokumentu se podílela také odborná i laická veřejnost, a to připomínkováním dokumentu nebo účastí na veřejných diskusích zorganizovaných zpracovatelem.

2. Proces pořizování aktualizace Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 – 2020

Práce na aktualizaci SRLK 2006 – 2020 začaly již v roce 2011, kdy ORREP ve spolupráci se zástupci vybraných odborů KÚ LK připravil návrh na úpravy hlavních částí SRLK, což jsou:

- analytická část – obsahující analýzu území LK, SWOT analýzu (slabé a silné stránky, příležitosti a hrozby), Problémová analýza
- návrhová část – obsahující strukturu strategických cílů a opatření včetně návrhu možných aktivit pro každé opatření

Tyto hlavní části byly od května 2012 zveřejněny na webových stránkách LK, dopisy náměstka hejtmána RNDr. V. Příkaského byly všechny obce a další významné subjekty (Technická univerzita v Liberci, Krajská hospodářská komora, CzechInvest, atd.) vyzvány k připomínkování. Dále ORREP zorganizoval 3 veřejné diskuse, a to 12.6.2012 v České Lípě, 14.6.2012 v Semilech a 25.6.2012 v Liberci k aktualizovanému dokumentu, kde měla odborná a laická veřejnost možnost uplatnit svá stanoviska, návrhy či podněty. K připomínkám byl dle usnesení rady kraje č. 1034/06/RK dokument předložen pracovní skupině pro realizaci Zdravotní politiky Libereckého kraje. V průběhu měsíců srpna a září 2012 byla Aktualizace SRLK 2006 – 2020 dále předložena na jednání výborů zastupitelstva kraje:

- výbor pro výchovu, vzdělávání, zaměstnanost a sport
- výbor dopravy
- výbor hospodářského a regionálního rozvoje
- výbor zemědělství a životního prostředí
- výbor zdravotnictví
- výbor sociálních věcí a menšin
- výbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu

Obdržené připomínky ze všech projednávání byly vypořádány a dokument upraven.

Na základě aktualizace výše uvedených částí SRLK 2006 – 2020 bylo zjištěno, že struktura doposud platných strategických cílů a opatření SRLK 2006 - 2020 nevyžaduje z hlediska obsahu zásadnější změny. Kromě přesunu opatření A.4 (Podpora a rozvoj průmyslových odvětví) a A.5 (Rozvoj sektoru služeb) pod opatření A.1. (Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky a podpora podnikatelského prostředí) se jedná vesměs o drobné formulační úpravy v aktualizované SRLK 2006 – 2020.

Zpracovatel předpokládá, že více změn, více nových podnětů a návrhů konkrétních aktivit se objeví až při tvorbě PRLK 2014 – 2020, který bude konkrétnějším dokumentem na kratší časové období. Zpracování PRLK 2014 - 2020 bude zahájeno na podzim roku 2012.

Souběžně s pracemi na aktualizaci SRLK 2006 - 2020 probíhal proces hodnocení vlivů koncepce na životní prostředí (tzv. SEA) dle zákona č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí ve znění pozdějších předpisů. Ze závěru zjišťovacího řízení MŽP vydaného dne 20.8.2012 podle § 10d zákona výše uvedeného zákona vyplynulo, že změnu koncepce Aktualizace Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 – 2020 není nutné dále posuzovat podle zákona (není potřeba dělat SEA).

Finální verze SRLK 2006 – 2020 včetně tabulky s vypořádáním všech obdržených připomínek bude po projednání v zastupitelstvu kraje zveřejněna na webových stránkách LK, konkrétně:

www.kraj-lbc.cz/rozvoj, záložka oddělení rozvojových koncepcí, záložka Strategie rozvoje Libereckého kraje, záložka Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 – 2020 - aktualizace

nebo:

<http://regionalni-rozvoj.kraj-lbc.cz/page1885/strategie-rozvoje-libereckeho-kraje-2006-2020-aktualizace>

3. Východiska pro pořizování a aktualizaci základních strategických dokumentů Libereckého kraje

V souvislosti s přípravou nového plánovacího období EU 2014 – 2020 je nezbytné, aby i Liberecký kraj, který je jedním z regionů EU reagoval na nové trendy hospodářského vývoje v evropském prostoru a změny v hlavních politikách EU. Prvním předpokladem je mít pro vyjednávání o novém období 2014 – 2020 připravené podklady a schválené strategické dokumenty, které budou definovat jasné vize, strategické cíle a priority, kterých chce kraj do roku 2020 dosáhnout. Z tohoto důvodu přistoupil LK k aktualizaci SRLK 2006 – 2020 a tvorbě nového PRLK 2014 – 2020. Hlavními východisky pro tvorbu obou dokumentů jsou dokumenty na národní a evropské úrovni, které stanovují strategické cíle EU a ČR pro období do roku 2020 a vytvářejí tak obecný rámec pro formulaci vize a strategických cílů Libereckého kraje.

3.1. Evropská úroveň

Zásadním dokumentem, který stanovuje priority Evropy do roku 2020 je **Strategie Evropa 2020** schválena Evropskou komisí 3.3.2010. Vychází ze zkušeností z celosvětové hospodářské a finanční krize v letech 2008 – 2009 a vyzývá ke společnému postupu členských států, kterým chce z EU učinit inteligentní a udržitelnou ekonomiku podporující začlenění a vykazující vysokou úroveň zaměstnanosti, produktivity a sociální soudržnosti.

Strategie Evropa 2020 předkládá 3 vzájemně se posilující priority pro období do roku 2020, které by měly jednotlivé členské státy zapracovat do svých národních strategických dokumentů:

1. Inteligentní růst - rozvíjet ekonomiku založenou na znalostech a inovacích

Inteligentní růst znamená posilování znalostí a inovací jako stimulů našeho budoucího růstu. To si vyžádá zlepšení kvality našeho vzdělávání, posílení našeho výzkumného úsilí, podporu předávání inovací a znalostí po celém území Unie, plné využívání informačních a komunikačních technologií a zajištění toho, aby se z inovativních nápadů staly nové výrobky a služby, a byl tak vytvářen nový růst i kvalitní pracovní místa a přispělo se k řešení evropských i celosvětových společenských problémů. Za tímto účelem by 3 % HDP Evropské unie měla být investována do výzkumu, vývoje a inovací.

2. Udržitelný růst - podporovat konkurenceschopnější a ekologičtější ekonomiku méně náročnou na zdroje (cíl 20-20-20), respektování životního prostředí

Udržitelný růst zahrnuje vytváření udržitelné a konkurenceschopné ekonomiky méně náročné na zdroje, plné využívání vedoucího postavení Evropy v soutěži o vývoj nových postupů a technologií, a to včetně ekologických technologií, dále urychlení rozvoje inteligentních energetických sítí používajících IKT, plné využívání sítí na úrovni EU a posilování konkurenčních výhod našich podniků, zejména výroby našich malých a středních podniků, jakož i prostřednictvím přesvědčování spotřebitelů o významu účinného využívání zdrojů. Takový přístup pomůže Evropě dosáhnout prosperity ve světě s nízkou produkcí uhlíku a omezenými přírodními zdroji, a přitom předejít zhoršování životního prostředí, ztrátě biologické rozmanitosti a neudržitelnému využívání zdrojů. Za tímto účelem chce EU snížit emise skleníkových plynů o nejméně 20 % oproti úrovním roku 1990, zvýšit podíl obnovitelných zdrojů energie ve spotřebě energie na 20 %, zvýšit energetickou účinnost o 20 %, zavádět ekologické technologie.

3. Růst podporující začlenění - podporovat ekonomiku s vysokou zaměstnaností, jež se bude vyznačovat sociální a územní soudržností

Dosáhnout růstu podporujícího začlenění znamená posílit úlohu občanů prostřednictvím vysoké úrovně zaměstnanosti, investovat do získávání dovedností, bojovat proti chudobě, modernizovat pracovní trhy, odbornou přípravu a systémy sociálního zabezpečení, jež pomohou předvídat a zvládat změny, a vybudovat soudržnější společnost. Zásadní je rovněž rozšířit výhody plynoucí z hospodářského růstu na všechny části Unie včetně jejích nejvzdálenějších regionů, čímž se posílí územní soudržnost. Jde o zajištění přístupu a příležitosti pro každého v průběhu celého života. Evropa musí plně využívat potenciálu svých pracovních sil, pokud se má vypořádat s takovými problémy, jako je stárnutí obyvatelstva a rostoucí globální konkurence. Bude nezbytné vypracovat politiky na podporu rovnosti žen a mužů, aby se zvýšila účast na trhu práce a podpořil se tak růst a sociální soudržnost. Za tímto účelem chce EU dosáhnout toho, aby 75 % obyvatelstva ve věku od 20 do 64 let bylo zaměstnáno (staří, ženy, vyloučené, migrace) a aby se o 25 % snížil počet Evropanů, kteří žijí pod vnitrostátní hranicí chudoby.

Priority Strategie Evropy 2020 byly východiskem pro stanovení 11 tématických cílů intervence kohezní politiky:

1. Posílení výzkumu, technologického rozvoje a inovací
2. Zlepšení přístupu, využití a kvality ICT technologií
3. Zvýšení konkurenceschopnosti MSP
4. Podpora přechodu na nízkouhlíkové hospodářství ve všech odvětvích
5. Podpora přizpůsobení se změně klimatu, předcházení rizikům a řízení rizik
6. Ochrana životního prostředí a podpora účinného využívání zdrojů
7. Podpora udržitelné dopravy a odstraňování překážek v klíčových síťových infrastrukturách
8. Podpora zaměstnanosti a podpora mobility pracovních sil
9. Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě
10. Investice do vzdělávání, dovedností a celoživotního učení
11. Posilování institucionální kapacity a účinné veřejné správy

Kohezní politika, neboli politika hospodářské, sociální a územní soudržnosti je nejvýznamnější politikou Evropské unie, která ovlivňuje rozvoj regionů. Obecným cílem kohezní politiky je podle článku 174 Lisabonské smlouvy snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů, snížení zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů a posilování hospodářské, sociální a územní soudržnosti za účelem harmonického vývoje Evropské unie.

Evropská unie provádí kohezní politiku v rámci sedmiletých cyklů, takzvaných programových období. Cíle kohezní politiky Evropské unie se v čase mění a reagují na potřeby stávajících a přistupujících členů a celkového prostředí EU. V současném programovém období 2007-2013 má kohezní politika tři cíle: Konvergence, Konkurenceschopnost a zaměstnanost a Evropská územní spolupráce. Na tyto cíle je vyčleněno ve strukturálních fondech a Fondu soudržnosti pro celou Evropskou unii na sedm let téměř 350 miliard €, z toho pro Českou republiku 26,7 miliardy €.

Finanční prostředky kohezní politiky jsou čerpány prostřednictvím tří fondů: Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF), který podporuje investiční projekty, jako je například podpora začínajícím podnikatelům, investice do infrastruktury a spolupráce v příhraničních regionech; Evropského sociálního fondu (ESF), podporujícího neinvestiční projekty, například programy pro znevýhodněné skupiny obyvatel, rozvoj vzdělávacích programů, rekvalifikace nezaměstnaných apod. a Fondu soudržnosti (FS) financující klíčové infrastrukturní projekty v oblasti dopravy a životního prostředí.

První návrhy na podobu, strukturu a principy budoucí kohezní politiky po roce 2013 zveřejnila Evropská komise v **Páté kohezní zprávě** dne 10.11.2010. Vychází při tom ze zkušeností plánovacího období 2006 – 2013, současného stavu hospodářství členských zemí EU a zdůrazňuje, že budoucí investice do kohezní politiky musí být těsně spjaty s naplňováním cílů Strategie Evropa 2020. Mezi hlavní oblasti reformy kohezní politiky patří z pohledu Evropské komise následující:

- Posílení strategického plánování – těsnější provázání jednotlivých politik EU, naplňovat cíle Strategie Evropa 2020
- Zvýšení tematické koncentrace - soustředit prostředky EU na malý počet priorit, které odpovídají specifickým cílům členských států
- Zvýšení výkonnosti pomocí podmíněnosti (kondicionality) a pobídek – s každým členským státem nebo regionem bude sjednána závazná podmínka, jejíž splnění bude předpokladem pro výplatu finančních prostředků na kohezní politiku
- Zlepšení hodnocení, výkonu a výsledků – zaměřit se na hodnocení dopadu kohezní politiky na území členských států, na stanovení měřitelných cílů a ukazatelů, a na jejich průběžné vyhodnocování
- Podpora využívání nových finančních nástrojů – větší využití revolvingové formy financování, kombinování grantů a půjček,...
- Posílení územní soudržnosti – zohledňovat regionální problémy a specifika členských států a regionů, zaměřit se na problematiku měst a jejich vztahu s venkovem
- Posilování partnerství – propojení úrovně EU, národní, regionální a místní veřejné správy, posílit zastoupení místních a regionálních subjektů v provádění kohezní politiky, podpora dialogu mezi veřejnými a soukromými subjekty, včetně sociálních partnerů a nevládních organizací, posílení koncepcí místního rozvoje,...
- Účinnější a jednodušší prováděcí systém kohezní politiky – zjednodušit strukturu operačních programů, snížit administrativní zátěž, zkvalitnit finanční kontrolu, zpřísnit podmínky pro vyplácení finančních prostředků,...

Územní agenda Evropské unie 2020.

Cílem této agendy je nastavení strategických směrů pro územní rozvoj, podpora zařazení územního rozměru do různých politik na všech úrovních správy a zajištění provádění Strategie Evropa 2020 v souladu se zásadami územní soudržnosti. Dokument se úzce váže ke Strategii Evropa 2020, které dodává územní dimenzi. Územní priority rozvoje EU jsou následující:

- podpora polycentrického a vyváženého územního rozvoje
- podpora integrovaného rozvoje měst, venkovských a specifických oblastí
- územní integrace v přeshraničních a nadnárodních funkčních regionech
- zajištění globální konkurenceschopnosti regionů na základě silné místní ekonomiky
- správa a propojení ekologických, krajinných a kulturních hodnot regionů
- integrovaný přístup k rozvoji území

3.2. Národní úroveň

Na národní úrovni je garantem za přípravu ČR na období 2014 – 2020 Ministerstvo místního rozvoje ČR (dále jen MMR), které zodpovídá za přípravu všech národních dokumentů pro nové období a za vyjednávání s Evropskou komisí. Za tímto účelem MMR zpracovalo celou řadu podkladů a analýz s cílem definovat rozvojové priority ČR pro čerpání fondů EU po roce 2013 a připravit návrh operačních programů pro toto období. Dále byla vytvořena při MMR celá řada nejrůznějších pracovních skupin k budoucnosti kohezní politiky, např.: Expertní poradní skupiny pro budoucnost kohezní politiky, Parlamentní konzultační skupiny pro budoucnost kohezní politiky, Mezuregionální poradní skupiny pro budoucnost kohezní politiky, Resortní koordinační skupiny ministerstva pro místní rozvoj pro EU, Meziřesortní koordinační skupiny, atd. Do pracovních skupin jsou zapojeni také zástupci krajů, kteří se snaží řešit hlavní krajské problémy a prosazovat a obhajovat priority krajů.

Zpracované národní dokumenty pro stanovení priorit ČR na období 2014 – 2020:

1. Národní program reformy ČR (dále jen NPR)

Je důležitým zdrojovým materiálem pro formulování cílů a priorit politiky soudržnosti, vytvořeným na národní úrovni a je příspěvkem ČR k plnění cílů Strategie Evropa 2020. Vychází z reformních priorit vlády a zohledňuje doporučení Strategie Evropa 2020. Stanovuje reformní opatření ČR v oblasti konsolidace veřejných financí, fungujícího trhu práce a sociálního systému, vzdělávání, podpory podnikání, rozvoje digitalizace, podpory růstu založeného na výzkumu a inovacích, podporu konkurenceschopnosti šetrné k životnímu prostředí a zlepšení dopravní infrastruktury. NPR byl schválen vládou ČR usnesením č. 314 ze dne 27.4.2011 a patří mezi klíčové dokumenty, které byly při zpracování návrhu národních rozvojových priorit využity.

2. Analýza konkurenceschopnosti ČR (zpracovatel MPO, leden 2011), Rámec Strategie konkurenceschopnosti (zpracovatel NERV, duben 2011) a Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti (zpracovatel MPO).

ČR se v nejnovějším srovnání mezinárodní konkurenceschopnosti nachází až na 36. místě a zejména v posledních 5 letech zaznamenala ve světovém i evropském kontextu citelný pokles, jenž je potřeba zastavit a negativní trend zvrátit. K tomu lze dojít pouze prostřednictvím systémových změn, které by měly pomoci co nejlépe využít ekonomický potenciál, soustředit se na odstranění nedostatků v ČR a pružně reagovat na aktuální vývoj EU. Za největší překážky v rozvoji české ekonomiky jsou identifikovány špatně fungující instituce veřejné správy (na národní i místní úrovni), nedokončená infrastrukturní síť, negativní trendy ve vzdělávání obyvatelstva, prohlubování regionálních rozdílů.

Výše uvedené dokumenty přináší množství podnětů a návrhů konkrétních opatření, která mají jednotlivé oblasti konkurenceschopnosti zlepšit - Navrhují použití modelu konkurenceschopnosti na regionální a národní úrovni a měření konkurenceschopnosti pomocí 11 indikátorů.

1. Instituce
2. Makroekonomická stabilita
3. Infrastruktura
4. Zdraví a zdravotnictví, sociální služby
5. Kvalita základního a středoškolského vzdělávání
6. Vysokoškolské vzdělávání a celoživotní učení
7. Efektivita trhu práce
8. Velikost trhu

9. Technologická připravenost
10. Sofistikované podnikání
11. Inovace

3. Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR

Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR schválila vláda ČR usnesením č.37/2010, je nadresortním průřezovým dokumentem, který stanovuje vizi rozvoje ČR do roku 2030. Zahnuje klíčové ekonomické, sociální a environmentální priority a cíle soustředěné do těchto prioritních os:

1. Společnost, člověka zdraví
2. Ekonomika a inovace
3. Rozvoj území
4. Krajina
5. Ekosystémy a biodiverzita
6. Stabilní a bezpečná společnost

4. Strategie regionálního rozvoje ČR 2014 – 2020

Strategie regionálního rozvoje ČR (SRR) je koncepčním dokumentem, který formuluje přístupy k rozvoji regionů ČR, vytváří základ regionální politiky ČR a dává implikace pro ostatní rozvojové politiky na období 2014–2020. SRR obsahuje vizi do roku 2020:

Česká republika chce být v dlouhodobém horizontu

- zemí konkurenceschopnou, využívající ve všech svých regionech kvalitní lidské zdroje a vzdělávací, výzkumnou a inovační infrastrukturu pro rozvoj znalostní ekonomiky;
- zemí využívající svoji geografickou polohu k prohloubení vazeb a spolupráce ve středoevropském prostoru;
- zemí rozvíjející udržitelným způsobem pozitivní (žádoucí) specifika jednotlivých regionů a podporující jejich vnitřní hospodářskou, sociální a environmentální soudržnost;
- zemí s funkčními vazbami mezi venkovskými a městskými oblastmi, chránící své přírodní, krajinné a kulturní hodnoty a vhodně využívající jejich potenciál.

Hlavní důraz dlouhodobé vize SRR je kladen na rozvoj regionální konkurenceschopnosti (založené na využití vědeckotechnických, sociálně-ekonomických, kulturních a přírodních předpokladů regionů) a rozvoj dynamické územní vyváženosti (infrastrukturní – zejména dopravní, demografické, sídelní a ekologické). Současně s tím je nezbytné reflektovat hlavní sociální vývojové tendence (stárnutí obyvatel, změny demografického chování, změny životního stylu apod.) a globální výzvy (ekonomické i přírodní).

V současné době není k dispozici finální schválená verze SRR, nicméně existuje již projednaný návrh priorit regionální politiky ČR na období 2014–2020:

Prioritní oblast Regionální konkurenceschopnost (růstový cíl)

P.1 Rozvoj regionálních center a jejich zázemí

P.2 Rozvoj infrastruktury podmiňující růst regionální konkurenceschopnosti

Prioritní oblast Územní soudržnost (vyrovnávací cíl)

P.3 Řešení sociálních problémů měst

P.4 Vyvážený socioekonomický rozvoj území mimo regionální centra

P.5 Stabilizace periferních území

Prioritní oblast Environmentální udržitelnost (preventivní cíl)

P.6 Využívání přírodního a krajinného potenciálu v regionech a omezení negativních dopadů rozvoje regionů na životní prostředí

P.7 Podpora preventivních a adaptačních opatření proti rizikům přírodního a antropogenního původu

Prioritní oblast Veřejná správa a spolupráce (institucionální cíl)

P.8 Zkvalitnění institucionálního rámce pro rozvoj regionů

P.9 Podpora koncepčního rozvoje a spolupráce na regionální a místní úrovni

SRR společně s **Politikou územního rozvoje ČR** (dále PÚR) jsou důležitým nástrojem pro koordinaci územního rozvoje na celostátní úrovni.

3.3. Krajská úroveň

Přípravu na nové plánovací období 2014 – 2020 zahájil Liberecký kraj aktualizací **Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 – 2020** (dále jen SRLK 2006 - 2020). SRLK 2006 - 2020 je dlouhodobým strategickým dokumentem, jehož hlavním smyslem je stanovit vizi Libereckého kraje do roku 2020, definovat hlavní strategické cíle a navrhnout opatření, kterými lze daných cílů dosáhnout. Jde o dokument, který vytváří obecný rámec pro navazující střednědobý dokument, kterým je Program rozvoje Libereckého kraje na období 2014 – 2020 (dále jen PRLK 2014 - 2020). PRLK přebírá návrh opatření ze SRLK a již konkrétně každé opatření rozpracovává na úroveň jednotlivých aktivit. Význam PRLK spočívá v tom, že je hlavní krajskou koncepcí, se kterou musí být v souladu projekty financované z fondů EU, případně jiných národních a krajských finančních zdrojů.

Liberecký kraj má v současné době platnou SRLK 2006 – 2020, která byla Zastupitelstvem Libereckého kraje schválena usnesením č. 122/07/ZK ze dne 24. dubna 2007, prošla dlouhodobým procesem projednávání jak v rámci úřadu, tak na úrovni všech 10 obcí s rozšířenou působností (dále jen ORP) včetně úplného procesu Hodnocení vlivů koncepce na životní prostředí (tzv. SEA) dle zákona č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí ve znění pozdějších předpisů ukončeného souhlasným stanoviskem Ministerstva životního prostředí (dále jen MŽP) ŽP ke koncepci.

Cílem aktualizace SRLK 2006 – 2020 je ověření platnosti strategických cílů a opatření, snaha udržet tento dokument stále aktuální tak, aby odpovídal nejen stávajícímu vývoji území kraje, ale aby reagoval i na nové trendy a podněty na úrovni národní i evropské.

Pořizovatelem aktualizace SRLK 2006 - 2020 je Liberecký kraj, zpracovatelem je odbor regionálního rozvoje a evropských projektů (dále jen ORREP) Krajského úřadu Libereckého kraje (dále jen KÚ LK), který ve spolupráci s pracovní skupinou PRLK Team, tvořenou zástupci vybraných odborů KÚ LK, připravil první verzi k připomínkování a veřejné diskusi. Aktualizována byla především analytická část a SWOT analýza, doplněna byla problémová analýza, upraven byl u každého opatření návrh možných aktivit.

Nová fakta a zjištění potvrdila, že struktura doposud platných strategických cílů a opatření SRLK 2006 - 2020 nevyžaduje z hlediska obsahu zásadnější změny. Kromě přesunu opatření A.4 (Podpora a rozvoj průmyslových odvětví) a A.5 (Rozvoj sektoru služeb) pod opatření A.1. (Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky a podpora podnikatelského prostředí) se jedná vesměs o drobné formulační úpravy strategických cílů a opatření v aktualizované SRLK 2006 – 2020 bez zásadnějších změn jejich obsahu.

Souběžně s aktualizací SRLK 2006 – 2020 vznikaly další dokumenty jako podklady pro přípravu nového období 2014 – 2020 a komunikaci s MMR ČR, které je garantem přípravy podkladů pro vyjednávání s evropskou komisí o podporovaných prioritách ČR z evropských finančních zdrojů v období 2014 – 2020. Přehled dalších dokumentů:

1. **Strategické směry rozvoje NUTS II Severovýchod** – dokument obsahuje syntézu strategií rozvoje krajů Libereckého, Královéhradeckého a Pardubického a navrhuje 4 společné prioritní směry rozvoje regionu soudržnosti Severovýchod:

Prioritní směr 1 – Konkurenceschopná ekonomika

Prioritní směr 2 – Infrastruktura

Prioritní směr 3 – Sociální prostředí a zdraví

Prioritní směr 4 – Udržitelný rozvoj území a občanská společnost

2. **Problémová analýza potřeb Libereckého kraje** – dokument se opírá o metodiku schválenou Radou Asociací krajů ČR, usnesením ze dne 25.11.2011, která vychází z toho, že hlavní pomoc ze strukturálních fondů v dalším programovacím období by měla být zaměřena na podporu konkurenceschopnosti regionů. Metoda výpočtu indexu regionální konkurenceschopnosti krajů a regionů soudržnosti ČR je definována 11 pilíři indexu konkurenceschopnosti, které byly navrženy Světovým ekonomickým fórem a Evropskou komisí v rámci 5. kohezní zprávy (viz strategické dokumenty na úrovni EU).

Přehled 11 pilířů indexu konkurenceschopnosti:

1. Instituce
2. Makroekonomická stabilita
3. Infrastruktura
4. Zdraví a zdravotnictví, sociální služby

5. Kvalita základního a středoškolského vzdělávání
6. Vysokoškolské vzdělávání a celoživotní učení
7. Efektivita trhu práce
8. Velikost trhu
9. Technologická připravenost
10. Sofistikované podnikání
11. Inovace

Kraje doplnily výše uvedených 11 pilířů o další 2 témata, která jsou pro kraje důležitá:

12. Venkov
13. Cestovní ruch

Pro každý pilíř jsou navrženy indikátory, které umožňují výpočet „Indexu konkurenceschopnosti regionu“, který charakterizuje regionální rozdíly a může pomoci hledat nástroje na jejich ovlivnění. V uvedeném dokumentu jsou pro jednotlivé pilíře konkurenceschopnosti vypočteny konkrétní hodnoty LK i ostatních krajů ČR a zároveň stanoveny hlavní problémy LK, které je potřeba v novém období řešit. Podrobněji o Problémové analýze Libereckého kraje v samostatné kapitole Problémová analýza Libereckého kraje.

3. **Stanovení priorit Libereckého kraje** – dokument se zabývá 8 tematickými okruhy stanovenými MMR ČR, které se stanou základem pro vymezení budoucích operačních programů na období 2014 - 2020. Rozpracování těchto tematických okruhů v jednotlivých krajích bude podkladem pro správné nastavení priorit jednotlivých operačních programů a jejich zdůvodnění při vyjednávání ČR s Evropskou komisí.

Přehled 8 tematických okruhů stanovených MMR ČR:

1. Efektivní trh práce
cíle: efektivní trh práce, vzdělávání, celoživotní učení, zvyšování kvalifikace, udržet zaměstnanost osob nad 55, zvýšit zaměstnanost žen s dětmi, aj.
2. Funkční výzkumný a inovační systém
cíle: efektivní řízení aplikovaného výzkumu a vývoje, propojení poptávky podnikatelů s nabídkou VaV institucí, aj.
3. Konkurenceschopné podniky
cíle: zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky s důrazem na aktivity ne přímo vázané na VaV, aj.
4. Mobilita, dostupnost, sítě, energetika
cíle: dobudování páteřních komunikací, dostupnost a udržitelná doprava, moderní technologie, aj.
5. Efektivní správa a instituce
cíle: zvýšení kvality státní správy a samosprávy, transparentnost, soudnictví, aj.
6. Integrovaný rozvoj území
cíle: posílení konkurenceschopnosti regionů (zdůraznění rozvojových pólů) a posilování územního principu/soudržnosti, aj.
7. Boj s chudobou, inkluzí, zdraví
cíle: řešení problémů vyloučených lokalit, dostupnost sociálních služeb, aj.
8. Životní prostředí
cíle: snížení energetické náročnosti ekonomiky, budov, řešení vybraných problémů ochrany prostředí a přírody, aj.

Ke každému tematickému okruhu byly jednotlivými resorty kraje definovány priority, které považuje kraj za nejdůležitější k řešení a zároveň stanoveno pořadí důležitosti jednotlivých témat i jednotlivých priorit. Dokument byl projednán na mimořádném jednání rady kraje dne 20.2.2012, schválen usnesením č. 262/12/mRK a předložen jako písemná informace na jednání zastupitelstva kraje dne 20.3.2012.

Přehled priorit Libereckého kraje zpracovaných pro potřeby MMR ČR jako podklad pro vymezení priorit ČR pro kohezní politiku na období 2014 - 2020:

Tematický okruh	Významnost priority v %
1. Efektivní trh práce	21%
Trh práce	4%
Vzdělávání	17%
2. Funkční výzkumný a inovační systém	6%
3. Konkurenceschopné podniky	4%
4. Mobilita, dostupnost, sítě, energetika	28%
Dopravní infrastruktura	19%
ICT infrastruktura	3%
Energetická infrastruktura	6%
5. Efektivní správa a instituce	5%
6. Integrovaný rozvoj území	14%
Posílení regionální konkurenceschopnosti	7%
Podpora územní soudržnosti	7%
7. Boj s chudobou, inkluze, zdraví	14%
Boj s chudobou a sociální začleňování	7%
Zdraví	7%
8. Životní prostředí	8%
Rozvoj environmentální infrastruktury	5%
Zlepšování kvality ŽP	3%

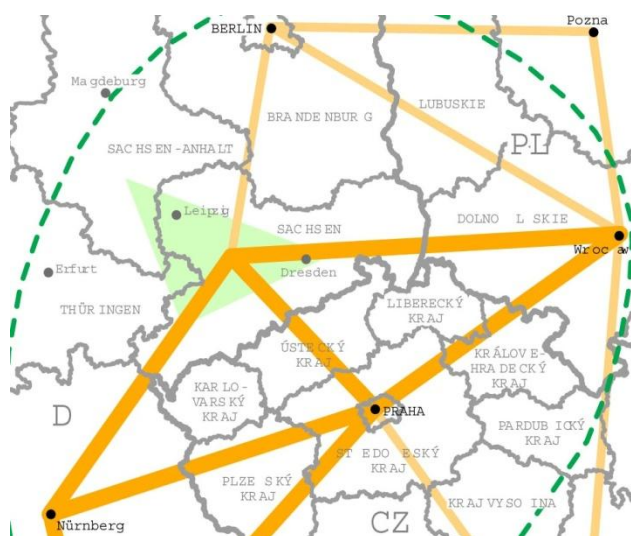
ANALYTICKÁ ČÁST

4. Postavení Libereckého kraje v rámci EU a ČR

Liberecký kraj (dále jen LK) leží v severním cípu České republiky při hranici s Německem v délce cca 20 km a s Polskem v délce cca 130 km v dobré dostupnosti velkých průmyslových a správních center Praha a Drážďany (Německo) s rozvíjejícími se vazbami na hlavní evropské dopravní tahy Berlín – Praha – Vídeň (multimodální koridor IV) a Lipsko - Dresden - Wrocław (multimodální koridor IIIA).

Geografickou polohu Libereckého kraje v integračních procesech evropského prostoru posilují snadná dostupnost Prahy a dosažitelnost multimodálních dopravních koridorů III. a IV., kterých může Liberecký kraj do budoucna využít pro svůj rozvoj.

Charakteristiku struktury osídlení a rozvojových os z hlediska širších vztahů k řešenému území Libereckého kraje lze orientačně vyjádřit graficky prostorem uvnitř trojúhelníku mezi centry osídlení - městy Praha, Dresden a Wrocław. Tato města patří z hlediska hierarchie sídelní struktury v Atlasu ESPON (European Spatial Planning Observation Network) mezi nejvýznamnější.

V tomto prostoru lze identifikovat:

rozvojové osy evropského významu v území podél tras dálnic A4, A17 a D8, které kopírují evropské multimodální koridory III, IIIA a IV,

republikové osy s mezinárodním přesahem, které tyto koridory propojují (v Libereckém kraji území podél rychlostních silnic R10, R35 a I/35). Význam těchto spojnic vzroste po dobudování:

dálnice D 11, resp. rychlostní silnice R11 (Hradec Králové - Trutnov - hranice ČR/ Polsko - Královec - Wrocław),

silnice R35, (I/35), napojené spolkovou silnicí B178 na dálnici A4,

silnice I/13 směrem na Děčín a Ústí nad Labem s napojením na dálnici D8.

Dle projektu ESPON, který se zabýval polycentrickým rozvojem Evropy, byla v tomto prostoru významná centra osídlení rozdělena do několika úrovní:

- **evropská metropolitní centra** - Praha (1,2 mil. obyv.),
- **národní (nadnárodní) centra** - Dresden (0,5 mil. obyv.) a Wrocław (0,6 mil. obyv.), Hradec Králové (0,1 mil. obyv.)
- **centra regionálního významu** - Liberec a další krajská města v ČR (Ústí n.L., Pardubice), Görlitz, Bautzen, Jelenia Góra
- ostatní centra osídlení mají charakter regionální.

Liberecký kraj má výhodnou polohu vůči hlavním evropským dopravním koridorům i vůči hlavnímu rozvojovému prostoru naší republiky. Nevýhodou je absence kvalitního připojení na evropské koridory, které vyřeší dostavba silnice I/35 z Liberce směrem na SRN (Hrádek nad Nisou – Žitava – [Weissenberg] – napojení na dálnici A4 prostřednictvím spolkové silnice B178) a dostavba rychlostní silnice R35 směrem na Moravu (Turnov – Jičín – Hradec Králové – Olomouc). Spojení po železnici je zastaralé, nekvalitní a časově velmi nevýhodné. Výraznější zkvalitnění by měla přinést výstavba nové železniční trati s napojením na úsek Praha – Lysá nad Labem – Milovice a dále Mladou Boleslav a Liberec (tzv. „5. železniční koridor“), modernizace železniční trati Turnov - Jičín - Hradec Králové a optimalizace železniční trati Liberec - Česká Lípa - Děčín s novým úsekem Bílý Kostel nad Nisou - Rynoltice.

LK má mimořádné zásoby vody a v zásobování vodou je nejen soběstačný, ale v případě vybudování příslušné infrastruktury by mohl zásobovat i sousední regiony. Energeticky soběstačný není, a proto je s okolními kraji ČR (Královéhradeckým, Středočeským a Ústeckým), propojen nadregionálními tahy:

- elektrická energie - do území je rozváděna z TR Babylon a Bezděčín
- plyn – rozvod z VTL plynovodů Hospozín – Liberec a Konecchlumí – Turnov

Přírodní vazby probíhají do sousedních krajů a regionů a přispívají k rozmanitosti kraje. Specifikou kraje je vysoký podíl území zařazených do velkoplošných zvláště chráněných území. Perspektivním odvětvím se pro kraj stává zejména cestovní ruch; je však třeba výrazně zkvalitnit nabídku služeb pro atraktivní a ekonomicky zajímavou klientelu ze zemí EU a marketingově „vyprofilovat“ nové, méně exponované lokality, protože některá střediska cestovního ruchu v Krkonoších a Jizerských horách jsou v sezóně za hranicí dlouhodobé únosnosti. Důležitou součástí marketingové strategie kraje je zařazení širšího území Českého ráje mezi geoparky UNESCO (statut získal v r. 2005) především díky tzv. skalním městům nebo záměr prohlásit za národní nemovitou kulturní památku, patřící do seznamu památek UNESCO, televizní a rozhlasový vysílač Ještěd.

Potenciální výhodou LK je sousedství Polska a SRN, s kterými tvoří tzv. Euroregion Nisa. Jedná se o euroregion, který jako první vznikl ve střední Evropě již v roce 1991 a má s přeshraniční spoluprací dlouholeté zkušenosti. Největší zájem je o společné projekty zaměřené na oblast lidských zdrojů, sociokulturní rozvoj a partnerské spolupráce (vzdělávání, kulturní a sportovní aktivity), cestovní ruch, životní prostředí, doprava a protipovodňová ochrana. Z německé strany se projevuje snaha také o koordinaci v oblasti územního plánování s cílem společného pořizování i realizace přeshraničních územních plánů a přeshraničních rozvojových koncepcí, které však česká legislativa nepředpokládá.

Významný dlouhodobý negativní přeshraniční dopad má těžba hnědého uhlí v polské oblasti Bogatynia a elektrárna Turów, která uhlí spaluje v bezprostřední blízkosti hranice s ČR. Další potenciální problémy mohou přinést připravované záměry na výstavbu velkých větrných parků v této přilehlé části polského území.

Liberecký kraj spolu s krajem Královéhradeckým a Pardubickým tvoří NUTS2 – Severovýchod o rozloze 12 440 km² a s 1 508 246 obyvateli (stav k 1.1.2012). V rámci území NUTS2 jsou realizovány a rozvíjeny intenzivní vztahy se sousedními státy prostřednictvím přeshraniční spolupráce jednak již ve výše zmíněném Euroregionu Nisa a dále Euroregionu Glacensis.

K 1.1.2012 činila rozloha Libereckého kraje 3 163 km² a žilo zde 438 433 obyvatel, čímž se svojí rozlohou i počtem obyvatel řadí spolu s Karlovarským krajem na poslední místo mezi kraji ČR. V porovnání s ostatními kraji ČR podle dat ČSÚ z roku 2011 vyniká především v těchto ukazatelích:

- vysoký podíl lesních pozemků (44,4 % rozlohy kraje)
- vysoký podíl chráněných území (31,3 % rozlohy kraje)
- malý počet obcí (215)
- nadprůměrná hustota obyvatelstva (138,6 osob/km²)
- nízký index stáří obyvatel (poměr osob ve věku nad 65 let na osoby ve věku 0-14 let) při trvalém trendu stárnutí populace
- kladný celkový přírůstek obyvatel (hlavně díky kladné migraci)
- podprůměrný podíl „rodáků“ (45% osob, které se narodily ve stejné obci, ve které mají nyní trvalé bydliště)
- podprůměrný podíl vdaných žen a ženatých mužů
- podprůměrný podíl vysokoškolsky vzdělaných osob (10%)
- nadprůměrný podíl osob cizinců (osob s jiným než českým státním občanstvím)
- nízký hrubý domácí produkt na obyvatele (74,8% průměru ČR)
- vysoký podíl zaměstnanosti v průmyslu a stavebnictví (49,3%)
- nízký počet lékařů na 1 000 obyvatel
- nadprůměrný počet trestných činů na 1 000 obyvatel
- nadprůměrný počet dopravních nehod na 1 000 obyvatel
- vysoký podíl neobydlených rodinných domů využívaných k rekreaci
- podprůměrná kvalita bytového fondu

5. Socioekonomická analýza Libereckého kraje

A. Ekonomický potenciál

A.1 Obecná ekonomická charakteristika kraje

Území Libereckého kraje patřilo již ve 2. polovině 19. století k nejvíce industrializovaným regionům Rakouska-Uherska se silným zastoupením textilního, sklářského a bižuterního průmyslu. K dalšímu rozvoji této základny přispělo po 2. světové válce založení Vysoké školy strojní v roce 1953 (od roku 1957 Vysoká škola strojní a textilní, nyní Technická univerzita v Liberci). Průmyslový charakter oblasti zůstal zachován do současnosti, avšak v důsledku transformačních procesů v devadesátých letech 20. století a globalizačním tlakům došlo k výrazné odvětvové přeměně struktury průmyslu. Poklesl význam těžby a zpracování nerostných surovin (uran), tradiční textilní průmysl ztratil své dominantní postavení. Například počet pracovníků v textilním průmyslu klesl po roce 1989 z 19,2 tis. na 2142 osob v roce 2008. V důsledku hospodářské recese v letech 2008-2010 došlo k významné restrukturalizaci a organizačním změnám i v průmyslu skla a bižuterie. Zpracovatelský průmysl je především v důsledku směřování přímých zahraničních investic v současnosti výrazně zaměřen na výrobu komponentů pro automobilový průmysl a výrobu pryžových a plastových výrobků. V textilním průmyslu si své postavení na trhu udržují hlavně výrobci speciálních textilií. V posledních letech se zvláště v návaznosti na výzkumné aktivity Technické univerzity v Liberci rozvíjí odvětví aplikací nanomateriálů, materiálového inženýrství, mechatroniky. Silná orientace průmyslu na některé sektory, zde především automobilový, nese z hlediska hospodářské stability určitá rizika související s možnými strukturálními problémy v daných odvětvích a poklesem poptávky.

Ve vazbě na tradiční sklářský průmysl se profiloval i průmysl těžební, kdy v surovinové základně Libereckého kraje zaujímají významnou pozici kvalitní sklářské a slévárenské písky. Kraj je také významný těžbou a zpracováním dekoračních a stavebních kamenů (např. liberecká žula, železnobrodské pokrývačské břidlice, kvalitní čediče a křemence aj.). V současné době se největší těžební objemy odehrávají v oblasti těžby písků, štěrkopísků a drceného kameniva.

Významnou strategickou surovinou pro Liberecký kraj je uran, jehož zásoby tvoří 99,2% zásob uranu v ČR. Těžba a zpracování uranu v LK v oblasti Podještědí (Hamr na Jezeře - Stráž pod Ralskem) byla ukončena rozhodnutím vlády ČR v roce 1996 a postupně utlumena. Likvidaci těžby a úpravy uranu byla pověřena firma DIAMO, s.p. se sídlem ve Stráži pod Ralskem. Do roku 2002 byly ukončeny práce v rámci hornické těžby, vlastní důlní díla byla likvidována a zatápěna – Hamr pod Ralskem I, Hamr pod Ralskem III a Křižany II. Prostory chemické těžby – Stráž pod Ralskem byly částečně přestavěny pro technologie odstranění následků chemické těžby. Zahlázení následků těžby je dlouhodobou záležitostí (předpoklad do roku 2040). S ohledem na otázku energetické bezpečnosti státu a dosud poměrně vysokou energetickou náročnost ekonomiky nelze zcela vyloučit tlak ze strany státu a soukromých firem na obnovení těžby uranové rudy v Libereckém kraji. Tuto skutečnost však lze připustit pouze za předpokladu existence a užití technologie zaručující neohrožení životního prostředí, zejména zásoby spodních vod v oblasti Podještědí. Liberecký kraj obnovení těžby do roku 2020 nepředpokládá a podmínky případného obnovení zájmu o těžbu uranu v kraji projednal s Ministerstvem průmyslu a obchodu a zároveň schválil v aktualizované Regionální surovinové politice LK v roce 2011.

V zemědělství, které je pouze doplňkovým odvětvím, jsou hlavními plodinami obiloviny a píce v návaznosti na chov skotu. Dlouhodobě se snižuje výměra orné půdy, ze 74 165 ha v roce 1995 na 66 142 ha v roce 2010, ke zvýšení výměry dochází u lesních pozemků, z 137 627 ha v roce 1995 na 140 402 ha v roce 2010.

Díky významným přírodním a kulturně historickým hodnotám území je nezanedbatelnou součástí ekonomiky Libereckého kraje cestovní ruch.

Hrubý domácí produkt na obyvatele v Libereckém kraji vykazoval v roce 2010 74,8% průměrné hodnoty HDP na obyvatele ČR, což znamená vůči stavu v roce 2001 (89 %) více než 14 % snížení. Na celkovém HDP České republiky se kraj podílel 3,1%. Za znak nižší ekonomické úrovně kraje lze považovat skutečnost, že tvorba HDP na jednoho zaměstnaného je v Libereckém kraji druhá nejnižší z celé ČR. Hodnotíme-li však vývoj tempa růstu HDP v Libereckém kraji v letech 2005 až 2010, pak kromě roku 2009, kdy byl v kraji zaznamenán meziroční pokles objemu HDP ve srovnatelných cenách, byl letech 2005, 2008 a 2010 růst HDP v LK na vyšší úrovni než růst ČR. Průměrná hodnota růstu HDP za roky 2005-2010 je nad průměrem ČR pro toto období.

Stejně tak jako ve většině ostatních krajů se na tvorbě hrubé přidané hodnoty podílí především průmysl. Od roku 2001 však přes drobné výkyvy dochází ke zvyšování podílu terciární sféry na tvorbě hrubé přidané hodnoty: Její podíl se zvýšil z 47,1 % v roce 2001 na 54,6% v roce 2009.

V tvorbě hrubého fixního kapitálu, tj. pořízení investic na obyvatele, se v roce 2009 Liberecký kraj umístil s hodnotou 22 871 Kč na 13. místě v pořadí krajů.

Liberecký kraj v roce 2010 vytvářel 3,5 % hodnoty vývozu ČR (což je pokles o 1,5% oproti roku 2005), meziroční růst vývozu v Libereckém kraji mezi lety 2009 a 2010 byl 12,9 %. Téměř polovinu vývozu v roce 2009 tvořily stroje a dopravní prostředky (53,2 %), následovaly tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu s 25,2 % a průmyslové spotřební zboží se 14,8 %. Podíl vývozu na regionálním HDP osciluje kolem 78%.

Vývoj míry investic jako podílu tvorby hrubého fixního kapitálu k hrubému domácímu produktu v běžných cenách je v krajích ČR velmi diferencován a ve většině regionů převládá pozvolná snižování míry investic. Průměrné hodnoty pro roky 2005-2009 v Libereckém kraji dosahují podprůměrných hodnot pro ČR. Hodnoty odrážejí útlum podílu nových investic, rekonstrukcí, modernizací, pořízení dlouhodobého majetku a výdajů na pořízení obydlí na HDP kraje.

A.2 Podnikatelské prostředí

Podnikatelské prostředí je tvořeno širokým komplexem různorodých vlivů, vazeb a subjektů. Nejširším východiskem je obecné legislativní a ekonomické prostředí, které určuje rámec pro podnikání. Na regionální úrovni jde zejména o dopravní a prostorové souvislosti, plochy pro podnikatelskou činnost, surovinovou základnu, dodavatelsko-odběratelské vztahy a v neposlední řadě trh práce a finální odbytiště.

Členitost a přírodní charakter Libereckého kraje se promítá do nabídky podnikatelských ploch. Husté osídlení v místech koncentrace průmyslu, kopcovitý terén a omezující ekologické limity neskýtají mnoho možností pro rozvinutí nových velkoplošných areálů na území kraje. Rostoucí požadavky na volné plochy vhodné k lokalizaci průmyslových či jiných hospodářských aktivit „greenfields“, a to zejména ve větších obcích, vytvářejí tlak na omezené zdroje půdy. Situování ploch pro hospodářské aktivity musí být podmíněno souladem s územně plánovací dokumentací obcí. V souladu se ZÚR LK budou ekonomické aktivity přednostně umísťovány do rozvojových oblastí a os a do hlavních center osídlení s dobrými rozvojovými předpoklady.

Naléhavým problémem současnosti je řešení využití opuštěných výrobních i nevýrobních areálů „brownfields“. Počet brownfields se v regionu neustále mění, některé lokality byly odstraněny nebo v lepším případě již zrevitalizovány. Jiné naopak postupem času vznikají např. ukončením podnikatelské činnosti. Z tohoto důvodu je nezbytné zmapované lokality brownfields neustále aktualizovat. Agentura regionálního rozvoje spol.s r.o. spravuje pro Liberecký kraj databázi brownfields. Jedním z podkladů této databáze jsou i územně analytické podklady obcí. Největší počet lokalit brownfields je registrován v ORP Frýdlant, Liberec a na Mimoňsku (zejména bývalý vojenský výcvikový prostor Ralsko). Pro dlouhodobě udržitelný rozvoj území je žádoucí se především zaměřit na naplnění již zainvestovaných ploch a vhodnou funkční náplň stávajících nevhodně užívaných průmyslových a výrobních ploch a areálů s cílem snižování negativních dopadů výroby na životní prostředí.

Největší koncentrace podnikatelských aktivit i zahraničního kapitálu je v Liberci a v jeho okolí, případně v místech s tradiční průmyslovou výrobou. Liberec disponuje významnou průmyslovou zónou Liberec Jih (125 ha) a obchodní a průmyslovou zónou Liberec Sever (67ha) a dalšími plošně méně významnými plochami výroby, což vzhledem k vazbám na výzkum a vývoj a vysoké školství dává šanci na získání dalších velkých investic v oblasti výroby. S ohledem na téměř plné využití stávajících průmyslových zón budou v rámci nového Územního plánu města Liberec vytvářeny územní podmínky pro příchod nových investorů v oblasti výroby.

Ostatní města rozsahem nabízených ploch a dalším nabízeným zázemím (pracovní síly, služby, dopravní dostupnost atd.) mohou uspokojit spíše střední a menší investory. V tomto ohledu je významné budování hospodářského parku Trojzemí v Hrádku nad Nisou, který využívá potenciál přeshraniční spolupráce ČR-SRN-Polsko. Pro rozvoj podnikatelských aktivit, pro převedení výsledků výzkumu a vývoje do praxe a realizaci zajímavých podnikatelských záměrů je nezbytné dále zlepšovat kvalitu podnikatelské infrastruktury ve všech jejích formách a podporovat nabídku cenově dostupných konzultačních a informačních služeb zejména pro malé a střední podnikatele. Jako nedostatek je vnímána neexistence podnikatelských inkubátorů umožňujících rozvoj nových firem s inovačním potenciálem (např. tzv. spin off firmy).

Počet ekonomických subjektů v Libereckém kraji se neustále zvyšuje, i když dochází ke zmiřování dynamiky. V roce 2000 činil 89 752 subjektů, v roce 2010 již 117 230 subjektů. Největší podíl v roce 2010 zaujímali živnostníci - 76%, druhou nejsilnější skupinu tvořily obchodní společnosti - 8,7%. Nejvíce ekonomických subjektů působí v oblasti obchodu, oprav a údržby motorových vozidel (24,5%), následuje průmysl (15,9%), stavebnictví (14,8%), profesní, vědecké a technické činnosti (10,7%) a ubytování, stravování a pohostinství (6,9%). Mezi léty 2000 až 2010 došlo také ke změnám struktury ekonomických subjektů. Poklesl zejména podíl subjektů v oblasti nemovitostí a obchodu a vzrostl podíl subjektů v oblasti profesní, vědecké a technické činnosti. Zaměstnanost ve službách se v letech 2001 - 2009

zvýšila z 41% na 49,6 %. Z rozličných důvodů (např. neadekvátní celospolečenské hodnocení kvalitní řemeslné práce, tvrdé konkurenční prostředí) ubývá poskytovatelů tradičních řemeslných služeb. Z původního terciárního sektoru se v posledních desetiletích vyčleňuje ještě sektor kvartérní (služby veřejného charakteru – veřejná správa, justice, policie) a sektor kvintérní (rozvojové služby – zejména věda, výzkum)¹. Pojetí těchto sektorů však není v odborné rovině zcela ujednoceno.

V charakteristikách regionu z hlediska jeho konkurenceschopnosti je stále častěji sledováno zastoupení sofistikovaných oborů v regionu. Dle klasifikace CZ-NACE se jedná o sektory J a K (informační a telekomunikační technologie, finance a pojišťovnictví). Tento ukazatel nabývá v Libereckém kraji v mezikrajském srovnání podprůměrných hodnot (2,6% v roce 2009, 13. místo). Dalším ukazatelem je podíl firem s 10 a více zaměstnanci v sofistikovaných oborech. I zde dosahuje Liberecký kraj podprůměrných hodnot (34% v roce 2009, 12. místo)

O pilířích ekonomiky kraje svědčí i pohled na největší podniky z hlediska zaměstnanosti. Z hlediska zaměstnanosti patří k největším podnikům mimo České dráhy, Českou poštu a Krajskou nemocnici podniky soustředěné do oblasti průmyslové výroby. Jejich přehled je uveden v Příloze č. 3. Fungování a rozvoj největších podniků je spojen hlavně se zahraničními investory a koncentrují se výraznou měrou do odvětví automobilového průmyslu. To může vést v případě jeho potíží k nezanedbatelným negativním dopadům na trh práce.

Velký význam pro posilování konkurenceschopnosti ekonomiky má rozvoj nejrůznějších forem spolupráce podnikatelských subjektů a jejich propojení s výzkumnými a vývojovými kapacitami. V regionu působí nejen nejrůznější profesní sdružení, ale také například klustry, jako geograficky blízké skupiny propojených podniků, dodavatelů, poskytovatelů služeb a souvisejících institucí v určité oblasti, které spojují společné a doplňující se charakteristiky. V Libereckém kraji aktivně působí klastr CLUTEX „Technické textilie“, založen byl také klastr sklářských firem Czech Glass Cluster. Podle údajů k roku 2012 však tento klastr aktivity nevyvíjí. Od roku 2008 působí v kraji Česká membránová platforma, o.s., se sídlem v České Lípě, sdružující odborníky a instituce zaměřené na výzkum, vývoj, realizaci a využití membránových operací v technologických procesech.

Vzhledem k odvětvové struktuře průmyslu v Libereckém kraji je pocíťován nedostatek technicky vzdělaných pracovních sil. Liberecký kraj proto dlouhodobě vyvíjí aktivity k větší propagaci technického vzdělávání (např. kampaně Teches, Nadotech) a k udržení a působení takto technicky vzdělaných pracovních sil v regionu. Popularizaci vědy a techniky bude sloužit také projekt vědecko-zábavního centra Science Learning Center – IQ Landia v Liberci nositele Labyrint Bohemia, o.p.s., který byl podpořen z prostředků EU a s jehož stavbou bylo započato v roce 2012.

Vzhledem k charakteru území Libereckého kraje s jeho vysokými environmentálními a kulturně historickými hodnotami vyvstává výrazněji do popředí požadavek intenzivnějšího využívání přírodě ohleduplných, materiálově a energeticky šetrných a úsporných postupů, které jsou zahrnovány pod tzv. dobrovolné nástroje udržitelné výroby a spotřeby. Využití úspor je třeba předřadit extenzivnímu využití neobnovitelných i obnovitelných zdrojů, neboť tyto přístupy přispívají k dlouhodobě udržitelnému a harmonickému vývoji území.

Stále větší důraz je také kladen na společenský rozměr podnikání (etiku podnikání nebo společenskou odpovědnost), firmy si více uvědomují svou odpovědnost za zaměstnance a jejich pracovní podmínky, věnují se dárcovství nebo dobrovolnictví a podobně. Paralelně s běžnou ekonomikou se však i v České republice, potažmo v Libereckém kraji rozvíjí sociální podnikání, jejímž cílem je začlenění osob nějakým způsobem znevýhodněných na trhu práce.

A.3. Výzkum, vývoj a inovace

Pro ekonomiku kraje a k zajištění dlouhodobého růstu a konkurenceschopnosti je klíčová oblast výzkumu, vývoje a inovací. Výzkumný a inovační profil regionu je obvykle reprezentován několika zásadními a pro region progresivními odvětvími, do kterých se soustředí kapacity výzkumné a aplikační sféry a které generují nejvíce výzkumných a inovačních výsledků. Podíl technicky inovujících podniků na celkovém počtu podniků dosáhl v Libereckém kraji mírně nadprůměrných hodnot (33,1%; 5. pozice v mezikrajském srovnání).

Dalším determinantem vytvářejícím kapacity pro výzkum a vývoj jsou technologické a vědeckotechnické parky. Při VÚTS, a.s. v Liberci působí Inovační a technologické centrum, v roce 2012 bylo započato se stavbou Vědeckotechnického parku Dubá a Membránového inovačního centra společnosti MemBrain s.r.o. ve Stráži pod Ralskem.

Kvalita kapacit pro výzkum, vývoj a inovace je především o schopnostech regionu vychovat nadějně lidské zdroje, o schopnostech si je udržet, případně o schopnostech nalákat další lidské zdroje z okolí (ostatní kraje ČR, zahraničí). V Libereckém kraji mezi lety 2001 až 2009 vzrostl počet výzkumných pracovníků o 93 %, zejména díky vysokému

¹ Strecková, Y., Malý, I.: Veřejná ekonomie pro školu a praxi, Praha: Computer Press, 1998

školství, a výdaje na výzkum a vývoj vzrostly o 82,4 %. Na podnikatelský sektor připadá 60 % výdajů a 62 % výzkumných pracovníků. Zvýšil se i počet pracovišť výzkumu a vývoje, v roce 2001 bylo v Libereckém kraji 50 pracovišť, v roce 2009 pak 87 pracovišť. Do budoucna lze předpokládat i další nárůst výdajů do oblasti vědy a výzkumu zejména v souvislosti s realizovanými projekty nové výzkumné a inovační infrastruktury v kraji. Svůj význam má i koncepční podpora inovací ze strany Libereckého kraje prostřednictvím implementace Regionální inovační strategie, kterou v roce 2009 schválilo zastupitelstvo kraje.

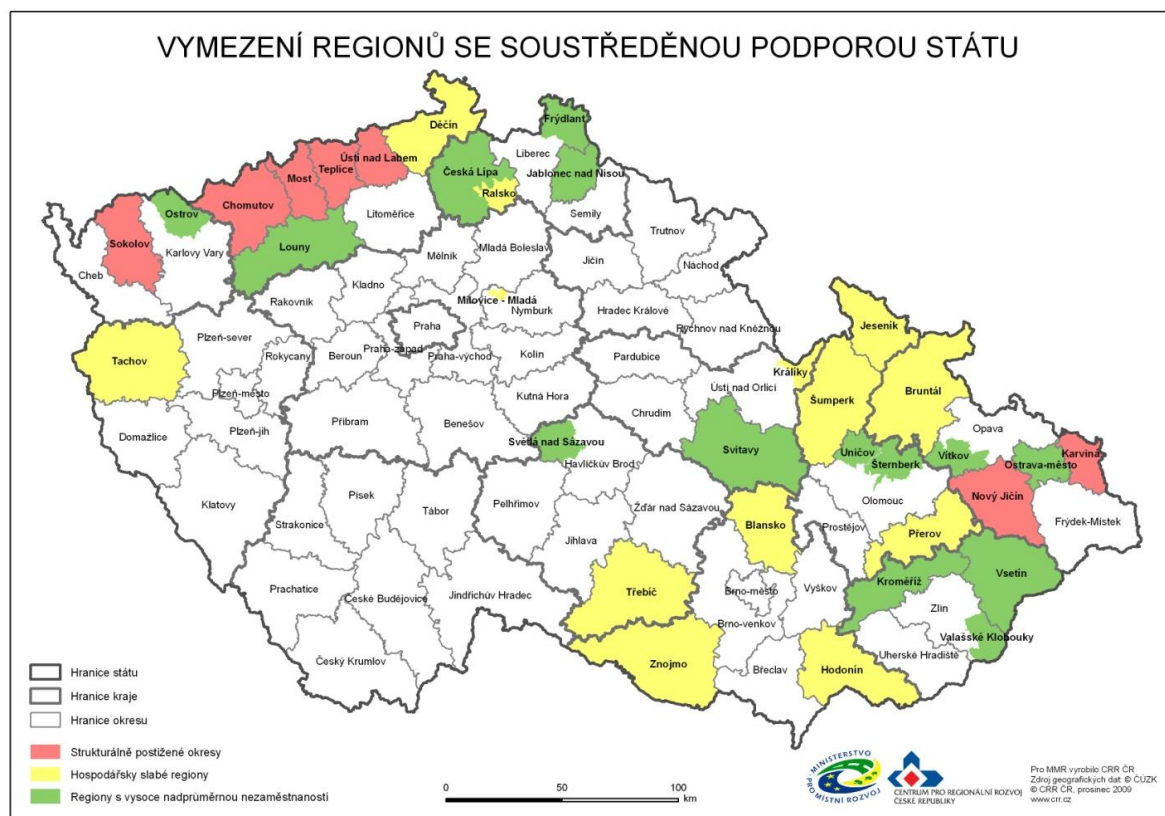
Zvláštní pozornost je věnována podpoře inovačních procesů, transferu technologií, otázkám ochrany duševního vlastnictví, prezentaci výsledků vědy a výzkumu nejširší veřejnosti.

K nejvýznamnějším projektům realizovaným v Libereckém kraji patří také projekty nové výzkumné a inovační infrastruktury podpořené z prostředků Evropské unie (Centrum pro nanomateriály, pokročilé technologie a inovace - nositel projektu Technická univerzita v Liberci, Výzkumný, vývojový a výukový komplex pro pokročilé technologie - nositel projektu Technická univerzita v Liberci, Centrum rozvoje strojírenského výzkumu Liberec – nositel projektu VÚTS a.s.).

Ke stimulaci výraznějšího propojování malých a středních podnikatelských subjektů s akademickou sférou a sférou výzkumu a vývoje za účelem zvýšení inovační výkonnosti a konkurenceschopnosti podniků byl Libereckým krajem v roce 2011 založen Regionální inovační program Grantového fondu Libereckého kraje a proběhla první veřejná soutěž ve výzkumu, vývoji a inovacích „Inovační vouchery“.

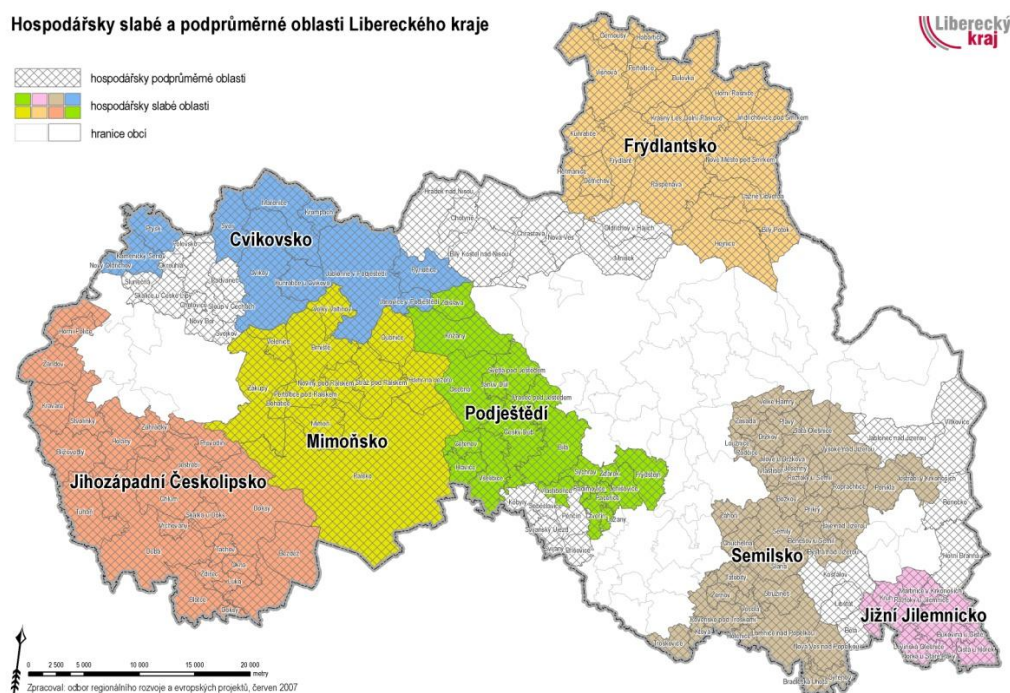
A.4. Regionální disparity

Na území Libereckého kraje lze zaznamenat rozdíly ve vývoji některých regionů a oblastí. Jednou z možností jak zajistit vyváženost rozvoje území kraje je vymezení regionů, které vykazují na základě analýzy územní znaky zaostávání a pomalejšího vývoje ekonomického pilíře a jejich podpora. Tyto regiony jsou vymežovány jednak na národní úrovni Ministerstvem pro místní rozvoj, tak na regionální úrovni jednotlivými kraji. Následující mapa obsahuje aktuální vymezení regionů se soustředěnou podporou státu na národní úrovni, které bylo schváleno usnesením vlády ČR č. 141 ze dne 22.2.2010. Nové vymezení regionů se soustředěnou podporou státu by měla navrhnout v současné době zpracovávaná Strategie regionálního rozvoje ČR. V současné době mezi tyto slabé regiony dlouhodobě patří Frýdlantsko a Ralsko, nově jsou zařazeny od roku 2010 také okres Česká Lípa a okres Jablonec n. N. (díky zvýšené míře nezaměstnanosti v období hospodářské krize ve letech 2008 - 2010).

Na regionální úrovni se vymezováním hospodářsky slabých oblastí zabývá kraj od roku 2002 a průběžně provádí jejich aktualizaci. Poprvé byly vymezeny v roce 2002 v rámci Strategie rozvoje LK z roku 2002. Jejich následná aktualizace proběhla v roce 2004 v rámci zpracování Programu rozvoje Libereckého kraje 2004 – 2006. V souvislosti s tvorbou Programu LK na období 2007 – 2013 bylo toto vymezení opět aktualizováno včetně použité metodiky a je platné do schválení nové aktualizace, která se připravuje souběžně se zpracováním Programu LK na období 2014 – 2020. Stávající platné vymezení 7 hospodářsky slabých oblastí bylo schváleno Zastupitelstvem Libereckého kraje usnesením č. 189/07 ze dne 26.6.2007 a zahrnuje 127 obcí, 29% obyvatel a 60% rozlohy kraje – viz následující mapa. Pro finanční podporu těchto obcí je zřízen Grantový fond Libereckého kraje, konkrétně Program č. 18 – Podpora hospodářsky slabých oblastí. Nové vymezení hospodářsky slabých oblastí v rámci Libereckého kraje bude řešeno v novém Programu rozvoje Libereckého kraje 2014 – 2020.

Hospodářsky slabé a podprůměrné oblasti Libereckého kraje

Hlavní rozvojové oblasti a rozvojové osy LK, kam by přednostně měly být soustředěny aktivity mezinárodního a republikového významu jsou schváleny v platné Politice územního rozvoje ČR 2008 (dále jen PÚR). Rozvojovou oblastí republikového významu na území LK je v tomto dokumentu vymezena rozvojová oblast OB7 Liberec zahrnující ORP Jablonec n. N. a dále části ORP Liberec, Tanvald a Železný Brod. Rozvojové oblasti nadmístního významu (tedy nižšího řádu), které vykazují rozvojové možnosti a současně projevují zvýšené požadavky na změny v území, které svým významem přesahují území více obcí, jsou vymezeny v Zásadách územního rozvoje LK (dále jen ZÚR) a patří k nim: Česká Lípa – Nový Bor, Turnov, Semily – Železný Brod, Jilemnice. Tyto rozvojové oblasti se dále člení na zóny pro přednostní umístění ekonomických aktivit nadmístního významu a na zóny pro přednostní umístění bydlení a rekreace. V rozvojových oblastech je nutné vyvážit požadavky na územní rozvoj s požadavky na ochranu hodnot území. Rozvojové oblasti jsou navzájem propojeny rozvojovými osami a zahrnují části dotčených území obcí, v nichž existují nebo lze reálně očekávat zvýšené požadavky na změny v území, vyvolané prostorovou vazbou na existující nebo připravované kapacitní dopravní cesty při spolupůsobení rozvojové dynamiky příslušných center osídlení. Konkrétní možnosti k provedení změn v území rozvojových oblastí a rozvojových os a jejich rozsah prověří podrobnější územně plánovací dokumentace jednotlivých obcí.

Vymezení rozvojových os a oblastí LK je znázorněno v mapové příloze č. 17.

A.5 Zemědělství, lesnictví, hospodářský potenciál vodního hospodářství

Liberecký kraj je krajem převážně hornatým, s velice členitým reliéfem. Nachází se zde horská, podhorská, bramborářská a řepařská zemědělská výrobní oblast a jejich vzájemné kombinace. Z celkové rozlohy Libereckého kraje připadá 30,5 % na velkoplošná chráněná území (CHKO a NP), což je nejvyšší podíl mezi kraji (průměr ČR je dle AOPK 15,3%). Specifika těchto území předurčují určitá omezení při provozování zemědělské výroby. Téměř 70 % z celkové výměry zemědělského půdního fondu kraje je hodnoceno jako území s méně příznivými podmínkami (LFA), naopak v České republice je do LFA zařazeno 56,6 % území. Průměr Libereckého kraje výrazně ovlivňuje okres Česká Lípa, kde je do LFA zařazeno pouze 42,6 % půdního fondu. Naopak ostatní okresy Libereckého kraje jsou vysoko nad průměrem jak kraje, tak České republiky (Jablonec nad Nisou – 96,1%, Liberec – 81,5 %, Semily 80,4 %).

Vzhledem k přírodním podmínkám, které jsou ovlivněny rázem krajiny, je struktura půdního fondu kraje poněkud odlišná od ostatních krajů. Zemědělská produkce je v Libereckém kraji soustředěna především v nižších polohách a vzhledem k členitému reliéfu není míra zornění příliš velká. Zemědělská půda zaujímá pouze 44,3 % rozlohy kraje. Orná půda netvoří ani polovinu (47,5 %) zemědělské půdy, zatímco republikový podíl přesahuje 71,2 %. Procento zornění je rovněž odlišné v jednotlivých okresech kraje – nejnižší je v okrese Jablonec nad Nisou (24 %), nejvyšší v okrese Česká Lípa (55,9 %). Mezi těmito krajními hodnotami se pohybuje procento zornění v okresech Liberec (47,2 %) a Semily (46,3 %). Trvalé travní porosty (louky a pastviny) se rozprostírají na 46,1 % zemědělské půdy (tj. na 20,5 % plochy kraje), celorepublikový průměr se pohybuje okolo 23 % (tj. na 12,5 % plochy ČR). Tento moment je existující přirozenou výhodou pro významně rostoucí trend v zemědělství, pro pastevní způsob odchovu zvířat.

Ve struktuře zemědělských pozemků došlo v posledních letech ke změnám. Po roce 1989 došlo k poklesu výměry zemědělské půdy (zejména orné půdy – 5 %). Část původní orné půdy byla přeměněna na trvale zatravněné plochy, ale došlo i k nárůstu nevyužívané zemědělské půdy (vliv poklesu živočišné výroby), kam z okolí často pronikají iniciální a další stadia sukcese lesních dřevin a keřů.

Rozmanité klimatické podmínky vytvářejí prostor pro pěstování široké škály plodin, což můžeme považovat za jeden ze stabilizujících prvků zemědělské výroby. Z hlediska pěstovaných plodin převažují obiloviny, technické plodiny a pícniny. Vysoký podíl trvalých travních porostů vytváří vhodné podmínky především pro chov skotu, též ovcí a koz, ale tomuto stavu však neodpovídají současné stavy hospodářských zvířat. Ty zaznamenaly po roce 1990 dramatický úbytek v souvislosti s restitucemi a transformacemi zemědělského majetku a klesaly i po roce 2000 (např. pokles stavu skotu v letech 2000 – 2004 činil 6,2 %), v současné době se chov skotu stabilizoval a v posledních třech letech (2007-2009) byl v Libereckém kraji zaznamenán jeho mírný nárůst. Růstové tendence se dlouhodobě projevují u ovcí a koní. Přestože složení půdního fondu Libereckého kraje je vhodné pro chov hospodářských zvířat, intenzita chovu v základních kategoriích (skot, prasata) v některých letech nedosahovala ani republikového průměru. Nízké stavy zvířat jsou jednou z příčin vysokého nevyužití zemědělské půdy.

V posledních letech nabývá na důležitosti mimoprodukční funkce zemědělství, do které lze zahrnout pěstování řepky, energetických plodin, agroturistiku i tzv. uvádění půdy do klidu (země EU – 10-15 % orné půdy – podobné podmínky se zavádějí též u nás). Ekologické zemědělství má solidní základnu pro svůj další rozvoj (podíl ekologického zemědělství tvoří více jak 10 % obhospodařované zemědělské půdy).

Pro současnost je charakteristické zemědělské podnikání na pronajaté půdě, kdy značná část zemědělské půdy je ve vlastnictví fyzických osob (v ČR 80 %, což je oproti zemím EU více než dvojnásobek). Převážnou část zemědělského půdního fondu v kraji obhospodařují zemědělská družstva a obchodní společnosti, v menší míře i soukromě hospodařící rolníci. Zejména nedořešené majetkoprávní vztahy ve vlastnictví i pronájmu půdy, rozdílné záměry hospodáře diktované aktuálními dodavatelsko-odběratelskými vztahy a celkový vývoj zemědělského odvětví a v neposlední řadě se i měnící podmínky zemědělské politiky státu a EU způsobují růst podílu ladem ležící a nevyužívané půdy. V Libereckém kraji je tento růst patrný zejména v příhraničních oblastech (Frýdlantsko) a v oblastech svými podmínkami méně příznivých pro zemědělství, kde současná produktivita zemědělské výroby spolu s nízkými státními dotacemi zajišťuje pouze minimální ziskovost. Tyto oblasti mají nezanedbatelný dopad na krajinný ráz a jsou negativním prvkem rozvoje území.

Liberecký kraj se řadí ke krajům s vysokým podílem lesní půdy, lesy zaujímají v současné době 44,3 % území. Značná část lesů má však narušenou druhovou i věkovou strukturu, zejména v územích s imisním zatížením, ale i v oblastech s převahou hospodářských lesů, kde vysoký podíl tvoří stanovištně nepůvodní dřeviny.

Každým rokem je obnoveno 600–800 ha lesních ploch. Podíl listnatých dřevin na obnově porostů postupně vzrostl z 5–10 % koncem 80. let 20. století na 30–40 % v současnosti. Z jehličnanů jsou největší plochy osazovány borovicí a smrkem, z listnatých dřevin převažuje buk. Celkový objem vytěženého dřeva byl v jednotlivých letech značně nerovnoměrný. Nejvíce dřeva bylo vytěženo v roce 2006 a 2010 a to přes 600 tisíc m³ b. k., nejméně v roce 2001 a to 401,7 tisíc m³ b. k.. Těžba jehličnatého dřeva zaznamenala nárůst v období let 2000 – 2010 o 49 %, těžba listnatého dřeva o 82,3 %. Poměr těžby jehličnatého a listnatého dřeva ve sledovaných letech výrazně kolísala. Největší podíl

jehličnatého dřeva na celkové těžbě byl v letech 2001 a 2007 a to přes 94,5 %, nejmenší podíl pak v letech 2003 a 2010 a to 86–88 %. Kolísal též objem zpracované nahodilé těžby dřeva v jednotlivých letech. Mezi lety 2004 – 2010 bylo nejvíce vytěženo v roce 2007, 442,6 tisíc m³ b. k., nejméně pak roce 2005, 56,9 tisíc m³ b. k.

Většina lesů v LK je ve vlastnictví státu reprezentovaného podnikem Lesy ČR, s.p., Vojenskými lesy a statky, s.p., v okresech Semily a Jablonec nad Nisou zčásti i Správou KRNAP. Subjekty spravující státní pozemky vykonávají zčásti i funkci odborného lesního hospodáře pro lesy v soukromém vlastnictví. I přes poměrně nízkou výměru lesů v soukromém vlastnictví existuje nepříznivá struktura v jednotlivých jejich výměrách; cca ¾ vlastníků hospodaří na lesních majetcích menších než 1 ha, průměrná výměra je menší než 3 ha. Tento způsob vlastnictví nedává příliš předpoklady efektivnějšího zhodnocování lesní půdy,

Oblast rybolovu nemá v kraji příliš velký význam. Lze zmínit rybníkářství realizované na vodních plochách ve vlastnictví či v pronájmu podniku Rybníkářství Doksy, spol. s r.o., a Rybníkářství sever, s.r.o. Kunratice.

Na území Libereckého kraje zasahují tři chráněné oblasti přirozené akumulace vod, které byly stanoveny nařízením vlády č. 40/1978 Sb. (Jizerské hory, Krkonoše) a č. 85/1981 Sb. (Severočeská křída). Tyto oblasti pro své přírodní podmínky tvoří významnou přirozenou akumulaci podzemních i povrchových vod a jsou chráněnými oblastmi přirozené akumulace vod. Zaujímají téměř dvě třetiny území kraje a představují strategický přírodní zdroj nevyčísitelné hodnoty.

A.6 Cestovní ruch

Cestovní ruch v Libereckém kraji je dlouhodobě jedním z hlavních pilířů jeho hospodářského rozvoje. Důvodů, je několik. Území Libereckého kraje se vyznačuje velkou pestrostí zastoupených krajinných typů – od pahorkatin přes vrchoviny až po hornatiny (Krkonoše – nejvyšší horou kraje je Kotel - 1435 m, Jizerské hory, Ještědský hřbet, Lužické hory). Vzhled území je v řadě případů zpestřován vypreparovanými odolnějšími horninovými tělesy, která dnes tvoří kužely, homole a jiné atraktivní tvary – např. vrcholy Trosky, Vyskeř, Kozákov, Ralsko, Bezděz, Luž, Hvozd a řadu dalších. V pískovcích oblastech došlo erozní činností vody ke vzniku známých skalních měst (Hruboskalsko, Maloskalsko, Kokořínsko aj.), ve vápencích a dolomitech voda jako korozní činitel vytvořila jeskyně a jiné krasové tvary (např. Bozkovské jeskyně). Výsledkem všech zmíněných fyzikogeografických pochodů je krajinnářsky (scénicky) i environmentálně mimořádně hodnotná krajina, v níž bylo vyhlášeno šest velkoplošných chráněných území - národní park Krkonoše, CHKO Jizerské hory, Český ráj, Lužické hory, České Středohoří a Kokořínsko.

Kromě přírodního potenciálu má Liberecký kraj velký kulturní potenciál – hrady, zámky, muzea, galerie, divadla, botanická a zoologická zahrada, zábavní centra, sakrální stavby, lidová architektura (podrobněji viz. kapitola B.8 Kultura a zájmová činnost). Specifikem Libereckého kraje je ojedinělý systém horských turistických rozhleden zbudovaný zejména v Jizerských horách německými turistickými spolky před 2. světovou válkou. V Jizerských horách byl vybudován rovněž jedinečný systém horských přehrad (např. Černá Nisa, Josefův Důl, Souš, atd.). Unikátem je i tzv. zubačka, ozubená železniční dráha z Tanvaldu do Kořenova.

Ve dvou střediscích kraje je také rozvinuto lázeňství – v Lázních Libverda a Lázních Kundratice, kde se léčí choroby pohybového ústrojí, srdce, krevního oběhu a revmatismus.

Atraktivitu kraje zvyšuje jeho příhodná poloha u hranic se SRN a Polskem, jejich průchodnost a nabídka komplexních sportovních zařízení pro letní a zimní aktivity a postupné vytváření prázdninového regionu v rámci Euroregionu Nisa.

Liberecký kraj je významnou destinací zahraničních i domácích návštěvníků. V současnosti se na území kraje nachází okolo 777 hromadných ubytovacích zařízení s 38 tisíci lůžky (rok 2010) a návštěvnost kraje se pohybuje kolem 632 tisíc hostů ročně (6. místo v ČR v roce 2010). Podobně významné postavení zaujímají z hlediska lůžkových kapacit i realizované návštěvnosti největší turistická centra Libereckého kraje – Doksy, Harrachov, Rokytnice nad Jizerou a Liberec a Jablonec nad Nisou. Pro náročnou klientelu není v Libereckém kraji k dispozici ani jeden pětihvězdičkový hotel, čtyřhvězdičkových hotelů je v kraji pouze 9, převládají spíše penziony, ubytování v soukromí a jiná ubytovací zařízení. V rámci kraje je nejvíce ubytovacích zařízení soustředěno v okresech Semily – 332, tj. 42,7 % krajského úhrnu (2010) a Jablonec nad Nisou - 243, tj. 31,5 % (2010). Návštěvnost i celkové počty lůžek bohužel v posledních letech stagnují či dokonce klesají, klesá i celkový počet nocí strávených na území Libereckého kraje. Srovnání kapacity hromadných ubytovacích zařízení s ČR je uvedeno v Přílohách č. 8 a 9.

Významnou roli v Libereckém kraji hraje značný počet objektů individuální rekreace (dále jen OIR) (23 132 objektů, Garep - Program rozvoje CR LK 2002), který je v některých oblastech naprosto dominantní pobytovou formou. Vysoké procento rekreačních bytů z celkového počtu je např. v obcích: Blatce (84%), Krompach (69%), Mařenice (69%), Kryštofovo údolí (67%), Slunečná (61%), ve kterých hrozí úplné vyliďnění. Toto je částečně způsobeno tím, že převládající vlastníci objektů druhého bydlení blokují jakýkoliv rozvoj obcí, protože mají zájem o rekreaci v co nejkvalitnějším prostředí. Počet jednotek druhého bydlení v území roste nejen vlivem tzv. odpadu bytů, ale i díky nové

bytové výstavbě. Nejvyšší míra transformace trvalého bydlení na druhé bydlení je v územním obvodu obce s rozšířenou působností (dále jen ORP) Jilemnice, což je dáno vysokou atraktivitou území a značnou hustotou osídlení v minulosti. (viz příloha č. 12.)

Liberecký kraj nabízí svým návštěvníkům aktivní vyžití zejména v zimní sezóně, což je dáno jeho přírodními podmínkami, které přímo vybízí k běžeckému a sjezdovému lyžování a dalším zimním sportům. Kvalitně rozvinutá střediska zimních sportů (např. Harrachov, Rokytnice nad Jizerou, Tanvaldský Špičák, Bedřichov, Janov n./N., Kořenov-Rejdice aj.) umožňují pořádání mezinárodních akcí a závodů (skoky na lyžích, běžecké či sdružené lyžování, atd.) Liberecký kraj také nabízí poměrně bohatou nabídku příležitostí pro letní pobytovou turistiku, spojenou s vodními sporty a rybařením. Mezi nejčastěji využívané vodní plochy patří Máchovo jezero, Hamerský rybník, vodní nádrž Horka či přehrady u městských aglomerací (Harcov, Mšeno, Fojtka, Mlýnice). Pro Liberecký kraj je typické využití pro pěší turistiku a cykloturistiku. Na území kraje se nachází 2 229 km proznačených cyklotras, u pěší turistiky je to 2 226 km proznačených tras. V posledních letech je velmi populární rozvoj alternativní formy turistiky jako je např. venkovská turistika, agroturistika, singltreky, atd. Roste zájem o adrenalinové sporty, golf a wellnes turistiku či turistiku spojenou s regionálními produkty. Unikátním projektem v celé ČR je vybudování areálu Singletrack v okolí Nového Města pod Smrkem a Lázní Libverda, který je postupně rozšiřován i na polskou stranu hranice.

Prostorové rozložení základní turistické infrastruktury i doprovodných služeb je v kraji významně koncentrováno do nejatraktivnějších oblastí a tomu odpovídá i návštěvnost nejatraktivnějších středisek, ve kterých dochází v době hlavní sezóny k několikanásobnému zvýšení počtu uživatelů území (Krkonose, Jizerské hory, Český ráj ...). Atraktivní střediska je možné rozčlenit dle převažující formy cestovního ruchu (viz příloha 10). Vedle nich však existuje mnoho dalších míst, kde turistická infrastruktura není rozvinuta. To mohou být rozvojové šance zejména pro šetrné formy cestovního ruchu – venkovskou turistiku a agroturistiku, i když je zřejmé, že podnikatelská rizika (konkurenceschopnost této nabídky) zde budou větší než v existujících atraktivních střediscích cestovního ruchu.

Pro efektivní řízení cestovního ruchu jsou v kraji vymezeny 4 marketingové turistické regiony (Jizerské hory, Český ráj, Krkonose a Podkrkonoší, Českolipsko (viz příloha č. 11)). Smyslem marketingových turistických regionů jako hlavních aktérů rozvoje cestovního ruchu, je vytváření moderních organizačních struktur jako např. destinační management a koordinace spolupráce celé řady subjektů při rozvoji aktivit v cestovním ruchu v rámci marketingu, turistické infrastruktury či spolupráce s partnery cestovního ruchu.

ZÚR LK vytváří podmínky pro systémový rozvoj cestovního ruchu vymezením oblastí a podoblastí cestovního ruchu a hierarchizací jednotlivých středisek a center cestovního ruchu (viz mapová příloha č. 6).

Základem organizační struktury cestovního ruchu na nejnižší úrovni v Libereckém kraji jsou turistická informační centra (TIC), která za posledních 15 let vznikla ve většině měst a v řadě dalších turisticky navštěvovaných místech. V roce 2010 se na území LK nacházelo 55 TIC (včetně sezónních). Společnou koordinací všech aktivit se daří rozvíjet cestovní ruch v Libereckém kraji jak na poli marketingových aktivit (společná prezentace, slevové karty, fungující informační systém, atd.), tak na poli základní a doprovodné turistické infrastruktury.

ZÚR LK vytvářejí územní podmínky vymezením specifických oblastí Jizerské hory, Západní Krkonose, Český ráj sever a jih pro dosažení vyváženosti zájmů ochrany přírody a krajiny se zájmy cestovního ruchu a ostatních sociálně ekonomických aktivit v daných územích.

Shrnutí

Liberecký kraj patří v rámci ČR mezi kraje s podprůměrnou ekonomickou úrovní. Hrubý domácí produkt v Libereckém kraji v průběhu 90. let i později dynamicky rostl, i když podíl HDP na obyvatele se zvýšil relativně méně než v ČR. V roce 2010 dosahoval 74,8% průměrné hodnoty HDP na obyvatele ČR.

Ekonomická základna kraje je reprezentována zejména rozvinutým průmyslovým potenciálem, hustou sítí veřejné infrastruktury, významným potenciálem cestovního ruchu s vybaveností tradičních středisek nadmístního významu a výrazným zastoupením lesních ploch a lesnictvím.

Významný podíl na ekonomice kraje má zpracovatelský průmysl, jehož struktura se však postupně změnila od dominantního zastoupení textilního průmyslu ve prospěch výroby komponent a příslušenství pro automobilový průmysl. Postupně se zvyšuje zastoupení terciární sféry.

Podnikatelské prostředí lze označit za relativně dobré. Počet ekonomických subjektů se v posledních letech zvyšoval, výrazné zastoupení mají malé a střední podniky. Nejvýznamnější průmyslové podniky se soustřeďují do oblasti automobilového průmyslu. Většinou byly tyto podniky zainvestovány s pomocí zahraničního kapitálu. U zahraničních i tuzemských investorů se zvyšuje poptávka po vzdělaných odbornících v technických oborech. Zde se však projevuje nedostatek těchto kvalifikovaných, technicky vzdělaných či řemeslně zručných odborníků.

V letech 2008 - 2010 se průmyslové podniky v kraji potýkaly s projevy a důsledky hospodářské krize. V jejím průběhu došlo k restrukturalizaci a změnám vlastnických vztahů, útlum výroby a úbytek pracovních míst zasáhl sklářský a bižuterní průmysl.

Pro dlouhodobě udržitelný rozvoj území je žádoucí se především zaměřit na naplnění již zainvestovaných ploch a vhodnou funkční náplň stávajících nevhodně užívaných průmyslových a výrobních ploch a areálů (brownfields) s cílem snížení negativních dopadů výroby na životní prostředí před novou výstavbou na volných plochách (greenfields). Vzhledem k charakteru území Libereckého kraje s jeho vysokými environmentálními a kulturně historickými hodnotami vyvstává výrazněji do popředí požadavek intenzivnějšího využívání přírodě ohleduplných, materiálově a energeticky šetrných a úsporných postupů. Využití úspor je třeba předřadit extenzivnímu využití neobnovitelných i obnovitelných zdrojů.

Rozvoj inovativních výrob, technologií a postupů má v kraji rezervy. Jako nedostatek je vnímána neexistence podnikatelského inkubátoru podporujícího mladé začínající firmy s inovativním potenciálem. Rozšiřuje se však nabídka inovační infrastruktury za významného přispění prostředků EU - výzkumných, vývojových, technologických center. Nositelem těchto projektů je jak akademická sféra (Technická univerzita v Liberci), tak výzkumné organizace i podnikatelská sféra. Lze předpokládat, že tato skutečnost společně s působením klastrových iniciativ a technologických platform (CLUTEX, Česká membránová platforma) přispěje k prohloubení spolupráce podnikatelské a výzkumné sféry a v konečném důsledku k posílení konkurenceschopnosti regionu.

Liberecký kraj se věnuje koncepční podpoře těchto aktivit (v roce 2009 byla schválena Regionální inovační strategie), v roce 2011 byl založen Regionální inovační program Grantového fondu Libereckého kraje.

Zemědělství Libereckého kraje je ovlivněno horským charakterem kraje a velkým množstvím ploch s vyšším stupněm ochrany přírody. V posledním desetiletí došlo k útlumu zemědělské činnosti. Strukturální změny se promítly do poklesu podílu orné půdy a nárůstu podílu trvalých travních porostů. Problémem však je nárůst ploch ležících ladem. Vzhledem k vysoké lesnatosti kraje hraje lesnictví významnou roli v primárním sektoru a v údržbě krajiny.

Cestovní ruch v Libereckém kraji má silné tradice a dlouhodobě patří v kraji mezi obory hospodářství s významným ekonomickým přínosem. Přírodní a krajinné podmínky pro cestovní ruch v Libereckém kraji jsou výjimečně příznivé. Geomorfologicky pestré, hornaté a zalesněné území vytváří optimální podmínky pro rozvoj řady forem cestovního ruchu s vhodnými terény pro sjezdové a běžecké lyžování, pěší i cykloturistiku a jiné přírodní aktivity např. horolezectví, paragliding, singletrek. Pro letní pobytovou rekreaci lze využít rekreačních vodních ploch (Máchovo jezero, Hamr na Jezeře, Kristýna, vodní nádrž Mšeno atd.).

Výhodou mnoha oblastí cestovního ruchu v kraji je jejich komplexnost, čímž si návštěvník může vybrat z velmi širokého spektra zimních i letních možností a aktivit, jak trávit svůj volný čas. Některá turistická střediska či regiony (Krkonoše, Jizerské hory, Český ráj ...) jsou však v hlavních sezónách často přetížená a aktivity v nich přesahuje limity využití daného území. Proto je velmi důležité, aby se při plánování rozvoje cestovního ruchu v kraji přihlíželo také k zatížení jednotlivých středisek a počtu jejich uživatelů v době hlavní sezóny a podporovali se aktivity a rozvoj infrastruktury cestovního ruchu i mimo tradiční střediska cestovního ruchu v kraji.

B. Lidské zdroje

B.1 Obyvatelstvo

Liberecký kraj je počtem obyvatel druhým nejmenším krajem ČR (po Karlovarském kraji), k 1.1.2012 zde žilo 438 433, což představuje pouze 4,2 % obyvatel ČR. Počet obyvatel kraje se trvale zvyšuje od roku 1970, nejvyšší přírůstky byly zaznamenány v období 1970 – 1980. Trendy ve vývoji charakteristik obyvatelstva se po roce 1990 dosti radikálně změnil (na úrovni ČR i kraje). Významně se snížila sňatečnost i počet narozených dětí, zvyšoval se průměrný věk matek, poklesla kojenecká a novorozenecká úmrtnost, snížila se také úmrtnost v poproduktivním věku, byl nastartován proces stárnutí populace.

Z předběžných výsledků Sčítání lidu, domů a bytů 2011 vyplývá, že během uplynulých deseti let zaznamenaly úbytek počtu obyvatel dvě nejmenší velikostní skupiny obcí (do 199 obyvatel a 200–499 obyvatel) a s výjimkou krajského města Liberce i tři největší velikostní skupiny obcí (5 000–9 999 obyvatel, 10 000–19 999 obyvatel a 20 000–49 999 obyvatel). V důsledku suburbanizačního procesu došlo k nárůstu populace obcí především v blízkosti velkých měst. Představitelem těchto obcí je i obec Šimonovice, jejíž počet obyvatel se za posledních deset let zvýšil téměř 2,4krát a jednalo se tak o nejvyšší relativní přírůstek obyvatel v kraji. Nejvyššího absolutního přírůstku počtu obyvatel dosáhlo krajské město Liberec, naopak nejvíce se počet obyvatel snížil ve městě Česká Lípa.

I přes pokles v 90. letech je v Libereckém kraji stále vysoká porodnost (10,6 ‰ v roce 2011, tj. čtvrtá nejvyšší po Středočeském kraji, Hl. m. Praze a Jihomoravském kraji), počet zemřelých na 1000 obyvatel se pohybuje okolo 9,7 ‰. Počet přistěhovalých se od roku 2007 postupně snižuje a v roce 2011 byl počet přistěhovalých (9,0 ‰) mírně vyšší než počet vystěhovalých (8,4 ‰) na 1000 obyvatel. Kladný přírůstek obyvatel přirozenou měnou i migrací zajistil kladný celkový přírůstek obyvatel v roce 2011 1,6‰, což řadí LK mezi nadprůměrné kraje v ČR.

Na úrovni ORP ovšem existují značné rozdíly. Obecně lze říci, že počet obyvatel na východě kraje klesá (zejména ORP Semily, Jilemnice a Tanvald), naproti tomu v západní a severní části obyvatelé přibývají (ORP Česká Lípa, Nový Bor, Frýdlant). Migračně nejatraktivnější je Liberecko a Jablonecko, tedy území s největší nabídkou pracovních míst a občanské vybavenosti, které současně nabízí také atraktivní plochy pro bydlení.

Obyvatelstvo Libereckého kraje má proti republikovému průměru mladší věkovou strukturu. V roce 2011 s indexem stáří 100,7 obsadil Liberecký kraj třetí místo po nejmladším kraji Středočeském a Ústeckém. Absolutní počet dětí v Libereckém kraji se však od roku 1980 neustále snižuje a počet seniorů se od roku 1991 trvale zvyšuje. Stárnutí populace dokazuje index stáří (vypovídající o počtu osob ve věku 65 let a více připadajících na 100 dětí ve věku 0–14 let). Zatímco v roce 2001 připadalo v Libereckém kraji 76 seniorů na 100 dětí, v roce 2011 se tento počet zvýšil na 99 seniorů. Věková skladba je však rozdílná v jednotlivých částech kraje. Zatímco na Českolipsku patří populace k nejmladším v republice, naopak na Semilsku a Turnovsku je jednou z nejstarších. Postupné stárnutí populace vede k růstu požadavků na zdravotní péči a sociální služby.

Za posledních 10 let (2001-2010) vzrostla v Libereckém kraji naděje na dožití u mužů na 74,4 let (o 3,5 roku) u žen na 80,1 let (o 2,7 roku).

Vzdělanostní struktura obyvatel Libereckého kraje (SLDB 2011) je o něco méně příznivá než v ČR. Rozdílem je mírně vyšší podíl osob se základním vzděláním a bez maturity (dohromady 54,8 % v LK, 50,8 % v ČR) a nižší podíl osob se vzděláním vysokoškolským (9,8 % v LK, 12,4 % v ČR). Od roku 1991 však došlo ke zvýšení vzdělanosti obyvatel – podíl osob s nižším než maturitním vzděláním tehdy na území LK činil 72,0 % a podíl vysokoškolsky vzdělaných pouze 5,6 %. Méně příznivá struktura vzdělanosti souvisí mj. s nabídkou pracovních míst, v níž převažují méně kvalifikované pozice, dále s dostupností vzdělání, sociální situací rodin atd. Nižší vzdělanost obyvatel většinou vede k nárůstu nezaměstnanosti, růstu podílu osob závislých na sociálních dávkách a k dalším sociálně patologickým jevům (závislosti, kriminalita apod.).

Podíl „rodáků“ (osob, které se narodily ve stejné obci, ve které mají v současné době trvalé bydliště) dosahuje v pohraničním Libereckém kraji již tradičně nižších hodnot (45 %), než je republikový průměr (49 %). Od roku 2001 se podíl rodáků v kraji snížil o 1,7 procentních bodů. Nejvyšší podíl rodáků žil v roce 2011 v krajském městě.

V rámci České republiky vykázal v roce 2011 Liberecký kraj druhý nejvyšší podíl osob hlásících se k polské národnosti (0,3 % z populace) a třetí nejvyšší podíl osob s německou národností (0,4 % z populace). K romské národnosti se v Libereckém kraji přihlásilo pouze 326 osob, k moravské 422 osob.

B.2 Bydlení a bytový fond

Bytový fond v Libereckém kraji je poměrně starý (průměrně 54,5 let v roce 2001, což převyšuje průměr ČR a řadí LK na 12. pozici mezi ostatními kraji ČR) a vyžaduje značné finanční prostředky na modernizaci (zejména na regeneraci panelové výstavby). Přesto se však stavební práce zaměřují téměř výhradně na novou bytovou výstavbu a i přes rostoucí trend se od roku 2002 modernizace bytového fondu týká necelých 10 % bytů.

V letech 2002 – 2005 počet zahájených bytů kolísal, počet bytů rozestavěných i dokončených rostl, v letech 2006 – 2009 počet zahájených bytů byl vyšší než počet dokončených bytů, přestože se počet dokončených bytů zvyšoval. Nejvyšší intenzita bytové výstavby je v zázemí města Liberec (obce Šimonovice, Jeřmanice) a v horských oblastech (obce Harrachov, Vítkovice v Krkonoších, Albrechtice v Jizerských horách a Bedřichov), kde se však jedná o výstavbu apartmánových bytů využívaných pro druhé bydlení, která nemá vliv na růst počtu trvale bydlících obyvatel. Tyto objekty mají většinou velmi negativní dopad na urbanistický ráz obcí, neboť se jedná o stavby, které se do dané lokality vzhledem ke svým objemovým parametrům nehodí.

V souvislosti s rozmištěním bytové výstavby vstupuje do hodnocení celá řada faktorů a jevů, které determinují konkrétní příčiny. Jedná se o vzájemně působící faktory nejen z oblasti demografie, sociální a ekonomické oblasti, ale také z oblasti životního prostředí. Zatímco v některých regionech jsou příčiny vysoké nebo nízké bytové výstavby naprosto zřetelné, v rámci jiných území je není možné přesně identifikovat, a to především z důvodu nedostatku relevantních statistických informací. Absolutně i relativně největší počet bytů byl postaven v samotném městě Liberci. Nejnižší intenzita nové výstavby bytů je naopak na Frýdlantsku, což je dáno místní nepříznivou socioekonomickou situací. V Libereckém kraji bylo 8 obcí, kdy za období 1998 – 2007 nebyla vůbec realizována bytová výstavba. Jsou to malé obce vzdálené od sídla ORP zejména na Frýdlantsku a Českolipsku a se zhoršenou dopravní dostupností.

Od roku 1991 došlo k útlumu panelové výstavby, v současné době převažuje výstavba bytů v rodinných domech (přibližně 65 % bytů). Plocha bytů v rodinných domech bývá obecně větší než v domech bytových, ale i v bytových domech dochází v poslední době ke zvyšování průměrné obytné plochy bytu, která v roce 2009 byla 50,8 m², což je průměrná hodnota v ČR.

Od roku 2002 rapidně klesl zejména počet zahájených, ale i rozestavěných a dokončených bytů v domech s pečovatelskou službou (v roce 2003 bylo dokončeno celkem 139 bytů v domech s pečovatelskou službou, v letech 2006–2009 pouze 9 bytů.). Extrémně nízký počet zahajovaných bytů v domech s pečovatelskou službou (v roce 2008 pouze 1 byt, v roce 2009 již 41 bytů) indikuje spíše nedostatek financí než dosažení potřebné kapacity, která v souvislosti se stárnutím populace dále poroste.

V souvislosti se změnami životního stylu obyvatel se zvyšuje poptávka po bydlení v zázemí větších měst, zejména Liberce. Tento jev, suburbanizace, s sebou však nese i negativní důsledky – např. nárůst dopravní zátěže, úbytek ZPF, v některých případech dochází také k narušení krajinného rázu nevhodnými stavbami (tzv. podnikatelské baroko). Pro trvalé bydlení jsou ve stále větší míře využívány i objekty druhého bydlení.

Liberecký kraj zatím postrádá koncepční dokumenty, které by v souvislostech řešily populační vývoj, sídelní strukturu a rozvoj bydlení.

B.3 Trh práce a zaměstnanost

V čtvrtém čtvrtletí roku 2010 bylo v kraji evidováno celkem 205,2 tisíce obsazených pracovních míst. Z hlediska sektorové skladby převažuje sekundární sektor (48 % oproti 37,4 % v ČR), naopak primární, terciární i kvartérní sektor vykazují oproti celorepublikovým hodnotám nižší podíl (primární sektor zaměstnává 2,6 %, ve srovnání s necelými 4 % za ČR, terciární necelých 25,9 % oproti 35,2 % za celou ČR a kvartérní 22,8 % oproti celorepublikovým 23,11 %).

Z hlediska podílu jednotlivých odvětví na celkovém počtu zaměstnaných osob je v Libereckém kraji nejdůležitější zpracovatelský průmysl, který zaměstnává 35,8 % všech pracovníků v kraji – výrazně více než je podíl tohoto odvětví v ČR (26 %). Důležitost tohoto odvětví vyplývá už z významného postavení tradičních odvětví Libereckého kraje – průmyslu sklářského, bižuterního a v posledních letech především automobilového průmyslu dodavatelského charakteru. Dalším významným odvětvím je kategorie stavebnictví (10,4 %), velkoobchod, maloobchod a opravy motorových vozidel (10,6 %). Výše průměrné měsíční hrubé mzdy podle odvětví je znázorněna v příloze č. 14. Mobilita pracujících je v Libereckém kraji specifická, protože téměř 35 % pracujících vyjíždí za svým zaměstnáním mimo obec svého trvalého bydliště. Podle bilance pohybu za prací lze rozlišit území s převládající vyjíždkou (ztráta uživatelů území), mezi která patří většina obcí na území kraje a s převládající dojíždkou (nárůst uživatelů území), k nim patří obce Harrachov, Paseky nad Jizerou, Albrechtice v Jizerských horách, Bedřichov, Hamr na Jezeře, Stráž pod Ralskem, Stráž nad Nisou, Šimonovice, Sychrov, Velký Valtinov (SLDB 2001, podíl osob dojíždějících do obce za zaměstnáním k počtu

trvale bydlicích obyvatel). Saldo dojížděky za prací je záporné, což znamená, že více osob za prací z kraje vyjíždí, než dojíždí odjinud.

Z hlediska geografického rozmístění sídlí největší část ekonomických subjektů v okrese Liberec (43,0 % všech subjektů). Okres s krajským městem Liberec je de facto nejpříznivějším místem k provozování podnikatelské činnosti v rámci kraje jak z hlediska dostatečných kapacit pracovní i kupní síly, tak z pohledu dostupnosti úřadů, dopravní obslužnosti apod.

Relativní přírůstek počtu nezaměstnaných od prvních projevů působení hospodářské krize korespondoval s přírůstkem počtu nezaměstnaných i z republikového pohledu. Výjimku představuje téměř celý rok 2009, kdy v důsledku rapidního nárůstu míry nezaměstnanosti v okrese Česká Lípa (způsobeného sérií hromadných propouštění vlivem útlumu ve sklářském průmyslu způsobeném celosvětovou ekonomickou krizí) došlo k nárůstu míry nezaměstnanosti celého kraje až na hodnotu 10,7 % k 31. 7. 2009, či dokonce 13,7 % k 31. 1. 2010. Dalším okresem, který významně pocítil dopady hromadných propouštění a ukončení činnosti řady podniků, je Jablonec nad Nisou, a to v období od poloviny roku 2009 téměř doposud. Od roku 2010 dochází k setrvalému poklesu míry nezaměstnanosti (pomineme-li působení sezónních faktorů na trhu práce, které způsobují zvýšení míry nezaměstnanosti v jistých částech roku), nicméně návrat k hodnotám před nástupem hospodářské krize je reálný nejdříve v horizontu následujících let. K 30. 5. 2011 dosahovala míra nezaměstnanosti v Libereckém kraji 9,3 %, v České republice 8,2 %. Podobná situace panuje i ve vývoji počtu volných pracovních míst. Nejvyšší počty volných pracovních míst byly evidovány ještě v polovině roku 2009, kdy k 31. 7. 2009 byl počet volných míst na hodnotě 699. V této době také došlo k prudkému nárůstu počtu uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo ze 3,3 uchazeče na vedlejší pracovní poměr v letních měsících oproti 10,2 uchazeče na vedlejší pracovní poměr k 31. 12. 2009. Vůbec nejvyšší počet uchazečů o zaměstnání na vedlejší pracovní poměr byl evidován v lednu 2010 – jednalo se o 39,2 uchazečů na vedlejší pracovní poměr, k 31. 5. 2011 se jedná o 13,1 uchazečů na vedlejší pracovní poměr.

Mezi problematické skupiny z pohledu hledání zaměstnání patří především ženy, občané se zdravotním postižením, absolventi škol a mladiství a také starší lidé v předdůchodovém věku, tzn. lidé starší 50 let. Projevují se také problémy spojené s dlouhodobou nezaměstnaností (nad 12 měsíců). Celkově nejvíce ohroženou oblastí kraje z pohledu nezaměstnanosti je Frýdlantsko, Cvikovsko, Dokska, Tanvaldsko a Novoborsko.

Pracovní místa v Libereckém kraji jsou stále obsazována zahraničními pracovními silami, hlavně z Polska, Slovenska a Ukrajiny.

B.4 Výchova, vzdělání a osvěta

Demografický vývoj Libereckého kraje se odráží i ve školství. Od roku 1995 byl v mateřských školách zaznamenán téměř pětina pokles počtu dětí. Ten byl v souvislosti s vývojem porodnosti vystředán nárůstem. V období mezi školními lety 2006/2007 a 2010/2011 došlo k nárůstu počtu dětí účastnicích se předškolního vzdělávání o 13,7 % (z 12 593 na 14 318). V této souvislosti dochází k navyšování kapacit mateřských škol. Limitující prostorové a hygienické možnosti si v řadě případů vyžadují investice do daných objektů. Předškolního vzdělávání se nadále účastní významný podíl dětí mladších tří let (v roce 2010/2011 činil 11,2 %) a šestiměsíčních a starších (v roce 2010/2011 činil 7,2 %). S ohledem na současný trend porodnosti lze předpokládat do výhledu snížení tlaku na počet míst v předškolních zařízeních.

Na základních školách byl za období posledních pěti let (od školního roku 2005/2006 do 2009/2010) zaznamenán pokles žáků přibližně o 10 %. Pokles počtu žáků může vést k racionalizaci sítě škol a případnému tlaku na dopravní obslužnost. Kromě úplných škol, zahrnujících první i druhý stupeň, existují v Libereckém kraji také školy neúplné a malotřídní, nejvíce na Českolipsku, Semilsku a Jilemnicku; rozvíjí se také alternativní modely výuky (např. waldorfské školství). Dalším problémem jsou nízké počty žáků ve třídách, které vykazují nadále klesající tendenci, což vede k menší efektivitě využívání omezeného objemu financí, které školy dostávají na platy svých pracovníků. Ve větších městech a centrech se ve srovnání s méně osídlenými oblastmi vyskytuje ve školách menší podíl nekvalifikovaných pedagogů.

Vzhledem k demografickému poklesu se tento trend začíná přelévat i na střední školy. Mezi školními lety 2005/2006 a 2010/2011 došlo k poklesu počtu žáků středních škol v denní formě studia o více než 15,93 %. Pokles bude v dalších letech pokračovat. V důsledku nepříznivého demografického vývoje projde soustava škol poskytujících střední vzdělávání v Libereckém kraji zásadní změnou, a to jak v oblasti kapacit, tak i ve skladbě jednotlivých oborů. Ve školním roce 2009/2010 došlo poprvé za posledních 9 let k mírnému nárůstu počtu žáků, kteří byli přijati do prvních ročníků oborů poskytujících střední vzdělání zakončené maturitní zkouškou nebo výučním listem. Velkým problémem je nesoulad struktury oborů středního vzdělávání s požadavky trhu práce, který se projevuje nedostačující uplatnitelností absolventů na trhu práce.

Regionálním specifikem jsou střední uměleckoprůmyslové školy, ve kterých se vyučují tradiční obory Libereckého kraje – průmyslové a uměleckořemeslné zpracování skla, bižuterie, kovů a drahých kamenů. Nadále přetrvává skutečnost, že do maturitních oborů vzdělání vstoupil v kraji ve školním roce 2009/2010 ve srovnání s průměrem ČR podstatně nižší podíl žáků a výrazně vyšší podíl žáků vstupuje do oborů vzdělání s výučním listem.

Počet studentů vyšších odborných škol v Libereckém kraji klesá. Ve školním roce 2009/2010 navštěvovalo 8 vyšších odborných škol v kraji o 16,6 % studentů méně než v roce předchozím. Oborová struktura zahrnuje obory charakteristické pro Liberecký kraj (umění, užité umění) i obory nadregionální působnosti (ekonomika, právo, zdravotnictví, elektrotechnika, výpočetní technika, pedagogika a další).

Problémem všech druhů a typů škol jsou velké rozdíly v úrovni vybavenosti a kvality movitého a nemovitého majetku v důsledku technického a morálního zastarávání a finanční náročnosti případné obnovy převyšující reálné možnosti škol i jejich zřizovatelů.

Vysoké školství reprezentuje Technická univerzita Liberec (TUL). Po roce 1990 vzrostl výrazně počet jejích studentů (189 studijních oborů v 75 studijních programech navštěvovalo ve školním roce 2009/2010 celkem 9807 studentů) a počet fakult se rozšířil na šest. Původní dvě fakulty, strojní a textilní, doplnily fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogická, ekonomická, umění a architektury, mechatroniky, informatiky a mezioborových studií. Textilní fakulta je v současnosti jedinou v České republice. TUL tedy může jednak přispívat k růstu vzdělanosti obyvatel, jednak se může stát krajským vědecko-výzkumným centrem. Dále na území kraje působí pobočky soukromých VŠ – Bankovní institut vysoká škola a.s., Vysoká škola regionálního rozvoje, Metropolitní univerzita Praha o.p.s., Vysoká škola Karla Engliše.

Zastoupení škol samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením je v Libereckém kraji poměrně silné – nacházejí se zde speciální školy pro děti s vadami řeči, sluchu, zraku, tělesným i mentálním postižením, kombinovanými vadami či autismem. Trendem je snaha o integraci handicapovaných dětí do běžných škol.

Vzhledem k poměrně nepříznivé vzdělanostní struktuře obyvatel Libereckého kraje nabývá na významu další vzdělávání. Od roku 2005 působí Centrum vzdělanosti Libereckého kraje, které má za úkol vytvářet podmínky pro snazší propojení přípravného a dalšího vzdělávání na středních školách a jeho využití k nabídce „krátkých“ forem dalšího vzdělávání. Byla také vytvořena síť škol, které svou dosavadní činnost rozšířily o realizaci programů dalšího vzdělávání. I přes počáteční zájem o působení v této síti je počet škol i nabídka programů ve vztahu k šíři poskytovaného počátečního vzdělávání stále neúplná. Příležitostí se pro střední školy jeví možnost zapojit se do procesu uznávání kvalifikací získaných informálním a neformálním vzděláváním.

Podrobné informace o struktuře škol a školských zařízení na území Libereckého kraje jsou obsaženy ve výročních zprávách o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Libereckého kraje za jednotlivé školní roky. S koncepčním směřováním tohoto segmentu je možné se seznámit prostřednictvím Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Libereckého kraje schváleného pro dané časové období.

B.5 Zdravotnictví

V Libereckém kraji zajišťuje lůžkovou zdravotní péči celkem 8 nemocnic, 4 odborné léčebné ústavy (Léčebna respiračních nemocí Cvikov, Nemocnice následné péče Lomnice n. Popelkou, Ústav chirurgie ruky a plastické chirurgie Vysoké n. Jizerou, Dětská ozdravovna Bílá voda Harrachov) a 2 lázeňská zařízení (Lázně Kundratice a Lázně Libverda). Koncem roku 2009 měly nemocnice k dispozici celkem 2 676 lůžek (z toho 468 lůžek následné péče), odborné léčebné ústavy 308 a lázně 689 lůžek. Jejich dislokace je znázorněna v mapové příloze č. 10.

V roce 2007 došlo ke transformaci dvou krajských nemocnic (zřizovatelem byl Liberecký kraj), a to Krajské nemocnice Liberec, p.o. a Nemocnice s poliklinikou Česká Lípa, p.o. na akciové společnosti Krajská nemocnice Liberec, a.s. a Nemocnice s poliklinikou Česká Lípa, a.s., na které byly převedeny k 30.6.2007 veškeré zdravotnické činnosti a následně pak k 30.9.2007 byly obě příspěvkové organizace zrušeny.

Nemocnicí krajského významu je Krajská nemocnice Liberec, a.s. (KNL), kde je soustředěna specializovaná a superspecializovaná péče v centrech jako jsou: Komplexní onkologické centrum, Kardiologické centrum, Traumatologické centrum (vč. spinální jednotky a neurochirurgie), Komplexní cerebrovaskulární centrum. Tato centra jsou v současné době dovybavována moderními přístroji, a to za pomoci financí čerpaných z Integrovaného operačního programu oblast intervence 3.2 Služby v oblasti veřejného zdraví.

Problémem této nemocnice zůstává nedostatek prostoru a nevyhovující dislokace pracovišť poskytujících urgentní péči, především pacientům s interním onemocněním. Na přelomu roku 2009/2010 byl v KNL dán do provozu nově zbudovaný akutní chirurgický příjem (Emergency), který vyřešil mnoho problémů při předávání pacientů s polytraumaty záchrannou službou. Rekonstrukce Emergency pro pacienty s interním onemocněním je ve stádiu plánování.

Nezbytnou součástí akutního chirurgického příjmu by se měl v následujícím období stát heliport/dosedová plocha pro vrtulník Letecké záchranné služby, a to přímo v areálu nemocnice, což je jednou z nezbytných podmínek udržení statutu

Traumacentra v Krajské nemocnici Liberec. Tímto by se značně zrychlil a zefektivnil transport pacientů k poskytnutí urgentního zákroku vč. jejich překlady na vyšší specializovaná pracoviště.

V Krajské nemocnici Liberec se otvírá prostor k realizaci dalších programů, jako je rozvoj nadstandardní a přímo hrazené péče, preventivních programů, a to vše za podmínek strategické spolupráce se zdravotnickými zařízeními v kraji. Spolupráce by se kromě oblasti medicínských, vzdělávacích a vědeckých aktivit mohla týkat i optimalizace řízení organizací/nemocnic. Za určitých, i když mezních objektivních podmínek, pak může být nejuvhodnějším postupem jejich přímá integrace, např. aktuálně Krajská nemocnice Liberec a.s. a Panochova nemocnice Turnov s.r.o.

Také Nemocnice s poliklinikou Česká Lípa, a. s. plní svou významnou roli jako jediné spádové lůžkové zařízení pro obyvatele okresu Česká Lípa, a proto je nutné věnovat rozvoji péče v tomto zařízení velkou pozornost. Tzv. ltkové centrum této nemocnice je zařazeno do sítě poskytovatelů cerebrovaskulární péče a je rovněž modernizováno z Integrovaného operačního programu oblast intervence 3.2 Služby v oblasti veřejného zdraví.

K zařízením s výrazně nadregionální působností patří Ústav chirurgie ruky a plastické chirurgie ve Vysokém nad Jizerou, částečně i Léčebna respiračních nemocí Cvikov, Lázně Libverda a Lázně Kundratice.

V oblasti lůžkového fondu proběhla částečná reorganizace, i když rozsah a strukturu poskytovaných zdravotnických služeb musí prioritně usměrňovat zejména zdravotní pojišťovny, které péči pro své klienty nasmlouvávají. Spolupráce se zdravotními pojišťovnami musí směřovat k tomu, aby byla zachována akutní lůžková péče v základních oborech ve stávajících nemocnicích kraje a nebyla tak neohrožena jejich dostupnost.

Liberecký kraj (tam, kde sahala jeho pravomoc) přistoupil ke sloučení dříve samostatných léčeben dlouhodobě nemocných do nemocnic s cílem zvýšení operativnosti překlady pacientů vyžadujících další, zejména ošetrovatelskou péči, z lůžek akutních na lůžka následné péče, která není tak nákladná. Je třeba se zaměřit na vhodnou strukturu lůžek následné péče (následná léčebná, rehabilitační a ošetrovatelská lůžka) a lůžek DIOP (dlouhodobá intenzivní ošetrovatelská péče). Liberecký kraj netrpí absolutním nedostatkem lůžek následné péče, jedná se o jejich nevhodné zaměření a chybějí především lůžka zdravotně-sociální.

V Libereckém kraji dosud chybí lůžková hospicová péče. Přechodně je tento nedostatek řešen provozováním tzv. hospicových pokojů v rámci oddělení následné péče vybraných nemocnic.

Jedním z kroků sledujících zvýšení efektivity poskytování zdravotní péče bylo i sloučení dvou odborných léčebných ústavů Dětské léčebny Cvikov a Odborného léčebného ústavu tuberkulózy a respiračních nemocí. Právním nástupcem se stala organizace nová s názvem Léčebna respiračních nemocí Cvikov, p. o.

Pozornost v tomto směru bude v následujícím období věnována optimalizaci a restrukturalizaci zejména lůžkového fondu nemocnic se zaměřením na optimální rozsah a využití nákladných lůžek určených pro akutní péči, stejně tak i zajištění potřebného personálního a věcného vybavení příslušných oddělení. Uvolněný lůžkový fond bude zčásti využit pro posílení kapacity lůžek následné péče a zčásti zrušen. V rámci specializace a kooperace bude koncentrována náročná zdravotní péče do vybraných center, která budou zárukou poskytnutí vysoce kvalifikované a bezpečné zdravotní péče.

Nadbytek kapacity zejména lůžek akutní péče u některých oborů, kombinovaný případně s nedostatečným personálním a technickým vybavením, se jeví především ve východní části kraje, přestože již v kraji proběhla částečná redukce akutních lůžek.

Významnou složkou krajského zdravotnictví je Zdravotnická záchranná služba Libereckého kraje (ZZS LK) poskytující přednemocniční neodkladnou péči, která prošla v minulém období zásadní reorganizací a částečnou modernizací. Uplatněný systém setkávání posádek (rande-vous) se projevil jako efektivní, neboť se zvýšila akceschopnost posádek s lékařem jako reakce na zvýšené výzvy k výjezdům a zásahům. Od 1. 1. 2007 zahájilo svoji činnost Krajské operační středisko ZZS LK, které vzniklo sloučením okresních operačních středisek. Liberecký kraj je zapojen do projektu Ministerstva vnitra, jehož účelem je zmodernizování a sjednocení úrovně technologického vybavení operačního střediska ZZS LK s operačními středisky základních složek IZS, a tak zrychlit a zefektivnit spolupráci složek při poskytování pomoci občanům. Rozmístění výjezdových skupin je uvedeno v mapové příloze č. 10.

V kraji dále v r. 2009 působila síť 950 ambulantních nestátních zařízení, z toho samostatných ordinací všeobecných praktických lékařů 185, praktických lékařů pro děti a dorost 87, praktických lékařů stomatologů 214, gynekologů 42 a odborných lékařů specialistů 240. Provozováno bylo celkem 109 zařízení lékárenské péče

V rámci ambulantních nestátních zdravotnických zařízení poskytují služby i nelékařští zdravotničtí pracovníci (celkem 276), jako jsou fyzioterapeuti, kliničtí psychologové, kliničtí logopedi, dentální hygienistky, dále všeobecné sestry - poskytovatelé domácí ošetrovatelské péče (30) a poskytovatelé dopravních služeb ve zdravotnictví (20).

Zvláštním zdravotnickým zařízením je Zdravotní ústav (ZÚ) se sídlem v Liberci, orgánem ochrany veřejného zdraví je Krajská hygienická stanice Libereckého kraje.

Dostupnost a kvalita zdravotnické péče v Libereckém kraji je s ohledem na geomorfologii území kraje převážně dobrá.

Z hlediska zdravotního stavu se v Libereckém kraji snižuje míra úmrtnosti (počet zemřelých na 1 000 obyvatel)

Za posledních 10 let (2001-2010) vzrostla v Libereckém kraji naděje na dožití u mužů na 74,4 let (o 3,5 roku) u žen na 80,1 let (o 2,7 roku).

V r. 2009 zemřelo v Libereckém kraji celkem 4 313 obyvatel. Této skutečnosti odpovídá 9,8 zemřelých na 1 000 obyvatel, což je míra nižší než za ČR (10,2/1000 obyv.). K nejčastějším příčinám úmrtí patřily nemoci oběhové soustavy, novotvary a úmrtí v důsledku vnějších příčin (úrazy). Významným problémem kraje byly dlouhodobě salmonelózy. Rozsah onemocnění se v roce 2009 snížil. V kraji bylo nově hlášeno 89 případů na 100 tis. obyvatel, což byla nižší úroveň než za celou ČR (103 případů na 100 tis. obyv.) Výskyt planých neštovic naopak překročil celorepublikový průměr (6,2 příp./1000 obyv., zatímco průměr ČR byl 4,5 příp./1000 obyv.). V r. 2009 došlo v kraji k nárůstu hlášených onemocnění o 41% proti r. 2008, v ČR o 21%. Počet nově hlášených případů TBC byl v r. 2009 25 případů a vykazuje klesající tendenci. K 31.12.2009 bylo v kraji evidováno celkem 27 149 diabetiků z toho 53% žen. Počet léčených diabetiků mírně narůstá. V r. 2009 došlo k mírnému poklesu počtu pacientů léčených v alergologických ordinacích, přičemž nejčastější příčinou jsou pollinoza (onemocnění s přecitlivostí na pyl, prach apod.), astma a alergická rýma.

Od roku 2002 je v Libereckém kraji (jako prvním v ČR) úspěšně realizována Zdravotní politika Libereckého kraje jako dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatel kraje. Jeho plnění je ročně hodnoceno a dle potřeby je program aktualizován. Cílem je v horizontu 10–15 let zlepšení klíčových ukazatelů zdravotního stavu obyvatelstva a zapojení do tohoto procesu všech resortů, obcí, nestátních neziskových organizací, podnikatelů a především občanů. Každoročně je také zpracovávána Zpráva o zdraví obyvatel Libereckého kraje.

Pokud vycházíme z předpokladu, že zdraví je ovlivňováno především praktikovaným životním stylem (determinanta ovlivňující zdraví cca ze 40–50 %), dále pak genetickým základem (cca 20 %), životním prostředím (cca 20 %) a konečně poskytovanými zdravotnickými službami (cca 10–20 %), je evidentní, že zdraví jednotlivce je závislé především na přístupu každého z nás k dodržování zásad zdravého životního stylu po celý život. Je evidentní, že význam zdravotních služeb bude narůstat zejména v oblasti preventivní péče, diagnostiky a péče akutní. Nedílnou součástí jistě zůstane i péče následná, jejíž kapacity by měly být přizpůsobeny objektivním potřebám a ve vazbě na nezbytnou restrukturalizaci lůžkového fondu nemocnic. K řešení se nabízí nezbytný rozvoj terénní domácí ošetrovatelské a sociální péče a pokud možno převod zaléčených pacientů do domácího prostředí.

V Libereckém kraji působí řada nestátních neziskových organizací sdružujících nemocné občany nebo osoby se zdravotním postižením, které sehrávají pozitivní roli v rozvoji péče občanů o vlastní zdraví.

K dlouhodobě limitujícím faktorům rozvoje zdravotnictví v kraji patří trvalý nedostatek finančních prostředků m.j. na nezbytné rekonstrukce, obnovu a pořízení nákladné zdravotnické techniky. Vybrané investiční akce jsou tak řešeny mnohdy na úkor rozvoje jiných oborů a platů zdravotnického personálu. Bez vícezdrojového financování (vč. zapojení prostředků státního rozpočtu ev. Evropských fondů - IOP) by však nebylo možné je realizovat.

B.6 Sociální oblast

Strategický cíl rozvoje sociálních služeb v Libereckém kraji je v souladu s politikou EU a zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách vytváření podmínek pro to, aby občané kraje mohli využívat sociální služby ve svém domácím prostředí a mohli si zachovat své přirozené sociální vazby a kontakty, a dále zajištění optimální sítě sociálních služeb pro jasně vymezenou cílovou skupinu uživatelů s důrazem na zajištění odpovídající kvality poskytovaných služeb.

V období let 2008 – 2011 se síť sociálních služeb v Libereckém kraji vyprofilovala podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách do funkční podoby. Poskytovatelé zaregistrovali svoji činnost a začali realizovat svoje služby tak, aby splňovali standardy kvality poskytování sociálních služeb. Došlo k výraznému a v historii neznámému prohloubení spolupráce mezi zadavateli (samosprávami obcí i kraje) a mezi poskytovateli sociálních služeb v rámci nastavené Krajské koordinační struktury (KKS).

V rámci projektu IP2 – „Podpora střednědobého plánování a rozvoje kvality sítě sociálních služeb v Libereckém kraji“ se podařilo realizovat několik důležitých aktivit spojených s plánováním sociálních služeb. Bylo využito práce 10 odborných koordinátorů, kteří díky projektu plní zadané úkoly přímo ve spádovém území obcí s rozšířenou působností a aktivně se podílí na procesu přípravy i realizace komunitního plánování. Významně byla podpořena činnost Krajské koordinační struktury a posílen průběžný monitoring plnění plánů. Byla připravena a do území distribuována „Krajská metodická příručka plánování sociálních služeb“ a podle jejích doporučení již vznikají nové nebo aktualizované komunitní plány obcí či regionů. Celé území kraje je pokryto komunitními plány v doporučené struktuře, která umožňuje snadnou orientaci v opatřeních obcí i v kartách aktivit Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Libereckého kraje (SPRSS LK), a to včetně využití zjednodušené analýzy financování sociálních služeb. Během projektu vzniká Datové centrum sociálních služeb LK, které shromažďuje aktuální informace o poskytovatelích sociálních služeb, o komunitních plánech obcí a další data potřebná pro proces plánování. Součástí Datového centra je elektronický katalog sociálních služeb LK,

kteřý je přístupný široké veřejnosti. Datové centrum je interaktivním softwarovým programem určeným pro poskytovatele sociálních služeb, zadavatele a také pro širokou veřejnost. Výstupy v podobě informací budou sloužit pro potřeby monitorování a vyhodnocování poskytovaných registrovaných sociálních služeb v uplynulém období a zároveň pro plánování potřeb sociálních služeb na území Libereckého kraje. Datové centrum je interaktivním softwarovým programem určeným pro poskytovatele sociálních služeb, zadavatele a také pro širokou veřejnost. Dosud není rozšířeno povědomí o sociálních službách tak, jak by bylo potřeba zvláště mezi veřejností. Chybí informační kampaň a prezentace informačních zdrojů.

Důležitý dokument pro sociální resort je Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Libereckého kraje (SPRSS LK 2009-2013 schválen samosprávnými orgány kraje 09 / 2008) na základě kterého se v současné době plánuje a realizuje sociální politika v kraji - navazuje na dříve zpracované dokumenty, zejména předchozí verze střednědobého plánu. Tento dokument je průběžně aktualizován.

Evropská unie používá pojem deinstitucionalizace pro manažerský proces změny systému. Tento pojem je používán ve smyslu přechodu od pobytové péče k individuální podpoře života v přirozeném prostředí člověka a zahrnuje v sobě taktéž obecný princip řízení změny systému. Pro realizaci procesu deinstitucionalizace je nezbytná společenská shoda deklarovaná politickým rozhodnutím a plán podpory realizace tohoto procesu. Jednotlivá opatření je třeba přizpůsobit potřebám cílových skupin, které v současnosti využívají ústavní péči, a zároveň vytvářet programy a projekty zaměřené na prevenci institucionalizace osob se specifickými potřebami. Jedná se o osoby se zdravotním postižením, zejména děti a dospělé s mentálním postižením a kombinovanými vadami, a dále pak seniory se sníženou schopností soběstačnosti a samostatnosti.

V oblasti strategie financování sociálních služeb je na základě politického konsensu a na základě připravované metodiky financování sociálních služeb ze strany MPSV potřebné zrevidovat finanční toky, zásadně redukovat výstavby nových kapacit pobytových zařízení a ušetřené finanční prostředky směřovat do vzniku služeb v komunitě, jejichž potřeba je zajišťována v rámci komunitního plánování obcí a návazně stanovena střednědobým plánem rozvoje služeb Libereckého kraje. Stávající poskytovatele ústavních pobytových služeb je nutné podporovat tak, aby sami transformovali svou činnost směrem ke službám poskytovaným v přirozeném prostředí a současně směřujícím k naplňování individuálních potřeb uživatelů a v případě, kdy toto není možné s ohledem na situaci uživatelů, maximálně přiblížit pobyt uživatelů životu v domácím prostředí. V současnosti ve střednědobých plánech je řešena koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné typy sociálních služeb poskytovaných v přirozené komunitě uživatele a podporujících sociální začlenění uživatele do společnosti. LK se zapojil do projektu transformace pobytových zařízení, financovaného z IOP (Integrovaný operační program EU).

Velmi důležité je klást důraz na poskytování služeb v domácím prostředí klienta. Jedná se například o rozvoj terénních sociálních služeb, (pečovatelské služby, osobní asistence, odlehčovacích služeb v terénní a ambulantní formě, aj.). Tyto formy sociální péče jsou oproti provozu zařízení sociální péče méně finančně náročné a také představují větší pohodlí pro klienta. Je však třeba, aby byla zmapována skutečná poptávka a potřebnost sociálních služeb pro dané cílové skupiny uživatelů v jednotlivých lokalitách LK včetně zmapování dostupnosti těchto služeb. Podobně jsou podporovány denní pobytové služby, tedy stacionáře, denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež apod. Stále nedostatečný je počet služeb chráněného bydlení, podporovaného samostatného bydlení a sociálně terapeutických dílen. Počet míst v zařízeních sociální péče a počet potřebných osob, jimž byla poskytnuta sociální služba je uveden v příloze č. 16. Chybí jednotný systém využívání a kontroly příspěvku na péči, který by se měl vracet od uživatelů, kteří jej pobírají, zpět do sociálních služeb – které uživatelům služby nabízejí a poskytují. Značný rozvoj se zaznamenal také ve službách sociální prevence díky individuálnímu projektu IP1 zaměřeného na podporu služeb právě sociální prevence, tj. azylová zařízení pro osoby ohrožené sociálním vyloučením, matky s dětmi, pro osoby bez přístřeší, kontaktní centra pro drogově závislé a ohrožené osoby, intervenční centra, terénní programy, sociální rehabilitaci, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, apod. Dosud není závazně zajištěno transparentní a víceleté financování sociálních služeb včetně systému spolufinancování protidrogových služeb ze strany státu, kraje a obce.

B.7 Sport a tělovýchova

Liberecký kraj má pro rozvoj sportovních aktivit velmi vhodné přírodní podmínky, podpořené dobrou dopravní dostupností. Mezi aktivity letního období se řadí stále populárnější cyklistika (případně cykloturistika), četné vodní plochy umožňují rozvoj vodních sportů. V zimním období jsou v Libereckém kraji vhodné podmínky pro běžecské a sjezdové lyžování. Kromě toho se ve městech a obcích nacházejí různá sportovní zařízení – hřiště, sportovní areály, specializovaná zařízení (sportovní haly, tenisové kurty, kryté bazény, zimní stadiony atd. - podrobnější charakteristika

sportovní infrastruktury je uvedena v příloze č.17). Tato škála sportovních zařízení naskýtá možnosti organizování významných republikových i mezinárodních závodů. Systém organizace sportu je napojen i na cestovní ruch.

V kraji se podle Koncepce rozvoje tělovýchovy a sportu nachází přibližně 800 tělovýchovných jednot a klubů, v nichž je sdruženo více než 110 000 obyvatel kraje (tedy přibližně čtvrtina populace). Sportem a službami souvisejícími se sportem se zabývá asi 670 podnikatelských subjektů.

Z průzkumů provedených Fakultou tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci vyplývá, že zájem veřejnosti o sport je v Libereckém kraji poměrně velký – téměř tři čtvrtiny obyvatel kraje sportují pravidelně nebo občas. Necelá polovina respondentů upřednostňuje trávení volného času v přírodě, přibližně čtvrtina se vyslovila pro sportování v přírodě; ve sportovním zařízení či na hřišti nejraději tráví volný čas něco přes 30 % respondentů. Veřejná správa by tedy měla podporovat především oblast sportu pro všechny.

Vztah ke sportu by měl být pěstován již od raného věku. Podmínky pro sport na školách v Libereckém kraji ovšem nejsou dostatečné. Prostorové ani materiální podmínky pro výuku tělesné výchovy nejsou adekvátní a u mnohých škol v podstatě nevytváří prostor pro výuku nových sportů a pohybových aktivit. Školy také plně nevyužívají možností pronájmu svých zařízení jiným subjektům, často z důvodu ekonomických, organizačních či personálních problémů.

Liberecký kraj finančně podporuje významné sportovní akce, opravy sportovišť, úpravu a údržbu lyžařských tratí i pěších turistických tras. Přispívá také na jeden z nejznámějších a nejmasovějších lyžařských závodů v ČR, Jizerskou padesátku. Problémem v oblasti sportu je však nedostatek finančních prostředků, zejména na opravy a rekonstrukce stávajících sportovišť, což se negativně projevuje především v oblasti sportu pro všechny. Dalším negativem je pokles zájmu mládeže o sportovní aktivity, který souvisí se změnami jejich životního stylu.

B.8 Kultura a zájmová činnost

Profesionální kulturní instituce jsou v Libereckém kraji zřizovány převážně obcemi a krajem. Jedná se o divadla, knihovny, muzea, galerie, kulturní a společenská střediska, kina, ZOO, botanickou zahradu apod. (přehled je uveden v Příloze č.17). Liberecký kraj je zřizovatelem pěti příspěvkových kulturních organizací, a to Krajské vědecké knihovny v Liberci, Severočeského muzea v Liberci, Oblastní galerie v Liberci, dále Muzea Českého ráje v Turnově a Vlastivědného muzea a galerie v České Lípě. Profesionální kulturní instituce poskytují kvalitní kulturní a kulturně vzdělávací služby.

V Libereckém kraji disponují pouze dvě divadla vlastním souborem. Je to Divadlo F.X. Šaldy v Liberci se scénou Malého divadla a Naivní divadlo v Liberci. Ostatní divadla – v Jablonci n. N., České Lípě, Novém Boru, Lomnici nad Popelkou, Turnově a Železném Brodě – vlastní divadelní soubor nemají. Konají se v nich koncerty, divadelní představení a další umělecké pořady a slouží většinou jako víceúčelová kulturní a společenská zařízení. Návštěvnost divadel v Libereckém kraji má klesající tendenci.

Počet kin v Libereckém kraji se sice snižuje, ale některá tato zařízení prošla rekonstrukcí a modernizací s využitím digitální technologie (Jablonec nad Nisou, Semily). Nejrozsáhlejší nabídku a kapacitu poskytují dvě multikina v Liberci. Ostatní kina ve větších městech a obcích doplňují místní kulturní nabídku a jejich existence v budoucnosti je nejistá.

Z celkového počtu cca 56 muzeí, galerií a památníků v Libereckém kraji se jich nejvíce nachází v okrese Semily. Muzeí, která se řídí zákonem č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy, a která mají sbírky zapsány v centrální evidenci sbírek vedené Ministerstvem kultury je však pouze 16. Tato muzea pak nabízejí profesionální kulturní, vzdělávací a odborné služby. Řada muzeí je zřizována rovněž soukromými subjekty. Trendem posledních let je, že se muzea specializují a úžeji zaměřují pouze na určité oblasti tak, aby mohli návštěvníkům nabídnout zajímavé a jedinečné expozice, které nelze shlédnout jinde. Muzea si získávají návštěvníky rovněž bohatým doprovodným programem a zapojením do celonárodních akcí jako je Den muzeí, Muzejní noc, Dny kulturního dědictví apod. Nedostatek finančních prostředků v této oblasti neumožňuje rozsáhlejší rekonstrukce muzejních expozic s využitím interaktivních prvků a moderních prezentačních a informačních technologií.

Na území kraje je registrováno celkem 245 knihoven (včetně poboček), které vykazují každoročně kolem 50 tis. čtenářů. Knihovny se nacházejí v cca 88 % obcí; v malých obcích představují knihovny jednu z mála stálých kulturních aktivit. Největší knihovnou, která poskytuje nejrozsáhlejší služby, je Krajská vědecká knihovna v Liberci. Denně využívá jejich služeb více jak 1 000 návštěvníků. Koordinuje a zajišťuje rovněž výkon regionálních funkcí knihoven, tzn. pomoc menším základním knihovnám v kraji. Tato knihovna je zároveň i významným kulturním, vzdělávacím a společenským centrem.

Na území Libereckého kraje působí 16 středisek volného času, z nichž jedno zřizuje Liberecký kraj, zbylá jsou zřizována obcemi. Zájmová činnost probíhá formou pravidelných činností, příležitostných akcí, nabídkou spontánních aktivit či

pořádáním pobytových, putovních nebo příměstských táborů. Zájmového vzdělávání ve střediscích volného času se ve školním roce 2009/2010 účastnilo v pravidelných zájmových útvarech 9 156 žáků v 829 zájmových útvarech.

V oblasti základního uměleckého vzdělávání působilo 20 škol. Ve školním roce 2009/2010 bylo zapsáno 9024 žáků, tj. o 82 žáků (o 0,9 %) méně než v předešlém školním roce. Přestože zájem o účast v základním uměleckém vzdělávání převyšuje kapacitní potenciál a možnosti jeho financování, činí podíl žáků základního uměleckého vzdělávání z celkového počtu žáků základního vzdělávání 24,5%.

Nabídku kulturních služeb v kraji vhodně doplňují již mnohdy tradiční aktivity řady občanských a zájmových sdružení a různých iniciativ působících v obcích a městech. Podpora těchto aktivit je velmi důležitá pro udržování občanské a sociální pospolitosti a místní kultury. Bez zapojení těchto subjektů se neobejdou městské a obecní slavnosti, ale ani velké festivaly a kulturní akce. Rovněž kooperativní financování se zapojením veřejných a soukromých prostředků se stává mnohdy jediným možným způsobem financování velkých kulturních projektů.

Liberecký kraj z grantového fondu finančně podporuje v rámci celorepublikového systému postupové přehlídky neprofesionálních uměleckých aktivit (oblastní, krajské, národní), tradiční velké kulturní akce v kraji, jejichž význam přesahuje region a rovněž místní kulturu v obcích a městech. Své dotační tituly na podporu kultury mají i místní samosprávy. Některé významné projekty v oblasti kultury se realizují díky spolufinancování z evropských fondů.

Na území Libereckého kraje se v současné době nachází přibližně 2150 nemovitých kulturních památek, z nichž 12 je prohlášeno národními kulturními památkami (Hrad Bezděz, Zámek Zákupy, Hospodářský dvůr zámku v Zákupích, Zámek Frýdlant, Zámek Lemberk, Zámek Sychrov, Horský hotel a televizní vysílač Ještěd u Liberce, Hrad Grabštejn, Kostel sv. Vavřince a Zdislavy v Jablonném v Podještědí, Zámek Hrubý Rohozec, Zřícenina Hradu Trosky, Dlaskův statek v Dolánkách u Turnova). Od roku 2007 figuruje národní kulturní památka Horský hotel a televizní vysílač Ještěd u Liberce mezi památkami navrženými Českou republikou do Seznamu světového dědictví UNESCO. Množství památek v území řadí Liberecký kraj mezi nejvýznamnější kraje v rámci ČR. V Libereckém kraji se nachází 8 vesnických památkových rezervací (Janovice u Kravař, Lhota, Rané, Žďár, Horní Štěpanice, Lomnice nad Popelkou – Karlov, Jizerka a Železný Brod – Trávníky), 10 vesnických památkových zón (Bukovec, Kravaře, Kruh, Sloup v Čechách, Tubož, Velenice, Vojetín, Kryštofovo údolí, Újezdec a Železný Brod) a celkem 15 historických center měst bylo prohlášeno městskými památkovými zóna (Česká Lípa, Dubá, Kamenický Šenov, Nový Bor, Zákupy, Český Dub, Frýdlant v Čechách, Hodkovice nad Mohelkou, Hrádek nad Nisou, Jablonné v Podještědí, Liberec, Jilemnice, Lomnice nad Popelkou, Turnov a Jablonec nad Nisou). Památkově chráněnou lokalitou jsou také dvě krajinné památkové zóny – Zahrádecko a Lembersko. V území se nachází kromě kulturních památek a památkově chráněných území řada dalších hodnotných objektů, měst a vesnic, které nejsou zapsány do Ústředního seznamu kulturních památek. Tyto objekty a jejich soubory jsou důležité pro zachování kulturních, urbanistických a architektonických hodnot krajiny. Pro zachování kulturní hodnoty území je nutné zajistit jejich ochranu.

Významnou kulturní hodnotu území představují i další specifické objekty. Jedná se o jedinečný historický unikát celoevropského významu – bydlení na pískovcích – stavby vybudované na skalních útvarech – především v oblasti Kokořínska a Českého ráje.

B.9 Zajištění bezpečnosti obyvatel a majetku

Z hlediska zajišťování bezpečnosti obyvatel a majetku je území Libereckého kraje specifické především svojí příhraniční polohou a horským charakterem, kde převažuje složitý horský terén a zalesněné plochy. Podnebí a klimatické podmínky, především v zimním období kladou velmi vysoké nároky na všechny složky IZS, které musí být schopny zasahovat ve velmi náročných podmínkách. Toto klade značně vysoké nároky nejenom na vybavení, výcvik, ale i na plánování řízení a koordinaci všech zásahů. K zajištění bezpečnosti a majetku obyvatel kraje je využíván integrovaný záchranný systém, který zahrnuje složky Hasičského záchranného sboru, Policie České republiky, Zdravotnickou záchrannou službu LK a další složky IZS. Všechny tyto složky plošně zabezpečují celé území Libereckého kraje. V oblasti přípravy na řešení krizových a havarijních situací na území jsou zpracovávány HZS LK stanovené dokumenty a Krizový a Havarijní plán LK. Přípravu a koordinaci opatření na úrovni Libereckého kraje a v rámci jednotlivých ORP řídí pracovníci krizového řízení.

Na území LK na rozdíl od jiných krajů (Ústecký, Pardubický...) nejsou koncentrovány ve větším rozsahu rizikové výroby (např. rafinérie, výroba explozivních látek, hořlavín a jiných nebezpečných chemických produktů). Přesto jsou však tyto látky v regionu skladovány a používány. Seznam potenciálních rizik je součástí Havarijního plánu kraje, specifickým LK jsou rizika spojená s chemickou těžbou uranu a likvidací následků těžby (s.p. Diamo).

Kromě požárů a výbuchů v průmyslových objektech se zásobami vysoce hořlavých a toxických látek představují značné riziko možné teroristické útoky na zařízení s vysokou koncentrací obyvatel (školy, nemocnice, obchodní centra...) a v

neposlední řadě na hráze přehradních nádrží. Povodňové vlny při protržení hrází (vodní díla Josefův Důl, Souš, Bedřichov, Mšeno, Harcov, Fojtka, Mlýnice...) mají velkou ničivou sílu a mohou zanechat katastrofální následky (materiální škody i oběti na životech). Obecné zásady ochrany jsou řešeny v Havarijním a Krizovém plánu kraje. Zásadní výstupy je třeba respektovat. Předpokladem je úzká spolupráce všech složek IZS.

Počtem trestných činů patří Liberecký kraj k oblastem s nejvyšší kriminální zátěží. V rámci České republiky je na 3 místě v počtu spáchaných trestných činů (cca 335 trestných činů na 10 000 obyvatel). Je zpracována koncepce prevence kriminality a dlouhodobě se činnost v této oblasti zaměřuje především na děti, mladistvé a seniory jako nejohroženější část populace.

V Libereckém kraji přetrvávají bezpečnostní rizika spojená vývojem ekonomické situace v České republice, jeho příhraničním charakterem a poměrně jednostranně průmyslovým zaměřením na automobilový průmysl. V budoucnu lze v souvislosti s ekonomickým vývojem očekávat další zhoršování dopadů především na sociálně slabé vrstvy a tím i zvýšení nápadu majetkové trestné činnosti. Je možné očekávat aktivizaci stoupenců extrémistických hnutí a nárůst trestné činnosti s extrémistickým podtextem. Novým trendům bude nutno v budoucnosti přizpůsobit činnost a způsoby podpory ze strany státní správy a samosprávy. Pro podporu projektů v oblasti prevence kriminality je od roku 2009 zřízen grantový fond G-24 podpora prevence kriminality.

Liberecký kraj dlouhodobě podporuje aktivity v oblasti rozvoje základních a ostatních složek IZS, zajištění prevence kriminality, sportovní a kulturní činnosti Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. Od roku 2004 je prostřednictvím Krizového fondu podporován rozvoj jednotlivých složek IZS, ostatních subjektů a dalších projektů na rozvoj krizové a havarijní připravenosti území Libereckého kraje a odstraňování následků krizových situací. Od roku 2005 je zřízen Fond požární ochrany pro podporu jednotek požární ochrany obcí libereckého kraje a již od roku 2002 je podporována sportovní a kulturní činnost Sdružení hasičů Čech Moravy a Slezska.

V srpnu 2010 zasáhly území Libereckého kraje bleskové povodně. Důvodem byly extrémní srážky především v oblasti západních Krkonoš a Jizerských hor, kde se srážkové úhrny pohybovaly mezi 60 až 120 mm. Stav nebezpečí byl hejtmánem Libereckého kraje vyhlášen pro všech 215 obcí v kraji na období 7.8.-5.9.2010.

Celkem bylo postiženo území 81 obcí, odhady celkových škod byly stanoveny na 8,2 mld. Kč. Nejvyšší škody na obecním majetku zaznamenaly obce – Raspenava, Frýdlant, Višňová, Chrastava, Bílý Kostel, Hrádek n. N.

Z celkového rozsahu odhadnutých škod činily největší podíl škody na dopravní infrastruktuře – 42,1% (pozemní komunikace, tratě dráhy, silniční mosty), dále škody na rodinných a bytových domech – 11,8%, škody na strojích, zařízeních, inventáři a zásobách subjektů v území – 10,9%, škody na inženýrských sítích – 4,5% (vodovody, kanalizace, úpravní a čistírný vod, plynovody a vedení elektrické energie, atd.). Jednalo se tedy o škody na majetku, který zajišťuje základní funkce území (bydlení, doprava, zaměstnání). Kromě toho byly velké škody evidovány také ve vodním hospodářství – 26,0% z celkového rozsahu odhadnutých škod (vodní toky, nádrže, rybníky, nánosy, atd.).

Shrnutí

Liberecký kraj je počtem obyvatel druhým nejmenším krajem ČR (po Karlovarském kraji), ke konci roku 2010 měl celkem 439 942 obyvatel (4,2 % ČR), počet obyvatel se od roku 2003 stále mírně zvyšuje.

Na území kraje panují velké rozdíly ve věkové struktuře obyvatel. Vzdělanost je poněkud nižší než v ČR, mezi lety 1991 – 2011 se však celkem výrazně zvýšila. Liberecký kraj je migračně poměrně atraktivní, i když poměr přistěhovalých a vystěhovalých se v jednotlivých letech liší. Migrační proudy směřují tam, kde je největší nabídka pracovních míst, tj. do velkých měst (zejména Liberce) v posledních letech ovšem spíše do jejich zázemí než přímo do měst (projev suburbanizace). Intenzita bytové výstavby mírně roste, stále je však poměrně nízká. Prostředky vynakládané na modernizaci domů a bytů a na regeneraci panelové výstavby jsou nedostatečné. Liberecký kraj zatím postrádá koncepční dokumenty, které by v souvislostech řešily populační vývoj, sídelní strukturu a rozvoj bydlení.

Pro zaměstnanost v Libereckém kraji je charakteristický vysoký podíl zaměstnaných ve zpracovatelském průmyslu. Zaměstnanost v primárním a terciárním sektoru je naopak značně podprůměrná. V mezikrajském srovnání průměrných mezd vychází Liberecký kraj jako šestý; nejvyšší platy dostávají zaměstnanci v okrese Liberec, celorepublikového průměru však zdaleka nedosahují. Míra nezaměstnanosti je v Libereckém kraji vyšší než v celé ČR, v pořadí krajů se náš kraj k 31. 12. 2010 zařadil na 7. místo.

V oblasti vzdělávání je nutné sladit nabídku oborů s potřebami trhu práce. Pokles počtu žáků povede k racionalizaci vzdělávací soustavy v kraji. Což bude mít vliv na oborovou šíři vzdělávací nabídky. Restrukturalizace a optimalizace zejména středních škol je s ohledem na demografický vývoj a potřeby trhu práce nutná. Předpokládá se další rozvoj terciárního a celoživotního učení, rozvíjet by se měla také ekologická výchova, vzdělávání a osvěta k udržitelnému rozvoji.

Dosud nebyla dořešena reorganizace sítě lůžkových zdravotnických zařízení. Je potřeba klást důraz na zachování dostupnosti zdravotní péče ve všech částech kraje a na ekonomické ukazatele hospodaření zdravotnických zařízení. Zdravotní stav obyvatelstva vykazuje některé nepříznivé rysy – vysoký podíl úmrtí na nemoci oběhové soustavy a novotvary, úmrtí v důsledku vnějších příčin (úrazy). V minulosti se v Libereckém kraji v porovnání s ČR nadprůměrně vyskytovaly salmonelózy. I nadále je nutné podporovat aktivity pomáhající k dodržování zásad zdravého životního stylu občanů Libereckého kraje po celý jejich život a podporovat preventivní přístupy v ochraně osobního a veřejného zdraví. Liberecký kraj – jako první v ČR – od roku 2002 úspěšně realizuje dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatel Libereckého kraje – Zdravotní politiku Libereckého kraje.

V souvislosti se stárnutím obyvatelstva bude nutné optimalizovat síť sociálních služeb. Současně s tím, by měl být kladen velký důraz na vytváření vhodných podmínek pro rozvoj terénních sociálních služeb, poskytovaných v domácím prostředí obyvatel. Vzhledem k nárůstu počtu osob ohrožených sociálním vyloučením, by měla růst také nabídka terénních programů a psychosociální a krizové intervence.

Zájem veřejnosti o sportovní aktivity je značný, rozvoj sportu ovšem brzdí, podobně jako v jiných oblastech, nedostatek financí. Je potřeba klást důraz nejen na rozvoj vrcholového sportu, ale také na rozvoj sportu pro všechny (včetně možností neorganizovaného sportovního vyžití). Sportovní infrastruktura může být úspěšně (nejen v kombinaci s pořádáním mezinárodních závodů) využívána i pro cestovní ruch, při jejím budování je vždy nutné brát ohled na celkovou udržitelnost.

Nabídka kulturního vyžití je v kraji velmi nerovnoměrná. Nejširší nabídku kulturních služeb lze využít na Liberecku (vliv krajského města a soustředění největšího počtu profesionálních kulturních zařízení). Hůře jsou na tom s kulturním vyžitím např. obyvatelé a návštěvníci Frýdlantska a většiny menších obcí. Ti musí za kulturou dojíždět do větších správních center. Liberecký kraj je krajem s bohatou kulturní tradicí oblastí Pojizeří a Podještědí. Má tedy z čeho vycházet a na co navazovat.

Zájem o účast v základním uměleckém vzdělávání převyšuje kapacitní a finanční možnosti. Nižší je také nabídka kulturních služeb zaměřená na obyvatelstvo v poproduktivním věku, která je ovšem ovlivněna nižší poptávkou této skupiny obyvatel. Bohaté kulturní dědictví Libereckého kraje je ohroženo nedostatkem finančních prostředků na obnovu a rekonstrukci nejen památek, ale i kulturně společenských tradic. Veškeré aktivity spojené s kulturně-historickými památkami by měly být realizovány citlivě, s ohledem na jejich význam pro veřejnost i z hlediska cestovního ruchu.

Protože se neustále zvyšuje četnost technických a jiných havárií, mimořádných událostí, přírodních katastrof a krizových situací je oblast zajištění bezpečnosti obyvatel a majetku stále více aktuálním tématem. I přes snahu Libereckého kraje o podporu obcí a jednotlivých složek IZS se nedaří zamezit postupnému zastarávání technického a materiálního vybavení těchto jednotek. Z důvodu nedostatku finančních prostředků se nepodařilo dokončit budování IS krizového řízení včetně jeho propojení do metropolitní sítě. I přes provedené legislativní úpravy neexistuje dosud v rámci České republiky jednoznačný a jednotný výklad a přístup ke koordinaci a řízení oblasti ochrany obyvatelstva.

C. Infrastruktura

C.1 Dopravní infrastruktura a dostupnost

Území Libereckého kraje je, z dopravního hlediska, v rámci ČR polohově situováno mezi rozestavěnými dálničními tahy D8 Praha – Ústí nad Labem (SRN) a D11 Praha - Hradec Králové (PL). Na tyto dálniční tahy zprostředkovávají dopravní vazby silnice I/13 Frýdlant - Liberec - Děčín (Teplice), R10 Turnov - Praha a R35, I/35 Hrádek nad Nisou - Liberec - Turnov - Jičín - Hradec Králové. Dalšími významnými silnicemi procházejícími územím kraje jsou silnice I/9 Rumburk - Česká Lípa – Mělník - Praha tvořící dopravní osu v severojižním směru v prostoru Českolipska a zprostředkovávající vazby ze SRN do vnitrozemí ČR (spolu se silnicí I/38 Jestřebí - Mladá Boleslav - Kolín). Propojení Liberce, Jablonce n/N a nejhustěji osídleného území zajišťuje silnice I/14 pokračující dále na Tanvald, Jilemnici a Vrchlabí. Dopravní přístupnost do prostoru Jizerských hor a Krkonoš zajišťuje silnice I/10 Turnov - Harrachov. Okrajovou polohu z pohledu území kraje mají silnice I/16 a I/15.

Součástí dopravní sítě jsou také silnice II. třídy, které jsou určeny pro dopravu mezi významnými sídly kraje, a silnice III. třídy určené k vzájemnému spojení obcí nebo jejich napojení na ostatní pozemní komunikace.

Území Libereckého kraje se vyznačuje poměrně hustou sítí železničních tratí. Železniční tratě, vybudované v minulém století, však nejsou modernizovány ani elektrifikovány. Celková délka tratí činí 548 km (5,7 % v ČR), z toho je 9 celostátních a 9 regionálních tratí (trať 901 Česká Kamenice – Kamenický Šenov provozována soukromým subjektem). Hustota železniční sítě je zhruba 0,172 km tratě/km² a přestože přesahuje téměř o 34 % celostátní průměr, tak po provozní stránce již neodpovídá současným dopravním nárokům a v současné době je spíše brzdou dalšího rozvoje železniční dopravy. Hlavní železniční koridory na území ČR (mezinárodní koridorová síť vysokorychlostní železniční dopravy) jsou vedeny mimo území kraje. Do sítě tratí pro mezinárodní kombinovanou dopravu (tratě AGTC) náleží v Libereckém kraji část tratě Praha - Liberec - Černousy st. hr., v úseku Příšovice - Liberec - Černousy st. hr., která je vhodná i pro přepravu kamiónů po železnici. Železniční doprava v Libereckém kraji má zásadní nedostatky, jako je například absence kvalitního napojení Libereckého kraje v rámci České republiky na síť železničních koridorových tratí, dále nepřímé napojení na síť vysokorychlostních železničních tratí, a absence elektrizovaných a dvoukolejných tratí. Další problémy železniční dopravy souvisí s pestrou členitostí krajiny. Zavedení integrovaného dopravního systému IDOL odstranilo jednu z nevýhod železniční dopravy, kterou je vyšší základní jízdné.

Jako možné zlepšení situace Libereckého kraje v oblasti železniční dopravy se jeví záměr na modernizaci a zdvojkolejnění železniční trati mezi Prahou a Libercem. Tento projekt je v současné době ve fázi vyhledávacích studií a s jeho realizací se zatím nepočítá dříve než po roce 2025.

Jistým příslibem zlepšení neutěšené situace na železnici i celkové dostupnosti kraje byl připravovaný projekt Regiotram NISA, jehož cílem mělo být provozování moderní veřejné dopravy v regionu, založené na páteřní síti kolejové dopravy. Charakteristickým rysem projektu bylo propojení železniční a tramvajové infrastruktury a za použití vozidel TramTrain, zavedení smíšeného provozu na železničních tratích. Tím by bylo dosaženo bezpřestupového dopravního spojení mezi příměstskými oblastmi a centry spádových regionů. Realizace základní varianty Hrádek nad Nisou – Liberec – Jablonec nad Nisou měla proběhnout mezi lety 2007 – 2011. Další tratě Regiotramu NISA byly plánované na období 2011 – 2015. Z důvodu velké finanční náročnosti tohoto projektu bylo v rámci projektu Regiotram NISA prozatím realizováno pouze několik železničních zastávek na páteřní trati Liberec – Tanvald – Harrachov/Železný Brod, které zlepšily dostupnost železniční dopravy, a dále některé důležité terminály veřejné dopravy, které umožňují přestup mezi železniční a autobusovou dopravou.

Větší uplatnění kolejové dopravy by umožnilo snížení dopravní zátěže na silnicích a snížení plyných a hlukových emisí z dopravy. Proto je důležité kolejovou dopravu plně podporovat a její infrastrukturu optimalizovat a modernizovat.

Kromě těchto dvou základních druhů dopravy (silniční a železniční) existují na území kraje samozřejmě i další, ale již méně významné. Letecká doprava má v Libereckém kraji pouze doplňkovou funkci a na území Libereckého kraje se nachází osm letišť s rozdílným charakterem a podmínkami provozu. Letiště Liberec je civilní neveřejné mezinárodní letiště, letiště Hodkovice nad Mohelkou a Česká Lípa jsou civilní veřejná vnitrostátní letiště. Liberecký kraj podporuje rozvoj letiště Liberec (získání statutu mezinárodní veřejné letiště s vnější hranicí) protože má svůj nezastupitelný podíl při evropské integraci jako možný nejrychlejší způsob přepravy cestujících v ekonomické a podnikatelské sféře na vzdálenosti delší než 500 km a i na kratší vzdálenosti – jednodenní cesty. Ostatní letištní plochy jsou využívány pouze pro sportovní a rekreační účely. Lodní doprava je v kraji provozována pouze pro rekreační účely, a to na Máchově jezeře u obce Doksy.

Územím Libereckého kraje –prochází 4 vyznačených hlavních cyklotras celostátního významu a 7 mezinárodního významu. Jedná se především o trasy v turisticky atraktivních oblastech Libereckého kraje (Český ráj, Krkonoše,

Jizerské hory, Lužické hory, oblast kolem Máchova jezera). Síť cyklistické dopravy v Libereckém kraji představuje jednu z významných forem zejména rekreační dopravy, která zatím patřičně nerespektuje požadavky na bezpečnou, dopravní funkci tras. Stávající síť cyklotras má charakter respektující sportovní a rekreační požadavky na cyklistickou dopravu.

Cyklotrasy (cyklostezky) pro neturistické, nesportovní denní užívání (dojíždka za prací, do škol) se v kraji vyskytují minimálně a jedná se jen o dílčí kratší úseky bez návaznosti na cyklistické trasy.

V oblasti cyklistické dopravy by ale byla vhodná optimalizace sítě cyklotras a zejména oddělení tras od motorové dopravy. V rámci Libereckého kraje jsou vymezeny čtyři multifunkční turistické koridory, v jejichž rámci budou realizovány trasy bezmotorové dopravy (pěší, cyklo, lyžařské, popř. vodní spojení). Snahou multifunkčních koridorů je sice integrovat dopravní síť bezmotorové dopravy, ale ne v každém takovémto koridoru budou realizovány jejich všechny druhy.

Jistým specifickým dopravním prostředkem v kraji jsou lanové dráhy. Dlouhodobou tradicí má doprava osob kabinovou lanovkou na vrchol Ještědu, která ročně přepraví cca půl milionu osob. V některých horských turistických střediscích (Ještěd, Harrachov, Tanvaldský Špičák, Rokytnice nad Jizerou, Kořenov-Rejdice, Benecko) jsou sedačkové lanovky v celoročním či sezónním provozu.

Propustnost státních hranic na území Libereckého kraje po vstupu České republiky do schengenského prostoru se z pohledu silniční dopravy zvýšila. Omezení průjezdnosti je dáno dopravním značením na výjezdu z ČR, resp. na vjezdu na území sousedního státu. Průchodnost státní hranice v Libereckém kraji přibližují údaje v tabulce v Příloze č.18. Na jejich základě lze konstatovat, že síť přeshraničních spojení je na hranicích s Polskou republikou dostačující. Nedostačující je však na hranici s Německou spolkovou republikou, i přes nově otevřené silniční spojení Petrovice – Luckendorf.. Řídké propojení obou stran hranic prostřednictvím silnic I. třídy, zatím nedostatečné napojení kraje na mezinárodní dopravní koridory a přetrvávající zhoršená kvalita místních komunikací i silnic II. a III. třídy z hlediska vstupu České republiky do Schengenského prostoru se může jevit jako alarmující a může znamenat jistou bariéru v dalším rozvoji kraje, zejména v porovnání s kraji sousedními. Na druhou stranu však lze konstatovat, že i v této oblasti se pokročilo vpřed. Lze jmenovat např. výstavbu přeložky silnice I/35 z Bílého Kostela nad Nisou přes Hrádek nad Nisou do Polska a Spolkové republiky Německo (předpoklad otevření 2012), dále nově budované přeshraniční spojení Krompach – Kurort Jonsdorf. Tyto projekty byly spolufinancovány z fondů Evropské unie. V železniční dopravě existují v současné době tři přeshraniční spojení, a to Hrádek nad Nisou - Žitava na železniční trati č. 089 přes polské území do Německa, v osobní dopravě nevyužívané přeshraniční spojení Frýdlant, Černousy - Zawidów na železniční trati č. 037 a v roce 2010 obnovené železniční přeshraničního spojení s Polskem na trati Harrachov - Jakuszyce - Szklarska Poreba. Během posledních třinácti let, obdobně jako v celé republice, byl i v Libereckém kraji zaznamenán nárůst počtu evidovaných automobilů, a to nejen osobních automobilů (1997 – 2010 o 32,8 %), ale i nákladních automobilů (1997 – 2010 o 110,8 %) a autobusů (1997 – 2010 o 11,0 %). Tento růst je doprovázen zatížením sítě dopravních komunikací (zvýšená dopravní intenzita, přetěžování komunikací) i životního prostředí (zvýšování koncentrací NO_x především ve městech a na hlavních tazích). Tato stále se zhoršující situace může být částečně řešena budováním integrovaných dopravních systémů v městských aglomeracích a jejich okolí a celkovou úpravou výrobního, distribučního a logistického systému hospodářských subjektů, zaváděním provozu alternativních, ekologicky šetrných a bezpečných typů dopravy. V případě nákladní dopravy by mělo dojít k její optimalizaci, případnému přesunu na železnici a k rozvoji a využití kombinované dopravy.

Růst počtu vozidel v kraji (Příloha č.20) je doprovázen stále se zvyšující intenzitou dopravy (Příloha č.19). Mezi nejvíce zatížené dopravní úseky patří zejména komunikace v rámci městských aglomerací (Liberec, Jablonec nad Nisou ...), kde je intenzita dopravy ze všech dopravních úseků v kraji největší. Mezi nejzatíženější úseky mimo městské aglomerace patří hlavně obě rychlostní komunikace (R10 a R35), kde dosahuje intenzita dopravy nezdědka hodnot přesahujících 20 000 vozidel za 24 hodin, která je už spíše typická pro českou dálniční síť, vyjma dálnice D1. Intenzita provozu je na některých úsecích v čase značně proměnlivá. Jedná se především o oblasti sezónní rekreace, kde dochází ke značnému zvýšení intenzity dopravy v rámci jednotlivých dnů, zejména ve dnech pracovního volna. Tato zvýšení jsou mnohdy na úsecích s neodpovídající infrastrukturou, což má za následek další zhoršení její kvality, lokální znečištění ovzduší a vznik dopravních kongescí.

Celkový stav dopravní situace kraje je každoročně podrobněji sledován při aktualizacích koncepčního dokumentu odboru dopravy Krajského úřadu Libereckého kraje, který se nazývá: „Analýza stavu dopravy na území Libereckého kraje“. Významnou příležitostí pro zlepšení stavu dopravní infrastruktury v Libereckém kraji může představovat čerpání finančních prostředků z fondů EU na rozvoj infrastruktury.

C.2 Technická infrastruktura

Liberecký kraj má velmi omezené zdroje energií a je závislý na importu energií. Rozhodující energií je elektrická energie a budou kladeny nové požadavky na její přenos s cílem zvýšení spolehlivosti její dodávky.

Území LK je zásobováno elektrickou energií z transformoven (dále jen TR) TR Babylon (400/110 kV) a TR Bezděčín (400/220/110 kV), které jsou napojeny na příslušná vedení VVN přenosové soustavy. Zásobování elektrickou energií je poměrně dobře zajištěno. Rozvodná síť zásobuje 100 % obyvatel. Prudký rozvoj některých lokalit v LK v posledních letech způsobil takový nárůst odběru elektřiny, že stávající kapacita distribuční soustavy se ukazuje jako nevyhovující a tento nežádoucí stav je třeba neodkladně řešit. Problematický stav v připojování nových odběrů je zejména v oblastech Liberce a Frýdlantského výběžku, Jablonce nad Nisou a Turnova.

V Libereckém kraji je prozatím poměrně nízké uplatnění obnovitelných zdrojů energie, které tvoří malý procentuální podíl celkové dodávky energie. Je zde provozována řada menších vodních elektráren, ve dvou lokalitách jsou umístěny větrné elektrárny. V roce 2010 byla uvedena do provozu první bioplynová stanice a to v obci Křižany. V roce 2010 bylo instalováno několik větších zdrojů fotovoltaických elektráren, které však mají jen omezené možnosti využití instalovaného výkonu. K realizaci je připravována stavba několika větrných elektráren v Hrádku nad Nisou.

Zásobování teplem ve městech a obcích kraje je zajištěno dle dostupnosti jednotlivých druhů energií – lokálními topidly nebo malými zdroji ústředního a etážového vytápění, zdroji tepla středních a velkých výkonů, které již většinou jsou plynofikovány. Dále je v kraji provozována několik velkých soustav centralizovaného zásobování teplem. Mezi největší z nich patří Liberecká a Jablonecká soustava. Vzhledem k tomu, že tyto centrální soustavy byly vybudovány v 80. letech je největším problémem jejich předimenzovanost. Výše ztrát v parních rozvodech, které by bylo vhodné rekonstruovat na horkovodní, je vysoká.

Zásobování zemním plynem na většině území Libereckého kraje je z hlediska nejen současného odběru, ale i výhledových potřeb dobře zajištěno. Plynofikace obcí v kraji postupuje velmi pozvolna a v současné době je plynofikováno okolo 50 % obcí. Na území LK nezasahuje žádný tranzitní plynovod nebo plynovod VVTL. Hlavními napájecími body pro zásobování LK plynem jsou dálková vedení vysokotlakých (VTL) plynovodů přivádějící zemní plyn ze sousedních krajů do VTL regulačních stanic, odkud pokračují STL plynovody a NTL plynovody. Území Libereckého kraje je plynofikováno zemním plynem vysokotlakými přivaděči z Úžina a Hospozína ze západu a vysokotlakým přivaděčem do okresu Semily z východních Čech. Obě soustavy jsou propojeny.

V oblasti energetické je velký prostor pro podporu úspor energií a pro využívání místních obnovitelných zdrojů energie. Efektem pak může být nejen zvýšení energetické bezpečnosti kraje, příspěvek ke zlepšení životního prostředí, vznik nových pracovních míst, ale i využití zemědělské půdy pro pěstování biomasy. Tato možnost může podpořit celkový rozvoj venkova.

Liberecký kraj je plně soběstačný z hlediska zdrojů kvalitní pitné vody z podzemních i povrchových rezervoárů a má poměrně rozvinutý systém veřejných vodovodů. Podíl obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu se v roce 2010 oproti roku 2004 mírně zvýšil na 88,6 %, což je ale stále horší výsledek než celorepublikový průměr (93,4 %). Největší část vodovodní sítě je v oblasti Liberecka a Jabloncka a mezi největší povrchové zdroje pitné vody v kraji patří vodní nádrže Josefův Důl a Souš. Až na lokální výjimky je celková kvalita dodávané vody v Libereckém kraji vyhovující a zásobení vodou je kvantitativně zajištěno i do budoucího výhledu. Z hlediska kvality zdrojů je problematická oblast Frýdlantska a severovýchodního Semilka.

V odvádění a čištění odpadních vod Liberecký kraj zaostává za celostátními průměry. Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci pro veřejnou potřebu byl v roce 2010 pouze 68,2 %, což je velmi nízké číslo oproti celorepublikovému průměru (82,6 %). Mezi jednotlivými oblastmi kraje jsou poměrně výrazné rozdíly v ukazateli počtu trvale bydlících obyvatel napojených na kanalizaci. Tento stav je úzce závislý na morfologii a geologickém složení terénu. V mnohých lokalitách je ekonomicky neefektivní vynakládat vysoké finanční prostředky na budování společných kanalizačních rozvodů pro celé území obce. Tato problematika se týká zejména horských, podhorských a venkovských oblastí se značně rozptýlenou obytnou zástavbou. Zde je doporučeno preferovat u jednotlivých zdrojů odpadních vod zajištění jejich kvalitní likvidace přímo u zdroje, a to pomocí domovních ČOV či malých lokálních ČOV sdružujících místní producenty v lokalitě. Odpovídajícím ukazatelem úspěšnosti by pak měl být podíl kvalitně vyčištěných odpadních vod vůči jejich celkovému vyprodukovanému množství dle jednotlivých lokalit. Pozitivní vývoj je ale v celkovém podílu kanalizací svedených čištěných odpadních vod, jehož hodnota za celý kraj činí 98,6 %, čímž kraj zaujímá přední místo mezi všemi kraji a dosahuje nadprůměrných republikových hodnot (95,2 %). V kategorii odpadních vod převažují v kraji vody splaškové a průmyslové.

Zásobování pitnou vodou a čištění odpadních vod je řešeno v souladu se schváleným Plánem rozvoje vodovodů a kanalizací Libereckého kraje.

Nové informační a komunikační technologie (mobilní telefony, počítače, internet) patří již dnes mezi běžné součásti života a staly se základní podmínkou hospodářského růstu. Liberecký kraj však oproti celorepublikovému průměru v některých ukazatelích mírně zaostává. Ať už se jedná o podíly domácností vybavených osobními počítači, kdy hodnoty za kraj dosahovaly v roce 2009 podílu 42,8 % (ČR – 54,2 %) nebo i krajské podíly domácností s připojením k internetu, kdy to ve stejném roce bylo pouze 39,9 % (ČR – 49,2 %). I přes to, že Liberecký kraj patří ke krajům s nižším procentem vybavenosti domácností informačními technologiemi, je důležité zmínit, že jednotlivé složky nových technologií se dlouhodobě nacházejí ve velmi dynamickém meziročním růstu. Důležitou součástí oblasti informačních technologií je také jejich zavádění a rozvoj v rámci veřejné správy (e-Government) a zajištění rovného přístupu k těmto technologiím. Zde je nutné zmínit, že již v roce 2009 bylo 100% obecních úřadů připojeno k internetu (ČR – 99,4%). Pokud zvážíme geografii Libereckého kraje, lze to považovat z úspěch 8,2% obcí poskytuje pro své obyvatele bezplatné připojení k internetu (ČR – 10,2% 2009) a, což je zvláště potěšitelné, 76,8% poskytuje bezplatný přístup občanům v prostorách úřadů (ČR – 71,4% 2009).

Celé území Libereckého kraje je plně pokryto signálem digitálního vysílání veřejnoprávní televize a rozhlasu. Operátoři mobilních telefonů sice pokrývají značnou část území kraje, ale nelze očekávat, že všichni dosáhnou v dohledné době 100%. Nelze se zatím tedy vyhnout tomu, že v mimořádných krizových situacích bude docházet k výpadkům spojení, tak jak se tomu stalo o ničivých povodních v roce 2010. V mnoha obcích kraje jsou pro operativní přenosy informací, jak během klidových, tak během krizových situací, využívány dochované obecní drátové či bezdrátové rozhlasové sítě. Jejich technický stav a funkčnost se však neustále zhoršuje. Chybí celokrajový informační systém, který by zajistil snadný a rychlý přenos informací jak od veřejné správy ke každému občanovi, tak zpět od občanů k veřejné správě. Tento systém by měl být použitelný pro zajištění celoplošně snadné komunikace pro klidové i krizové stavy.

V návaznosti na trend materiálových a energetických úspor nelze opominout potřebu modernizace systémů veřejného osvětlení.

Shrnutí

Existence infrastruktury, ať už dopravní nebo technické, vytváří základní podmínku pro hospodářský rozvoj území. Liberecký kraj má v dopravní infrastruktuře určité nedostatky, které pro plynulý pohyb veškeré dopravy bude důležité odstranit. Liberecký kraj nemá odpovídající napojení na evropské multimodální koridory.

Z hlediska silniční dopravy se jedná především o absenci rychlého spojení na kontaktní úseky evropské sítě a hlavní silniční koridory Ústeckého, Středočeského a Královéhradeckého kraje zejména úsek kapacitní silnice Turnov – Jičín – Hradec Králové, špatnou kvalitu silnic II. a III. tříd hlavně v příhraničních horských oblastech, chybějící obchvaty obcí a přetíženost některých úseků zejména v zimní či letní sezóně v turisticky atraktivních lokalitách a v městských aglomeracích kraje. Železniční doprava trpí především nepřímým napojením na vysokorychlostní mezinárodní železniční síť, čímž dochází k tomu, že je mimo hlavní pozornost při modernizaci tratí. To má za následek například i to, že v kraji není ani jedna trať elektrifikovaná či dvoukolejná. Stávající stav železničních tratí neumožňuje zvýšení traťových rychlostí a tím konkurence se silniční dopravou. V další dopravní infrastruktuře je důležité stále pokračovat a rozšiřovat trasy pro cyklisty včetně jejich segregace od motorové dopravy, podporovat integrovanou a veřejně dostupnou hromadnou dopravu i mimo městské aglomerace, zaměřovat se na alternativní, ekologicky šetrné a bezpečné formy dopravy a postupně řešit tzv. dopravu v klidu. Pro zlepšení propojení oblastí, podoblastí, center a středisek cestovního ruchu bezmotorovou dopravou jsou postupně realizovány a rozvíjeny projekty v rámci multifunkčních turistických koridorů (např. Nová Hřebenovka pro pěší, cyklostezka Odra – Nisa aj.).

Úroveň technické infrastruktury v kraji je na podstatně lepší úrovni než dopravní, alespoň co se týká mezikrajského srovnání. Mezi oblastmi, kde Liberecký kraj patří k lépe vybaveným krajům v ČR, patří úroveň plynofikace, připojení obcí na vodovod nebo odpadové hospodářství (kraj produkuje méně než 2 % celkového množství odpadu ČR). Naopak mezi oblastmi technické infrastruktury, ve kterých kraj zaostává, patří veřejná kanalizace, kde je výrazně nižší podíl napojení obcí než je tomu v ČR. Liberecký kraj je závislý na importu energií. Jedinými využitelnými zdroji energií nacházející se v území kraje jsou obnovitelné a druhotné zdroje energií. Rozvoj obnovitelných zdrojů energie je v Libereckém kraji na nízké úrovni. Při zhodnocení využitelnosti jednotlivých druhů zdrojů energie lze na území Libereckého kraje zejména rozvíjet využití biomasy. Vymezování potenciálně vhodných ploch pro pěstování biomasy a rychlerostoucích dřevin pro energetické účely musí být v souladu se zájmy ochrany přírody a krajiny.

Nižší standardy jsou i na poli nových informačních a komunikačních technologií, kde kraj oproti republikovému průměru zaostává téměř ve všech zmíněných kritériích, což je nejen z hlediska rychlého a celoplošně pokrytého předávání informací jak pro běžné, tak pro krizové stavy, ale i z hlediska bezpečného udržitelného růstu, negativní zpráva.

D. Životní prostředí

D.1 Stav životního prostředí

Ovzduší

Množství emisí hlavních znečišťujících látek ze stacionárních zdrojů je v Libereckém kraji ve srovnání s ostatními kraji ČR podle údajů krajské statistické ročenky velmi malé, navíc dlouhodobě docházelo k poklesu množství emisí relevantních znečišťujících látek. Množstvím emisí CO, tuhých znečišťujících látek (TZL), SO, NO a emisemi těkavých organických látek (VOC) se Liberecký kraj řadí k těm nejméně zatíženým v rámci celé ČR. V období 1996 – 2009 se nejvýrazněji snížily emise SO₂, a to na méně než třetinu původní hodnoty. Přibližně třetinové jsou i emise tuhých látek a CO, emise NO_x jsou zhruba dvoutřetinové. Nárůst emisí byl zaznamenán u VOC (dříve označované jako emise uhlovodíků – C_xH_y), do značné míry však tento nárůst souvisí se změnou metodiky jejich zjišťování. Postupně dochází v rámci kraje ke zvýrazňování podílu emisí z malých stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší a emisí pocházejících z mobilních zdrojů na všech emisích Libereckého kraje. V roce 2009 činil podíl emisí z malých a mobilních zdrojů na celkových emisích v ukazateli znečištění TZL 88,4%, v ukazateli NO 77,4% a v ukazatelích CO dokonce 95,9% a VOC 92,3%.

Nejvyšší koncentrace všech druhů znečištění pocházejícího ze stacionárních zdrojů se vyskytují v okrese Liberec, kde je také největší intenzita průmyslové výroby. „Nejzdravějším“ je okres Jablonec nad Nisou, kde byly naměřeny nejnižší koncentrace tuhých látek, CO a těkavých organických látek. Nejnižší hodnoty SO₂ a NO_x se vyskytují v okrese Semily. Na území Libereckého kraje nebyly v roce 2009 vymezeny oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší podle zákona č.86/2002 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů. Došlo pouze k dílčímu okamžitému překročení imisních limitů PM10 a benzo(a)pyrenu na území větších měst, jako důsledek intenzivní automobilové dopravy na místních komunikacích. I v tomto směru pak Liberecký kraj patří jednoznačně k těm nejméně zatíženým v rámci celé ČR.

Z měřených údajů ČHMÚ za rok 2009 lze doložit, že postupně dochází i v severní část Libereckého kraje ke snižování naměřených hodnot imisí především kadmia, arsenu a niklu, které patří v rámci Libereckého kraje k těm problematickým., neboť se jedná o ukazatele kvality ovzduší, které svým charakterem mají výrazně negativní vliv životní prostředí a na dotčené ekosystémy. Naměřené hodnoty již s rezervou splňují stanovené imisní limity.

Poměrně velkým problémem je na území LK v případě znečišťování ovzduší přeshraniční vliv průmyslových aktivit. Konkrétně se jedná o průmyslovou oblast města Bogatynia (Polsko). Především na Frydlantsku se projevuje negativní vliv zde situované hnědouhelné elektrárny Turów.

Voda

Povrchové vody v Libereckém kraji patří v rámci ČR spíše k těm čistším. Většina měřených profilů v tocích v kraji odpovídala v roce 2010 stupňům I a II, tedy neznečištěná či mírně znečištěná voda a stupni III. znečištěná voda. Do III. stupně – znečištěná voda se řadí horní úsek toku Ploučnice, ovlivněný důlními vodami a část toku Jizery. Do IV. stupně – silně znečištěná voda se řadí horní část toku Lužické Nisy, který je ovlivněn aglomerací Liberec. Polyaromatické uhlovodíky byly v roce 2009 v biofirmu zjištěny ve vysokých hodnotách v Lužické Nise. V závěrovém profilu Lužické Nisy byla v roce 2009 zjištěna vysoká hodnota polychlorovaných bifenylů v bentických organizmech.⁴

Čistota povrchových toků v Libereckém kraji se od počátku 90. let zvýšila. Jakost Lužické Nisy vzrostla o dva stupně, jakost vody na středním toku Ploučnice vzrostla ještě radikálněji – o dva až tři stupně⁴. Stav plavenin a sedimentů povrchových vod v Libereckém kraji je podle údajů VÚV T.G.M. z roku 2005 poměrně dobrý, znečištěny jsou pouze v Lužické Nise. V plaveninách Lužické Nisy se vyskytuje arsen, kadmium, rtuť a benzo(a)pyren. Zatížení sedimentů těmito látkami je dosud jen mírné, problémem je ovšem znečištění biofilmu, zejména arsenem a olovem (nejvyšší koncentrace v ČR).

Na území Libereckého kraje zasahují tři oblasti CHOPAV (Chráněné oblasti přirozené akumulace vod): Severočeská křída (rozloha 1585 km²), Jizerské hory (370,7 km²) a Krkonoše (98 km²). Dohromady zaujímají téměř dvě třetiny plochy kraje².

Koncentrace znečišťujících látek v podzemních vodách je jsou v kraji podlimitní, se dvěma výjimkami – v některých lokálních zdrojích v jižní části kraje byla v roce 2009 překročena koncentrace dusičnanů, v západní části se vyskytla nadlimitní koncentrace amonických iontů.

² zdroj: Zpráva o stavu vodního hospodářství ČR v roce 2009

Problémem zůstává kontaminace podzemních vod ze starých ekologických zátěží v bývalém vojenském prostoru Ralsko a v prostoru těžby uranu v oblasti Stráže pod Ralskem. Sanace těchto území je řešena na státní úrovni. V roce 2011 byl dokončen postsanační monitoring na lokalitě Hradčany, který prokázal dosažení cílových sanačních limitů. Sanace nadále probíhá na lokalitě Kuřívody a SAP Mimoň s.r.o., Boreček na území města Ralsko a také v prostoru těžby uranu v oblasti Stráže pod Ralskem.

Plošný původ znečištění je způsobován zejména splachy dešťovou vodou ze zemědělsky obdělávaných pozemků. Bodovými původci znečištění jsou kanalizační výusti, a to zejména z obcí bez čistíren odpadních vod (ČOV) nebo s nedostatečně čistěnými průmyslovými odpadními vodami. U obcí s počtem obyvatel pod 2000 je úroveň čištění odpadních splaškových vod vesměs nedostatečná (čištění v septiku) a vzhledem k tomu, že se kvalita vody na drobnějších tocích nesleduje, stávají se z recipientů často stoky.

Řízení ochrany před povodněmi zabezpečují povodňové orgány. Povodňové orgány se při své činnosti řídí povodňovými plány. V období mimo povodeň jsou povodňovými orgány obce, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajský úřad a MŽP. Po dobu povodně jsou povodňovými orgány povodňové komise obcí, povodňové komise obcí s rozšířenou působností, povodňová komise kraje a Ústřední povodňová komise. Kompetenci povodňových orgánů stanovuje zákon o vodách. Věcná a grafická část povodňových plánů všech tří stupňů musí být v souladu. Povodňový plán Libereckého kraje je základním dokumentem pro řízení povodňové ochrany v kraji. Obsahuje podrobné rozdělení úkolů a činností při provádění opatření k ochraně před povodněmi na úrovních krajských orgánů státní správy a organizací s celostátní, krajskou nebo významnou regionální působností. Následně vznikla i digitální podoba Povodňového plánu Libereckého kraje. Jedná se o internetovou aplikaci, která spojuje výhody klasické webové prezentace s mapovou aplikací.

Půda

Liberecký kraj kopíruje trend úbytku zemědělské a orné půdy pozorovaný obecně v celé ČR – orná-půda je zatravněována (cíleně za podpory státu i živelně opouštěním orné půdy), zalesňována a převáděna na nezemědělskou půdu, aby mohla být využita pro stavební aktivity. Od roku 1990 dochází k postupnému nárůstu výměry lesních ploch. (zalesňování nelesních pozemků i za podpory státu).

Na konci roku 2008 tvořily trvalé travní porosty 20,3%, orná půda 21,2% z celkové výměry kraje. Lesní pozemky zaujímaly 44,3 %, což je stejný podíl jako úhrn zemědělské půdy. Největší podíl zemědělské půdy je v okrese Semily (53,7 % jeho rozlohy), nachází se zde také nejvyšší podíl orné půdy a trvalých travních porostů. Naopak nejnižší podíl zemědělské i orné půdy je v okrese Jablonec nad Nisou; zejména podíl orné půdy je zde velmi nízký, 8 %. Tento nízký podíl je kompenzován nejvyšším zastoupením lesních ploch, které zaujímají více než polovinu rozlohy okresu.

V minulosti byl významný podíl zemědělsky obhospodařovaných pozemků vystaven riziku vodní eroze, zejména v jarním období přívalových dešťů. V souvislosti se zatravněováním a zalesňováním riziko eroze v současnosti klesá.

Půdy v LK jsou zatíženy depozicemi škodlivin a znečišťujících látek z ovzduší, které mění chemismus půd (degradace lesních půd), a tím i růstové podmínky pro vegetaci. Významným problémem je také zatížení půd nadměrnými dávkami hnojiv ze zemědělské výroby a jejich splach do vodních toků, nádrží, i podzemních vod. I přes výrazný pokles používání průmyslových hnojiv je setrvačnost procesu značná a následky se projevují dodnes. Na Liberecku se projevují vyšší hodnoty obsahu rizikových prvků v půdách v oblasti Jizerských hor, čehož je zřejmě příčinou větší objem atmosférické depozice ve vyšších polohách. Plošné zátěže půd cizorodými látkami souvisejí se starými ekologickými zátěžemi, se špatně sanovanými nebo založenými skládkami a s následky využívání vojenského výcvikového prostoru (VVP) Ralsko – okolí bývalého letiště.

Horninové prostředí

Liberecký kraj patří k významným surovinovým základnám ČR. Na celkové těžbě nerostných surovin v ČR se v posledních dvou letech podílel zhruba 2,54 %. Na jeho území se nacházejí ložiska palivoenergetických surovin, rudních, nerudních a stavebních surovin. Do palivoenergetických surovin kraje patří uran, černé uhlí a bituminózní břidlice. Nerudní suroviny jsou zastoupeny převážně sklářskými a slévarenskými pískami, karbonáty, fluoritem, barytem, netradičními surovinami a drahými kameny. Stavební suroviny zastupuje kámen pro hrubou a ušlechtilou kamenickou výrobu, stavební kámen, štěrkopísky a cihlářská surovina.

Nadregionálně významnými jsou ložiska uranu, sklářských písků a vybraná ložiska stavebního kamene. Regionálně (v rámci kraje a jeho blízkého sousedství) významná jsou některá ložiska stavebních surovin (např. břidlice, čediče, melafyry, dolerity a žuly pro ušlechtilé využití i drcené kamenivo a štěrkopísky). Ostatní ložiska nabývají na základě svých kvantitativně-kvalitativních parametrů pouze lokálního významu.

Využitím nerostných surovin na území kraje se zabývá Regionální surovinová politika Libereckého kraje, což je dokument, který pořizuje samospráva kraje jako odborný podklad pro svá rozhodování o tom, jak využívat jednotlivá ložiska nerostných surovin. V současné době je platná Regionální surovinová politika Libereckého kraje schválená dne 25.10.2011 zastupitelstvem usnesením č. 386/11/ZK.

Ložiska uranu mají celostátní význam, neboť představují cca 99,2 % uranu z celkových zásob uranu evidovaných v ČR. V současnosti jsou na území Libereckého kraje v bilanci zásob evidována 4 výhradní ložiska – Stráž pod Ralskem, Hamr pod Ralskem, Břevniště pod Ralskem a Osečná – Kotel. Zásadní otázkou jejich využití je metoda dobývání suroviny, neboť významným limitujícím faktorem je existence mimořádného vodního zdroje České křídové tabule a případná možnost jejího ohrožení. Liberecký kraj rozhodně nechce připustit opakování dopadů těžby uranu na svém území v období 90. let minulého století, kdy na některých ložiscích probíhala tzv. chemická těžba a s těžbou uranu v příštích 20 letech nepočítá.

Celostátní význam mají také ložiska sklářských a slévárenských písků. V kraji jsou v současné době využívána ložiska Provodín, Srní 2 – veselí, Srní – Okřešice a ložisko Střeleč, jehož dobývací prostor se nachází těsně za hranicemi s Královéhradeckým krajem. Ložiska sklářských písků představují jedinečné a perspektivní zdroje v kraji i pro další desetiletí.

Staré ekologické zátěže

Staré ekologické zátěže ohrožují zejména kvalitu podzemní vody. Nejvýznamnější ekologickou zátěž v Libereckém kraji tvoří bývalý vojenský prostor Ralsko a odkaliště z těžby a úpravy uranu ve Stráži pod Ralskem. Kromě toho jsou sanovány menší zátěže v areálech některých průmyslových podniků. V r. 2007 byla zpracována podrobná studie mapující tzv. staré zátěže, a to se zaměřením na zátěže ve vlastnictví obcí a Libereckého kraje. V r. 2011 byla zpracována analýza rizik pro 12 vybraných lokalit na území kraje jako první krok k případnému dalšímu řešení (sanaci) těchto zátěží. V rámci prací byly identifikovány míry znečištění na jednotlivých lokalitách, nezjistilo se však ohrožení zdraví obyvatelstva. Ve dvou případech bylo identifikováno ohrožení vodních ekosystémů a v jednom případě návazně navržen aktivní postup sanace.

D.2 Ochrana přírody

Zvláště chráněná území (ZCHÚ) tvoří více než třetinu rozlohy Libereckého kraje (nejvíce v ČR). Na území kraje se nachází šest velkoplošných chráněných území – část Krkonošského národního parku a pět chráněných krajinných oblastí (Lužické hory, České středohoří, Kokořínsko, Jizerské hory, Český ráj; z toho pouze Jizerské hory leží celou svou plochou v Libereckém kraji). Maloplošná ZCHÚ zaujmají přibližně 2 % rozlohy kraje, jejich počet je v mezikrajském srovnání silně podprůměrný.

Krajina Libereckého kraje se vyznačuje – především v horských oblastech – značnou druhovou rozmanitostí. Problémem jsou však vysázené smrkové monokultury, které nahradily původní lesní porosty. Smrky se nacházejí i v nižších nadmořských výškách, kde jsou nepřírodným porostem a kde negativně ovlivňují biodiverzitu. Mimo to jsou také náchylné k polomům, méně odolné vůči různým škůdcům (např. kůrovci) a vůči imisím. Je tedy nutná obnova druhové, věkové a prostorové skladby blízké skladbě přirozené.

Významným problémem ochrany přírody je značné rozšíření invazních druhů rostlin, které zejména v břehových porostech vodních toků významně negativně ovlivňují biodiverzitu. Zatímco plocha některých druhů (bolševník velkolepý, křídlatky) se v důsledku intenzivních opatření snižuje, plocha některých, zejména netýkavky žláznaté, v posledních letech rychle roste. Účinné omezení šíření tohoto velmi progresivního druhu je velmi složité.

V současné době vystupuje do popředí také nezbytnost zvýšení ekologické stability krajiny. Nejde jen o územní systémy ekologické stability (ÚSES; tj. biocentra, biokoridory, významné krajinné a interakční prvky), ale o zásadně nový přístup v souvislosti s EECONET a Natura 2000, jež jsou významným přínosem zemí EU na toto téma.

Významným aspektem v oblasti ochrany přírody a krajiny je vymezení a respektování ÚSES v kategoriích nadregionální, regionální a místní. ÚSES se v Libereckém kraji opírá o sedm nadregionálních biocenter, která reprezentují nejvýznamnější ekosystémy kraje. Evropská ekologická síť (EECONET) si klade za cíl vytvořit územně propojenou síť zabezpečující ochranu, obnovu a nerušený vývoj ekosystémů a krajiny evropského významu, integrovanou s ostatními způsoby využití. ÚSES představují naši národní ekologickou síť, EECONET rozšiřuje tuto síť o tzv. zóny zvýšené péče o krajinu. Na území Libereckého kraje byla do sítě EECONET zařazena národní přírodní rezervace Břehyně- Pecopala. Soustava Natura 2000 je reprezentována 51 evropsky významnými lokalitami. V Libereckém kraji se také nacházejí tři ptačí oblasti – Českolipsko-Dokeské pískovce a mokřady, Jizerské hory a Krkonoše.

Finanční prostředky na péči o ZCHÚ pocházejí přibližně rovným dílem ze státního rozpočtu a z rozpočtu kraje. Kromě toho vyhláší MŽP i Liberecký kraj dotační tituly na podporu individuálních projektů s environmentálním zaměřením.

D.3 Ekologické problémy

Je stále zřejmější, že na kvalitu ovzduší (imisní situaci) má stále výraznější vliv narůstající automobilová doprava (zejména znečištění TZL, NO_x a benzo(a)pyren). Chybějící obchvaty měst a obcí neumožňují odklon dopravy ze sídel, v nichž dochází k enormní zátěži hlukem a exhalacemi. Postupný návrat k topení tuhými palivy, především uhlím, způsobený rostoucí cenou ušlechtilých paliv, znamená i zhoršení kvality ovzduší nejen v Libereckém kraji, ale i v celé ČR. Na území kraje se prozatím nevyskytly smogové situace, ale negativní vliv narůstající automobilové dopravy a využití pevných paliv (lokální topeniště) je již patrný a celkem dobře identifikovatelný.

Důležitým aspektem péče o životní prostředí je retenční schopnost krajiny, která má významný vliv na důsledky povodňových stavů. Srážkové úhrny jsou na území Libereckého kraje nadprůměrné, proto je zde vhodné posílit přirozené funkce ekosystémů, zvětšit množství vodních ploch, přirozených koryt toků, mokřadů a dalších ekosystémů, aby byla retenční schopnost krajiny zachována, resp. posílena.

Útlum zemědělské výroby, provázený růstem rozlohy neobhospodařované půdy, přispívá ke zhoršení struktury půdního fondu kraje (pokles podílu zemědělské půdy a zornění), negativně ovlivňuje také krajinný ráz a biodiverzitu. Půda leží ladem i v oblastech s vyšší bonitou zemědělské půdy; v těchto regionech ovšem nelze čerpat dotace na údržbu pozemků. Nepříznivě působí rovněž stavební činnost, při níž dochází často k záborům kvalitní zemědělské půdy. Důvodem je nižší cena pozemku oproti pozemkům stavebním a nižší náklady na jeho zainvestování.

Následkem těžby nerostných surovin jsou četné areály, které je potřeba sanovat. Největší riziko představuje někdejší oblast těžby uranových rud v okolí Stráže pod Ralskem. Staré ekologické zátěže mimo jiné ohrožují kvalitu podzemní vody. Při přípravných řízeních na nových lokalitách ložisek surovin dochází v některých případech ke střetům zájmů (podnikatelské aktivity vs. ochrana životního prostředí). Navíc chráněná ložisková území mohou pro obce, na jejichž katastrech se nacházejí, představovat poměrně významnou bariéru rozvoje.

Pokles výroby a restrukturalizace odvětví průmyslu a zemědělství byly příčinou uzavření mnohých průmyslových a zemědělských areálů. Z těchto opuštěných objektů se stávají brownfields, čili nevyužitá chátrající areály, jež jednak hyzdí krajinu, jednak jsou další ekologickou zátěží.

Kapacita zařízení pro využívání i odstraňování odpadů na území kraje se v období od schválení krajského plánu odpadového hospodářství zvýšila, u biologicky rozložitelných odpadů však zůstává nedostatečná. Masivnější rozšíření využívání odpadů, zejména materiálového, (např. zvýšení míry recyklace, kompostování) je brzděno mj. nepřilžitým nastavením právních předpisů, které často znemožňují ekonomický provoz daného zařízení.

Prioritními aspekty z hlediska ochrany přírody se jeví zajištění ochrany území zařazených do soustavy Natura 2000, uchování krajinného rázu v souvislosti s trendem budování větrných elektráren či s rozšiřováním zástavby do volné krajiny.

Mezi řešení nastalých ekologických problémů náleží environmentální osvěta. Problémy nejen v oblasti environmentální mohou být způsobeny i změnami ve spotřebním chování občanů. Změny jsou vyvolány narůstajícím konzumním způsobem života. Tento jev je podporován mj. i výstavbou super a hypermarketů evropských (světových) obchodních řetězců. Obchodní globalizace a takovýto styl prodeje jsou doprovázeny zvyšováním požadavků na přepravu spotřebního zboží na dlouhé vzdálenosti, nesou s sebou zvyšující se nároky na dopravu nejen nákladní (zásobování řetězců), ale i individuální (doprava zákazníků). Tento trend je doprovázen i růstem objemu obalových materiálů, růstem vzniku odpadů, růstem požadavků na energetické a surovinové zdroje, což vede také k rozporu s principy udržitelného rozvoje.

D.4 Odpadové hospodářství

Množství celkového odpadu vyprodukovaného na území Libereckého kraje v posledních letech kolísá (největší pokles produkce byl zaznamenán v roce 2005 - 774 tisíc tun, pak v letech 2008 a 2009 roční produkce překročila milion tun a v r. 2010 klesla na 961 tisíc tun odpadů). Celková produkce odpadů za rok 2010 na 1 obyvatele v kraji (2,2 t/os.) však zůstává stále pod celorepublikovým průměrem (3,1 t/os.). Liberecký kraj má od r. 2004 pro řešení oblasti odpadového hospodářství zpracovaný krajský plán odpadového hospodářství, který je každoročně vyhodnocován.

Množství celkového odpadu vyprodukovaného na území Libereckého kraje v posledních letech kolísá (největší pokles produkce byl zaznamenán v roce 2005 - 774 tisíc tun, pak v letech 2008 a 2009 roční produkce překročila milion tun a v r. 2010 klesla na 961 tisíc tun odpadů). Celková produkce odpadů za rok 2010 na 1 obyvatele v kraji (2,2 t/os.) však zůstává stále pod celorepublikovým průměrem (3,1 t/os.). Liberecký kraj má od r. 2004 pro řešení oblasti odpadového hospodářství zpracovaný krajský plán odpadového hospodářství, který je každoročně vyhodnocován.

V posledních letech roste podíl tříděného odpadu. V rámci společných projektů Libereckého kraje s provozovateli tzv. kolektivních systémů (obalová společnost EKO-KOM, ASEKOL a Elektrowin) probíhají osvětové kampaně, obce jsou dotovány sběrovými nádobami a coby původci komunálního odpadu zřizují sběrné dvory vyříděných složek komunálního odpadu. Na tyto akce jsou rovněž využívány finanční prostředky z dotačních programů Evropské unie a SFŽP. Využití tříděného odpadu závisí na dostupnosti a kvalitě zpracovatelů, jejichž kapacity jsou v současnosti v celorepublikovém resp. evropském měřítku dobré.

D.5 Environmentální řízení

Ke koncepčnímu řešení problematiky životního prostředí přispívají schválené strategické a koncepční dokumenty Libereckého kraje. Patří mezi ně například:

- Program ke zlepšení kvality ovzduší Libereckého kraje,
- Plán odpadového hospodářství Libereckého kraje,
- Koncepce ochrany přírody a krajiny Libereckého kraje,
- Koncepce environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty Libereckého kraje (EVVO)
- Plán rozvoje vodovodů a kanalizací Libereckého kraje
- Plán oblasti povodí Ohře a dolního Labe a Plán oblasti povodí Horního a středního Labe
- Koncepce ochrany před povodněmi v Libereckém kraji.

K environmentálnímu řízení patří také řešení živelních pohrom, ekologických havárií a jejich následků. Ochranou před povodněmi se zabývá Povodňový plán Libereckého kraje, vybrané podniky s potenciálně rizikovou výrobou mají zpracovány vnější havarijní plány. Na odboru kanceláře hejtmana krajského úřadu působí oddělení krizového řízení, jehož náplní činnosti je mj. řešení mimořádných událostí. Jeho kompetence jsou poměrně široké, týkají se i problematiky environmentálních rizik. Oddělení má na starosti také aktivity vedoucí k likvidaci následků antropogenních pohrom (např. teroristických útoků apod.) a společně s odborem rozvoje venkova, zemědělství a životního prostředí aktivity vedoucí k prevenci vzniku průmyslových rizik.

Jednou z priorit Libereckého kraje v oblasti životního prostředí je podporovat a rozvíjet vzdělanost obyvatel, environmentální vědomí a management, což přispěje k trvalé péči o životní prostředí na všech úrovních. Krajský úřad připravuje řadu vzdělávacích aktivit, na realizaci programů spolupracuje s organizacemi z Libereckého kraje i jiných částí České republiky.

Zkvalitnění životního prostředí podporuje kraj také finančně, prostřednictvím grantových programů. Ty jsou zaměřeny na ekologickou výchovu a osvětu, ochranu přírody a krajiny a péči o zvířata v nouzi. V roce 2006 byly schváleny dva nové programy zaměřené na využívání biomasy a nakládání s odpady. V roce 2009 byl vyhlášen nový program na podporu včelařství. Určité projekty s tematikou životního prostředí mohou být podpořeny i z Programu rozvoje venkova nebo z Programu drobných vodohospodářských ekologických akcí, který byl v roce 2009 přejmenován na Program vodohospodářských akcí v rámci Fondu ochrany vod..

Na území Libereckého kraje působí velké množství nestátních neziskových organizací, které se aktivně podílejí zejména na realizaci managementových opatření, likvidaci invazních druhů rostlin a na realizaci akcí EVVO.

Obecným trendem v Evropě i v ČR je systematizace podnikových opatření na ochranu přírody a lidí a nepřetržité zlepšování životního prostředí podniku. Z tohoto důvodu vznikla norma ISO 14001 a environmentální systém řízení podniků EMAS. Výsledkem jejich zavádění je například zohlednění ekologických aspektů při všech činnostech, vyškolený a ekologicky uvědomělý personál nebo hodnocení účinků procesů důležitých z hlediska životního prostředí.

Tyto nástroje fungují na principu dobrovolnosti, tedy že záleží pouze na podniku či organizaci, zda se postupy stanovenými touto certifikací budou řídit. K roku 2012 neexistuje oficiální databáze podniků registrovaných podle ISO 14 0001. K EMAS existuje databáze spravovaná Českou agenturou životního prostředí CENIA. Z údajů této databáze vyplývá, že systém EMAS má v Libereckém kraji zaveden od roku 2012 společnost Bombardier Transportation Czech Republic a.s. v České Lípě.

Shrnutí

Preventivní opatření mají vždy větší pozitivní efekt než opatření represivní. Proto klade Liberecký kraj značný důraz na EVVO. Hlavní cílovou skupinou jsou děti a mládež, realizována je školní i mimoškolní výchova. V roce 2005 bylo zřízeno Středisko ekologické výchovy Libereckého kraje (STŘEVLIK), které se zaměřuje zejména na pobytové výukové programy. Ekologická výchova se zavádí již v mateřských školách, mimoškolní aktivity zajišťují nejčastěji environmentálně zaměřené nestátní neziskové organizace.

Z naměřených hodnot imisí v posledních letech je zřejmé, že kvalita ovzduší v rámci Libereckého kraje je ve srovnání s jinými kraji a průměrem ČR na dobré úrovni, je tedy relativně dobrá. Tak jako na celém území ČR lze i v Libereckém kraji pozorovat tendenci narůstajícího vlivu automobilové dopravy a v poslední době lokálních topenišť spalujících tuhá paliva, na kvalitu ovzduší. Na území Libereckého kraje je pak tento trend, a to vzhledem k relativně malé koncentraci průmyslu, především toho těžkého a případně i jiných velkých zdrojů emisí, výraznější než-li v rámci celé ČR. Přestože spotřeba energie v celkovém měřítku stagnuje je za dané energetické situace nezbytně nutné smysluplné hospodaření s energií, které bude doprovázeno postupným a především rozumným nárůstem využití obnovitelných zdrojů energie. Proto je nezbytné věnovat pozornost zejména produkci a energetickému využití biomasy, energetickým úsporám v průmyslových i mimoprámyslových oblastech a ekologizaci dopravního provozu.

Útlum průmyslové a zemědělské výroby v 90. letech 20. století měl negativní vliv na ekonomiku regionu, z ekologického hlediska se však jeví jako pozitivní. Uzavření některých průmyslových podniků a snížení množství používaných hnojiv přineslo dlouhodobé zlepšování jakosti vody. Extenzifikace zemědělské výroby (zatravňování, zalesňování) sice vedla ke zlepšení kvality půdy, ke zlepšení zadržování vody v krajině, a tím i k omezení erozí půdy, přesto jsou i nadále běžné každoročně se opakující povodňové stavy (převážně v povodí Smědé, Kamenice, Jizery). Nevyužívané plochy dávají prostor rozvoji agroenvironmentálně orientovaného zemědělství.

Využití nerostné bohatství je na území Libereckého kraje řešeno v aktualizované Regionální surovinové politice LK z roku 2011, která navrhuje využití jednotlivých zdrojů nerostných surovin do roku 2020. V současné době se projevuje potřeba otevření nového ložiska stavebních surovin jako náhrada za ložiska dotěžovaná se snižujícími se zásobami suroviny. Velmi citlivou otázkou jsou snahy o obnovení těžby uranu v kraji. Těžba uranu vyvolala na Českolipsku a Liberecku v 70. a 80. letech výrazné ekonomické, sociální i ekologické změny (například příchod nových pracovníků, růst bytové výstavby, zlepšování občanské vybavenosti, kontaminace vod). Na počátku 90. let byla těžba ukončena, což se opět promítlo do ekonomiky regionu (míry nezaměstnanosti, koupěschopnosti obyvatel atd.). Likvidace ekologických následků těžby je i nadále obtížnou a dlouhodobou záležitostí. V roce 2011 byl dokončen postsanační monitoring na lokalitě Hradčany, který prokázal dosažení cílových sanačních limitů. Sanace nadále probíhá na lokalitě Kuřívody a SAP Mimoň s.r.o., Boreček na území města Ralsko a také v prostoru těžby uranu v oblasti Stráže pod Ralskem. Liberecký kraj s obnovením těžby uranu do roku 2020 nepočítá a pro případné snahy o obnovení těžby projednal s Ministerstvem průmyslu a obchodu řadu takových podmínek, aby byly vyloučeny negativní dopady těžby na životní prostředí a neopakovala se situace z 80. a 90. let. Podmínky využívání nerostných surovin na území kraje jsou stanoveny v aktualizované Regionální surovinové politice Libereckého kraje z roku 2011.

Současné trendy ve stavebnictví – rozvoj bydlení v suburbánních oblastech a budování komerčních a průmyslových zón – jsou velmi náročné na plochu. Dochází proto i k záborům kvalitní zemědělské půdy, na niž je navíc výstavba relativně levnější.

Území Libereckého kraje v porovnání s územím celé ČR disponuje značným rozsahem území, ploch a lokalit v zájmech obecné, zvláštní i mezinárodní ochrany přírody a krajiny, kdy v některých aspektech i značně překračuje celostátní průměr. Tyto přírodní a krajinářské hodnoty jsou však mnohdy ve střetu se zájmy uživatelů půdního fondu (zemědělství, pěstování biomasy pro energetické účely, sport a rekreace, dopravy vedoucí k fragmentaci krajiny, narušování krajinového rázu liniovými i plošnými stavbami pro zásobování energiemi apod.), či v územním překryvu se zájmy surovinové politiky státu.

E. Udržitelný rozvoj území a občanské společnosti

E.1 Spolupráce

Spolupráce rozmanitých subjektů je základním vztahem v oblasti regionálního rozvoje. Princip partnerství je jedním ze základních principů realizace regionální a strukturální politiky EU³. Vyžaduje, aby se na konkrétním rozdělení a využití prostředků poskytovaných EU v rámci jednotlivých programů podíleli v co nejširší míře samotní příjemci, tj. příslušné národní, regionální a lokální orgány, jakožto i orgány EU, eventuelně soukromoprávní subjekty. Hlavním cílem spolupráce je sladování zájmů a potřeb různých subjektů v procesu uskutečňování rozvojových záměrů na shodném území – tedy jde o permanentní proces negociace (vyjednávání) o budoucích záměrech a podmínkách vedoucích k jejich uskutečnění.

Způsoby spolupráce jsou různorodé – od neformálních kontaktů a ad hoc spolupráce, přes různá zájmová uskupení až po profesionálně založené formy sdružování umožňující zejména sdružování a společné užívání finančních prostředků.

Vnitřní spolupráce

Vnitřní spolupráci je v tomto případě míněna spolupráce v rámci LK. Jednou z možností spolupráce obcí LK je členství ve **Svazu měst a obcí České republiky (SMO ČR)**. Svaz měst a obcí je celostátní, dobrovolnou, nepolitickou a nevládní organizací, založenou jako zájmové sdružení právnických osob. Svaz měst a obcí ČR je partnerem pro vládní i parlamentní politickou reprezentaci. Podílí se na přípravě a tvorbě návrhů legislativních i nelegislativních opatření v oblastech týkajících se kompetencí obcí. Činnost Svazu je založena především na aktivitě starostů, primátorů a členů zastupitelstev obcí a měst, kteří se nad rámec svých povinností věnují i obecným problémům samosprávy. V současné době Svaz sdružuje kolem dvou a půl tisíce měst a obcí v ČR, z toho v Libereckém kraji je přibližně 100 obcí členy tohoto svazu.

Obce v Libereckém kraji spolupracují ve **Sdružení obcí Libereckého kraje (SOLK)**, které bylo založeno počátkem roku 1996 pod názvem „Severovýchodní regionální sdružení měst a obcí“ se sídlem ve Smržovce. Sdružení je otevřená, zájmová, nestraničná a nevládní organizace, jejími řádnými členy mohou být všechny obce a města Libereckého kraje a Šluknovského výběžku. V současné době je členem sdružení více než 70 obcí a měst Libereckého kraje, ve kterých žije téměř 330 000 obyvatel, což je cca 75 % obyvatel Libereckého kraje. Současným sídlem Sdružení je Liberec. Hlavními cíli sdružení je:

- napomáhání vzájemné informovanosti mezi obcemi,
- hájení společných zájmů a práv obcí a jejich zastupování v regionálních orgánech,
- koordinace činností přesahujících rámec územního obvodu jedné obce, vytváření podmínek pro součinnost ve všech oblastech, v nichž obce vyvíjejí svou činnost se zvláštním zřetelem na rozvíjení samosprávy,
- zaujímání stanovisek k legislativním návrhům a dalším aktivitám týkajících se obcí,
- předkládání iniciativních návrhů orgánům státní správy, krajské samosprávy, poslancům a senátorům Parlamentu ČR, atd.

Od prosince 2002 je v platnosti Dohoda o spolupráci mezi SOLK a Krajským úřadem Libereckého kraje.

Další možností spolupráce mezi obcemi je vytvoření **dobrovolného svazku obcí (DSO)**, často zjednodušeně a nepřesně nazývaného mikroregionu. Svazky obcí zajišťují společné plnění úkolů obcí ve sféře samostatné působnosti a sdružují k tomu prostředky. Vedle svazků obcí zabývajících se komplexním rozvojem je velmi rozšířená spolupráce za účelem společné realizace větších infrastrukturních projektů (svazky obcí pro plynofikaci, budování kanalizace a výstavbu společné ČOV, společná propagace cestovního ruchu, aj.). Dobrovolný svazek obcí je právnickou osobou, může být jednoúčelový i víceúčelový, společným cílem je rozvoj území, na kterém se rozkládá katastrální území členských obcí. Vyznačuje se volenými orgány, které určují jeho strategii a přímo či nepřímo zajišťují i realizaci jednotlivých aktivit. Název sdružení obcí je tedy to samé co název mikroregionu.

Na území Libereckého kraje je v současnosti evidováno 22 mikroregionů (obecních uskupení), jejichž vymezení je uvedeno v mapové příloze č. 14.

Pro rozvoj území kraje je významným faktorem spolupráce mezi veřejným, soukromým a neziskovým sektorem. Nejčastější formou této spolupráce jsou **místní akční skupiny (MAS)**. MAS v ideálním případě sdružuje subjekty veřejné (obce, mikroregiony) a neveřejné sféry (NNO, spolky, podnikatelské subjekty, zemědělci), kteří chtějí

³ Nařízení Rady (ES) č. 1260/1999 ze dne 21. června 1999 o obecných ustanoveních o strukturálních fondech

spolupracovat na rozvoji venkova a zemědělství a při získávání finanční podpory z EU a z národních programů metodou LEADER.

Základní podmínky založení MAS:

- homogenost území (často jde o spádová území větších obcí)
- počet obyvatel od 10 000 do 100 000 mimo města s počtem obyvatel větším než 25 000
- hustota obyvatel do 120 obyv./km²
- podíl veřejných subjektů ve skupině nesmí být více jak 50%
- MAS dle Programu rozvoje venkova může být obecně prospěšná společnost podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění pozdějších předpisů, občanské sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, zájmové sdružení právnických osob podle § 20, písm. f) zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- MAS musí mít stanoven statut, stanovy, organizační řád, strukturu a být registrována u MV ČR
- fungování metodou LEADER

Liberecký kraj spolupracuje s MAS formou poskytování dotací (provoz kanceláří a s tím spojené náklady), poskytováním půjček (na předfinancování projektů) a dalšími formami jako je organizace setkání MAS, finanční podpora účasti na veletrzích, exkurze, poradenství, výstavy, atd. V Libereckém kraji má v současné době sídlo bylo 9 MAS a v jednání je vznik 1 nové MAS Skleněný Nový Bor. Vymezení MAS v Libereckém kraji je uvedeno v mapové příloze č. 15

Činnost neziskových organizací v kraji zastřešuje **Asociace nestátních neziskových organizací Libereckého kraje** (ANNOLK). Nestátní neziskové organizace, z velké části tvořené občanskými sdruženími rozličných typů, jsou v demokracii významnou složkou občanské společnosti. Široké spektrum činností neziskových organizací umožňuje pokrýt zejména takové potřeby, které prostřednictvím podnikatelských subjektů ani státních intervencí nemohou být uspokojeny. Po roce 1989 došlo v ČR k nebyvalému rozvoji neziskového sektoru. Byly obnoveny spolky a sdružení potlačené minulým režimem, vedle toho vznikly tisíce nových neziskových organizací, které neměly žádný majetek ani šanci ho získat a stavěly svoji činnost na lidském nadšení a pomoci dobrovolníků. Jedná se o mnoho kulturních, sportovních, dětských a mládežnických organizací, kde skupiny občanů dobrovolně, samy pro sebe a své přátele realizují řadu aktivit. Patří sem i organizace s charitativním, sociálním a zdravotním zaměřením.

Podle údajů Registru ekonomických subjektů k 30.6.2011 je na území Libereckého kraje evidováno celkem 5 051 aktivních neziskových institucí. Podle jejich právní formy tvoří největší podíl – 60% sdružení (svazy, spolky, kluby, atd.), což reprezentují tělovýchovné jednoty, sportovní kluby a další organizace zaměřené, kulturu, vzdělávání, mládež, atd., dále jsou to organizační jednotky sdružení - 30% kam patří dobrovolní hasiči, odborové svazy, sdružení rodičů a přátel školy, skauti, autokluby, atd., menší podíl představují církevní organizace – 4%, honební společenstva – 3%, obecně prospěšné společnosti, zájmová sdružení právnických osob, nadace a nadační fondy, politické strany a hnutí.

V roce 2005 byl z finančních prostředků EU v rámci Společného regionálního operačního programu ČR 2004 – 2006 podpořen a zahájen projekt, jehož nositelem byl Liberecký kraj a to s názvem Partnerství pro Liberecký kraj. Cílem projektu bylo upevnit vzájemnou komunikaci a partnerskou spolupráci mezi hlavními zájmovými skupinami Libereckého kraje, tzv. „stakeholdery“, tzn. mezi veřejnou správou (v projektu zastoupenou Sdružením obcí LK a Euroregionem NISA), podnikatelskými subjekty (v projektu zastoupenými Krajskou hospodářskou komorou LK a Regionální agrární radou LK) a nestátními neziskovými organizacemi (v projektu zastoupenými Asociací nestátních neziskových organizací LK). Tyto subjekty se při společném dialogu v rámci projektu učily být partnery nad řešením konkrétních problémů (například zvýšení absorpční kapacity finančních prostředků EU v LK, společné rozvojové plánování v LK, databáze projektů pro nové plánovací období 2007 – 2013, podpora MA21, benchmarking subjektů v rámci seskupení jednotlivých partnerů či mezi partnery navzájem, twinning úspěšnosti tvorby projektů, vzdělávací aktivity pro euromanažery, pro zpracovatele projektů či ohledně strukturálních fondů pro venkov LK atd.). Projekt byl ukončen v r. 2007 a od té doby se obdobný projekt nerealizoval.

Vnější spolupráce

Pro rozvoj každého regionu je významná a nezbytná nejen spolupráce organizací a subjektů v rámci daného regionu, ale i vnější spolupráce.

Názorovou platformou pro spolupráci krajů ČR a prosazování jejich zájmů je **Asociace krajů České republiky** (dále jen AK ČR), která je otevřenou zájmovou nestranickou a nevládní organizací založenou na základě zákonů České republiky. Návrh vytvořit společný orgán - Asociaci krajů ČR - byl deklarován společným prohlášením hejtmanů ČR a primátora hl.m. Prahy v lednu 2001. Asociace krajů ČR vznikla potom následně v srpnu 2001, jako zájmové sdružení právnických

osob. Členy AK ČR je všech 14 krajů ČR včetně Hl. m. Prahy. Hlavním smyslem AK ČR je hájení společných zájmů a řešení společných problémů krajů ČR.

Liberecký kraj má své zástupce ve všech orgánech AK ČR – v Radě AK ČR (hejtman LK), v komisích Rady (pro cestovní ruch, regionální rozvoj, dopravu, atd.) a v dalších odborných pracovních orgánech (pracovní skupina pro evropské fondy, pro legislativu, pro vnější vztahy, atd.). Nejvýznamnější partnerství je však Libereckému kraji dáno svazkem v NUTS II Severovýchod s krajem Královéhradeckým a Pardubickým.

V souvislosti s integračními procesy v Evropě a celkovým rozvojem mezinárodní spolupráce nabývá na významu spolupráce se zahraničními subjekty a to jak na úrovni obcí a měst, tak na úrovni různorodých přeshraničních regionálních uskupení, až po spolupráci velkých regionů.

Důležitým mezníkem v mezinárodní spolupráci se stal vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004, čímž se významně zvýšila spolupráce Libereckého kraje se zahraničními partnery v rámci Evropy. Proto bylo v roce 2006 s pomocí Středočeského kraje v Bruselu zřízeno i stále **zastoupení Libereckého kraje**, které poskytuje komplexní služby Libereckému kraji v centrálních orgánech Evropské unie. Zastoupení se vyjadřuje k aktuálním evropským tématům, kterými se zabývá Výbor regionů, řeší implementaci Evropského seskupení pro územní spolupráci (dále jen ESÚS) jako nového instrumentu evropské meziregionální spolupráce, přispívá do diskuzí a rovněž komunikuje na společná témata s ostatními evropskými regiony, kterých je v Bruselu zastoupeno kolem tří set, prezentuje LK v EU, atd. Liberecký kraj přikládá velký význam přirozené přeshraniční **spolupráci se sousedními státy**, protože díky těsnému sousedství se naskytá mnoho témat, která je možno a dokonce nutno řešit společným silami. Jedná se o budování a udržování sousedských vztahů, výměnu zkušeností týkajících se správy územních celků, výměnu informací, realizaci různých projektů a pořádání setkání ke konkrétním tématům. Přirozenými partnery jsou Dolnoslezské vojvodství (Polská republika) a Svobodný stát Sasko (Spolková republika Německo). Liberecký kraj má s Dolnoslezským vojvodstvím uzavřenou dohodu o spolupráci. Oba regiony spojuje podobný historický, sociální i ekonomický vývoj a zejména snaha prosazovat společné zájmy vůči ostatním subjektům. Co se Svobodného státu Sasko týče, z důvodu rozdílných struktur a kompetencí není pro Svobodný stát Sasko z právního hlediska možné uzavřít dohodu o spolupráci s Libereckým krajem, představitelé obou samosprávných celků dospěli ke kompromisu a Liberecký kraj podepsal společné prohlášení o spolupráci s tehdejší Vládním prezidiem Dresden (po reformě Zemským ředitelstvím Dresden). Tento dokument podepsal také tehdejší saský státní ministr Hermann Winkler. Saskou stranou byl podán do programu Interreg IIIA a schválen projekt financování spolupráce mezi Libereckým krajem a Vládním prezidiem Dresden. Cílem projektu bylo především vzájemné poznání a předání zkušeností mezi zaměstnanci Krajského úřadu Libereckého kraje a zaměstnanci Vládního prezidia Dresden z různých oblastí činnosti a navázání prvotních kontaktů vedoucích k trvalé budoucí spolupráci.

Z podnětu tehdejšího ministerského předsedy Svobodného státu Sasko Georga Milbradta bylo podepsáno komuniké mezi Svobodným státem Sasko, Dolnoslezským vojvodstvím, Libereckým, Královéhradeckým a Pardubickým krajem. Na základě tohoto komuniké došlo k vytvoření tzv. trinacionálního odborného grémia. Cílem grémia byla převážně identifikace a řešení společných problémů. Toto trinacionální grémium vytvořilo platformu pro budoucí spolupráci. Pro sousedící regiony se naskytá možnost využití právního nástroje evropské integrity „Evropského seskupení pro územní spolupráci“ (ESÚS) respektujícího komunitární právo, definovaného Evropským parlamentem a následně odsouhlaseného Radou EU. Pro Liberecký kraj představuje spolupráce se sousedními tuzemskými kraji i zahraničními regiony do budoucna v rámci ESÚS prioritu.

Vzhledem ke specifické poloze Libereckého kraje na tzv. Trojzemí má tradici spolupráce prostřednictvím německo – česko – polského **Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa (dále jen ERN)**, od roku 2004 se sídlem v Liberci. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa byl prvním euroregionem vytvořeným na české hranici (v roce 1991) i prvním euroregionem vytvořeným ve střední Evropě. Důvodem jeho vzniku byly především omezené možnosti přechodu hranic, dramatické poškození životního prostředí, historické vztahy mezi Němci, Poláky a Čechy. Na české straně jsou členy obce, Krajská hospodářská komora Liberec a Sdružení Český ráj. Smyslem činnosti ERN je řešení každodenních přeshraničních problémů, pozitivní stimulování společného příhraničního života, odbourávání historickým vývojem vzniklých předsudků a společenských bariér národů Evropy mezi sebou. Nejvýznamnějším finančním zdrojem pro společné projekty je tzv. Fond malých projektů ERN, zřizovaný s cílem udržování a prohlubování přeshraničních informací, komunikace a spolupráce mezi obyvateli, spolky a úřady ze společného dotačního území, jakož i posilování identifikace obyvatelstva s jejich životním prostorem. V rámci ERN byly vytvořeny a pracují mezinárodní pracovní skupiny (tzv. EUREX) rozdělené dle tématického zaměření - Infrastruktura / Hospodářství, Životní prostředí / Venkovský prostor, Zdraví / Bezpečnost, People-to-people / Kultura / Vzdělávání, které řeší spolupráci a rozvoj v dané oblasti. V současné době se podílejí na tvorbě Strategie ERN.

Vzhledem ke členství České republiky v Evropské unii je pro Liberecký kraj také velmi důležitá **spolupráce s nesusousedními státy**, které jsou rovněž členy Evropské unie, zejména ve smyslu prezentace kraje směrem do Evropské unie. Informace a zkušenosti související se členstvím v Evropské unii ve všech oblastech fungování veřejné správy nabyté díky této spolupráci jsou mnohdy neocenitelné. Pro tento druh spolupráce byly Libereckým krajem vybrány např. regiony, které mají řadu zkušeností s čerpáním fondů Evropské unie (v tuto chvíli se jedná o Itálii, ovšem není řečeno, že nebude navázaná spolupráce s jinými regiony). Tyto zkušenosti jsou pro Liberecký kraj důležité, využití strukturálních fondů Evropské unie je jedním z hlavních cílů v rámci jeho rozvoje.

Liberecký kraj má partnera i na Slovensku. Spolupráce s Prešovským samosprávným krajem probíhá a vyplývá z přirozených společných vazeb mezi ČR a SR.

Pro Liberecký kraj je velmi cenná spolupráce s kantonem St. Gallen (Švýcarská konfederace), která vznikla díky kontaktům a činnosti soukromých organizací Kooperace St. Gallen – Liberec a Kooperace Liberec – St. Gallen. Organizace se zaměřovala a zaměřuje na výměnu zkušeností v nejrůznějších oborech a zprostředkování a podporu studijních praktik (např. výměnných pobytů studentů různých oborů, praxe pracovníků v oblasti zdravotnictví atd.) a na základě její iniciativy byla podepsána oficiální Dohoda o spolupráci s kantonem St. Gallen. Každé dva roky dochází ke zhodnocení dosavadní spolupráce a k vytyčení těžišť pro následující období. Spolupráce probíhá hlavně formou výměnných studijních pobytů, jejichž úkolem je převážně přenos zkušeností a know-how.

Liberecký kraj se nebrání navazování vztahů spolupráce se zahraničními samosprávnými celky **mimo Evropu**, protože i se vzdálenými státy je možné nalézt zajímavá témata k výměně zkušeností a zahájit případnou spolupráci na společných projektech. Tyto kontakty vzejdou především z návštěv velvyslanců cizích zemí v Libereckém kraji. Spolupráce se vzdálenými regiony probíhá především na základě konkrétních témat.

Mnoho obcí na české straně rovněž upevňuje kontakty zejména s městy z Polska a Spolkové republiky Německo. Tyto vztahy jsou z hlediska geografického pochopitelné a pro zúčastněné strany v mnoha ohledech prospěšné. Některé obce udržují též kontakty a spolupráci s městy ze Slovenska, Nizozemí, Itálie, Norska, případně jiných zemí.

Posílení přeshraniční spolupráce na jakékoliv regionální či lokální úrovni je významným momentem jak z hlediska předávání zkušeností, tak z pohledu světové globalizace. Přispívá k soudržnosti národů Evropy, k odstraňování regionálních disparit Evropské unie a ke společnému úsilí čelit celosvětovým rizikům.

E.2 Rozvoj městských oblastí

K 31.12.2010 mělo z 215 obcí Libereckého kraje 39 obcí statut města. Podíl obyvatelstva žijícího v obcích se statutem města tak činil 78 % (31.12.2010), což značí mírný pokles oproti roku 1991. Statut města však reflektuje pouze administrativní postavení obce, nikoliv skutečný význam a fungování města v sídelní struktuře. Největší město Liberec (101 865 obyvatel) vytváří se sousedním městem Jabloncem nad Nisou (45 356 obyvatel) jednu sídelní aglomeraci. Třetím největším městem s 37 878 obyvateli je Česká Lípa. Více než 10 tisíc obyvatel mají ještě města Turnov a Nový Bor.

Kromě největší koncentrace obyvatelstva soustřeďuje Liberecko-jablonecká aglomerace velké množství ekonomických činností, pracovních příležitostí a nové bytové výstavby především v zázemí hlavního jádra (Liberec) a vedlejšího jádra (Jablonec nad Nisou). Tím vytváří hlavní ekonomickou základnu a nejrozvinutější oblast na území kraje. Převážná část ekonomických aktivit má republikový význam. Výrazná koncentrace obytných, pracovních (ekonomických) a rekreačních funkcí naráží na limity využití území a jeho významné přírodní a civilizační hodnoty, na zájmy jejich ochrany a požadavky udržitelného rozvoje.

Oblast se potýká především s vysokou dopravní zátěží, zvyšující se hlukovou zátěží, rychlým rozvojem obchodních a nákupních zón, nedostatkem ploch zeleně, upřednostňováním výstavby na zelené louce před regenerací brownfields, stále intenzivnějším procesem suburbanizace, světelným znečištěním atd.

Ostatní regionální centra plní úlohu pólů rozvoje převážně venkovského spádového území. Problémem některých periferních center zůstává jejich špatná dopravní dostupnost, chybějící technická infrastruktura a z důvodu snižování veřejných rozpočtů také omezování provozu zařízení občanské vybavenosti (omezování provozu nemocnic, školských zařízení, atd.).

Komplexnější pohled z hlediska postavení a významu jednotlivých obcí v rámci sídelní struktury kraje je řešeno v ZÚR LK, které vymezují 38 nesporných center osídlení, která rozdělují do 6 hierarchických úrovní:

1. Centrum a region nadregionálního významu – Liberec
2. Centra a regiony regionálního významu – Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Turnov
3. Centra a regiony mikroregionálního významu vyššího stupně – Frýdlant, Jilemnice, Nový Bor, Semily, Tanvald

4. Centra a regiony mikroregionálního významu nižšího stupně – Cvikov, Český Dub, Desná, Dubá, Doksy, Harrachov, Hejnice, Hrádek n.N., Chrastava, Jablonné v P., Kamenický Šenov, Lomnice n.P., Mimoň, N.Město p.S., Rokytnice n.J., Smržovka, Stráž p.R., Velké Hamry, Železný Brod,
5. Centra a regiony subregionálního významu - Hodkovice n.M., Jablonec n.J., Josefův Důl, Osečná, Raspenava, Rovensko p.T., Rychnov (u Jablonce n.N.), Vysoké n.J., Zákupy, Žandov,
6. ostatní obce

E.3 Rozvoj venkovských oblastí

Obecně lze venkov (venkovský prostor) definovat jako území, které je tvořeno souhrnem ploch katastrálních území venkovských sídel – vesnic. Zahrnuje tedy jak volnou krajinu, tak i zastavěná území venkovských sídel. Svým historickým vývojem, prostorovou strukturou, způsobem využití a vazbami v území jsou specifickým prostorem Libereckého kraje.

Vymezení venkovského a městského prostoru je možné na základě celé řady kritérií a vždy bude předmětem diskusí. Podstatou je výběr vhodných kritérií a výběr vhodných územních jednotek, které budou základní stavební jednotkou pro vymezení venkova.

Přesto, že venkovský prostor hraje v Libereckém kraji významnou roli, je pro potřeby rozdělování dotací zatím používáno pouze jedno konvenční kritérium – hranice do 2000 trvale bydlících obyvatel pro oddělení venkovského a městského prostoru. Venkovem je dle tohoto kritéria míněno území obcí do 2 000 obyvatel a takto vymezené území tvoří přes 60 % rozlohy kraje, žije zde 24,4 % populace a patří do něj 86,1 % obcí kraje. Pro tyto obce je určen také jeden z programů Grantového fondu LK – Program obnovy venkova.

ZÚR LK vymezují venkovský prostor pomocí 2 kritérií - obce s velikostí do 2 000 obyvatel a dále obce s velikostí do 2500 obyvatel, které mají hustotu obyvatelstva menší než 150 obyvatel/km². Důvod je ten, že

- dolní hranice 2 000 obyvatel zaručuje, že do městského prostoru nebudou řazeny populačně malé obce s malou rozlohou a tedy vysokou hustotou zalidnění (např. Plavy, Ohrazenice, Příšovice),
- horní hranice 2 500 obyvatel zaručuje, že do městského prostoru jsou zařazeny i populačně větší obce s velkou rozlohou a tedy celkovou nízkou hustotou zalidnění (Cvikov, Doksy, Jablonné v Podještědí, Zákupy, Hejnice, Raspenava, Rokytnice nad Jizerou). Vymezení venkovského prostoru na základě těchto zvolených kritérií je zobrazeno v mapové příloze č. 20.

Vymezení městského a venkovského prostoru, založené na počtu obyvatel a hustotě zalidnění jednotlivých obcí, je nejjednodušším způsobem jak odlišovat venkovský a městský prostor. Určitě by bylo vhodné vymezit rovněž přechodnou kategorii obcí s prvky městského i venkovského prostoru, kterou tvoří především obce v zázemí největších měst, kde jsou zřetelné suburbanizační procesy nebo některé obce s významným vlivem cestovního ruchu. Tento aspekt může být postupně zřetelnější též v některých dnes venkovských obcích, které plní funkci centra osídlení subregionálního, popř. i mikroregionálního významu a s ohledem na svou velikost nenaplnují podmínky pro zařazení do městského prostoru. Tato přechodná kategorie je obtížně kvantifikovatelná a na úrovni ZÚR LK není řešena.

Liberecký kraj, nevyjímaje jeho venkov a krajinu, má z důvodu své „pohraniční“ lokalizace oproti vnitrozemí ČR své specifické problémy. Současná podoba kraje, resp. stav jeho venkova a disparity mezi regiony jsou dány hlavně před- a poválečným vývojem zdejšího osídlení a hospodaření.

Předválečný odsun českého obyvatelstva ze Sudet v roce 1938 a následné dosídlení území německým obyvatelstvem znamenal především zabavení historického majetku, hlavně zemědělské půdy, pro české obyvatelstvo, přetrhání vazeb a vztahu k půdě, narušení demografického vývoje území. Další podstatný zásah do vývoje venkovského osídlení a krajiny představoval odsun Němců ze Sudet po 2. světové válce a následné programové dosídlování pohraničí z vnitrozemí, které zdaleka nepokrylo úbytek obyvatelstva po odsunu německého obyvatelstva. Tento proces přinesl dokonalé vysídlení venkova v Sudetech, propad tradiční zemědělské funkce, nepříznivý populační vývoj po celé poválečné období a zánik sídel. Vztah nových obyvatel k půdě i krajině byl většinou na nízké úrovni. V padesátých letech byly dosud neobsazené stavební objekty organizovaně armádou likvidovány – pozůstatky objektů jsou v krajině dodnes patrné, kdy jejich existenci připomínají zarostlá rumišť, přestárlé ovocné stromy a původní, vesměs dnes již dominantní nelesní zeleň.

Další nevratné ekonomické a společenské změny do venkova přinesla poválečná kolektivizace, socializace a industrializace venkova, snaha o unifikaci životního stylu na venkově a ve městě (kulturní domy, nákupní střediska). Na vývoji venkova a především nestřediskových sídel se podepsala Středisková soustava osídlení, jejíž využití v byrokratickém a centralistickém systému národních výborů v letech 1970 – 1990 vedlo k umělému potlačování rozvoje nejmenších sídel a postupné integraci obcí. Další odliv obyvatelstva z venkova přinesla sílicí urbanizace – migrace

obyvatelstva do měst za snadnějšími výdělků, větším výběrem pracovních příležitostí, možností získání nového bytu (výstavba sídlišť) atd.

Rok 1990 nastartoval obnovu vlastnických vztahů a samosprávy obcí, desintegraci obcí, transformaci zemědělské výroby, rozvoj maloobchodní sítě a služeb, rozvoj specifických forem cestovního ruchu na venkově.

K záchraně nevyužívaných stavebních objektů a neobhospodařovaných pozemků ve venkovském prostoru přispěla z velké části specifická česká forma trávení volného času - tzv. druhé bydlení. Objevuje se jako nová forma rekreace po 2. světové válce – trávení volného času v objektech individuální rekreace, tzn. na chatách, chalupách a v rekreačních domcích. K rozvoji druhého bydlení v Libereckém kraji přispěl především poválečný odsun německého obyvatelstva, nastupující urbanizační procesy v 60. letech, rozvoj automobilismu, víkendové útoky obyvatelstva z měst, omezené možnosti cestování, potřeba seberealizace apod. Vlastníky objektů individuální rekreace v Libereckém kraji jsou především obyvatelé z Prahy, dále pak obyvatelé největších krajských sídel a větších měst sousedních krajů. Objekty individuální rekreace s kapacitou nejméně 92 tisíc lůžek řadí Liberecký kraj rovněž na 3. místo a v přepočtu na km² na 1. místo mezi kraji. Typickými chalupářskými oblastmi jsou např. Jihozápadní Českolipsko, Podještědí a Frýdlantsko. Novými trendy vývoje druhého bydlení je úprava objektů individuální rekreace na objekty hromadného ubytování (většinou penziony), dále využívání objektů pro trvalé bydlení a v případě nové výstavby spojení trvalého bydlení s rekreační funkcí objektů. Tyto trendy mají svůj pozitivní vliv na území – např. údržba a ráz krajiny, zachování a trvalá péče o objekty (včetně objektů lidové architektury), ale mají i své negativní stránky – např. vztahy mezi starousedlíky a novým obyvatelstvem.

Trendy posledních let vypovídají o tom, že část ekonomicky silnějších skupin obyvatelstva dává přednost kvalitnímu trvalému bydlení v zázemí měst nebo i ve vzdálenějším venkovském prostoru. Venkovský prostor tak získává zpět svoji obytnou funkci a lze předpokládat, že s růstem jejího významu poroste i kvalita života na venkově. Určitý problém lze však spatřovat ve značné územní rozdrobenosti jednotek, ve velkém počtu malých obcí s nízkou ekonomickou stabilitou. Lze konstatovat, že za období šedesáti let po vylidnění pohraničí zde již žije nová generace starousedlíků, u níž se začíná pozitivně projevovat vztah ke zdejší půdě, k objektům, k okolnímu prostředí a krajině, ke společným komunitám ve zdejších obcích. Nadějí pro tento venkovský prostor jsou různé podpory (finanční, morální) pro obnovení místních hospodářských produkcí či místních společenských aktivit a tradic v souladu se zachováním krajinného rázu, ekologické stability, posilování biodiverzity a aktivní péči o krajinu. Cílem je posílit zájem nové generace o produktivní život na venkově, o zkvalitňování forem zdejšího života, o posílení zdejší vzájemné spolupráce a vědomí sounáležitosti s tímto venkovským prostorem Libereckého kraje. Důležitým cílem je i přiměřený rozvoj veřejné infrastruktury v jednotlivých obcích, zejména zlepšování dopravní dostupnosti venkovského prostoru a zachování kvalitních veřejných služeb.

E.4 Řízení rozvoje

Podmínkou řízení rozvoje regionu a obcí je kvalitní plánování. Plánování lze chápat jako předvídání budoucích důsledků současných rozhodnutí. Současné době existují v ČR dva oddělené systémy plánování veřejné správy - strategické plánování a územní plánování.

Strategické plánování

Strategické plánování analyzuje vývojové trendy, definuje problémy v území, stanovuje cíle a priority, navrhuje řešení jak dosáhnout stanovených cílů. Strategický plán je dokument obecnější povahy, určuje cíle a priority rozvoje obce, regionu, kraje a navrhuje opatření, kterými lze cílů dosáhnout. Legislativa v ČR týkající se strategického plánování je minimální, zabývá se jí především zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, novelizován č. 138/2006.

Zásadním strategickým dokumentem regionálního rozvoje na úrovni ČR je **Strategie regionálního rozvoje ČR** (SRR ČR). SRR ČR je koncepčním dokumentem, který formuluje přístupy k rozvoji regionů ČR, je základním dokumentem podle § 5 zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Je významnou průřezovou koordinační státní politikou, která definuje soubor intervencí zaměřených na podporu ekonomického růstu a vyváženého rozvoje regionů. Vytváří hlavní východiska pro formulaci regionálních přístupů v rámci sektorových a odvětvových politik a je jedním z hlavních nástrojů pro koordinaci územního rozvoje na celostátní úrovni. Zároveň vymezuje regiony se soustředěnou podporou státu, které se dlouhodobě potýkají s nepříznivými znaky zaostávání ve svém vývoji. Stávající platné vymezení regionů se soustředěnou podporou státu na národní úrovni je znázorněno v kapitole A.1 Obecná charakteristika kraje.

V souvislosti s přípravou na nové plánovací období EU 2014 – 2020 probíhá v současné době aktualizace tohoto dokumentu. Stávající projednávána pracovní verze SRR ČR nezahrnuje všechna rozvojová témata plošně se dotýkající

regionů, ale zaměřuje se na koncentrování priorit na hlavní problémová témata regionálního rozvoje ČR na období 2014 – 2020 (podrobněji je uveden přehled prioritních oblastí v kapitole Východiska).

Úkolem krajů v regionálním rozvoji je dle výše uvedené legislativy koordinace rozvoje území kraje a zajištění vyváženého rozvoje územního obvodu kraje. Nástroje, které k tomu kraj má jsou koncepční dokumenty a finanční prostředky.

Základními koncepčními strategickými dokumenty Libereckého kraje jsou **Strategie rozvoje Libereckého kraje** (dále jen SRLK) a **Program rozvoje Libereckého kraje** (dále jen PRLK). Oba dokumenty slouží k prosazování zájmů kraje na národní úrovni, dále jako obecný rámec pro pořizování resortních krajských koncepcí, pro výběr konkrétních projektů a také jako důležitý podklad pro zpracování územně plánovací dokumentace kraje. Při pořizování strategických dokumentů klade Liberecký kraj důraz na důsledné projednávání dokumentů se subjekty mimo krajský úřad a s veřejností, často i nadstandardním způsobem, než ukládá legislativa. Pravidelná aktualizace dokumentů a monitoring jejich plnění umožňuje trvalé sledování vývoje území kraje, operativní reagování na nepříznivé vlivy, podporování oblastí hospodářsky slabých. Ke všem zpracovaným krajským strategickým dokumentům pořizuje kraj dle zákona č. 100/2001 Sb. Hodnocení vlivů koncepce na životní prostředí.

V současné době základními platnými strategickými dokumenty kraje jsou:

Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 – 2020, schválená Zastupitelstvem Libereckého kraje usnesením č. 122/07/ZK

Program rozvoje Libereckého kraje 2007 – 2013, schválený Zastupitelstvem Libereckého kraje usnesením č. 287/07/ZK

PRLK obsahuje také vymezení hospodářsky slabých oblastí na úrovni LK, které je potřeba přednostně podporovat s cílem zajištění vyváženého rozvoje území celého kraje. Stávající platné vymezení hospodářsky slabých oblastí na úrovni LK je uvedeno v kapitole A.1 Obecná charakteristika kraje.

Územní plánování

V územním plánování převládají nástroje regulační, právně vymahatelné usměrňující a limitující činnosti v území. Územní plánování komplexně a soustavně vytváří předpoklady pro výstavbu a pro udržitelný rozvoj území řešením účelného využití a prostorového uspořádání území s cílem dosažení obecně prospěšného souladu veřejných a soukromých zájmů na rozvoji území. Základním úkolem územního plánování je regulace stavební činnosti v území prostřednictvím stanovení využití ploch s rozdílným způsobem využití a stanovením podmínek pro změny v jejich využití. V ČR je územní plánování legislativně řešeno v zákoně č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu.

Základním nástrojem územního plánování je **Politika územního rozvoje České republiky** (PÚR ČR), která určuje požadavky a rámce pro konkretizaci ve stavebním zákoně obecně uváděných úkolů územního plánování v republikových, přeshraničních a mezinárodních souvislostech, zejména s ohledem na udržitelný rozvoj území. PÚR ČR určuje strategii a základní podmínky pro naplňování úkolů územního plánování a tím poskytuje rámec pro obecně prospěšný rozvoj hodnot území ČR. Účelem PÚR ČR je s ohledem na možnosti a předpoklady území a na požadavky územního rozvoje zajistit koordinaci územně plánovací činnosti krajů a obcí, koordinaci odvětvových a meziodvětvových koncepcí, politik a strategií a dalších dokumentů ministerstev a dalších ústředních správních úřadů. PÚR ČR dále koordinuje záměry na změny v území republikového významu pro dopravní a technickou infrastrukturu a pro zdroje jednotlivých systémů technické infrastruktury, které svým významem, rozsahem nebo předpokládaným využitím ovlivní území více krajů. PÚR ČR stanovuje rámcové úkoly pro navazující územně plánovací činnost a pro stanovování podmínek pro předpokládané rozvojové záměry s cílem zvyšovat jejich přínosy a minimalizovat jejich negativní dopady. Základním územně plánovacím dokumentem kraje jsou **Zásady územního rozvoje Libereckého kraje** (ZÚR LK), které byly vydány 13.12.2011 s nabytím účinnosti 22.1.2012.

ZÚR LK v souladu s PÚR ČR vytvářejí předpoklady pro udržitelný rozvoj území, který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života generací budoucích:

- soustavným a komplexním řešením účelného využití a prostorového uspořádání území kraje,
- rozvojem společenského a hospodářského potenciálu s cílem dosažení obecně prospěšného souladu veřejných a soukromých zájmů na rozvoji území,
- koordinovanou návazností vnitřní struktury území na sousední regiony a stanovením zásad pro upevnění integrity kraje při současném zlepšení jeho integrace v republikových a středoevropských vazbách,
- vymezením ploch a koridorů pro veřejně prospěšné stavby a veřejně prospěšná opatření ve vztahu k jednotlivým obcím kraje,
- vymezením ploch a koridorů ÚSES a zohledněním péče o krajinu.

ZÚR LK vytvářejí předpoklady pro koordinaci záměrů v území a pro koordinaci územně plánovací dokumentace obcí:

- stanovují principy ochrany přírodních, kulturních a civilizačních hodnot,
- orientují koncepční a koordinovaný rozvoj při upřednostňování využívání vnitřních rezerv sídel na území obcí, zejména nevhodně využívaných ploch,
- vytvářejí územní podmínky pro snižování nebezpečí přírodních a antropogenních katastrof.

ZÚR LK reflektují hlavní strategické rozvojové dokumenty kraje (zpracované k návrhu ZÚR LK 2007), zejména zohledňují Strategii rozvoje LK (2006-2020), která obsahuje základní vizi Libereckého kraje a stanovuje globální cíle, strategické cíle a rozvojová opatření a Program rozvoje Libereckého kraje 2007-2013. ZÚR LK vytváří územní předpoklady pro realizaci dlouhodobých cílů a opatření a to zejména vymezením uspořádání území kraje (rozvojové oblasti a osy, specifické oblasti, struktura osídlení), vymezením příslušných ploch a koridorů nadmístního významu a stanovením požadavků na jejich využití, ale i stanovením priorit územního plánování kraje, upřesněním podmínek koncepce a rozvoje hodnot území, vymezením cílových charakteristik krajiny aj.. Vymezení uspořádání území kraje v ZÚR LK zohlednilo zejména rozvojové předpoklady území, hospodářsky slabé a podprůměrné oblasti LK, stávající socioekonomické rozvojové osy a oblasti, strukturu území vymezenou z pohledu cestovního ruchu.

Zásady územního rozvoje jsou závazné pro vydávání územních plánů, regulačních plánů a pro rozhodování v území. Vymezení rozvojových oblastí, rozvojových os a specifických oblastí v ZÚR LK je znázorněno v mapové příloze č. 17.

Územní plán je jedním z nástrojů pro naplňování strategických plánů. Zajišťuje mimo jiné územní podmínky pro realizaci priorit a cílů uvedených ve strategickém plánu v podobě stanovení základní koncepce rozvoje území obce, ochrany jeho hodnot a jeho plošného a prostorového uspořádání, uspořádání krajiny a stanovení koncepce veřejné infrastruktury. Územní plán vymezuje plochy zastavěné, zastavitelné a přestavbové a plochy a koridory veřejně prospěšných staveb a opatření.

Do roku 2006 mělo schválenou Územně plánovací dokumentaci celkem 53 % obcí Libereckého kraje. V roce 2010 to bylo již 80 % obcí LK. Dle nové legislativy má územní plán vypracováno celkem 84 obcí z celkového počtu 215 obcí. Urbanistická koncepce stanovovaná územními plány zpracovanými před rokem 2007 často neodpovídá reálným možnostem a potřebám rozvoje území jednotlivých obcí. Nedostatečné je provázání územních plánů obcí se strategickými rozvojovými dokumenty obcí. Bohužel rozvojové dokumenty obcí často chybí nebo jsou zastaralé, neúplné bez vertikální a horizontální provázanosti.

Od 1.1.2007 nabyl účinnost nový stavební zákon, z něhož plyne řada důsledků pro územní plánování, např. územní plány obcí a územní plány sídelních útvarů schválených do roku 2006 pozbývají platnosti 31.12.2015. Tyto územní plány lze upravit podle platného stavebního zákona nebo nahradit novými. Nově je povinně zpracovávána „Zpráva o uplatňování územního plánu“ a to nejméně 1 x za čtyři roky. „Zpráva o uplatňování územního plánu“ obsahuje zejména vyhodnocení uplatňování územního plánu, sdělení, zda nebyly zjištěny nepředpokládané negativní dopady na udržitelný rozvoj území, včetně návrhů na jejich eliminaci (minimalizaci či kompenzaci), a v neposlední řadě také prokázání nemožnosti využít vymezené zastavitelné plochy a z toho vyplývající vyhodnocení potřeby vymezení nových zastavitelných ploch dle nového stavebního zákona. Tyto uvedené výstupy by měly být respektovány a v odpovídajícím intervalu pravidelně promítány do strategických rozvojových dokumentů obcí i kraje.

Role prostorového plánování ve společnosti

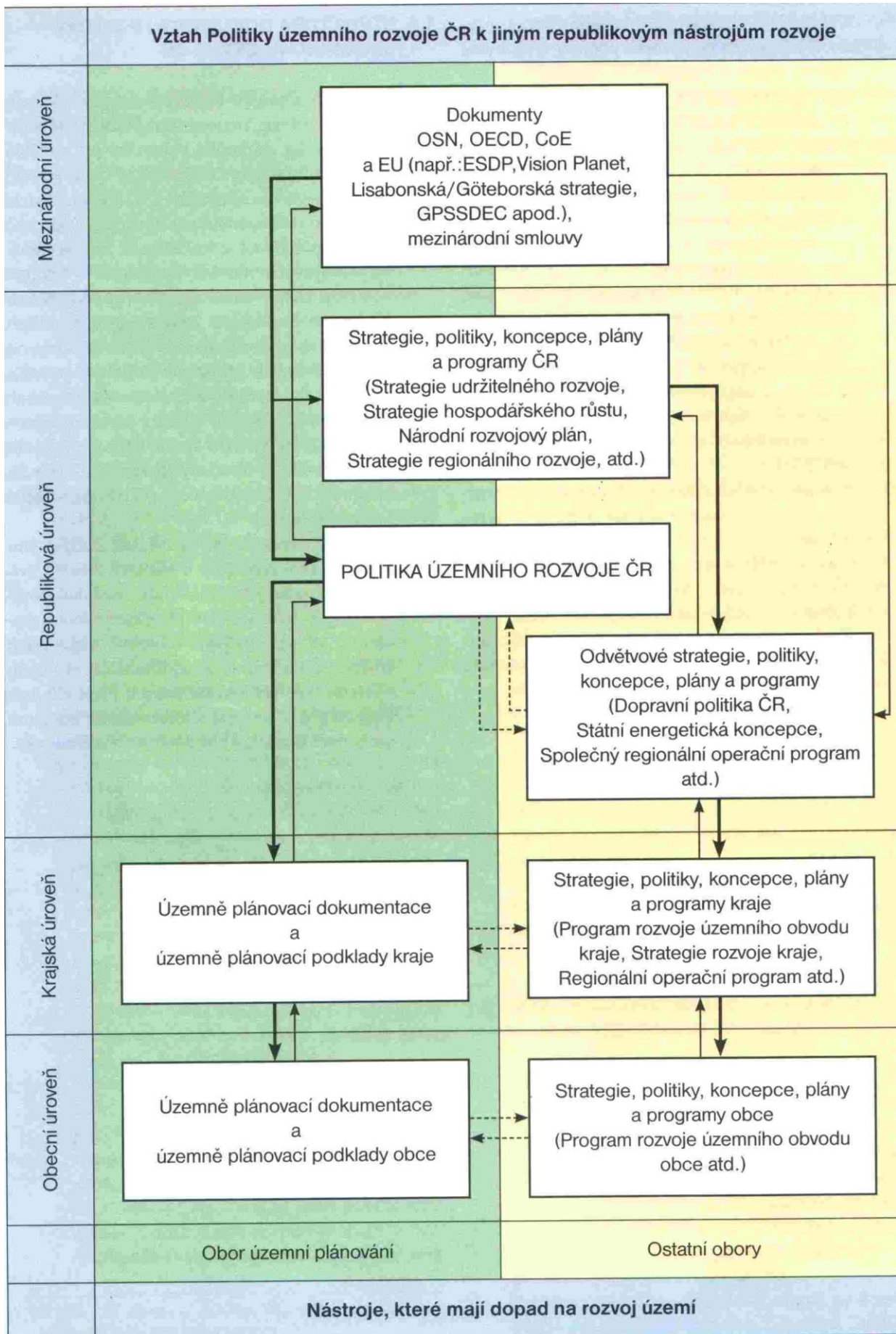
Systém plánování v České republice se tradičně rozvíjí po dvou liniích. Na jedné straně se jedná o územní plánování, na druhé straně o regionální (rozvojové) plánování. Regionální politika a územní plánování jsou tak od sebe odděleny fakticky i institucionálně (vlastní legislativa, vlastní dokumenty, různé organizační útvary), a proto je důležitá úloha jejich vzájemné koordinace. Regionální a územní rozvoj se vzájemně prolínají, mají společné zdroje informací a dat, společné prostředí soulad věcné náplně (cíle) a vzájemně se ovlivňují.

Pro kvalitní plánování rozvoje kraje, regionu, obce je důležité propojení obou plánovacích systémů tak, aby tvořily jeden funkční celek a byly vzájemně úzce propojené (prostorové plánování).

V zahraničí (Norsko, Velká Británie) je provázanost obou systémů v praxi běžná, v ČR tomu tak není.

Do budoucna by se situace v propojení regionálního a územního plánování měla zlepšovat. Nový stavební zákon a jeho prováděcí vyhlášky společně se zákonem o regionální podpoře stanovují jasná pravidla. Důležitým prvkem bude posílení lidského potenciálu (ORP - kvalifikovaní úředníci) a posílení spolupráce s veřejností (zvýšení její informovanosti a zájmu o dění v regionu). Ke zlepšení dochází i změnou kompetencí (kraj - rozhodování o podpoře regionů) a financování (daně a jejich přerozdělování). Nedílnou součástí bude kontinuálnost procesu zajišťující stálou aktuálnost informací o území v reálném čase.

Cílem Libereckého kraje je vyvážený rozvoj svého správního území, opírající se o naplňování cílů strategických dokumentů kraje, o územně plánovací dokumentaci kraje a jejich vzájemný soulad a provázanost.

E.5 Občanská společnost

Přesto, že se v současné době společnost nejen Libereckého kraje, ale i celé ČR, nachází již 23 let od pádu totalitního režimu, je neustále nutné si uvědomovat, připomínat a podporovat vymoženosti otevřené občanské společnosti. Těmi jsou svoboda občana a demokracie. Člověk vidí svoji budoucnost do té míry, do jaké se může na její tvorbě spolupodílet. Pokud tomu tak není, nastává beznaděj, lhostejnost, vytrácí se chuť spolupodílet se na každodenní drobné cílevědomé práci pro své okolí i sám na sobě. Člověk ztrácí nejen identitu k místu své existence, ale i individuální zodpovědnost. V mnohých z občanů stále ještě přetrvává morální zatížení z minula: „Získávat prospěch na úkor druhých“ nebo „Co se děje v mém okolí, pokud se to negativně nedotýká mých vlastních práv, do toho mi nic není“. Pouhá ekonomická integrace na úroveň vyspělých států Evropy nestačí a materiální zajištění není všechno. Morální hodnoty společnosti formulují národní identitu, identitu každého k místnímu regionu, tradicím, rodišti, ke svému okolí. Jedině posilováním pozitivních změn v morálních hodnotách a charakterových vlastnostech každého z nás může dojít k dalšímu zlepšení kvalitativního stavu naší občanské společnosti.

V současné době poskytuje občanská společnost ČR, tj. i Libereckého kraje, široký prostor pro činnosti dobrovolných skupin občanů. Občanská společnost je mj. založena na svobodě člověka, který má možnost se sdružovat do různých organizací - spolků, klubů, iniciativ - za účelem splnění určitého společného cíle, společného zájmu. Jejich úloha je v demokratické společnosti nezastupitelná. Občanská společnost je ukazatelem toho, jak stát plní svoji funkci. Příliš mnoho sdružení může ale i naznačovat špatnou legislativu, proti níž je třeba se „občansky“ bránit.

Nestátní neziskové organizace, z velké části tvořené občanskými sdruženími rozličných typů, jsou v demokracii významnou složkou občanské společnosti. Široké spektrum činností neziskových organizací umožňuje pokrýt zejména takové potřeby, které prostřednictvím podnikatelských subjektů ani státních intervencí nemohou být uspokojeny. Nejspolehlivějším zdrojem financování neziskových organizací v České republice jsou veřejné rozpočty, a to zejména státní. Podpora z rozpočtu Libereckého kraje a obcí je výrazně menší. Dalším významným zdrojem financování jsou také příspěvky jednotlivých členů sdružení. Významnou roli při poskytování finančních prostředků neziskovým organizacím mají nadace a nadační fondy, a to zejména v případě podpory konkrétních projektů. V roce 2011 bylo v Libereckém kraji registrováno přibližně 18 aktivních nadací a 21 aktivních nadačních fondů.

Významným prvkem ovlivňujícím charakter a praktický aspekt občanské společnosti při rozvoji území je identita obyvatel a jejich vztah k místnímu regionu. Jedním z indikátorů stavu občanské společnosti je i volební účast. Účast ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 28. – 29.5.2010 dosahovala v Libereckém kraji 61,5%, přičemž nejvyšší účast byla v okrese Semily – 66, 9%, v okrese Jablonec n. N. 62,8% v okrese Liberec 62,1% a nejnižší v okrese Česká Lípa 55,1%.

Voleb do zastupitelstev obcí 15. – 16.10.2010 se v Libereckém kraji účastnilo celkem 47% obyvatel, z toho nejvíce v okrese Semily 56,3%, v okrese Liberec 46,8%, v okrese Jablonec n. N. 45,0% a nejméně v okrese Česká Lípa 42,1%.

Měřítkem kvality občanské společnosti je nejen účast občanů ve volbách, ale i v jejich zapojování se do běžných rozhodovacích procesů veřejné správy. V tomto aspektu Liberecký kraj nad ostatní kraje ČR nevykuká, přestože na zlepšení situace se pracuje (např. komunitní plánování v oblasti sociální sféry, podpora principů místní agendy 21 na krajské i obecní úrovni, vstup Libereckého kraje do Národní sítě Zdravých měst ČR, projednávání strategických dokumentů kraje nad rámec povinností vyplývajících z legislativy).

E.6 Veřejná správa

Veřejná správa se člení na státní správu a samosprávu. Základem samosprávy v Libereckém kraji je vedení kraje a vedení obcí. Tyto subjekty současně vykonávají v přenesené působnosti i výkon státní správy. Kraj pečuje o rozvoj svého území, ať již přímo, či prostřednictvím podpory obcí, obce si na svém území počínají obdobně.

Po zrušení okresních úřadů byla jejich agenda převedena na kraje, na nově vzniklé obce s rozšířenou působností, (celkem 10 v Libereckém kraji) a pověřené obecní úřady (celkem 21 v Libereckém kraji). V kraji se nachází 36 stavebních úřadů a 46 matrik.

V souvislosti s reformou veřejné správy a se snahou o její zkvalitnění a přiblížení občanům se celorepublikově (zatím na bázi dobrovolnosti) zavádějí do veřejné správy nové nástroje řízení a komunikace (zvyšování kvality pomocí metod CAF, benchmarking, ISO 9000 a 14000, EMAS, místní Agenda 21, zavedení datových schránek, vybudování sítě Czech POINTů), rozvíjí se e-government a hledají se cesty jak organizačně i ekonomicky zefektivnit činnosti veřejné správy při její rostoucí kvalitě. Například téměř každá obec má již vlastní internetové stránky většinou i s elektronickou úřední deskou.

Kvalita ve veřejné správě je podporována Operačním programem Lidské zdroje a zaměstnanost, který umožňuje zefektivnění řízení lidských zdrojů ve veřejné správě, včetně vzdělávání zaměstnanců městských a obecních úřadů a zastupitelů územních samosprávných celků, a v neposlední řadě je z projektů podporována aplikace moderních metod zvyšování výkonnosti, kvality a transparentnosti veřejné správy a veřejných služeb.

Příkladem jednoho z úspěšných projektů zaměřených na zkvalitnění veřejné správy je právě končící projekt Posilování institucionální kapacity a efektivnosti Krajského úřadu Libereckého kraje (PIKE), na který získal krajský úřad finanční prostředky z Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Záměrem projektu je zvýšit schopnost úřadu - jako organizace orientované na služby poskytované veřejnosti - efektivně řídit svůj provoz, plánovat a alokovat své zdroje, účinně plnit úkoly a získávat včasou a komplexní sebereflexi, a to vše se zapojením svých zaměstnanců. Aktivita jsou formulovány tak, aby reflektovaly Hexagon Veřejné správy, který je tvořen vrcholy: legislativa, organizace, úředník, občan, finance a technologie. Projekt pod vedením interního realizačního týmu je určen zaměstnancům krajského úřadu, je pro ně příležitostí získat základy vědomostí ve výše zmíněných oblastech a aplikovat je v praxi. Efektem, kterého by měl projekt dosáhnout, je praktická implementace procesního řízení jako běžné součásti práce úřadu na všech úrovních, projektového řízení ve formě umožňující efektivní realizaci záměrů, strategického plánování coby jednoho z řady klíčových procesů a využití sebereflexe s pomocí CAF k nastartování procesu trvalého zlepšování.

Dalším příkladem projektu pro zkvalitňování veřejné správy je právě začínající Projekt efektivní řízení lidských zdrojů Krajského úřadu Libereckého kraje. Záměrem projektu, na který získal krajský úřad finanční prostředky z Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost, je zvýšit schopnost úřadu efektivně řídit své personální procesy v oblasti hodnocení zaměstnanců, systematicky, srozumitelně a přehledně tyto procesy popsat, optimalizovat, zautomatizovat a následně vyhodnocovat a zlepšovat. Aktivita jsou formulovány tak, aby reflektovaly Strategii „Efektivní veřejná správa a přátelské veřejné služby“, dle usnesení vlády č. 757/2007 a identifikované potřeby samotnou institucí. Projekt tak přímo reaguje na klíčové problémy územní veřejné správy.

V souvislosti s úsilím Libereckého kraje o prosazování a uplatňování principů udržitelného rozvoje samospráva kraje postupuje metodou místní Agendy 21 (MA21) představující nástroj pro uplatnění principů udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni. Je to metoda, která prostřednictvím procesu zkvalitňování správy věcí veřejných, strategického plánování (řízení), zapojování veřejnosti a využívání všech dosažených poznatků o udržitelném rozvoji v jednotlivých oblastech, zvyšuje kvalitu života ve všech jeho aspektech a směřuje k zodpovědnosti občanů za jejich životy i prostředí, ve kterém se pohybují a které využívají.

V Libereckém kraji se k prosazování MA21 aktivně hlásí (je zařazeno v Databázi MA21, kterou spravuje CENIA, česká agentura životního prostředí nebo v Databázi Národní sítě Zdravých měst ČR (NSZM), jejíž členové postupují metodou MA 21) města Jilemnice (člen NSZM), Lomnice nad Popelkou (člen NSZM), Jablonec nad Nisou, Turnov, Desná (člen NSZM), Česká Lípa (člen NSZM), obce Křižany, Jindřichovice pod Smrkem, Proseč pod Ještědem a mikroregion Podralsko (člen NSZM) a Sdružení obcí Podještědí. V roce 2011 vstoupil Liberecký kraj do Národní sítě Zdravých měst ČR a přihlásil se k uplatňování metody místní Agendy 21 na úrovni regionální samosprávy.

Významným trendem probíhajícím na úrovni veřejné správy je budování informační společnosti. Informační společnost je v současné době charakterizována podstatným využíváním digitálního zpracování, uchování a přenosu informací. Budování informační společnosti není problémem technologickým, ale v převažující míře problémem veřejné politiky zemí, ve kterých probíhá. Podpora systémů přispívajících ke kvalitní informační společnosti (rychlý a efektivní přenos informací nejen od veřejné správy k občanovi, ale i zpět) pomáhá mj. i ke zkvalitňování společnosti občanské.

I přes výše uvedené aktivity a trendy ve veřejné správě jsou stále rezervy v kvalifikaci a kompetenci zástupců veřejné správy, v efektivitě, rychlosti, otevřenosti a transparentnosti procesů ve veřejné správě, v informačním a technologickém vybavení veřejné správy na všech úrovních.

Ve vazbě nejen na Lisabonskou strategii EU, Strategii udržitelného rozvoje ČR, ale i na nový stavební zákon, chybí v Libereckém kraji management udržitelného rozvoje, a to jak na úrovni regionální, tak na úrovni obcí s rozšířenou působností.

V tomto smyslu je nutné posílit spolupráci veřejné správy i s výzkumnými a vývojovými pracovišti Libereckého kraje. Za poslední 2 roky uzavřel Liberecký kraj dohody o spolupráci s Technickou univerzitou v Liberci, s Vysokou školou regionálního rozvoje v Jablonci n. N., formou zapojení do projektů, dlouhodobě spolupracuje s Vysokou školou ekonomickou v Praze. Neopomenutelné je zvýšení podpory veřejné správy při zavádění inovativních procesů a technologií šetrných k prostředí a veřejnému zdraví. V roce 2009 Liberecký kraj schválil Regionální inovační strategii, provozuje Informační portál pro rozvoj inovací v Libereckém kraji, zapojil se do osvěty tzv. dobrovolných nástrojů udržitelné spotřeby a výroby prostřednictvím realizace projektu „Budování kapacit podpory udržitelné výroby a spotřeby v Libereckém kraji“, v roce 2011 vznikl Regionální inovační program Grantového fondu Libereckého kraje.

Shrnutí

Jak vnitřní, tak vnější spolupráce je významným faktorem úspěšného rozvoje. V Libereckém kraji působí 22 mikroregionů obcí a 9 místních akčních skupin. V rámci ČR kraj nejtěsněji spolupracuje v rámci NUTS II Severovýchod s krajem Královéhradeckým a Pardubickým. V zahraničí kraj spolupracuje s několika regiony v EU i mimo ni, řada obcí a měst má jednoho i více zahraničních partnerů. Obce Libereckého kraje upevňují kontakty zejména s městy z Polska a Spolkové republiky Německo. Klíčovým subjektem přeshraniční spolupráce je Euroregion Nisa.

Stávající vymezení „venkova“ v Libereckém kraji je založeno na použití konvenčního kritéria počtu trvale bydlících – obce do 2000 obyvatel jsou zahrnuty do venkova. Takto vymezený venkov tvoří 60 % rozlohy a 86 % obcí kraje, žije v něm 24 % obyvatel kraje.

Liberecký kraj je tvořen převážně malými obcemi. Obce o velikosti 300 – 999 obyvatel se podílejí na počtu obcí 40 % a žije v nich 12 % obyvatel. Obcí do 300 obyvatel je celá třetina, žijí v nich však pouze 3 % obyvatel. Z tohoto hlediska je potřeba věnovat větší pozornost řešení problémů malých, venkovských, periferních a hospodářsky slabých oblastí. Na zvážení jsou i návrhy, které například navrhuji snížení administrativní zátěže obcí 1. řádu nebo omezení výkonu přenesené působnosti. Ve městech žije 77,9 % obyvatel a tento podíl se mírně snižuje.

Podmínkou úspěšného a efektivního rozvoje regionu i obcí je nejen využívání vhodných nástrojů řízení, ale i otevřená občanská informační společnost s kvalitní veřejnou správou. V rámci veřejné správy jsou rezervy v kvalifikaci a kompetenci zástupců veřejné správy, v efektivitě, rychlosti, otevřenosti a transparentnosti procesů ve veřejné správě, v informačním a technologickém vybavení veřejné správy na všech úrovních. Trvalou snahou je zvyšování kvality veřejné správy na všech úrovních.

Veřejnou správu zajišťuje vedle LK zejména 10 obcí s rozšířenou působností. V kraji se nachází 36 stavebních úřadů a 46 matrik. Na úrovni kraje i obcí s rozšířenou působností chybí ve vazbě na nový stavební zákon management udržitelného rozvoje.

V Libereckém kraji vedle sebe souběžně běží dva systémy prostorového plánování (v zahraničí tvořící jeden celek): tvorba regionálních rozvojových dokumentů a územně plánovacích dokumentů. Základními strategickými rozvojovými dokumenty kraje jsou „Strategie rozvoje Libereckého kraje“, „Program rozvoje Libereckého kraje“ a resortní koncepce. Na území kraje bylo v minulých letech zpracováno městy, obcemi i svazky obcí mnoho strategických rozvojových dokumentů na lokální úrovni. Přes značnou různorodost se kvalita a praktické využívání těchto dokumentů zvyšuje.

Základním územně plánovacím dokumentem kraje jsou Zásady územního rozvoje Libereckého kraje, které byly vydány v prosinci 2011. Územně plánovací dokumentace obcí pak stanoví „základní koncepci rozvoje svých území, ochrany jeho hodnot, jeho plošného a prostorového uspořádání“. Na celém území kraje mělo k 31. 12. 2011 platný územní plán (nebo jeho starší typy) 83,3 % obcí. Platnost starých územních plánů (územních plánů obcí a územních plánů sídelních útvarů) schválených před 1.1.2007, které mělo k 31.12.2011 45,6 % obcí, bude ukončena do 31.12.2015. Nový územní plán mělo k 31.12.2011 37,7 % obcí.

Občanská společnost poskytuje široký prostor činnosti dobrovolných skupin občanů. Počet neziskových organizací působících v Libereckém kraji se od roku 1989 zvýšil více než 46krát a rostl i v posledních 5 letech. Nejvíce sdružení v Libereckém kraji působilo v oblasti sportu. O kvalitě občanské společnosti svědčí i volební účast, která byla v kraji vždy nadprůměrná. Rezervy zůstávají v zapojování občanů do tvorby rozvojových dokumentů a programů, v jejich zájmu o veřejné dění, v posilování vazeb obyvatel ke svému regionu, ve spolupráci veřejného, podnikatelského a neziskového sektoru.

6. SWOT analýza

A. Ekonomický potenciál

Silné stránky

Vazba na opatření

▪ silná tradice a pozice zpracovatelského průmyslu	A1
▪ geografická poloha vhodná pro rozvoj přeshraniční a mezinárodní spolupráce	E1
▪ ložiska strategické energetické suroviny a dalších surovin republikového významu	D3
▪ rozvoj perspektivních odvětví vytvářejících vyšší přidanou hodnotu	A1
▪ přítomnost podnikatelských subjektů se zahraničním kapitálem	A1
▪ výrazný podíl vrstvy malých a středních podnikatelských subjektů	A1
▪ rozvinutý sektor tržních a logistických služeb	A1
▪ tradiční průmyslové činnosti založené na místním know-how s vysokou konkurenceschopností	A1
▪ tradice vědy a výzkumu	A1, A2
▪ rozšiřující se kapacity infrastruktury pro výzkum, vývoj a inovace	A2
▪ zvyšující se počet osob zaměstnaných ve výzkumu a vývoji	A2
▪ rostoucí výdaje na výzkum a vývoj a inovace	A2
▪ koncepční podpora prostředí příznivého výzkumu, vývoji a inovacím ze strany regionální samosprávy	A2
▪ zapojení podnikatelských subjektů do klustrových iniciativ	A1
▪ existence rozvojových ploch – průmyslové zóny, greenfields, brownfields	A1
▪ nadprůměrný podíl lesní půdy v porovnání s ČR	A3
▪ vysoký podíl travních porostů vhodných k chovu skotu, koz a ovcí	A3
▪ rozvíjející se sektor služeb	A1
▪ rozvoj sociálního podnikání	A1
▪ výhodná poloha pro rozvoj přeshraničního cestovního ruchu	A4
▪ příznivé přírodní a kulturně-historické podmínky pro rozvoj cestovního ruchu	A4
▪ velký potenciál ubytovací kapacity v atraktivních turistických střediscích	A4
▪ pestrá nabídka individuálního ubytování	A4
▪ rostoucí síť informačních center a informačních systémů pro turisty, hustá síť značených turistických tras, cyklotras a běžeckých tratí	A4
▪ rychlé silniční dopravní spojení Praha - Liberec jako důležitý faktor rozvoje cestovního ruchu v LK	A4
▪ vysoká návratnost návštěvníků	A4

Slabé stránky

▪ malé využití brownfields v urbanizovaných území	A1
▪ nižší úroveň HDP ve srovnání s průměrem ČR	A1
▪ rezervy v rozvoji nástrojů podpory inovačních procesů	A2
▪ rezervy ve spolupráci mezi MSP a vysokými školami či institucemi výzkumu a vývoje	A2
▪ silná koncentrace ekonomické činnosti a pracovních příležitostí do několika málo center kraje	A1, B2
▪ silné jednostranné zaměření ekonomiky na automobilový průmysl	A1, B2
▪ existence regionálních rozdílů v oblasti hospodářského rozvoje	A1
▪ neexistence podnikatelských inkubátorů	A1, A2
▪ nízký počet podniků v sofistikovaných oborech	A1, C4
▪ snižování reinvestovaného zisku z přímých zahraničních investic	A1
▪ nízký počet inovujících podniků	A2
▪ nedostatečné využívání dobrovolných přístupů udržitelné výroby a spotřeby	A1, E5
▪ velký rozsah a počet nefunkčních a nevyužívaných ploch a objektů (brownfields) postižených starými ekologickými zátěžemi a jejich obtížná revitalizace	A1
▪ nízká kvalita základních a nedostatek doplňkových služeb v cestovním ruchu, absence ucelených produktů cestovního ruchu a velký negativní vliv sezónnosti na rozsah nabízených služeb	A6
▪ chybějící územní studie základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu v LK	A6
▪ přetížení atraktivních středisek cestovního ruchu	A6
▪ absence rozdělení kompetencí a financování destinačního managementu pro rozvoj cestovního ruchu	A6
▪ nízká kvalita služeb v cestovním ruchu	A6

- nedostatečná koordinace a spolupráce mezi subjekty komerční a veřejné sféry v cestovním ruchu A6
- absence moderních marketingových forem prodeje A6
- neucelená prezentace subjektů Libereckého kraje v oblasti cestovního ruchu, nedostatečná prezentace v sousedních státech A6
- nevyužitý potenciál bývalého vojenského prostoru Ralsko A1

Příležitosti

- existence programů na podporu malého a středního podnikání a přílivu průmyslových investic A1
- efektivní využívání finančních nástrojů EU k realizaci politiky soudržnosti A1, A2
- zaměření politik na úrovni ČR i EU k rozvoji nástrojů posilování konkurenceschopnosti ekonomik, potažmo regionů A1
- podpora energetických a materiálově šetrných technologií a postupů, zvyšování energetické účinnosti, snižování environmentální zátěže C3
- nové využití brownfields A1
- podpora nástrojů pro inovační podnikání, rozvoj výzkumu a vývoje, transfer znalostí mezi podnikatelským a akademickým sektorem A2
- rozvoj informačních a komunikačních technologií C4
- těžba strategických surovin šetrným způsobem D3
- zájem investorů o realizaci svých podnikatelských záměrů v areálech brownfields A1
- využití potenciálu méně zatížených, turisticky zajímavých území pro rozvoj cestovního ruchu A6
- zvýšení kvality služeb v cestovním ruchu A6
- růst počtu kvalifikované pracovní síly v cestovním ruchu A6
- potenciál pro rozvoj alternativních forem turistiky A6
- využití mimosezonních období pro rozvoj dalších forem cestovního ruchu A6
- využití potenciálu rozvoje mimoprodukční funkce zemědělství A3
- využití potenciálu rozvoje ekologického zemědělství A3
- certifikace ubytovatelů z hlediska kvality poskytovaných služeb A6

Ohrožení

- hospodářská krize A1
- snižování zásob nerostného bohatství pro budoucí generace vlivem nešetrného hospodaření s ním D3
- obnovení těžby uranu technologií nešetrnou k životnímu prostředí a ohrožující zejména zásoby podzemních vod D3
- strukturální problémy v klíčových průmyslových odvětvích A1
- nízká úspěšnost subjektů v Libereckém kraji při čerpání republikových a evropských dotačních programů A1, A2
- preference investičních záměrů "na zelené louce" A1, E4
- odliv zahraničního kapitálu A1
- další nekoordinovaný rozvoj stavební činnosti na úkor zemědělské a lesní půdy, výrazné ubývání volné krajiny na úkor zástavby A3
- zastavení či zpomalení procesu restrukturalizace zemědělství A3
- nekoncepční státní zemědělská politika A3
- chybějící limity pro stanovení zatíženosti území cestovním ruchem A6
- pokles návštěvnosti a atraktivity LK pro cestovní ruch z důvodu nedostatečné kvality služeb A6
- pomalá nebo neefektivní revitalizace dosud velkého množství nevyužívaných a chátrajících ploch a objektů, včetně pomalé sanace starých ekologických zátěží D2, D3
- nedostatečná podpora využití místních zdrojů pro rozvoj obcí a mikroregionů E3
- podpora investic s nízkou přidanou hodnotou A1
- útlum malého a středního podnikání v souvislosti s hospodářskou politikou státu A1

B. Lidské zdroje

Silné stránky

Vazba na opatření

▪ vysoká porodnost v porovnání s ČR	B1, B2, B3
▪ pokles úmrtnosti, rostoucí naděje na dožití v porovnání s ČR	B3
▪ příznivá věková struktura obyvatel ve srovnání s ČR	B1, B2, B3
▪ koncepční řízení oblasti veřejného zdraví a zdravotnictví v LK (Zdravotní politika Libereckého kraje - dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatel LK,...)	B3
▪ specializovaná a superspecializovaná zdravotní péče soustředěná do vybraných center; poskytovatelé zdravotní péče s nadregionálním významem	B3
▪ poskytovatelé zdravotní péče s nadregionálním významem	B3
▪ dobrá úroveň poskytování zdravotnických služeb (využívání nové přístrojové techniky, léků a kvalifikace personálu)	B3
▪ dobrá dostupnost zdravotní péče a dostatečná kapacita zdravotnických zařízení	B3
▪ činnost nestátních neziskových organizací zaměřených na podporu zdraví obyvatelstva	B3
▪ velmi vhodné přírodní podmínky pro rozvoj sportovních aktivit	B4
▪ kvalifikovaná pracovní síla ve vybraných odvětvích (sklářství, bižuterní průmysl)	B2
▪ optimální dopravní dostupnost škol a školských zařízení	B1
▪ velmi dobré zastoupení odborných škol, zejména se zaměřením na technické a uměleckoprůmyslové obory	B1, B2
▪ existence vysoké školy univerzitního typu	B1
▪ koordinační činnost v oblasti dalšího vzdělávání	B1
▪ konání kulturních a sportovních akcí nadregionálního významu	B4
▪ aktivní činnost spolků a občanských sdružení v oblasti kultury, sportu, požární ochrany a bezpečnosti a dalších volnočasových aktivit	B4, B7
▪ koncepční řízení rozvoje informačního systému krizového řízení a integrovaného záchranného systému Libereckého kraje, včetně systému prevence kriminality	B7
▪ existence rozvojových plánů poskytovatelů sociálních služeb jako jednoho z nástrojů pro získání dotací	B3
▪ zavedený systém kontroly kvality sociálních služeb	B3
▪ spolupráce zadavatelů, poskytovatelů a uživatelů sociálních služeb s cílem zajištění dostupnosti a efektivit sociálních služeb formou komunitního plánování	B3
▪ existence Datového centra sociálních služeb LK	B3
▪ fungující systém spolufinancování protidrogových služeb ze strany státu, kraje a obcí	B3
▪ zapojení některých poskytovatelů sociálních služeb do čerpání prostředků z ESF v rámci individuálních projektů	B3
▪ koncepční přístup Libereckého kraje k řešení problémů „sociálně vyloučených lokalit“	B3
▪ existující metodika zpracování střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v LK, který je nástrojem pro získávání dotací	B3
▪ růst poptávky po bydlení, především v zázemí větších měst (Liberecko, Jablonecko)	B6
▪ rostoucí počet rozestavěných a dokončených bytů	B6

Slabé stránky

▪ nevyvážený systém financování zdravotní péče vyznačující se mj. podfinancováním investičních potřeb	B3
▪ nefungující meziresortní spolupráce zejména s resorty zdravotnictví a školství, nepropojenost systému zdravotnictví a soc. péče	B3
▪ pokračující úbytek pracovních míst na venkově	B2, E3
▪ vyšší míra nezaměstnanosti ve srovnání s úrovní v celé ČR a existence oblastí s nepříznivými ukazateli zaměstnanosti a existence regionů se soustředěnou podporou státu	B2
▪ snižování počtu volných pracovních míst současně s rostoucím počtem nezaměstnaných	B2
▪ nižší úroveň vzdělanosti oproti průměru ČR	B1
▪ neexistence silných vzdělávacích center zaměřených na víceoborové vzdělávání	B1
▪ síť škol není přizpůsobena demografickému vývoji	B1
▪ nesoulad nabídky oborů vzdělání s požadavky trhu práce	B2
▪ nedostatečně rozvinutý systém dalšího vzdělávání a celoživotního učení (rekvalifikace, kurzy, zvyšování	B1

kvalifikace pedagogů)	
▪ nedostatečné materiální zabezpečení chodu škol a školských zařízení	B1
▪ vysoký podíl nedostatečně kvalifikovaných pedagogů	B1
▪ špatný technický stav mnohých kulturních a sportovních zařízení	B4
▪ nedostatečné personální zabezpečení řešení prevence kriminality na obcích	B7
▪ nedostatečná pozornost obcí věnovaná přípravě na mimořádné události a krizové situace	B7
▪ nedostatečné a zastaralé technické a materiální vybavení ostatních složek IZS	B7
▪ nedostatečná kapacita zdravotně sociálních lůžek	B3
▪ nevhodná struktura lůžek následné péče	B3
▪ nevhodné rozmístění poskytovatelů domácí zdravotní péče na území LK	B3
▪ chybějící analýzy potřebnosti a dostupnosti služeb pro vybrané cílové skupiny či druhy sociálních služeb	B3
▪ v některých regionech LK omezená dostupnost určitých druhů sociálních služeb	B3
▪ chybějící alternativy k ústavní péči	B3
▪ nedostatečný systém péče o chronicky duševně nemocné	B3
▪ malé procento využití příspěvku na péči v sociálních službách a nedostatečný systém jeho kontroly	B3
▪ rozdílná míra požadovaných úhrad za sociální služby od jejich uživatelů	B3
▪ nedostatečné povědomí uživatelů o informačních zdrojích o sociálních službách	B3
▪ nevhodné využívání některých památek	B5
▪ slabě rozvinutý systém vzdělávání malých a středních podnikatelských subjektů (školení a kurzy pro management firem, poradenství začínajícím podnikatelům apod.)	A1, B2
▪ rezervy v tvorbě a využívání nástrojů k začleňování specifických skupin na trh práce	B2
▪ nerovnoměrná věková struktura obyvatelstva na území Libereckého kraje	B1, B2, B3
▪ poměrně starý bytový fond	B6
▪ nekoncepční rozvoj bydlení	B6
▪ nežádoucí rozvoj suburbanizace	B6
▪ trvající dlouhodobá obnova území postižených povodněmi nebo jinou živelnou pohromou	B7, C1,
▪ úbytek obyvatel ve východní části kraje	B6

Příležitosti

▪ podpora neformálního a informálního vzdělávání a osvěty ze státní úrovně	B1
▪ spolupráce institucí na trhu práce s ohledem na potřebu efektivní realizace aktivní politiky zaměstnanosti	B2
▪ podpora státu při posilování počítačové, finanční, jazykové a další gramotnosti obyvatel a rozvoje klíčových kompetencí	B1, B2
▪ realizace programů prevence před dlouhodobou nezaměstnaností	B2
▪ rozvoj místních specifických výrobních vazeb na příslušné obory vzdělání	B2
▪ rozvoj systému celoživotního učení (se zapojením středních škol i vysoké školy) pro zvýšení vzdělanosti a uplatnitelnosti obyvatel	B1
▪ efektivní využívání přírodního a kulturního dědictví kraje	B5
▪ rostoucí vnější tlak na efektivitu vzdělávací soustavy s ohledem na vynakládané veřejné prostředky	B1
▪ využití potenciálu Technické univerzity v Liberci	B1
▪ využití prostředků z projektů EU ke vzdělávání, zvyšování kvality apod.	B1
▪ podpora procesu transformace a deinstitucionalizace některých rezidenčních sociálních služeb z úrovně státu a EU	B3
▪ prohlubující se liberalizace trhu práce, odstraňování bariér přeshraniční a mezinárodní mobility pracovních sil	B3
▪ trend podpory politiky flexicurity na úrovni EU i ČR	B2
▪ zapojení do projektů přeshraniční spolupráce v rámci krizového a havarijního plánování	B7
▪ výchova občanů k péči o vlastní zdraví	B3
▪ zefektivnění celého systému zdravotnické péče	B3
▪ rozšiřování systému certifikace a řízení kvality v zařízeních zdravotní péče	B3

Ohrožení

▪ velmi složitá a nepřehledná zdravotnická legislativa a prováděcích předpisů vč. neznámého budoucího řešení	B3
▪ neprovedení restrukturalizace lůžkových kapacit	B3

▪ pokles počtu všeobecných praktických lékařů a praktických lékařů pro děti a dorost v důsledku jejich stárnutí	B3
▪ zvyšování nákladů na poskytování zdravotních a sociálních služeb	B3
▪ nedostatek finančních prostředků ve zdravotnictví, zejména ve vztahu k investicím do nezbytných rekonstrukcí a nákupu nákladné přístrojové techniky (včetně středisek záchranné a horské služby)	B3
▪ zvyšování disproporce v rozmístění odborných ambulantních lékařů v okresech LK, snižující se dostupnost lékařských služeb	B3
▪ podcenění profesionální přípravy a všech stupňů vzdělávání obyvatelstva	B1
▪ negativní změny životního stylu, zejména u mládeže	B3
▪ růst nezaměstnanosti, především dlouhodobé	B2
▪ nedostatečná podpora adaptability a mobility pracovní síly ze strany státu i občanů	B2
▪ zvyšování nedostatku zručných řemeslníků a kvalifikovaných technických odborníků	B2
▪ trvalá existence kriminálních a patologických jevů	B7
▪ nevhodná vládní strategie v oblasti prevence kriminality	B7
▪ snižující se objemy finančních prostředků na podporu programů prevence kriminality ze státní úrovně	B7
▪ klesající zájem občanů o dobrovolnou činnost v záchranných složkách (jednotky dobrovolných hasičů, ČČK apod.)	B7
▪ nízká míra čerpání prostředků z fondů EU ze strany obcí (samospráv) na sociální služby	B3
▪ nečekané dopady změny legislativy a sociální reformy	B3
▪ rostoucí počet sociálně vyloučených osob a lokalit (růst chudoby a nezaměstnanosti)	B2, B3
▪ zneužívání sociálních služeb neoprávněnými uživateli	B3
▪ nestabilita kvalifikovaného personálu v sociálních službách	B3
▪ nestabilní systém financování sociálních služeb	B3
▪ pokračující stárnutí obyvatel	B3
▪ živelná výstavba zejména v blízkosti velkých měst („urban sprawl“)	B6
▪ další zastarávání a zhoršování stavu bytového fondu	B6
▪ zánik místních tradic, devastace kulturních hodnot	B4, B5
▪ zhoršování stavebně-technického stavu památek	B5

C. Infrastruktura

Silné stránky

	Vazba na opatření
▪ hustá silniční a železniční síť kraje	C1
▪ kvalitní silniční spojení a dostupnost hlavního města Prahy	C1
▪ hustá síť a výskyt cyklistických tras celostátního a mezinárodního významu	C1
▪ existence specifického druhu dopravní infrastruktury a dopravních prostředků v kraji jako nadstandardu veřejné dopravy – lanové dráhy, cyklobusy, skibusy	C1
▪ dobrá průchodnost hranic s Polskou republikou a SRN	C1
▪ dostatečné množství železničních hraničních spojení s Polskem a SRN (3 přejezdy)	C1
▪ vhodné přírodní podmínky pro rozvoj cykloturistiky	C1
▪ existence integrovaného dopravního systému Libereckého kraje – IDOL s účelem optimalizace systému veřejné dopravy	C2
▪ vysoký podíl pokrytí území kraje elektrickou sítí	C3
▪ dostatečné zásobování teplem	C3
▪ kapacitní rezervy zemního plynu pro dodávky tepla	C3
▪ soběstačnost kraje z hlediska zdrojů kvalitní pitné vody	C3, D2

Slabé stránky

▪ omezené podmínky pro výstavbu přeshraniční dopravní infrastruktury s Německem - fyzickogeografické bariéry	C1
▪ nedostačující napojení na mezinárodní dopravní koridory (silniční i železniční)	C1
▪ absence veřejného letiště s celoročním provozem	C1
▪ nedostatečné silniční propojení Liberec - Nový Bor - Ústí nad Labem	C1
▪ nedostatečné silniční rychlostní spojení Liberec - Hradec Králové - Pardubice	C1

▪ přetíženost úseků hlavní silniční sítě, špatná přístupnost k hranicím státu	C1
▪ zhoršená dopravní dostupnost Liberce z okrajových částí kraje	C1
▪ absence přímého železničního napojení na mezinárodní vysokorychlostní sítě	C1
▪ nevyhovující technický stav železničních tratí, jejich snížená propustnost, nízká přepravní rychlost a dlouhé jízdní doby	C1
▪ špatný stav místních komunikací a komunikací II. a III. třídy	C1
▪ vysoké dopravní zatížení měst a obcí, nedostatek obchvatů	C1, C2
▪ nedostatečná dopravní obslužnost části území veřejnou hromadnou dopravou, zejména o sobotách a nedělích	C2
▪ nedostatečné řešení dopravy v klidu	C1
▪ vysoký podíl souběhu cyklistické a silniční automobilové dopravy omezující využití cyklo dopravy pro cestu za prací	C1
▪ neudržované značení cyklotras	C1
▪ značné stáří vodovodních sítí, ztráty při distribuci	C3
▪ vysoká závislost na povrchových zdrojích pitné vody (snadná zranitelnost)	C3
▪ nízký podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci, velké množství objektů s nevyhovujícím způsobem čištění odpadních vod	C3
▪ pomalý proces zavádění nových informačních a komunikačních technologií	C4
▪ velmi omezená výroba elektrické energie na území kraje, závislost na importu	C3
▪ nízké využívání obnovitelných zdrojů	C3
▪ nedostatečná podpora místních zdrojů pro energetickou soběstačnost	C3
▪ omezená kapacita distribuční rozvodné sítě elektrické energie do Liberce a Jablonce nad Nisou	C3
▪ nevyhovující technologie velkých soustav CZT, vysoké ztráty tepelné energie v parních rozvodech v centrálních systémech zásobování teplem v Liberci a Jablonci n. N.	C3
▪ nedostatečné a neefektivní naplňování energetické politiky, jež by prioritně upřednostňovala energetické úspory a využívání obnovitelných zdrojů energie (nedostatečné propojení a rovnováha s ekonomickými nástroji)	C3
▪ podprůměrné připojení obcí na veřejný vodovod v porovnání s průměrem ČR	C3

Příležitosti

▪ dobudování, celková modernizace a optimalizace železniční sítě a železničních dopravních prostředků (trend)	C1
▪ dobudování, modernizace hlavních silničních tahů, napojení kraje na dálniční systém EU	C1
▪ možnost čerpání velkých finančních prostředků z fondů EU na rozvoj dopravní a technické infrastruktury	C1
▪ podpora alternativních typů dopravy, typů šetrných k životnímu prostředí a veřejnému zdraví	C1
▪ podpora rozvoje kombinované dopravy a přesunu nákladní dopravy na železnici	C1, C2
▪ důsledné zavádění ekoeфекtivity vedoucí k energetickým úsporám	C3
▪ využití potenciálu obnovitelných zdrojů	C3
▪ zvýšení spolehlivosti dodávky elektrické energie, rozšíření rozvodných sítí,	C3
▪ zvyšování podílu čištění odpadních vod budováním kanalizačních systémů a ČOV v obcích	C3, D1
▪ rychlejší a plynulá aplikace nových informačních a komunikačních technologií mezi všechny vrstvy obyvatel a do všech částí kraje	C4
▪ využití a rozvoj informačních a komunikačních technologií ve veřejné správě	C4

Ohrožení

▪ zhoršená dopravní dostupnost a obslužnost může prohloubit marginalizaci okrajových území kraje, zejména v příhraničních oblastech	C1, C2
▪ zvyšování přeprav v individuální automobilové dopravě, její koncentrace zejména ve větších městech	C2
▪ útlum rozvoje regionu odkládáním dostavby páteřních tras kraje a jeho napojení na mezinárodní dopravní síť	C1
▪ vysoká intenzita individuální automobilové dopravy vedoucí ke zhoršování dopravní obslužnosti a poklesu významu veřejné hromadné dopravy	C2
▪ dlouhodobě setrvávající nevyhovující technický stav silniční, železniční a cykloturistické infrastruktury	C1
▪ nedostatek finančních zdrojů na reprodukci a rozvoj dopravní infrastruktury, rušení železničních tratí,	C1

- omezování provozu
- omezená kapacita elektrorozvodných distribučních sítí brzdící rozvoj výroby a obchodních služeb C3
- neřízený rozpad systémů centrálních dodávek tepla v důsledku vysokých ztrát tepla v parních rozvodech a zvyšování ceny pro konečného spotřebitele C3
- negativní změny kvality a kvantity podzemních a povrchových vod v souvislosti s těžbou uhlí v dole Turów a s nevhodným hospodařením v krajině C3
- zhoršení jakosti povrchových a podzemních vod vlivem znečištění odpadními vodami C3, D1
- situování větrných a fotovoltaických elektráren v území s negativním vlivem na krajinný ráz C3, D3

D. Životní prostředí

Silné stránky

Vazba na opatření

- bohaté přírodní zdroje (voda, půda, biomasa, sklářské písky, uran, atd.) D1, D2, D3
- značná část území LK leží v území s vysokým srážkovým úhrnem, hustá síť vodních toků D1, D2, D3
- zpracované dokumenty v oblasti vodního hospodářství (Plán oblasti povodí, Povodňový plán aj.) E4
- hodnotné krajinné a přírodní prostředí, relativně zachovalý krajinný ráz D1, D2, D3
- pestrost zastoupených krajinných typů – roviny, hory, vodní plochy, skalní města, jeskyně, krasové tvary aj. D1, D2, D3
- koncepční řízení a stanovení cílů v oblasti životního prostředí z úrovně kraje D1, D2, D3
- příznivý stav kvality ovzduší, výrazné snížení množství emisí od poloviny 90. let D2
- malá míra znečištění povrchových vod v současné době D1
- existence klíčového zařízení pro koncové nakládání se směsnými komunálními odpady (zařízení na energetické využívání odpadů) D1
- rostoucí podíl tříděného odpadu, zřizování sběrných dvorů D1
- značná rozloha chráněných území (vysoká koncentrace a plošný rozsah území v zájmech tuzemské i mezinárodní obecné i zvláštní ochrany přírody a krajiny) D3
- vysoká biodiverzita na velké části kraje D1
- vysoká lesnatost A3, D1
- pestré klimatické, půdní a produkční podmínky umožňující různorodost zemědělského hospodaření A3
- rozvinutý systém environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty D4
- významné zastoupení nestátních neziskových organizací působících v oblasti životního prostředí D1, D3, D4
- velký rozsah CHOPAV D3

Slabé stránky

- rostoucí zatížení hlukem, především v obcích ležících na významných dopravních tazích D2
- velký rozsah a počet nevyužitelných, zdevastovaných ploch a objektů brownfields D2
- nedostatečná úroveň investic do úspor tepla a elektrické energie C3
- významný stupeň znečištění Lužické Nisy těžkými kovy D1
- nedostatečný rozsah živočišné výroby mající vliv na zanedbanost travních porostů a zatravněné orné půdy A3, D2
- omezující podmínky zemědělského hospodaření ve velkoplošně zvláště chráněných územích A3, D3
- poměrně vysoký podíl nevyužitých zemědělských půd A3
- pokračující trend výstavby na zemědělské půdě před preferencí ploch brownfields A3, D2
- stále nedostatečná prevence vzniku odpadů D1
- slabé využití tříděných odpadů, převažující skládkování v LK D1
- přítomnost četných ekologických zátěží D2
- přetrvávající ekologické zátěže v oblastech bývalé těžby uranu D2
- narušená biodiverzita a ekologická stabilita v některých oblastech kraje, značné rozšíření invazních druhů rostlin, zejména podél největších vodních toků D1, D3
- minimální péče o prvky nelesní zeleně D3
- místně narušené či nedostatečně zabezpečené hydrologické vazby v krajině a snížená ekologicko-stabilizační funkce velké části vodních toků D3
- nahrazení původních lesních společenstev smrkovými monokulturami – polomy, nižší odolnost vůči různým škůdcům (kůrovec) a vůči imisím (viz odlesnění hřebenů Jizerských hor a Krkonoš v 80. letech) D3

- významná kontaminace podzemních vod starými ekologickými zátěžemi, hnojivy ze zemědělství, odpadními látkami z průmyslu, nedostatečně čištěnou odpadní vodou ze sídel atd. D2
- nízká podpora úspor energií a využívání obnovitelných zdrojů C3

Příležitosti

- rozvoj technologií šetrných k životnímu prostředí a veřejnému zdraví D1, D2
- existence systému priorit v nakládání s odpady na úrovni EU D1
- navýšení finančních prostředků na zlepšení a navýšení podílu čištěných odpadních vod D1
- dlouhodobé snižování znečištění povrchových i podzemních vod D1
- legislativní velkoplošná ochrana nejvýznamnějších vodních zdrojů (chráněné oblasti přirozené akumulace vod) a území v oblastech ochrany přírody D3
- posilování mimoprodukčních funkcí zemědělství A3

Ohrožení

- opětovný nárůst produkce emisí z malých zdrojů znečištění v důsledku zdražování ušlechtilých paliv D2
- snižování zásob nerostného bohatství jejich nevhodným využíváním D2
- fragmentace krajiny liniovými stavbami, likvidace vazeb a možností migrace v krajině D3
- další rozvoj stavební činnosti na úkor zemědělské půdy A3, D3
- pokračující acidifikace půdy (kyselost) a její degradace D2
- dlouhotrvající sanace území po těžbě uranu D2
- šíření geograficky nepůvodních invazních druhů rostlin a živočichů D3
- nedostatečné pochopení důvodů ochrany přírody a krajiny ze strany obyvatel kraje E5, D4
- trvalý imisní zatížení vlivem zahraničních zdrojů (elektrárna Turów) D2
- zvýšený výskyt extrémních klimatických jevů D3
- nedostatečná ochrana jímacích území zdrojů pitné vody D3
- narušení krajinného rázu antropogenní činností D3
- opomíjení krajinnotvorné funkce zemědělství A3, D3
- zhoršení životního prostředí v kraji v důsledku chybějící technické infrastruktury C1, D1
- pokračující trend nedostatečné péče o kulturní krajinu (zejména na Frýdlantsku a Českolipsku) D3
- nedořešení protipovodňových opatření zejména na Jizeře, Smědě, Ploučnici a Svitávce - nárůst lokálních záplav B7, D3
- nedostatek finančních prostředků pro podporu odstranění starých ekologických zátěží D2
- negativní vliv neobhospodařované zemědělské půdy na krajinný ráz, další pokles zemědělské půdy vedoucí k devastaci krajinného rázu A3, D3

E. Udržitelný rozvoj území a občanské společnosti

Silné stránky

Vazba na opatření

- výhodná centrální poloha ve středoevropském kontextu, hraniční oblast s Polskem a SRN, vysoký potenciál přeshraniční spolupráce E1
- stálé zastoupení Libereckého kraje v Bruselu E1
- úzká spolupráce s kraji v rámci NUTS II Severovýchod E1
- úzká spolupráce s kraji v rámci AKČR E1
- členství v Euroregionu NISA E1
- dlouhodobá spolupráce obcí, kraje a ústředních orgánů s německými a polskými partnery E1
- fungující spolupráce i s ne přímo sousedícími zahraničními regiony E1
- aktivní zapojení veřejné správy do různých forem vzájemné spolupráce s podnikatelskými a neziskovými subjekty a vysokými školami E1
- pořízování, realizace a pravidelná aktualizace krajských koncepčních dokumentů E4
- uplatňování principů udržitelného rozvoje při tvorbě, implementaci a monitoringu krajských koncepčních dokumentů E4

- zvyšující se zájem samospráv a neziskových organizací o uplatňování principů udržitelného rozvoje na místní úrovni (místní Agendu 21) E4, E5

Slabé stránky

- nedořešená realizace komplexních pozemkových úprav E4
- nedostatečné pokrytí území kraje platnými územními plány a strategickými dokumenty obcí E4
- nízký počet digitálních územních plánů zpracovaných dle standardů Libereckého kraje E4
- nedostatečná péče o veřejná prostranství ve městech a obcích kraje E2, E3
- rezervy v transparentnosti procesů veřejné správy, v její efektivitě a rychlosti E6
- rezervy v kvalifikaci a kompetencích zástupců veřejné správy E6
- rezervy v informačním a technologickém vybavení veřejné správy na všech úrovních E6
- neexistence managementu udržitelného rozvoje na regionální úrovni i na úrovni obcí s rozšířenou působností E2, E3, E5
- existence specifických problémů venkova a periferií E3
- 60% rozlohy kraje tvoří hospodářsky slabé oblasti vymezené LK E4
- 43% rozlohy kraje tvoří regiony se soustředěnou podporou státu vymezené MMR E4

Příležitosti

- možnost využívat finanční prostředky EU ke spolupráci s kraji a zahraničními partnery v rámci nově vznikajícího ESÚS (Evropského seskupení pro územní spolupráci) E1
- vyšší využití principů plánování rozvoje území na obecní a regionální úrovni E4
- zvyšování kvality a efektivity centrálních orgánů, územně samosprávných celků a municipalit E6
- vyšší podpora rozvoje regionálních center osídlení E2
- využívání zapojování veřejnosti při tvorbě strategických dokumentů kraje a obcí E4, E5
- zvyšující se realizace projektů typu PPP (public-private partnership), tj. partnerství veřejného a soukromého sektoru E1
- stabilizace venkovského obyvatelstva, růst kvality bydlení na venkově E2

Ohrožení

- odlišná mentalita a jazyková bariéra partnerských zemí LK E1
- nemožnost realizovat nabyté zkušenosti zahraničních samosprávných celků v podmínkách Libereckého kraje z důvodu odlišných kompetencí regionů nebo z důvodů geografických E1
- nedostatek politické vůle k rozvíjení spolupráce ze strany zahraničních partnerů E1
- prohlubování specifických problémů periferních, venkovských a hospodářsky slabých oblastí kraje E3
- korupce, nízká vzdělanost a chybějící kompetenční dovednosti zástupců veřejné správy E6
- nízké rozpočty obcí omezující možnost získání dotací z důvodu neschopnosti zajistit finanční spoluúčast obcí na projektech z vlastních zdrojů E2, E3
- pokračující zadlužování obcí E2, E3

7. Problémová analýza Libereckého kraje

Metodika a struktura argumentace krajů ve vztahu k novému období EU 2014+ byla projednávána a schválena Radou Asociace krajů České republiky (RAK ČR). Na základě doporučujícího postupu Asociace krajů ČR zpracoval Liberecký kraj dokument „Problémová analýza Libereckého kraje“.

Kraje při zpracování problémových analýz potřeb měly primárně vycházet z toho, na čem dlouhodobě pracují a co považují v procesu vyjednávání a (především) nastavování pomoci ze strukturálních fondů v dalším programovacím období za stěžejní přístup. Tím je **podpora konkurenceschopnosti regionů jako hlavního cíle intervencí**. Konkurenceschopnost je definována sadou ukazatelů a je možné ji tedy nejen měřit, ale také najít prostředky (nástroje), jak ji ovlivňovat.

Zásadní informací, kterou proto kraje v rámci problémové analýzy zpracovávaly, je charakteristika postavení kraje v rámci jednotlivých pilířů konkurenceschopnosti, které jsou definovány Světovým ekonomickým fórem a Evropskou komisí v rámci 5. kohezní zprávy a rozpracovány na skutečně použitelnou úroveň v materiálu Asociace krajů ČR „Index konkurenceschopnosti regionů“.

Liberecký kraj proto v návaznosti na uvedené materiály rozpracoval svoji charakteristiku v rámci jednotlivých 11 pilířů Indexu konkurenceschopnosti dle metodiky firmy ERNST & YOUNG, doplněné o 2 další témata (Venkov a Cestovní ruch):

- Pilíř InSTITUTE
- Pilíř Makroekonomická stabilita
- Pilíř Infrastruktura
- Pilíř Zdraví, zdravotnictví a sociální služby
- Pilíř Kvalita základního a středního školství
- Pilíř Vysokoškolské vzdělání a celoživotní učení
- Pilíř Efektivita trhu práce
- Pilíř Velikost trhu
- Pilíř Technologická připravenost
- Pilíř Sofistikovanost podnikání
- Pilíř Inovace
- Téma Venkov
- Téma Cestovní ruch

7.1. InSTITUTE

Rozhodující problémy a hrozby pilíře InSTITUTE v Libereckém kraji:

▪ Rezervy v kvalifikaci a kompetencích zástupců veřejné správy	E6
▪ Rezervy v efektivitě, rychlosti a transparentnosti procesů ve veřejné správě (výběrová řízení, rozhodování orgánů veřejné správy, průhlednost hospodaření, atd.)	E6
▪ Rezervy v informačním a technologickém vybavení veřejné správy na všech úrovních	E6

Rizika spojená s neřešením problémů:

Veřejná služba by měla mít charakter podpůrné aktivity, kterou si občan (daňový poplatník) není schopen zajistit sám, či není efektivní, aby si ji zajišťoval sám. Při každé veřejně poskytnuté službě je tak legitimní se tázat, zda zde neexistuje levnější či kvalitnější ekvivalent poskytnutelný soukromým subjektem; v případě kladné odpovědi je veřejná služba zbytná a neefektivní. V případě neefektivního fungování **institucí**, resp. veřejných služeb, dochází k ochromení všech ostatních složek regionální konkurenceschopnosti. Jestliže je veřejná služba v rozporu a proti zájmu občana či jeho podnikatelské entity, případně je brzdou nebo překážkou jeho činnosti, dochází ke zbrždění rozvoje ve všech sférách rozvoje společnosti. Úroveň veřejných institucí tak rovnoměrně ovlivňuje všechny níže uvedené pilíře a témata.

7.2. Makroekonomická stabilita

Rozhodující problémy a hrozby pilíře Makroekonomická stabilita v Libereckém kraji:

▪ Vývoj regionálního HDP	A1
▪ Deficitní vývoj územních rozpočtů	E2,E3
▪ Negativní dopad snížení daňových příjmů územních rozpočtů v kraji	X
▪ Deficitní rozpočty mohou ztížit přístup obcí a kraje k dalším úvěrovým zdrojům na investice	X
▪ Makroekonomické kondicionality budoucí kohezní politiky EU 2014+	X

Rizika spojená s neřešením problémů:

Rizika spojená s negativním vývojem **makroekonomické stability** kraje jsou vzájemně provázána s negativním vývojem v ostatních pilířích (zejména velikost trhu). Nutno říci, že velká část faktorů je mimo hlavní vliv samosprávy kraje, i když na ní a do území mohou negativně dopadat. Negativní vývoj hospodářské situace v Evropské unii a ve světě může mít zásadní vliv na makroekonomickou stabilitu Libereckého kraje. Snižování výdajů státu a vliv hospodářské situace na výběr daní mohou ovlivnit příjmy územních rozpočtů obcí/krajů, a tím také na jejich rozvojovou a investiční aktivitu. Případné deficitní rozpočty potom ztěžují přístup k úvěrovým zdrojům využívaným též ke kofinancování projektů ze Strukturálních fondů EU. Závislost ČR na exportu do členských států EU by se mohla projevit nižší zahraniční poptávkou po zboží a službách z regionu a v důsledku mít vliv na snížení produkce a zaměstnanosti. Přísnější rozpočtová politika by pak mohla snížit objem vládních investic a spotřebu obyvatelstva.

7.3. Infrastruktura

Rozhodující problémy a hrozby pilíře Instituce v Libereckém kraji:

▪ Nedostačující napojení na dopravní koridory (silniční i železniční)	C1
▪ Špatný stav komunikací II. a III. třídy včetně místních komunikací	C1
▪ Nevyhovující technický stav železničních tratí (snížená propustnost, nízká přepravní rychlost, dlouhé jízdní doby)	C1
▪ Vysoké dopravní zatížení měst, nedostatek obchvatů, rostoucí zatížení hlukem	C1, D2
▪ Velmi vysoký počet dopravních nehod (8,8 nehod na 1000 obyvatel)	C2
▪ Omezené možnosti využití cyklo dopravy pro cesty do zaměstnání	C1,A6
▪ Nízký podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci	C3
▪ Omezená kapacita distribuční sítě elektrické energie do velkých měst (LBC, JBC)	C3
▪ Nízké využívání místních obnovitelných zdrojů (biomasa)	C3
▪ Vysoká produkce komunálních i podnikových odpadů a jejich stále rostoucí množství	D1
▪ Přítomnost četných ekologických zátěží (např. v oblastech bývalé těžby uranu)	D2
▪ Vysoký podíl bytů v panelových domech v nevyhovujícím technickém stavu	B6
▪ Slabé využití tříděných odpadů (skládkování, spalování)	D1, D4
▪ Nevyhovující technický stav dopravní infrastruktury jako odrazující faktor pro nové investory nebo brzda vyšší návštěvnosti některých atraktivních míst kraje	C1
▪ Zhoršená dopravní dostupnost a obslužnost může prohloubit marginalizaci okrajových území kraje, zejména v příhraničních oblastech	C1, C2
▪ Vysoká intenzita individuální automobilové dopravy vedoucí ke zhoršování dopravní obslužnosti a poklesu významu veřejné hromadné dopravy	C1, C2
▪ Rostoucí znečištění ovzduší způsobené zejména automobilovou dopravou a přechodem domácností na vytápění tuhými palivy	D1
▪ Zhoršení životního prostředí v kraji v důsledku chybějící technické a environmentální infrastruktury	C1, D1
▪ Nedostatek financí měst a obcí na spolufinancování infrastrukturních projektů z vlastních zdrojů	X
▪ Zvýšený výskyt extrémních klimatických jevů	D3

Rizika spojená s neřešením problémů:

Nedostačující silniční i železniční napojení Libereckého kraje na dopravní koridory včetně nevyhovujícího technického stavu dopravní **infrastruktury** může působit jako odrazující faktor pro nové investory nebo jako brzda vyšší návštěvnosti některých atraktivních míst kraje. Vysoká intenzita individuální automobilové dopravy může vést ke zhoršování dopravní obslužnosti a poklesu významu veřejné hromadné dopravy. Zhoršená dopravní dostupnost a obslužnost může prohloubit marginalizaci okrajových území kraje, zejména v příhraničních oblastech. Ke zhoršování životního prostředí a rostoucímu znečištění ovzduší v kraji může docházet v důsledku chybějící technické a environmentální infrastruktury, ale i vysokou intenzitou automobilové dopravy a přechodem domácností na vytápění tuhými palivy.

7.4. Zdraví, zdravotnictví a sociální služby**Rozhodující problémy a hrozby piliře Zdraví, zdravotnictví a sociální služby v Libereckém kraji:**

▪ Nevhodná struktura lůžek následné péče, chybějící alternativy k ústavní péči	B3
▪ Nedostatečná kapacita zdravotně - sociálních lůžek na území kraje	B3
▪ Nevyvážené rozmístění a kapacita poskytovatelů domácí zdravotní péče v LK	B3
▪ V některých regionech kraje omezená dostupnost určitých druhů sociálních služeb	B3
▪ Nízký počet míst v zařízeních sociální péče (na 1000 obyvatel)	B3
▪ Nadbytek kapacity zejména lůžek akutní péče u některých oborů ve východní části kraje	B3
▪ Nevyvážený systém financování zdravotní péče vyznačující se mj. podfinancováním investičních potřeb	x
▪ Nízký počet lékařů v přepočtu na 1000 obyvatel, podprůměrné platy ve zdravotnictví na území kraje	B3
▪ Vyšší průměrné procento pracovní neschopnosti ve srovnání s průměrem ČR	B3
▪ Vyšší než průměrná délka ošetrovací doby ve dnech v nemocnicích LK	B3
▪ Míra kriminality je v kraji vyšší než celorepublikový průměr	B7
▪ Nejčastější příčinou úmrtí jsou nemoci oběhové soustavy, novotvary a vnější příčiny (úrazy)	B3
▪ Pokračující stárnutí obyvatel vyžadující zdravotní a sociální služby	B3
▪ Zvyšování nákladů na poskytování zdravotních a sociálních služeb	B3
▪ Přetrvávání disproporce v rozmístění odborných ambulantních lékařů	B3
▪ Nejisté dopady nové legislativy ve zdravotnictví vč. neznámého budoucího řešení	B3
▪ Negativní změny životního stylu, zejména u mládeže	B3
▪ Trvalá existence kriminálních a patologických jevů	B3
▪ Rostoucí počet sociálně vyloučených osob a lokalit (růst chudoby a nezaměstnanosti)	B3,B2
▪ Zneužívání sociálních služeb neoprávněnými uživateli	B3
▪ Nestabilní systém financování zdravotních a sociálních služeb	x

Rizika spojená s neřešením problémů:

Postupné stárnutí obyvatel Libereckého kraje bude v dalších letech postupně vyžadovat stále větší nároky na kvalitu a dostupnost **zdravotních a sociálních služeb**. To bude mít vliv na zvyšování nákladů na poskytování těchto služeb. V kraji existuje nevhodná struktura zdravotnických lůžek, která se musí optimalizovat. Je potřeba klást důraz na zachování dostupnosti zdravotní péče ve všech částech kraje a na ekonomické ukazatele hospodaření zdravotnických zařízení. Poskytovatelé sociálních služeb mají výrazně odlišnou úroveň služeb, které se musí postupně standardizovat. Současné kapacity a podmínky v rezidenčních zařízeních jsou výrazně limitujícím faktorem pro vytváření podmínek k důstojnému životu. Rizikem je růst kriminálních a patologických jevů včetně růstu počtu sociálně vyloučených osob a lokalit (růst chudoby a nezaměstnanosti). Zdravotní a sociální péče se vyznačuje nevyváženým a nestabilním systémem financování včetně podfinancování investičních potřeb. Rizikovým faktorem je také velmi složitá a nepřehledná legislativa včetně neznámého budoucího řešení dané problematiky.

7.5. Vzdelanostní struktura

Rozhodující problémy a hrozby pilíře Kvalita základního a středního vzdělávání v Libereckém kraji:

▪ Nesoulad struktury učebních a studijních programů s požadavky trhu práce	B1
▪ Celkově vyšší neúspěšnost absolventů na trhu práce	B1,B2
▪ Vysoký podíl obyvatel se základním nejvyšším vzděláním	B1
▪ Rozdílná vzdělanostní struktura mezi městy a některými venkovskými oblastmi a v periferních oblastech	B1,E3
▪ Pokles zájmu o studium na VOŠ	B1
▪ Pokles naplněnosti mateřských, základních a středních škol	B1
▪ Značné rezervy v materiálním vybavení některých škol	B1
▪ Nedostatečná kvalifikace učitelů v některých venkovských oblastech (zejména v informačních technologiích a výuce cizích jazyků).	B1
▪ Problematická dostupnost škol v některých částech kraje	B1,D2

Rozhodující problémy a hrozby pilíře Vysokoškolské vzdělávání a celoživotní učení v Libereckém kraji:

▪ Vyšší podíl nezaměstnaných s VŠ vzděláním	B2
▪ Odchod kvalifikovaných pedagogů z terciárního vzdělávání	B1
▪ Nízký podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel	B1
▪ Snižování státních výdajů na 1 VŠ studenta	X
▪ Nárůst výdajů rodiny na vysokoškolského studenta vč. Placení školného	X
▪ Rostoucí neinvestiční výdaje na 1 studenta VŠ	X
▪ Absence soukromých VŠ (pouze dislokovaná regionální pracoviště)	X

Rizika spojená s neřešením problémů:

Pouhá zvyšující se kvalita **vzdelanostní struktury** nezaručí dobré fungování trhu práce a konkurenceschopnost regionu. Pokud nebudou dlouhodobě možnosti nabídky vzdělávání v regionu optimalizovány tak, aby vyhovovaly struktuře a konkrétním požadavkům trhu práce, může dojít k viditelným ekonomickým problémům regionu a migraci kvalitní pracovní síly mimo region a příchodu tzv. levné pracovní síly do některých oblastí. Nedostatek některých profesí a oborů na trhu práce, snížené možnosti studia těchto oborů, úzká nabídka či nižší kvalita vzdělávacích možností mohou vést jednak k prohlubování nezaměstnanosti v regionu a jednak k postupné absenci určitých profesí (především specializovaných a méně oblíbených) na trhu práce. Stejně tak přemíra absolventů některých oborů s horší nebo omezenou uplatnitelností v zaměstnání je nestabilním jevem v politice zaměstnanosti regionu.

7.6. Efektivita trhu práce

Rozhodující problémy a hrozby pilíře Efektivita trhu práce v Libereckém kraji:

▪ Vyšší míra registrované nezaměstnanosti ve srovnání s úrovní v celé ČR	B2
▪ Snižování počtu volných pracovních míst současně s rostoucím počtem nezaměstnaných	B2
▪ Nízká míra zaměstnanosti a nízká produktivita práce, průměrný hrubý měsíční plat ve srovnání s ostatními kraji v ČR	B2
▪ Existence oblastí s nepříznivými ukazateli zaměstnanosti a existence regionů se soustředěnou podporou státu	B2,E4
▪ Krajské saldo pracovní dojížděky je záporné, 1/3 pracujících vyjíždí za svým zaměstnáním mimo obec	B2
▪ Vysoký podíl zaměstnaných ve zpracovatelském průmyslu	B2
▪ Nedostatečně rozvinutý systém dalšího vzdělávání a celoživotního učení	B1
▪ Rezervy v tvorbě a využívání nástrojů k začleňování specifických skupin na trh práce	B2
▪ Mezi problematické skupiny patří ženy, občané se zdravotním postižením, absolventi škol, lidé starší 50 let	B2

▪ Pracovní místa jsou obsazována zahraničními pracovními silami, hlavně z Polska, Slovenska a Ukrajiny	B2
▪ Nesoulad nabídky oborů vzdělání s požadavky trhu práce	B2
▪ Nižší úroveň vzdělanosti oproti průměru ČR	B1
▪ Růst nezaměstnanosti, především dlouhodobé	B2
▪ Nedostatečná podpora adaptability a mobility pracovní síly ze strany státu i občanů	B2
▪ Zvyšování nedostatku zručných řemeslníků a kvalifikovaných technických odborníků	B2
▪ Nečekané dopady změny legislativy a sociální reformy	X
▪ Prohlubující se liberalizace trhu práce, odstraňování bariér přeshraniční a mezinárodní mobility pracovních sil	B2

Rizika spojená s neřešením problému:

Postupně rostoucí míra **nezaměstnanosti** v Libereckém kraji s ohledem na celorepublikové trendy je vnímána jako velmi rizikový faktor. Postupně se snižuje počet volných pracovních míst současně s rostoucím počtem nezaměstnaných, nabídka oborů vzdělání není v souladu s požadavky trhu práce. Liberecký kraj má nižší úroveň vzdělanosti včetně nedostatečně rozvinutého systému dalšího vzdělávání a celoživotního učení. Negativní jevy na trhu práce, způsobené celosvětovou krizí, velmi zásadně ovlivňují strukturu průmyslové výroby v Libereckém kraji. Hrozbou je rozšiřování dalších oblastí s nepříznivými ukazateli zaměstnanosti a regionů se soustředěnou podporou státu. S tím souvisí i nečekané dopady změn legislativy a sociální reformy.

7.7. Velikost trhu

Rozhodující problémy a hrozby pilíře Velikost trhu v Libereckém kraji:

▪ Nižší úroveň ekonomické výkonnosti regionu (HDP/obyv., absolutní výše)	A1
▪ Vývoj/dopady hospodářské situace EU – vliv na poptávku po českém exportu	A1
▪ Závislost na exportu do EU (72,3%)	A1
▪ Průměrný příliv zahraničních investic	A1
▪ Další pokles přímých zahraničních investic do regionu	A1,A2
▪ Nižší počet obyvatel regionu	X

Rizika spojená s neřešením problému:

Vliv hospodářské situace se může negativně odrazit na **velikosti trhu**, resp. ve snížené produkci kraje (absolutní výše HDP, HDP na obyvatele) a obecně v dalším poklesu ekonomické výkonnosti. Závislost na exportu do EU ovlivňuje zahraniční poptávka po zboží a službách z regionu. Snížení poptávky přináší snížení produkční základny a následné snížení zaměstnanosti a dalším poklesu čistého disponibilního důchodu domácností. Další hrozbou představuje omezení přímých zahraničních investic, které, pokud jsou v regionu realizovány, většinou generují další zakázky pro regionální subdodavatelské subjekty.

7.8. Technologická připravenost

Rozhodující problémy a hrozby pilíře Technologická připravenost v Libereckém kraji:

▪ Nízký podíl domácností vybavených osobním počítačem a připojených k internetu	C4
▪ Nízký podíl jednotlivců používajících počítač a internet	C4
▪ Nízký počet IT odborníků kraji	C4
▪ Rozvoj, dostupnost a kvalita ICT je ovlivněna soukromými vlastníky a provozovateli	C4
▪ Stále nové trendy a velmi rychlé změny v oblasti ICT	C4
▪ Podprůměrný podíl firem v oboru informačních a komunikačních technologií	C4

Rizika spojená s neřešením problémů:

Liberecký kraj v oblasti **technologické připravenosti**, konkrétně ve sféře informačních a komunikačních technologií oproti republikovému průměru zaostává, což je nejen z hlediska hospodářského růstu i rychlého a celoplošně pokrytého předávání informací jak pro běžné, tak pro krizové stavy, ale i z hlediska bezpečného udržitelného růstu nežádoucí. Kraj zaostává v podílu domácností vybavených osobním počítačem a s připojením k internetu, ale i jednotlivců používajících počítač a internet. V kraji je nízký počet IT odborníků. I přes to, že Liberecký kraj patří ke krajům s podprůměrnou vybaveností IT, jednotlivé složky nových technologií se dlouhodobě nacházejí ve velmi dynamickém meziročním růstu.

7.9. Sofistikovanost podnikání**Rozhodující problémy a hrozby pilíře Sofistikovanost podnikání v Libereckém kraji:**

▪ Další snižování /odliv PZI	A1
▪ Nízký počet podniků v sofistikovaných oborech	A1,A2
▪ Snižování reinvestovaného zisku z PZI	A1
▪ Nízká zaměstnanost v sofistikovaných oborech	A1,B2
▪ PZI mimo sofistikované obory	A1

Rizika spojená s neřešením problémů:

Další snižování přímých zahraničních investic a jejich nízký podíl na **sofistikovaných oborech** pak bude nutně znamenat nízký podíl výroby zboží a služeb s vysokou a střední přidanou hodnotou. Právě tato výroby se však do budoucna při snaze o přechodu na znalostní ekonomiku jeví jako zásadní. Klesnou tak vazby na konečné trhy a může pokračovat orientace produkční základny a zahraničních investic pouze na výrobu meziproductů a montáž finálních výrobků určených na export.

7.10. Inovace**Rozhodující problémy a hrozby pilíře Inovace v Libereckém kraji:**

▪ Nízký počet inovujících podniků	A1,A2
▪ Odliv VaV kapacit mimo region	A2
▪ Nízký počet VŠ studentů technického a přírodovědného směru	B1
▪ Nízký počet výzkumných pracovníků	A2

Rizika spojená s neřešením problémů:

Inovace jsou zásadním faktorem budoucí konkurenceschopnosti EU a jejích regionů. K rozvoji regionálního inovačního systému je třeba, aby v rámci aplikační sféry rostl počet inovujících podniků a jejich výdajů na vědu a výzkum. V rámci akademické sféry pak zajištění vyššího podílu studentů technického a přírodovědného směru, jejichž profil bude odpovídat požadavkům aplikační sféry. Z pohledu veřejné správy je hlavním úkolem facilitovat komunikaci mezi těmito dvěma oblastmi, s cíle zvýšit investice a zaměstnanost v obou sférách. V případě neharmonického rozvoje hrozí snížená produkce výzkumných/inovačních výsledků a odliv výzkumných/inovačních aktivit a mozků mimo region.

7.11. Venkov**Rozhodující problémy a hrozby pilíře Venkov v Libereckém kraji:**

▪ Vyšší míra nezaměstnanosti a nižší úroveň vzdělanosti na venkově	B2,E3
▪ Pokračující úbytek pracovních míst na venkově	B2,E3
▪ Nízká dostupnost veřejných služeb a nevyhovující infrastruktura na venkově	E3,E6
▪ Prohlubování specifických problémů periferních, venkovských a hospodářsky slabých oblastí kraje	E2,E3,E4

▪ Zastavení či zpomalení procesu restrukturalizace zemědělství	A3
▪ Negativní vliv neobhospodařované zemědělské půdy na krajinný ráz	A3,D3
▪ Nekoncepční státní zemědělská politika	X

Rizika spojená s neřešením problémů:

Liberecký **venkov**, který má specifické postavení příhraničního venkovského prostoru v oblasti bývalých Sudet, je tvořen velkým počtem malých obcí. Tyto obce se vyznačují vyšší nezaměstnaností, pokračujícím úbytkem pracovních míst a obyvatelstvem s nižší úrovní vzdělanosti. Nekoncepční zemědělská politika a stále nedokončená restrukturalizace zemědělské výroby ovlivňují ekonomiku malých obcí, která není stále dostatečně diverzifikovaná. Dopravní i technická infrastruktura a napojení obcí na sítě mnohdy nedosahují potřebné úrovně. Dalším problémem některých venkovských lokalit je kvalita a nízká dostupnost poskytovaných zdravotních, sociálních a dalších občanských služeb, malá podpora základního školství či zúžená nabídka kulturních a sportovních aktivit. V malých obcích Libereckého kraje tak hrozí další postupné prohlubování specifických problémů periferních, venkovských a hospodářsky slabých oblastí kraje.

7.12. Cestovní ruch

Rozhodující problémy a hrozby pilíře Cestovní ruch v Libereckém kraji:

▪ Nízká kvalita základních a nedostatek doplňkových služeb v cestovním ruchu, absence ucelených produktů cestovního ruchu a velký negativní vliv sezónnosti na rozsah nabízených služeb	A4
▪ Hrozba poklesu zájmu o tradiční destinace zimních sportů z důvodu konkurence jiných regionů	A4
▪ Absence rozdělení kompetencí a financování destinačního managementu pro rozvoj cestovního ruchu na některých organizačních úrovních kraje	A4
▪ Konkurence velkých kulturních a sportovních akcí ze strany jiných regionů České republiky	A4,B4
▪ Špatný technický stav mnohých kulturních a sportovních zařízení, nedostatek financí na provoz a údržbu památek	A4,B4,B5
▪ Nedostatečná úroveň spolupráce subjektů cestovního ruchu, zejména mezi veřejnou a soukromou sférou v rámci ČR	A4
▪ Chybějící územní studie základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu	A4
▪ Nedostatečné zázemí pro kulturní a volnočasové aktivity v menších obcích, nedostatečné finanční zajištění	A4,B4,E3
▪ Přetížení známých středisek cestovního ruchu	A4
▪ Relativní pokles atraktivity území Libereckého kraje v důsledku malého meziregionálního vzájemného propojení	A4
▪ Poškození památek a přírodních krás cestovním ruchem	A4,B5

Rizika spojená s neřešením problémů:

Cestovní ruch má komplexní vliv na hospodářství regionu. V případě jeho stagnace či úpadku přestane být faktorem pozitivně ovlivňujícím zaměstnanost, HDP, příjmy místních rozpočtů a investiční činnost (včetně té, která je zaměřena na udržení atraktivity regionu - hrozí spirála úpadku v rámci oboru). Vývoj v těchto oblastech je velmi úzce svázán s výše popsanými pilíři, resp. jejich riziky, zejm. v ekonomické sféře.

NÁVRHOVÁ ČÁST

8. Vize, globální a strategické cíle

8.1. Vize Libereckého kraje

Liberecký kraj je živý, zdravý, silný a dynamický region na bázi udržitelného rozvoje ve všech oblastech, s diverzifikovanou ekonomickou základnou založenou na inovační produkci a službách s vysokou přidanou hodnotou včetně využívání potenciálu cestovního ruchu. Liberecký kraj je region poskytující kvalitní podmínky pro život obyvatel, region se zdravým životním prostředím, region, který se harmonicky rozvíjí s využitím všestranné spolupráce.

Struktura návrhové části Strategie rozvoje Libereckého kraje

8.2. Globální cíle

V roce 2020 je rozvoj území realizován v souladu s principy udržitelného rozvoje a

- má rozvinutý ekonomický a technický potenciál,
- jsou vytvořeny podmínky pro všestranný uspokojivý rozvoj života člověka,
- je zajištěno zdravé prostředí,
- je vytvořen efektivně fungující a všeobecně uznávaný systém veřejné správy.

8.3. Strategické cíle

- A. Dynamická a konkurenceschopná ekonomika
- B. Kvalitní a zdravé lidské zdroje
- C. Komplexní a kvalitní infrastruktura
- D. Zdravé životní prostředí bez zátěží
- E. Udržitelný rozvoj území a občanské společnosti

9. Strategické cíle a rozvojová opatření

9.1. Struktura strategických cílů a jejich specifikace do rozvojových opatření

A. Dynamická a konkurenceschopná ekonomika	B. Kvalitní a zdravé lidské zdroje	C. Komplexní a kvalitní infrastruktura	D. Zdravé životní prostředí bez zátěží	E. Udržitelný rozvoj území a občanské společnosti
A.1 Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky a podpora podnikatelského prostředí	B.1 Podpora celoživotního učení s důrazem na kvalitu života	C.1 Průběžné zkvalitňování dopravní infrastruktury a její optimalizace	D.1 Snižování škodlivých vlivů na životní prostředí a zdraví obyvatel	E.1 Rozvoj všestranné spolupráce, včetně posílení spolupráce mezi resortní a přeshraniční
A.2 Podpora vědy, výzkumu a zavádění inovací	B.2 Zvýšení zaměstnatelnosti a zaměstnanosti obyvatel	C.2 Optimalizace dopravních systémů včetně jejich alternativ a zlepšení dopravní obslužnosti	D.2 Předcházení a řešení dopadů lidské činnosti na životní prostředí a zdraví	E.2 Rozvoj městských oblastí
A.3 Podpora funkcí zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství	B.3 Zajištění dostupnosti a kvality zdravotní péče a sociálních služeb, podpora zdravého životního stylu	C.3 Průběžné budování a modernizace technické infrastruktury včetně alternativních zdrojů	D.3 Péče o krajinu, trvale udržitelné využívání krajinného a přírodního potenciálu	E.3 Rozvoj venkovských oblastí
A.4 Rozvoj cestovního ruchu jako významného sektoru ekonomiky kraje	B.4 Podpora kulturních služeb, sportovních zařízení a zájmové činnosti obyvatel	C.4 Zavádění a rozvoj informačních a komunikačních technologií	D.4 Posilování ekologického povědomí obyvatel	E.4 Koncepční řízení rozvoje
	B.5 Péče o kulturní a kulturně-historické dědictví			E.5 Podpora rozvoje občanské společnosti
	B.6 Zajištění dostupnosti a kvality bydlení, pracovního a veřejného prostředí			E.6 Zkvalitnění veřejné správy
	B.7 Zajištění bezpečnosti obyvatel a majetku			

9.2. Garanti za jednotlivá opatření

Opatření	Garant	
A Dynamická a konkurenceschopná ekonomika		
A.1	Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky a podpora podnikatelského prostředí	ORREP
A.2	Podpora vědy, výzkumu a zavádění inovací	ORREP
A.3	Podpora funkcí zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství	OŽPZ
A.4	Rozvoj cestovního ruchu jako významného sektoru ekonomiky	
A.4a	<i>Rozvoj turistické infrastruktury a služeb s důrazem na udržitelnost rozvoje cestovního ruchu</i>	OKPPCR
A.4b	<i>Vytvoření fungujícího marketingového systému a podpora efektivní spolupráce mezi všemi aktéry cestovního ruchu</i>	OKPPCR
A.4c	<i>Organizační struktura cestovního ruchu, lidské zdroje</i>	OKPPCR
B Kvalitní a zdravé lidské zdroje		
B.1	Podpora celoživotního učení s důrazem na kvalitu života	
B.1a	<i>Rozvoj a zkvalitňování systému počátečního vzdělávání</i>	OŠMTS
B.1b	<i>Inovace systému terciárního vzdělávání</i>	OŠMTS
B.1c	<i>Posílení adaptability a flexibility lidských zdrojů prostřednictvím dalšího vzdělávání</i>	OŠMTS
B.2	Zvýšení zaměstnatelnosti a zaměstnanosti obyvatel	OŠMTS
B.3	Zajištění dostupnosti a kvality zdravotní péče a sociálních služeb, podpora zdravého životního stylu	
B.3a	<i>Zajištění dostupnosti a kvality zdravotní péče, podpora zdravého životního stylu</i>	OZ
B.3b	<i>Zajištění dostupnosti a kvality sociálních služeb</i>	OSV
B.3c	<i>Prevence projevů rasového násilí a pomoc při začlenění příslušníků národnostních menšin do většinové populace</i>	OSV
B.4	Podpora kulturních služeb, sportovních zařízení a zájmové činnosti obyvatel	
B.4a	<i>Podpora kulturních zařízení a zájmové činnosti obyvatel</i>	OKPPCR
B.4b	<i>Podpora tělovýchovy a sportu</i>	OŠMTS
B.5	Péče o kulturní a kulturně-historické dědictví	OKPPCR
B.6	Zajištění dostupnosti a kvality bydlení, pracovního a veřejného prostředí	ORREP, OZ
B.7	Zajištění bezpečnosti obyvatel a majetku	OKH – OKŘ, OŽPZ
C Komplexní a kvalitní infrastruktura		
C.1	Průběžné zkvalitňování dopravní infrastruktury a její optimalizace	OD, OKPPCR
C.2	Optimalizace dopravních systémů včetně jejich alternativ a zlepšení dopravní dostupnosti	OD
C.3	Průběžné budování a modernizace technické infrastruktury včetně alternativních zdrojů	ORREP, OŽPZ, OSŘ
C.4	Zavádění a rozvoj informačních a komunikačních technologií	OI

Opatření	Garant
D Zdravé životní prostředí bez zátěží	
D.1 Snižování škodlivých vlivů na životní prostředí a zdraví obyvatel	OŽPZ
D.2 Předcházení a řešení dopadů lidské činnosti na životní prostředí a zdraví	
D.2a <i>Aktivity podporující princip prevence</i>	OŽPZ
D.2b <i>Aktivity podporující následné řešení negativních vlivů na složky životního prostředí a veřejné zdraví</i>	OŽPZ
D.2c <i>Aktivity podporující monitoring a vyhodnocování stavu složek životního prostředí a veřejného zdraví</i>	OŽPZ
D.3 Péče o krajinu, trvale udržitelné využívání krajinného a přírodního potenciálu	
D.3a <i>Zvyšování druhové rozmanitosti a ekologické stability s důrazem na ohrožené druhy</i>	OŽPZ
D.3b <i>Tvorba a šetrné využití krajiny, ochrana krajinného rázu území s dochovanými přírodními a estetickými hodnotami</i>	OŽPZ
D.3c <i>Maximální ochrana zemědělského půdního fondu a PUPFL</i>	OŽPZ
D.3d <i>Zodpovědné a hospodárné nakládání s neobnovitelnými zdroji</i>	ORREP
D.4 Posilování ekologického povědomí obyvatel	OŽPZ
E Udržitelný rozvoj území a občanské společnosti	
E.1 Rozvoj všestranné spolupráce, včetně posílení spolupráce mezi resortní a přeshraniční	
E.1a <i>Vnitřní spolupráce</i>	ORREP
E.1b <i>Vnější spolupráce</i>	ORREP, OKH-OVV
E.2 Rozvoj městských oblastí	ORREP, OD, OZ, OŠMTS, OKPPCR, OÚPSŘ, OSV, OKH-OKŘ
E.3 Rozvoj venkovských oblastí	OŽPZ, ORREP, OD, OZ, OŠMTS, OKPPCR, OÚPSŘ, OSV, OKH-OKŘ
E.4 Koncepční řízení rozvoje	
E.4a <i>Strategické plánování</i>	ORREP
E.4b <i>Územní plánování</i>	OÚPSŘ
E.5 Podpora rozvoje občanské společnosti	ORREP
E.6 Zkvalitnění veřejné správy	ORREP

Vysvětlivky zkratk:

OD	odbor dopravy
ORREP	odbor regionálního rozvoje a evropských projektů
OI	odbor informatiky
OKH-OKŘ	odbor kancelář hejtmána, oddělení krizového řízení
OKPPCR	odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu
OŽPZ	odbor životního prostředí a zemědělství
OSV	odbor sociálních věcí
OŠMTS	odbor školství, mládeže, tělovýchovy a sportu
OÚPSŘ	odbor územního plánování a stavebního řádu
OKH-OTVV	oddělení tiskové a vnějších vztahů
OZ	odbor zdravotnictví
OSŘ	oddělení sekretariát ředitele

9.3. Strategický cíl A: Dynamická a konkurenceschopná ekonomika

Rozvojové opatření A.1: Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky a podpora podnikatelského prostředí

Zdůvodnění opatření:

Území Libereckého kraje patří již tradičně k významným průmyslovým oblastem České republiky. V 90. letech 20. století však průmyslová základna prodělala radikální změny – poklesl zejména význam těžby a zpracování nerostných surovin, značně byl utlumen textilní průmysl, výraznými změnami prošel i sklářský průmysl. Nově se rozvíjí automobilový průmysl – výroba dílů a autopříslušenství. Konkurenceschopnost výroby v Libereckém kraji částečně brzdí nedostatečná podpora a zdroje pro tradiční řemesla i nová odvětví, slabá spolupráce a podpora podnikatelských subjektů.

Návrh možných aktivit:

- Podpora rozvoje hospodářských a sociálních funkcí a vytváření podmínek pro rozvoj podnikatelských aktivit na celém území kraje, podpora aktivit nadmístního významu zejména v zónách pro přednostní umístění ekonomických aktivit rozvojových oblastí a v centrech osídlení ve vazbách na vymezené rozvojové osy
- Diverzifikace podnikatelských subjektů
- Vytváření podmínek pro posílení provázanosti podnikatelských aktivit (rozvoj klastrů, technologických platforem)
- Vytváření podmínek pro podnikání v tradičních oborech a místních řemeslech
- Podpora spolupráce podnikatelů napříč odvětvími
- Posílení komunikace veřejného a soukromého sektoru
- Monitoring vývoje na poli výzkumu, vývoje a technologií
- Průzkum potřeb podnikatelské sféry
- Podpora rozvoje malých a středních podniků
- Podpora rozvoje infrastruktury pro podnikání (podnikatelské nemovitosti, rozvojové plochy) včetně vytváření podmínek pro vstup strategických investorů a rozvoj nových ekonomických aktivit v rámci restrukturalizace výrobního potenciálu, upřednostňování využití zainvestovaných a připravených lokalit
- Podpora začínajících podnikatelů
- Podpora podnikatelských subjektů s růstovým potenciálem a podnikáním s vysokou přidanou hodnotou
- Marketingové nástroje podpory podnikání
- Podpora přeshraniční a mezinárodní spolupráce v podnikání
- Podpora sociálního podnikání
- Monitoring ploch a objektů brownfields
- Vyhledávání investorů a investičních záměrů pro brownfields
- Podpora revitalizace ploch a objektů brownfields ve specifických oblastech a speciální podpora opuštěným vojenským areálům v prostoru Ralsko, zejména území bývalého letiště Hradčany
- Podpora zavádění moderních nástrojů výrobních a provozních technologií, včetně podpory produkce výrobků šetrných k životnímu prostředí
- Podpora zavádění sociálně a environmentálně orientovaných systémů řízení
- Podpora dobrovolných nástrojů udržitelné spotřeby a výroby
- Podpora aktivit vedoucích k odstraňování regionálních disparit a celkovému oživení a socioekonomické revitalizaci území zejména v hospodářsky slabých oblastech
- Vytváření a zlepšování služeb pro podnikání
- Poradenství pro podnikání a rozvoj malého a středního podnikání (školení a kurzy pro management firem, poradenství začínajícím podnikatelům apod.)
- Realizace aktivit vedoucích ke snižování materiálové a energetické náročnosti průmyslové výroby
- Podpora dostupnosti a zkvalitňování veřejných služeb
- Podpora rozvoje služeb s vyšší přidanou hodnotou

Rozvojové opatření A.2: Podpora vědy, výzkumu a zavádění inovací

Zdůvodnění opatření:

Výzkum a vývoj hrají stále významnější roli v konkurenceschopnosti regionu. Nové poznatky a technologie umožňují vyrábět efektivněji a rovněž jsou základem pro vznik nových podniků a nových pracovních míst. Proto je třeba podporovat výzkumné a vývojové aktivity a usilovat o jejich maximální praktickou aplikaci. Z tohoto důvodu je nezbytné podporovat efektivní spolupráci výzkumných subjektů s produkční sférou. V Libereckém kraji se výzkum a vývoj opírá zejména o spolupráci subjektů s Technickou univerzitou Liberec.

Návrh možných aktivit:

- Rozvoj výzkumu a vývoje a aplikace nových poznatků
- Zavádění inovací, zlepšení prostředí pro inovace
- Podpora vědy a výzkumu a zavádění inovací i v neprůmyslových odvětvích
- Spolupráce při koncepčním řešení problematiky inovací pro území celého kraje
- Vytváření podpůrných mechanismů pro vznik a působení inovativních malých a středních podniků
- Podpora spolupráce věda-výzkum-podnikatelská sféra-veřejná správa
- Podpora inovační infrastruktury (např. vědeckotechnických parků, podnikatelských inkubátorů, podnikatelských inovačních center – BIC, center pro transfer technologií)
- Podpora transferu výsledků vědy a výzkumu do inovačních procesů
- Podpora zkvalitňování systému právní ochrany duševního vlastnictví
- Podpora vzniku a fungování spin-off firem
- Podpora přeshraniční a mezinárodní spolupráce ve výzkumu, vývoji a inovacích

Rozvojové opatření A.3: Podpora funkcí zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství

Zdůvodnění opatření:

Svémi podmínkami nepatří Liberecký kraj mezi zemědělské intenzivně produkční oblasti. Zemědělská půda tvoří méně než polovinu rozlohy kraje, z toho téměř 70 % je území s méně příznivými podmínkami (v okrese Jablonec nad Nisou dokonce 96,1 %). Primární sektor zaměstnává pouze 2,1 % ekonomicky aktivních obyvatel (v ČR 3,7 %). Současné trendy jsou spojeny s ekologicky šetrnou výrobou a s nepotravinářskou produkcí (zejména v oblasti obnovitelných zdrojů energie – např. produkce a zpracování biomasy). Značná rozloha trvalých travních porostů vytváří předpoklady pro chov hospodářských zvířat. Přestože se po vstupu ČR do EU, v důsledku využívání dotačních podpor EU, snížil podíl neobhospodařovaných zemědělských ploch, nedořešené majetkoprávní vztahy ve vlastnictví i pronájmu půdy, rozdílné záměry hospodáře diktované aktuálními dodavatelsko-odběratelskými vztahy a celkový vývoj zemědělského odvětví a v neposlední řadě se i měnící podmínky zemědělské politiky státu a EU způsobují opětovný růst podílu ladem ležící a nevyužívané půdy.

Liberecký kraj se řadí ke krajům s vysokým podílem lesní půdy. Lesní porosty jsou průběžně obnovovány. Využívání produkčního potenciálu vodního hospodářství je z hlediska celkového hospodářství kraje doplňkovou záležitostí.

Návrh možných aktivit:

- Podpora produkčních funkcí zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství v souladu s kvalitou půdních typů a podle zásad využívání jednotlivých typů krajiny
- Podpora vytvoření a rozvoje zpracovatelského průmyslu v návaznosti na místní zemědělskou a lesnickou produkci
- Podpora restrukturalizace, stabilizace a modernizace zemědělských podnikatelských subjektů a aktivit v Libereckém kraji
- Podpora zemědělských aktivit zapojených do údržby a tvorby krajiny
- Podpora alternativních forem zemědělské výroby, včetně ekologického zemědělství
- Rozvoj mimoprodukční funkce zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství
- Podpora osvěty a vzdělávání v zemědělství, lesnictví, myslivosti a vodním hospodářství
- Podpora propagace zemědělství a potravinářství Libereckého kraje v širší veřejnosti

- Podpora nového využití nebo likvidace opuštěných zejména velkokapacitních areálů produkční zemědělské výroby ve venkovském prostoru

Rozvojové opatření A.4: Rozvoj cestovního ruchu jako významného sektoru ekonomiky kraje

Dílčí opatření A.4.1: Rozvoj turistické infrastruktury a služeb s důrazem na udržitelnost rozvoje cestovního ruchu

Zdůvodnění opatření:

Přírodní a krajinné podmínky cestovního ruchu v Libereckém kraji jsou výjimečně příznivé. Geomorfologicky pestré, hornaté a zalesněné území vytváří optimální podmínky pro rozvoj řady forem cestovního ruchu s vhodnými terény pro sjezdové a běžecké lyžování, pěší i cykloturistiku a jiné přírodní aktivity a pobytovou rekreaci u vody. Množství památek v území řadí Liberecký kraj mezi nejvýznamnější v rámci ČR

Pro cestovní ruch v Libereckém kraji má značný význam i jeho příhraniční poloha, kdy kraj sousedí s Německem a Polskem.

Z hlediska druhů cestovního ruchu je nabídka velice široká pro formy aktivní, poznávací i pobytové klidové. Rezervy jsou ve využívání potenciálu venkovského prostoru.

Podpora rozvoje CR je optimální formou rozvoje pro oblasti s hospodářskými problémy, které mají vysokou atraktivitou přírodních a kulturních hodnot. Vzhledem k dodržení zásad udržitelného rozvoje je nutné především podporovat a rozvíjet šetrný cestovní ruch, který minimalizuje vlivy nežádoucích aktivit na uživatele území a životní prostředí. V maximální možné míře je využíván místní potenciál a zdroje (suroviny, lidé, tradice, kultura) a dochází postupně k přirozenému rozvoji území při udržení příznivého prostředí i vztahů místních komunit.

V některých atraktivních částech kraje není dostatečně vybudovaná infrastruktura cestovního ruchu nebo je nedostatečná její kvalita. V nejčastějších případech se jedná především o nízkou kapacitu zařízení, jejich výraznou zastaralost a v některých částech kraje infrastrukturu chybějící. Proto je velmi důležité se zaměřit na podporu nové infrastruktury a zkvalitňování stávající základní a doprovodné infrastruktury ve vhodných lokalitách.

Návrh možných aktivit:

- Zpracování krajské územní studie základní a doprovodné turistické infrastruktury
- Podpora a rozvoj turistických služeb a základní a doprovodné infrastruktury (včetně certifikací) v oblastech k tomu vhodných
- Podpora dovybavení veřejnou infrastrukturou zejména obcí s výraznou rekreační funkcí (střediska cestovního ruchu), preference rozvoje kvality před kvantitou
- Podpora rozvoje vybavenosti nástupních center cestovního ruchu s vazbami na blízká střediska cestovního ruchu
- Podpora rozvoje infrastruktury šetrného cestovního ruchu (alternativních a specifických forem) – ekoturistika, agroturistika, venkovská turistika, cykloturistika, hipoturistika
- Podpora aktivit směřujících k posílení významu lázeňských středisek
- Koordinace a regulace rozvoje rekreace a cestovního ruchu v souladu s udržitelným rozvojem území zejména ve specifických oblastech, které jsou nejvíce ohroženy přetížením (Jizerské hory, Západní Krkonoše, Český ráj jih)

Dílčí opatření A.4.2: Vytvoření fungujícího marketingového systému a podpora efektivní spolupráce mezi všemi aktéry cestovního ruchu

Zdůvodnění opatření:

Samotné vybudování základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu by nic neznamenalo bez paralelního rozvoje turistických produktů, marketingového systému a vzájemné spolupráce všech dotčených subjektů cestovního ruchu. V posledních letech se v některých atraktivních lokalitách kraje (Krkonoše, Český ráj, Jizerské hory ...) začala vytvářet aktivní turistická organizační struktura. Její budování a fungování je ale stále nedostatečné a je třeba v této činnosti pokračovat nejlépe pod koordinujícím vedením kraje. K tomu by měla sloužit různá sdružení cestovního ruchu na všech úrovních, která v současnosti většinou ve střediscích cestovního ruchu chybí nebo jejich aktivita není příliš efektivní. Neoddělitelnou součástí rozvoje cestovního ruchu je také průběžná podpora vzdělávání lidských zdrojů.

Návrh možných aktivit:

- Společná propagace regionů – vytvoření jednotného systému propagace
- Podpora přípravy a tvorby turistických programů a produktů a jejich přizpůsobování současným trendům cestovního ruchu
- Vybudování informačních a rezervačních systémů cestovního ruchu na úrovni turistických regionů kraje a jejich napojení na národní informační a rezervační systém ČR
- Podpora systémového rozvoje cestovního ruchu vytvořením komplexní organizační struktury cestovního ruchu kraje na všech jeho úrovních (Marketingová podpora cestovního ruchu na krajské a regionální úrovni včetně podpory propagace a prodeje produktů cestovního ruchu
- Podpora informačních center
- Podpora vzdělávání a přípravy lidských zdrojů v cestovním ruchu

9.4. Strategický cíl B: Kvalitní a zdravé lidské zdroje

Rozvojové opatření B.1: Podpora celoživotního učení s důrazem na kvalitu života

Zdůvodnění opatření:

Vzhledem k nepříznivým trendům demografického vývoje a skutečnosti, že roste podíl rodin s dětmi v nižších příjmových kategoriích a počty neúplných rodin, patří k nejzranitelnějším skupinám děti, mládež a mladí dospělí. Většího významu tak nabývá budování infrastruktury pro další vzdělávání, tělovýchovu, sport a aktivní využívání volného času.

V souvislosti s poklesem počtu narozených dětí v průběhu 90. let dochází na počátku 21. století k poklesu počtu žáků na školách, což vyvolává nutnost optimalizace počtu škol a jejich vzdělávací nabídky při zachování dostačující šíře jejich zaměření. Technický stav některých škol, zejména ve venkovských oblastech kraje, není příliš dobrý, podobně jako jejich vybavenost. Dalším problémem je nedostatek kvalifikovaných pedagogů, především pro výuku cizích jazyků a informačních technologií. Chybí provázanost struktury studijních oborů a požadavků trhu práce, takže se v některých oborech objevuje poměrně vysoká nezaměstnanost absolventů, v jiných je absolventů nedostatek (zejména technické obory). Velký význam má (dosud však jen slabá) spolupráce škol a zaměstnavatelů, která umožňuje kvalitnější přípravu žáků či studentů na budoucí povolání. Není dostatečně rozvinut systém celoživotního učení.

Návrh možných aktivit:

- Posilování spolupráce mezi sférou vzdělání a trhem práce, vedoucí ke zlepšení možností využívání pracovní síly v Libereckém kraji
- Přizpůsobování struktury oborů vzdělání s maturitní zkouškou a s výučním listem potřebám trhu práce
- Podpora odborného profesního terciálního vzdělávání s důrazem na spolupráci s vysokými školami
- Posilování systému celoživotního učení s důrazem na rozvoj dalšího vzdělávání
- Podpora procesu uznávání informálního a neformálního vzdělávání obyvatel kraje
- Podpora aktivit jednotlivých subjektů zapojených do celoživotního učení a posílení motivace potenciálních frekventantů
- Podpora integrace zdravotně postižených žáků a studentů do běžných škol
- Podpora polyfunkční role škol, zejména v malých obcích ve venkovském prostoru
- Podpora oborů všeobecného a odborného vzdělávání reagujících na požadavky a specifika regionu
- Podpora vytváření podmínek pro rozvoj výzkumu a vývoje
- Podpora optimalizace sítě škol při zachování jejich dostupnosti
- Zlepšení stavebnětechnického stavu a vybavenosti škol
- Podpora vzdělávání a osvěty v oblasti informačních a komunikačních technologií, podpora počítačové gramotnosti všech obyvatel
- Podpora vzdělávání a osvěty v oblasti udržitelného rozvoje, bezpečnosti, zdravotní a sociální prevence a zdravého životního stylu, podpora environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty

Rozvojové opatření B.2: Zvýšení zaměstnatelnosti a zaměstnanosti obyvatel

Zdůvodnění opatření:

Nezaměstnanost jsou ohroženi zejména pracovníci s nedostatečnou kvalifikací, se zdravotními, věkovými či jinými handicapami. V důsledku jejich dlouhodobé nezaměstnanosti se zvyšuje riziko sociální exkluze těchto skupin obyvatelstva. Ke zvyšování zaměstnanosti i zaměstnatelnosti obyvatel Libereckého kraje přispívají např. rekvalifikace a další nástroje aktivní politiky zaměstnanosti (s důrazem na skupiny obyvatel znevýhodněné na trhu práce). Současný systém rekvalifikací však nedostatečně navazuje na tendence vývoje trhu práce, jeho efektivitu mohou podpořit pravidelné průzkumy aktuální situace na trhu práce.

Návrh možných aktivit:

- Zlepšování úrovně subjektů na trhu práce, podpora jejich rozvoje a systému pro kvalitní služby zaměstnanosti
- Posilování spolupráce subjektů na trhu práce s ohledem na potřebu efektivní realizace aktivní politiky zaměstnanosti

- Podpora tvorby a realizace programů prevence před dlouhodobou nezaměstnaností a nezaměstnaností rizikových skupin obyvatelstva (posílení podmínek pro zaměstnávání žen, starší populace, osob se zdravotním postižením, snižování neopodstatněných regionálních rozdílů v podmínkách pro zaměstnanost)
- Podpora projektů zavádějících nové formy pracovních úvazků (flexibilní pracovní úvazky, sdílení pracovního místa, práce doma, zkrácené pracovní úvazky apod.)
- Zlepšování podmínek pro podnikání a rozvoj malého a středního podnikání (školení a kurzy pro management firem, poradenství začínajícím podnikatelům apod.)
- Efektivní využívání prostředků Evropského sociálního fondu k podpoře aktivit zvyšujících zaměstnatelnost obyvatel kraje

Rozvojové opatření B.3: Zajištění dostupnosti a kvality zdravotní péče a sociálních služeb, podpora zdravého životního stylu

Zdůvodnění opatření:

Dostupnost primární péče je nevyrovnaná vzhledem k nabídce poskytovatelů zdravotnických služeb. Pokrytí území službami všeobecných praktických lékařů, praktických lékařů pro děti a dorost a stomatologů může v budoucnu ohrozit dostupnost této formy péče. Vzhledem k neustálému vývoji léčebných metod a postupně se měnícímu zdravotnímu stavu obyvatel je nutno reagovat i změnou skladbou poskytovaných služeb zejména v lůžkových zařízeních s cílem zajistit vysokou kvalitu a bezpečnost a odpovídající dostupnost zdravotní péče.

Rezerva finančních úspor, především v oblasti následných výdajů, je v systému preventivní péče a v péči každého občana o vlastní zdraví. Rezervu je třeba hledat i v léčebných postupech a spotřebě léků. K zefektivnění systému by měla přispět i možnost nákladových analýz, využití analýz vývoje zdravotního stavu obyvatel kraje a systém řízení kvality zdravotní péče.

Pro zlepšení v oblasti poskytování neodkladné péče ve specializovaných oborech v Krajské nemocnici Liberec je žádoucí vytvořit podmínky pro urgentní příjem pacientů, a to s interním typem onemocnění. Ke zvýšení efektivity urgentní péče přispěje heliport/dosedová plocha pro vrtulník Letecké záchranné služby přímo v areálu nemocnice. Další prioritou je modernizace přístrojového vybavení Komplexního cerebrovaskulárního centra v Krajské nemocnici Liberec a Iktového centra v Nemocnici s poliklinikou Česká Lípa. Kromě rozvoje jednotlivých oborů, zůstává prioritou zachování zdravotní péče v Nemocnici s poliklinikou Česká Lípa.

Další možností, jak zkvalitnit péči pro obyvatele kraje, je rozvoj spolupráce především lůžkových zdravotnických zařízení, a to v oblasti jak medicínské, vzdělávací a vědecké, tak v oblasti strategického řízení organizací s cílem využití všech výhod vzájemné spolupráce a koordinace činností, za určitých podmínek i jejich integrace. Významným faktorem je i možnost přeshraniční spolupráce (Euroregion Nisa) s okolními státy EU.

Sociální služby pro mnohé z nás jsou nebo mohou být významnou oporou v různých životních situacích. Představují možnost, jak naplnit některé potřeby nebo jinak napomoci lidem, kteří z nějakého důvodu nemohou či nejsou schopni si je zajistit sami. K tomu, aby sociální služby byly dostupné jak z hlediska jejich rozmanitého zaměření, tak i geografické dosažitelnosti, přispívají svým dílem samotní poskytovatelé sociálních služeb, obce, kraje i ministerstvo. Sociální služby jsou obecně součástí oblastí tzv. lidských zdrojů a úzce souvisí s demografickým vývojem obyvatelstva, bydlením, trhem práce, zaměstnaností, výchovou, vzděláváním, zdravotnictvím, kulturou, sportem, tělovýchovou a dalšími zájmovými činnostmi. Celá tato oblast vyžaduje prosazování mezioborového přístupu, spolupráce a návaznosti, a to na celostátní, regionální i místní úrovni.

Strategickým cílem rozvoje sociálních služeb v Libereckém kraji je v souladu s politikou sociálního začleňování EU a zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, vytváření podmínek, aby občané mohli využívat služby ve svém domácím prostředí a mohli si zachovat přirozené sociální vazby a zajištění optimální sítě sociálních služeb s důrazem na zajištění odpovídající kvality. Snaha zajistit lidská práva pro všechny bez rozdílu se projevuje od 90. let v celé naší společnosti, od místních iniciativ až po vznik nové legislativy a metodiky.

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Libereckého kraje je dokument, který zpracovává odbor sociálních věcí. Krajského úřadu Libereckého kraje a tento plán přináší již ucelený pohled na sociální služby v kraji a jsou v něm ukotveny cíle a opatření, která chceme naplnit a zrealizovat. Je snaha o nastavení transparentního způsobu financování sociálních služeb z krajských zdrojů. Pevně věříme, že i zdroje ze státního rozpočtu budou do sociálních služeb rozdělovány transparentně a systémově a budou respektovat střednědobé plány krajů. Dále je snaha, aby co nejvíce obyvatel mohlo žít ve svém přirozeném prostředí za pomoci sociálních služeb, které se poskytují v domácnosti uživatelů

nebo za službami lidé dochází ambulantně. U pobytových služeb dochází k jejich transformaci, aby se co nejvíce život v těchto zařízeních přiblížil životu lidí podobného věku v přirozené komunitě.

Dostupnost a kvalita zařízení sociálních služeb se v rámci Libereckého kraje liší. Sociální služby se netýkají pouze seniorů – uživatelé těchto zařízení jsou také osoby se zdravotním postižením, osoby v tíživé sociální situaci nebo bez domova, závislé na návykových látkách, zkrátka osoby ohrožené sociálním vyloučením. Významnou měrou přispívají nyní do systému sociálních služeb služby sociální prevence, které jsou efektivnější než následná řešení vzniklých situací

Návrh možných aktivit:

- Realizace specifických preventivních programů (zdravotní, protidrogová prevence, prevence sociálně-patologických jevů atd.) a programů podporujících zdravý životní styl
- Podpora realizace vybraných cílů Zdravotní politiky Libereckého kraje
- Průběžná optimalizace sítě zdravotnických zařízení
- Rozšiřování systému řízení kvality a certifikace v zařízeních zdravotní a sociální péče
- Podpora stabilizace sítě všeobecných praktických lékařů, praktických lékařů pro děti a dorost a stomatologů
- Podpora investičních aktivit směřujících k zajištění finančně náročné zdravotnické přístrojové techniky, vybavení zdravotnických zařízení a nezbytných rekonstrukcí včetně jejich efektivního využití
- Podpora rozvoje domácí ošetrovatelské péče a péče hospicové
- Podpora rozvoje specializovaných a superspecializovaných center zdravotní péče v rámci racionální dělby práce a specializace pracovišť
- Podpora rozvoje efektivního systému neodkladné přednemocniční péče a návazné urgentní péče
- Zavedení a využívání efektivního zdravotnického informačního systému rovněž pro nákladové analýzy, srovnávání zdravotnických zařízení (výkonů) apod.
- Rozvoj spolupráce rozhodujících subjektů zdravotní péče (zdravotní pojišťovny, poskytovatelé, kraj) na zajištění efektivně fungujícího systému zdravotní péče
- Podpora programů Nestátních neziskových organizací zaměřených na zlepšování zdraví občanů
- Nastavení optimální sítě sociálních služeb
- Podpora procesu zpracovávání střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb v Libereckém kraji v rámci komunitního plánování obcí
- Transformace zařízení sociálních služeb
- Propojení systému zdravotní a sociální péče
- Podpora vzdělávání poskytovatelů sociální péče
- Podpora standardizace sociálních služeb
- Vytváření rovných příležitostí pro všechny poskytovatele sociálních služeb
- Podpora a práce v sociálně vyloučených romských lokalitách Podpora deinstitutionalizace sociální péče, motivace poskytovatelů k rozšiřování sociální péče poskytované v přirozeném prostředí
- Podpora integrace osob ohrožených sociálním vyloučením a zdravotně postižených osob
- Podpora masivnějšího zapojení nestátních neziskových organizací do aktivit v oblasti zdravotnictví
- Podporovat vyváření podmínek pro předcházení prostorové sociální segregace s negativními důsledky na sociální soudržnost obyvatel
- Zvyšování podpory sociální integrace osob se zdravotním postižením
- Zvyšování sociální integrace osob z vyloučených romských lokalit a zabránění vzniku nových lokalit
- Zajištění služeb souvisejících s užíváním návykových látek a patologickým hráčstvím.
- Transformace zařízení sociální péče a deinstitutionalizace sociálních služeb pro cílovou skupinu seniorů
- Transformace zařízení sociální péče a deinstitutionalizace sociálních služeb pro cílovou skupinu osob se zdravotním postižením
- Zlepšení využitelnosti služeb sociálního poradenství
- Podpora dostupnosti služeb sociální prevence pro rodiny s dětmi
- Podpora dostupnosti služeb sociální prevence pro osoby bez příštřeší a osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy
- Funkční systém střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb v Libereckém kraji a jeho monitoring
- Podpora a koordinace komunitního plánování měst a obcí
- Zvýšení kvality poskytování sociálních služeb prostřednictvím hodnocení kvality a monitoring realizace rozvojových plánů sociálních služeb
- Zavedení systému transparentního financování sociálních služeb
- Zavedení systému vzdělávání

- Zvýšení informovanosti o sociálních službách

Rozvojové opatření B.4: Podpora kulturních služeb, sportovních zařízení a zájmové činnosti obyvatel

Zdůvodnění opatření:

Struktura nabídky volnočasových aktivit a kulturního vyžití je v Libereckém kraji obecně poměrně pestrá, mezi jednotlivými obcemi však existují značné rozdíly – ve velkých městech bývá nabídka volnočasových aktivit širší než v malých obcích. Rozdíly jsou také v nabídce aktivit pro různé skupiny obyvatel: zatímco aktivit pro děti a mládež je relativní dostatek, senioři bývají poněkud opomíjeni. Výstavbu či modernizaci zařízení pro kulturní, sportovní a volnočasové aktivity (kina, divadla, muzea, hřiště, kluziště, bazény apod.) často limituje finanční náročnost takovéto akce.

Návrh možných aktivit:

- Podpora kulturních a sportovních aktivit u všech vrstev obyvatel a u mládeže s důrazem na prevenci sociálně patologických jevů
- Výstavba, údržba a modernizace zařízení pro zájmovou činnost obyvatel (zejména kultura, sport)
- Podpora transformace brownfields na centra volného času
- Vytváření podmínek pro aktivní život seniorů
- Podpora profesionálních i neprofesionálních organizací a institucí působících v oblasti kultury, sportu, volnočasových aktivit, zájmového vzdělávání
- Podpora zlepšování dostupnosti kulturních zařízení a zájmových aktivit

Rozvojové opatření B.5: Péče o kulturní a kulturně-historické dědictví

Zdůvodnění opatření:

Liberecký kraj je regionem s množstvím kulturně-historických památek, zejména hradů, zámků a zřícenin. Řada z nich svým významem přesahuje region, některé jsou i celostátního významu (např. Bezděz, Trosky). Hodnotná je také městská a venkovská architektura – v řadě měst a obcí byly vyhlášeny památkové rezervace či zóny. Negativním rysem je ovšem zhoršující se stavebně-technický stav četných památek, jenž může být mj. také překážkou v rozvoji cestovního ruchu. V území působí také muzea prezentující lokální či regionální tradice a zvyky.

Návrh možných aktivit:

- Podpora péče o kulturní a kulturně-historické dědictví kraje
- Podpora obnovy historických památek a jejich šetrné využívání zejména ve vazbách na rozvoj cestovního ruchu
- Podpora činnosti organizací a spolků zabývajících se regionálními a lokálními specifiky a tradicemi
- Rozvoj kulturních akcí a lokálních/regionálních tradic
- Propagace kulturních památek, podpora doprovodného informačního vybavení
- Podpora nového využití historických a technických památek

Rozvojové opatření B.6: Zajištění dostupnosti a kvality bydlení, pracovního a veřejného prostředí

Zdůvodnění opatření:

V rámci kraje se projevují značné rozdíly v úrovni bydlení. Venkovské obce jsou většinou hůře vybaveny službami i technickou infrastrukturou než města. Jejich špatná dopravní dostupnost a slabá vybavenost je pak jednou z příčin poklesu počtu obyvatelstva. Jeho další příčinou je i jejich malá velikost a tím nízké příjmy. Naopak ve velkých městech počet obyvatel roste, v posledních letech přibývá také populace malých obcí v zázemí měst (projev suburbanizace – obyvatelé měst hledají kvalitnější bydlení v zázemí). Těžiště stavebních aktivit spočívá v nové bytové výstavbě. Modernizace a rekonstrukce stávajících bytů (včetně regenerace panelových sídlišť) je podporována nedostatečně. Není usměrňován rozvoj sídel v suburbánních oblastech na úrovni jednotlivých obcí. Nadále je nutné věnovat pozornost tvorbě zdravého a bezpečného pracovního i veřejného prostředí.

Návrh možných aktivit:

- Podpora nové bytové výstavby, včetně sociálního bydlení diferencovaně dle významu obcí v sídelní struktuře
- Podpora obnovy a modernizace bytového fondu, včetně regenerace panelové výstavby
- Zvýšení dostupnosti bydlení, zejména pro mladé rodiny, neúplné rodiny, sociálně slabé skupiny obyvatel
- Podpora přiměřeného rozvoje veřejné infrastruktury v souladu s určením a charakterem oblastí, os, ploch a koridorů vymezených v ZÚR LK
- Podpora zkvalitňování pracovního prostředí zaměstnanců
- Podpora zkvalitňování a revitalizace veřejného prostředí (prostranství, budov atd.)
- Podpora bezbariérovosti budov a veřejných prostranství

Rozvojové opatření B.7: Zajištění bezpečnosti obyvatel a majetku**Zdůvodnění opatření:**

Míra kriminality není v Libereckém kraji obecně příliš vysoká, pohybuje se okolo republikového průměru. Výjimku tvoří pouze okres Česká Lípa, kde je podíl trestných činů na 1 000 obyvatel nadprůměrný v rámci kraje i ČR. Absolutní počet trestných činů v kraji od roku 2002 klesá (celkově i u jednotlivých druhů trestné činnosti). Liberecký kraj lze tedy považovat za poměrně bezpečný region. Potenciálním nebezpečím růstu kriminality se může stát rostoucí nezaměstnanost.

Bezpečnost majetku obyvatel může být ohrožena také v případě živelné pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie, případně teroristických útoků. Pro minimalizaci jejich následků je nutná podpora preventivních opatření, všech složek integrovaného záchranného systému, rychlé informovanosti obyvatel a pomoci při odstraňování škod.

Návrh možných aktivit:

- Realizace programů prevence kriminality s důrazem na mládež a na problematické skupiny obyvatel
- Podpora masivnějšího zapojení nestátních neziskových organizací do aktivit v oblasti prevence kriminality
- Podpora všech složek integrovaného záchranného systému
- Podpora odstraňování škod způsobených přírodními živly a teroristickými útoky
- Podpora vytváření podmínek pro preventivní ochranu území a obyvatelstva před potenciálními riziky a přírodními katastrofami
- Podporovat eliminaci rizik vzniklých mimořádnou událostí způsobenou člověkem.

9.5. Strategický cíl C: Komplexní a kvalitní infrastruktura

Rozvojové opatření C.1: Průběžné zkvalitňování dopravní infrastruktury a její optimalizace

Zdůvodnění opatření:

V Libereckém kraji se kvalita i hustota dopravních sítí v jednotlivých regionech velmi liší, proto je nezbytné se zaměřit především na jejich doplnění, optimalizaci a modernizaci. Jedná se hlavně o některé přetížené úseky silnic a úpravu neodpovídajícího technického stavu vozovek a železnic.

Liberecký kraj nemá odpovídající napojení na evropské multimodální koridory. Navrženými aktivitami budou vytvářeny podmínky pro zlepšení napojení Libereckého kraje na kontaktní úseky evropské sítě multimodálních koridorů a hlavní silniční koridory Ústeckého, Středočeského a Královéhradeckého kraje. Bude optimalizována dopravní dostupnost města Liberce z okrajových částí území kraje.

Město Liberec jako jediné město se 100 000 obyvatel neleží nebo se nenachází v blízkosti hlavních železničních koridorů. Stávající stav železničních tratí neumožňuje zvýšení traťových rychlostí a tím konkurence se silniční dopravou. Návrhy směřují k posílení úlohy železniční dopravy v Libereckém kraji, zlepšení stavu železničních tratí tak, aby došlo ke zrychlení dostupnosti jednotlivých center a zlepšení dopravních vazeb (se sousedními kraji i státy) s cílem odlehčení individuální automobilové dopravě a následnému zlepšení životního prostředí.

Stále se zvyšující intenzita dopravy v kraji má velmi negativní vlivy na jeho životní prostředí, kdy po restrukturalizaci průmyslu se stává jeho největším znečišťovatelem. Ke zmírnění tohoto negativního trendu by měla napomoci mj. i dopravní opatření v oblasti infrastruktury směřující ke zlepšení technického a bezpečnostního stavu dopravně komunikačních sítí Libereckého kraje, včetně realizace opatření vedoucích ke zmírnění či odstranění negativních vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví způsobených jejich provozováním.

Nezbytnou součástí je i budování cyklostezek, optimalizace cyklotras a dopravy v klidu v podobě kvalitně vybavených parkovacích kapacit, které v současné době mnohdy chybí hlavně v centrech měst a v některých atraktivních lokalitách cestovního ruchu. To vše by mělo probíhat bez následků a omezení pro pěší a naopak by měla být stále zvyšována jejich bezpečnost, ať už formou důrazné segregace všech typů dopravy, která je v kraji velmi zanedbaná, tak i pomocí budování stále většího počtu pěších zón ve městech nebo omezování dopravy v jejich částech. Pro zlepšení propojení oblastí, podoblastí center a středisek cestovního ruchu bezmotorovou dopravou jsou postupně realizovány a rozvíjeny projekty v rámci multifunkčních turistických koridorů (např. Nová Hřebenovka pro pěší, cyklostezka Odra – Nisa aj.).

Návrh možných aktivit:

- Podpora realizace nového kapacitního silničního spojení na Královéhradecký a Ústecký kraj
- Podpora řešení zlepšení silniční dostupnosti Liberce jako krajského města ze všech částí kraje
- Podpora realizace rychlého železničního spojení Praha – Mladá Boleslav - Turnov – Liberec
- Průběžná optimalizace, rekonstrukce, modernizace a údržba všech typů silniční a železniční sítě se zaměřením na dostačující přeshraniční spojení, na komunikace s největší intenzitou dopravy a s důrazem na bezpečnost
- Průběžné zkvalitňování obecních komunikací a silnic I., II. a III. třídy, včetně přihlídnutí na ochranu složek životního prostředí a veřejného zdraví
- Podpora budování obchvatů obcí na silnicích I. a II. tříd
- Podpora rozvoje letiště Liberec
- Zklidnění a zlidštění dopravního prostoru v obcích
- Vytváření dopravně bezpečných zón
- Podpora budování dopravní infrastruktury pro cyklistickou dopravu a zajištění její segregace od ostatní dopravy, zejména při styku s infrastrukturou automobilové dopravy (preferenční rozvoje cyklo dopravy zejména pro denní dojíždění)
- Řešení dopravy v klidu formou podpory nejen pěších zón a zón s omezenou dopravou, ale i kvalitně vybavených parkovacích kapacit (mimo i v historických centrech měst, ve střediscích cestovního ruchu atd.)
- Podpora obnovy historických, krajinou procházejících cest k víceúčelovým nadregionálním propojením (hipostezky, poutní cesty, bezmotorová doprava atd.)
- Podpora realizace bezpečné bezmotorové dopravy včetně řešení jejího navigačního systému
- Podpora obnovy dopravní infrastruktury poškozené povodněmi v roce 2010
- Podpora a realizace nového rychlého železničního spojení na Prahu

Rozvojové opatření C.2: Optimalizace dopravních systémů včetně jejich alternativ a zlepšení dopravní obslužnosti

Zdůvodnění opatření:

Jak již bylo konstatováno výše, se zvyšující se intenzitou dopravy v kraji rostou negativní vlivy na jeho životní prostředí. Ke zmírnění tohoto negativního trendu by měla napomoci i větší orientace nákladní silniční dopravy na železnici a postupné zavádění ekologicky šetrných forem dopravy. Udržení a podpora veřejné hromadné dopravy, a to i v periferních oblastech kraje, je také jednou ze záruk zdravého a udržitelného rozvoje celého kraje. Snahou je i nadále pokračovat v postupném snižování počtu a následků závažných dopravních nehod, a to na úroveň ČR a vyspělých států Evropské unie (tzv. princip nulové tolerance - tolerance při porušení zákona).

Návrh možných aktivit:

- Zvyšování atraktivity veřejné hromadné dopravy, zajištění její udržitelnosti
- Zlepšení dostupnosti veřejné dopravy pro občany s omezenou schopností pohybu a orientace
- Zajištění optimální plošné a směrové nabídky dopravní obslužnosti území, zejména v marginálních oblastech kraje
- Podpora optimalizace nákladní dopravy a postupný přesun přeprav na větší vzdálenosti na železnici
- Podpora rozvoje kombinované nákladní dopravy a veřejné logistiky
- Podpora integrovaných dopravních systémů v městských aglomeracích a na území kraje
- Podpora rozvoje a zavádění alternativních druhů dopravy (například cyklistické) tak, aby respektovaly udržení příznivých podmínek přírodního prostředí a veřejného zdraví
- Podpora rozvoje speciální dopravní obslužnosti zaměřené na turistiku (cyklobusy, cyklovlaky, skibusy, lanovky)
- Podpora modernizace vozového parku dopravců a postupné přecházení na ekologicky šetrné formy dopravy (s pohonem na CNG, elektrickým apod.)
- Zlepšování bezpečnosti všech dopravních systémů a jejich provozu, podpora činností, programů a akcí zaměřených na prevenci dopravních nehod a úrazů

Rozvojové opatření C.3: Průběžné budování a modernizace technické infrastruktury včetně alternativních zdrojů

Zdůvodnění opatření:

V Libereckém kraji je úroveň technické infrastruktury územně i strukturálně rozdílná. Jedná se především o rozdíly mezi městy a venkovskými oblastmi a dále také například mezi podíly napojených obyvatel (vysoké) a podíly napojených obcí (nízké) vůči průměru České republiky. Tento stav se musí postupně řešit především dobudováním chybějících typů infrastruktury (zejména splaškové kanalizace s napojením na ČOV) a modernizací jejich stávajících, již téměř dobudovaných typů (elektrická síť, plynofikace).

Území Libereckého kraje je celkově bohaté na vodní zdroje. Až na lokální výjimky, je celková jakost dodávané vody v Libereckém kraji vyhovující a zásobení vodou je kvantitativně zajištěno i do budoucího výhledu.

Z hlediska kvality zdrojů pitné vody je problematická oblast Frýdlantského výběžku, kde je voda upravována z recipientu Smědá, který vykazuje v období větších vod kolísání především v ukazatelích nerozpuštěné látky a její úprava je nákladnější. Podzemní vody jsou čerpány z kvartérních zvodní, jejichž kvalita je také často problematická. Obce v severovýchodní části Semilsku jsou zásobeny pitnou vodou z mnoha zdrojů, jejichž vydatnost je kvantitativně velmi proměnná a jakost vody je závislá na srážkách.

Kanalizační síť je v Libereckém kraji vybudována nerovnoměrně a neodpovídá rozsahu vodovodní sítě, podíl připojených domácností (68,5 %) je nízký, nízký je rovněž podíl čištěných odpadních vod. Neřešeny jsou především soustředěné venkovské zdroje. Mezi jednotlivými oblastmi kraje jsou poměrně výrazné rozdíly v ukazateli počtu trvale bydlících obyvatel napojených na kanalizaci. V mnohých lokalitách je ekonomicky neefektivní vynakládat vysoké finanční prostředky na budování společných kanalizačních rozvodů pro celé území obce. Tato problematika se týká zejména horských, podhorských, venkovských oblastí se značně rozptýlenou obytnou zástavbou.

Liberecký kraj je závislý na importu energií. Jedinými využitelnými zdroji energií nacházející se v území kraje jsou obnovitelné a druhotné zdroje energií. Jak vyplývá z bilancí provedených v rámci zpracování územně energetické koncepce Libereckého kraje, rozhodující energií bude po celé návrhové období elektrická energie a budou kladeny nové

požadavky na její přenos s cílem zvýšení spolehlivosti její dodávky a snížení ztrát v rozvodech. Vymezení nových koridorů vedení elektrické energie na území Libereckého kraje sleduje zvýšení spolehlivosti systému v širších souvislostech oblasti severních Čech a podpoří rozvoj podnikatelských aktivit, zejména v rozvojových oblastech.

Nové koridory nadmístního významu pro vedení VTL plynovodů se nenavrhují. Další plynofikace obcí, které si nevyžádají realizaci VTL přípojky, nebo bude VTL přípojka realizována v katastru obce je možná. Jsou to potenciálně obce Dlouhý Most, Jeřmanice, Žďárek, Bedřichov, Čistá u Horek, Bukovina u Čisté, Horka u Staré Paky, Levínská Olešnice, Studenec, Kruh, Roztoky u Jilemnice, Mříčná.

Rozvoj obnovitelných zdrojů energie je v Libereckém kraji na nízké úrovni. Při zhodnocení využitelnosti jednotlivých druhů zdrojů energie lze na území Libereckého kraje zejména rozvíjet využití biomasy. Vymezování potenciálně vhodných ploch pro pěstování biomasy a rychlerostoucích dřevin pro energetické účely musí být v souladu se zájmy ochrany přírody a krajiny (místa i na základě vyhodnocení vlivů na krajinný ráz), kdy jedním z kritérií jsou zájemcem doložené a zaručené způsoby zpracovávání a zužitkovávání biomasy.

Podpora využívání místních obnovitelných zdrojů je významná také z hlediska zvyšování energetické soběstačnosti obyvatel a území.

Z hlediska úspory surovin a energií je mnohdy stav nejen technické infrastruktury, ale i nemovitostí a používaných výrobních technologií, neuspokojivý.

Návrh možných aktivit:

- Zajištění prověření řešení zásobování pitnou vodou na celém území Libereckého kraje
- Budování nových a rekonstrukce zastaralých a nevyhovujících vodovodních sítí
- Podpora a iniciace budování kanalizací a čistících zařízení odpadních vod (ČOV) včetně malých lokálních ČOV
- Podpora potenciálního rozšiřování plynofikace v obcích
- Podpora realizace nových vedení VVN a VN pro zajištění výkonu a spolehlivosti systému zásobování elektrickou energií dle očekávaných potřeb
- Podpora realizace úsporných surovinových a energetických opatření u nemovitostí i technologií
- Podpora ekonomicky efektivní aplikaci kombinované výroby elektrické energie a tepla ve stávajících i nových zdrojích energie
- Podpora odpovědnému zavádění a realizaci zařízení zpracovávajících a využívajících obnovitelné zdroje energie zejména na místní úrovni a s ohledem na ochranu přírody a krajiny
- Realizace aktivit vedoucích ke zvyšování energetické soběstačnosti kraje
- Podpora zkvalitňování veřejného osvětlení obcí
- Podpora posílení kapacit stávající přenosové a distribuční sítě elektřiny

Rozvojové opatření C.4: Zavádění a rozvoj informačních a komunikačních technologií

Zdůvodnění opatření:

Vybavenost informačními a komunikačními technologiemi, které jsou v současné době základním předpokladem nejen z hlediska konkurenceschopnosti kraje a jeho všech subjektů na vyspělých trzích, ale i pro zajištění bezpečnosti obyvatel Libereckého kraje, je vůči České republice podprůměrná. Tempo šíření těchto technologií prozatím nestačí k dosažení ani průměrných hodnot v ČR. Liberecký kraj má nedostatky ve všech typech běžně zajišťovaných moderních technologiích (počítač v domácnosti, internetizace, pokrytí digitálními signály či signály mobilních telefonů). Chybí celoplošné zapojení obyvatel do integrovaného informačního systému, použitelného pro přenos informací v klidových i krizových stavech, který by podporoval rychlý přenos informací nejen směrem od veřejné správy k občanovi, ale i od občanů k veřejné správě.

Návrh možných aktivit:

- Podpora využívání informačních a komunikačních technologií ve veřejné správě (e-Government)
- Podpora vzniku integrovaného informačního systému v rámci kraje
- Postupný rozvoj a zavádění celoplošného zapojení obyvatel do integrovaného informačního systému Libereckého kraje
- Postupné zavádění a rozvoj nejnovějších informačních a komunikačních technologií Podpora zajištění rovného přístupu k informačním a komunikačním technologiím na celém území kraje, včetně veřejného přístupu k internetu

9.6. Strategický cíl D: Zdravé životní prostředí bez zátěží

Rozvojové opatření D.1: Snižování škodlivých vlivů na životní prostředí a zdraví obyvatel

Zdůvodnění opatření:

Životní prostředí a zdraví obyvatelstva negativně ovlivňují především emise znečišťujících látek do ovzduší, do vod a do horninového prostředí. Zatímco znečištění do vod má v posledních letech v Libereckém kraji klesající tendenci, kontaminace půd hnojením a odpadními látkami roste. Zvyšuje se také znečištění ovzduší – zde hraje nejvýznamnější úlohu automobilová doprava (znečištění zplodinami i hlukem), v zimním období také topení tuhými palivy. I nadále je nutné podporovat snižování všech negativních emisí do prostředí, nevýmaje snižování produkce odpadů a jejich druhotné využívání.

Návrh možných aktivit:

- Podpora snižování koncentrací a množství emisí znečišťujících látek do ovzduší (zejména CO₂, NO_x a těkavé organické látky dle Programu ke zlepšení kvality ovzduší Libereckého kraje)
- Podpora snižování koncentrací a množství emisí těžkých kovů (zejména kadmia)
- Podpora snižování množství vypouštěných odpadních vod
- Podpora snižování koncentrací a množství emisí znečišťujících látek do vod
- Podpora snižování koncentrací a množství emisí znečišťujících látek do horninového prostředí
- Podpora stálého snižování celkové produkce všech typů odpadu, podílu jeho skládkování a odpovědného nakládání s nebezpečnými odpady
- Podpora separace odpadů a jejich druhotného využívání, nejen výstavbou sběrných dvorů a zpracovatelských technologií využívajících odpady, ale i podporou zavádění alternativních možností odstranění odpadů včetně jejich energetického využití
- Podpora vytvoření krajské logisticky propojené sítě zařízení na využití biologicky rozložitelných, spalitelných odpadů a travní biomasy umožňující racionální využití kapacit a efektivní odbyt kompostu a energií
- Snižování průmyslového znečištění zaváděním norem kvality ISO a EMAS
- Upřednostňování environmentálně šetrných technologií

Rozvojové opatření D.2: Předcházení a řešení dopadů lidské činnosti na životní prostředí a zdraví

Zdůvodnění opatření:

Oblastmi se zhoršenou kvalitou ovzduší jsou na území Libereckého kraje města Jablonec nad Nisou, Turnov a Česká Lípa.

Nejvýznamnější zátěží v oblasti vodního hospodářství jsou staré ekologické zátěže. Jde především o území s těžbou uranové rudy v sousedství bývalého vojenského výcvikového prostoru Ralsko, kde jsou v podzemních vodách přítomny nepolární extrahovatelné látky (NEL), chlorované uhlovodíky a těžké kovy. V území po těžbě uranu v okrese Česká Lípa v současnosti probíhá sanace, která bude probíhat ještě několik desetiletí.

Podobně čekají na revitalizaci opuštěné průmyslové areály (brownfields), jejichž sanace si také vyžádá značné finanční náklady. Z odpadních vod a ze zemědělské výroby se do vody a půdy dostává nadměrné množství organických látek, které se projevuje mj. eutrofizací vodních nádrží. Značný podíl zemědělské půdy je vystaven riziku vodní eroze. Je nutné snižovat zábory půdy přinášející ztrátu jejich přirozených vlastností. Mezi jednoznačně nejznečištěnější řeky spadá Lužická Nisa (kadmium, měď, nikl, zinek).

Návrh možných aktivit:

- Postupně zpracovávat plány zlepšování kvality ovzduší pro všechny obce v oblastech se zhoršenou kvalitou ovzduší a realizovat opatření v nich doporučená
- Podporovat aktivity vedoucí ke snižování negativních dopadů vysokých hladin hluku v prostředí a na veřejné zdraví (např. budováním obchvatů, protihlukových stěn či dalších protihlukových opatření)
- Podpora realizace sanací starých ekologických zátěží s důrazem na sanaci prostorů po těžbě uranu
- Podpora realizace sanace a revitalizace objektů a ploch brownfields
- Podpora sanace lokalit postižených vodní erozí

- Snižování záborů půdy a optimalizace způsobu hospodaření na půdách, eliminování ztráty jejich přirozených vlastností
- Podpora aktivit vedoucích k prevenci vzniku průmyslových rizik
- Podpora aktivit vedoucích k likvidaci následků antropogenních pohrom (např. teroristických útoků atd.)

Rozvojové opatření D.3: Péče o krajinu, trvale udržitelné využívání krajinného a přírodního potenciálu

Zdůvodnění opatření:

Na území Libereckého kraje se nachází řada významných chráněných lokalit; jejich podíl na rozloze kraje je značný, téměř třetinový. Kromě zvláště chráněných území národního a regionálního významu (část KRNAPu, několik CHKO, řada NPR a další) zde byly vymezeny také lokality evropského významu a začleněny do sítě EECONET a do Natura 2000. Ekologickou stabilitu území pomáhají udržovat, resp. posilovat jednotlivé skladebné části ÚSES. Potenciál přírody a krajiny Libereckého kraje je tedy poměrně vysoký. Přesto nesmí být podceňována péče o krajinu, aby nedošlo k její degradaci či devastaci. S tím souvisí jak samotná ochrana přírody, tak také např. zvýšení retenčních schopností krajiny, rozumný způsob hospodaření na zemědělské půdě či šetrný cestovní ruch.

Návrh možných aktivit:

- Vhodné využívání a péče o přírodní hodnoty kraje
- Posilování ekologické stability krajiny (ZCHÚ, ÚSES, EECONET, Natura 2000)
- Podpora environmentálního managementu (plány péče ZCHÚ atd.)
- Obnova zeleně ve volné krajině
- Podpora realizace opatření vedoucích k revitalizaci krajiny a posílení její retenční schopnosti (posílení přirozených funkcí ekosystémů, zvětšení množství vodních ploch, přirozených koryt toků, mokřadů a dalších ekosystémů)
- Revitalizace povodí za účelem zvýšení záchyty vody v území, zavádění protierozních opatření
- Revitalizace vodních toků a rozvoj jejich polyfunkčního využívání, podpora zvyšování jakosti vod
- Podpora zvyšování jakosti povrchových a podzemních vod
- Podpora realizace adekvátních protipovodňových opatření
- Realizace protipovodňových opatření, omezení aktivit v záplavovém území
- Posílení role zemědělství v údržbě krajiny
- Ochrana zemědělských půd před neopodstatněnými zábory zejména produkčně nejhodnotnějších zemědělských půd (třídy ochrany I a II)
- Ochrana produkčně nejhodnotnějších zemědělských půd (třídy ochrany I a II)
- Zabezpečení ochrany přírodních hodnot v oblasti zemědělského a lesního hospodářství
- Zabezpečení zachování krajinných hodnot a krajinného rázu diferencovaně dle oblastí krajinného rázu a krajinných typů
- Ochrana území s charakteristickým krajinným rázem
- Podpora aktivit pro rozvoj polyfunkčního využívání krajiny
- Podpora hospodárného využívání nerostného bohatství kraje
- Optimalizace těžby nerostných surovin vzhledem k jejich uchování pro budoucí generace
- Podpora aktivit vedoucích k prevenci vzniku či likvidaci následků živelných pohrom (např. náprava škod dlouhodobými suchy, větrnými smrštěmi, sesuvy půdy atd.)
- podpora aktivit vedoucích k likvidaci invazivních rostlin
- Podpora zvyšování jakosti a vydatnosti útvarů povrchových a podzemních vod
- Podpora biodiverzity přírody formou péče o zvláště chráněné a vzácné druhy živočichů a rostlin, přírodně významné lokality a prostřednictvím eliminace biodiverzitu snižujících druhů

Rozvojové opatření D.4: Posilování ekologického povědomí obyvatel

Zdůvodnění opatření:

Liberecký kraj disponuje značným přírodním potenciálem i (na většině území kraje) poměrně kvalitním životním prostředím. Tento stav je udržitelný jednak „fyzickými“ opatřeními vedoucími ke snížení znečištění, jednak výchovou obyvatel k aktivní péči o krajinu a prostředí. Cílem ekologické výchovy a osvěty je změna chování lidí směrem k udržitelnému hospodaření, tzn. vzbudit v občanech potřebu chránit životní prostředí, ocenit přírodní a krajinné hodnoty svého okolí a aktivně využívat občanské nástroje k ochraně těchto hodnot. V Libereckém kraji je na ekologickou výchovu kladen velký důraz, zejména u dětí a mládeže – zavádí se již v mateřských školách. Ekologická výchova dětí a mládeže je realizována formou školních i mimoškolních aktivit. Dospělá populace je v tomto smyslu oslovována nevládními organizacemi.

Návrh možných aktivit:

- Realizace osvětových a vzdělávacích programů z oblasti spotřebního chování, životního prostředí, udržitelného rozvoje a zdravého životního stylu pro děti, mládež i dospělé
- Podpora informování veřejnosti o plánovaných aktivitách, které mohou ovlivnit stav životního prostředí

9.7. Strategický cíl E: Udržitelný rozvoj území a občanské společnosti

Rozvojové opatření E.1: Rozvoj všestranné spolupráce, včetně posílení spolupráce meziresortní a přeshraniční

Zdůvodnění opatření:

V rámci úspěšnosti regionálního rozvoje Libereckého kraje je vedle „technických“ dispozic značně důležitá kvalita lidských zdrojů zejména na pozici představitelů subjektů podílejících se na rozvoji (veřejná správa, nestátní neziskové organizace, podnikatelé i občané), do čehož se promítá zejména jejich schopnost vzájemně spolupracovat. Většinu území kraje pokrývají různé svazky obcí a místní akční skupiny. Stále však existují nezařazené obce nebo naopak obce, které jsou členy mnoha uskupení najednou, čímž dochází k tříštění jejich aktivit. Hraniční poloha Libereckého kraje ho také předurčuje k čilé přeshraniční spolupráci, která existuje a stále se prohlubuje. Zastoupení Libereckého kraje v Bruselu přispívá k ještě lepší spolupráci kraje se členy Evropské unie při tvorbě a naplňování rozvojových trendů evropské regionální politiky. Velmi důležitou součástí navrženého cíle je také podpora meziresortní spolupráce, tj. podpora partnerství neziskového, soukromého a veřejného sektoru, které je nejen v rámci Libereckého kraje, ale i České republiky teprve na začátku realizace (posílení spolupráce nad projekty typu PPP – „public-private partnership“).

Návrh možných aktivit:

- Posilování meziresortní spolupráce např. spoluprací veřejného a soukromého sektoru („public-private partnership“)
- Posilování mezinárodní a přeshraniční spolupráce, tvorba přeshraničních a mezinárodních projektů a mezinárodních sítí partnerských měst a regionů
- Zintenzivňování a zkvalitňování vazeb s příhraničními oblastmi Polska a Německa, významná pozice Euroregionu NISA
- Podpora spolupráce (předávání zkušeností dobré praxe) dobrovolných svazků obcí a místních akčních skupin, nejen v rámci kraje
- Podpora spolupráce v rámci kraje mezi obcemi a institucemi státní správy
- Podpora přípravy a realizace společných rozvojových projektů
- Podpora spolupráce s kraji a zahraničními partnery vedoucí k vytvoření Evropského seskupení územní spolupráce

Rozvojové opatření E.2: Rozvoj městských oblastí

Zdůvodnění opatření:

V Libereckém kraji žije ve městech – sídlech se statutem města – 77,9 % obyvatel, což řadí Liberecký kraj v mezikrajském srovnání na čtvrté místo (průměr ČR je 70,2 %). Města jsou hlavními póly rozvoje daného regionu. Potýkají se však se specifickými problémy odlišnými od problémů venkovských oblastí. K úkolům, jež města musí řešit, patří např. nutnost revitalizace mnohých panelových sídlišť, segregace problematických skupin obyvatel, kriminalita, přílišné zatížení automobilovou dopravou, nedostatek parkovacích míst, rozdíly v nezaměstnanosti a sociální úrovni jednotlivých částí měst, rostoucí zájem o obytnou funkci v okrajových částech měst. Evropská unie vyžaduje v případě podpory projektů z finančních zdrojů EU, obdobně jako u regionálních projektů, tak i projektů obcí a měst, jejich soulad s místními (regionálními a lokálními) střednědobými strategickými rozvojovými dokumenty daných lokalit. Je nutné, aby tyto dokumenty odrážely aktuální stav jejich rozvojového potenciálu. Z toho vyplývá pro městské oblasti doporučení tvorby či aktualizace svých strategických rozvojových dokumentů (strategií rozvoje, programů rozvoje, integrovaných rozvojových plánů atd).

Návrh možných aktivit:

- Podporovat aktivní rozvoj center osídlení a jejich regionů,
- Podporovat zvyšování kooperace center osídlení nebo jejich svazků
- Revitalizace center měst Libereckého kraje
- Podpora rozvoje veřejné infrastruktury center osídlení
- Podporovat rozvoj aktivit republikového a nadmístního významu v rámci rozvojových oblastí

- Revitalizace brownfields v urbanizovaných územích
- Snižování dopravní zátěže měst
- Prevence kriminality a patologických jevů ve městech
- Zpracování aktuálních strategických rozvojových dokumentů měst
- Vytváření podmínek pro kvalitní život ve městě
- Zpracování územně plánovacích dokumentací

Rozvojové opatření E.3: Rozvoj venkovských oblastí

Zdůvodnění opatření:

Cílem opatření je udržitelný rozvoj venkova v souladu s principy Agendy 21 a praktické směřování rozvoje venkova tak, jak je rozpracováno v programových dokumentech Evropské unie, se zohledněním místních specifik jak na straně potřeb, tak na straně zdrojů.

Mezi obvyklé požadavky rozvoje venkova patří: multifunkční zemědělství, lesnictví a vodní hospodářství, zajištění pracovních míst na venkově, péče o krajinu a krajinný ráz včetně zajištění ekologické stability a posilování biodiverzity, zajištění základních potřeb lidí žijících na venkově co nejbližší jejich trvalému bydlišti (vzdělání, lékařská péče, komunikace, sociální potřeby atd.), posílení vztahu venkovských obyvatel k místnímu regionu, zvyšování jejich účasti na správě věcí veřejných apod.

Jedním z předpokladů udržitelného rozvoje venkova v sudetských oblastech Libereckého kraje je pochopení a přijetí pestré, bolavé a dosud neuzavřené historie území, a následně "adopce" krajiny současnými obyvateli, kteří jsou velmi specifickým typem "dědiců".

Venkov Libereckého kraje by měl být nejen prostorem ve smyslu technickém, ekonomickém či přírodovědném, ale také místem života lidí, místem setkávání a budování vztahů. Bylo prokázáno, že tam, kde existuje pestrá a pevná síť lidských vztahů, kde se lidé setkávají nejen pracovně a úředně, ale také sousedsky, při odpočinku, sportu a zábavě, kde sdílejí starost o společný prostor – obec, v níž žijí a vychovávají svoje děti, kde uplatňují své zájmy, obhajují je a uvádějí v život, jsou vytvořeny dobré předpoklady pro udržitelný rozvoj obce. Lidé jsou schopni společně formulovat své představy, čelit problémům a spolupracovat při naplňování společných cílů. Uvědomují si nejen své potřeby, ale také své zdroje a svou sílu.

Obdobně jako u měst, tak i u obcí náležejících do venkovských oblastí platí požadavek Evropské unie o souladu projektů financovaných z evropských zdrojů s lokálními strategickými rozvojovými dokumenty dané lokality. Z toho vyplývá i pro venkovské oblasti doporučení tvorby či aktualizace svých strategických rozvojových dokumentů (strategií rozvoje, programů rozvoje, strategií rozvoje MAS atd).

Návrh možných aktivit:

- Rozvoj multifunkčního zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství ve venkovském prostoru Libereckého kraje
- Rozvoj výrobních a nevýrobních aktivit, podpora zaměstnanosti na venkově, podpora vzniku pracovních míst ve venkovských oblastech
- Podpora přiměřeného rozvoje veřejné infrastruktury ve venkovských sídlech
- Zabezpečení péče o složky životního prostředí a krajinný ráz venkovského prostoru
- Podpora a zkvalitnění duchovních, společenských a sociálních podmínek života na venkově
- Uplatnění vyšších forem spolupráce v rozvoji venkova, včetně kvalitně fungujících agentur pomáhajících místním akčním skupinám
- Podpora programů a projektů vedoucích k odstraňování disparit venkova
- Zvyšování prestiže venkova
- Zpracování aktuálních strategických rozvojových dokumentů obcí venkovského prostoru kraje, místních akčních skupin a monitoring jejich naplňování
- Zpracování územně plánovacích dokumentací

Rozvojové opatření E.4: Koncepční řízení rozvoje

Zdůvodnění opatření:

Koncepční řízení rozvoje je základem optimálního využití území. Při plánování a realizaci jakýchkoliv rozvojových aktivit je vždy nutné zajistit provázanost a soulad koncepčních dokumentů v hierarchii územní i rezortní, tzn. soulad cílů rozvoje kraje s republikovými a evropskými dokumenty, se strategickými dokumenty mikroregionů, svazků obcí, MAS a dalších regionálních uskupení. Koncepční řízení rozvoje musí být také v souladu s územně plánovací dokumentací.

Návrh možných aktivit:

- Pořízení a pravidelná aktualizace územně plánovacích dokumentací a územně plánovacích podkladů kraje a obcí dle zákona č. 183/2006 Sb.
- Podpora zpracování digitálních územních plánů dle standardů Libereckého kraje
- Vytvoření, resp. aktualizace strategických rozvojových dokumentů kraje, měst a obcí, turistických regionů, svazků obcí, včetně integrovaných plánů rozvoje měst a vybraných území
- Podpora tvorby integrovaných rozvojových plánů měst
- Cílená podpora aktivit v hospodářsky slabých oblastech vedoucí k odstraňování regionálních disparit
- Koordinace rozvoje kraje i jeho částí v souladu s cíli strategických rozvojových dokumentů Libereckého kraje
- Realizace projektů vycházejících z regionálních rozvojových či oborových koncepčních dokumentů kraje
- Podpora realizace komplexních pozemkových úprav
- Usměrnovat územní rozvoj aktivními i regulačními nástroji veřejné správy
- Zlepšování vzájemné provázanosti strategických dokumentů a územně plánovacích dokumentací
- Podpora sběru statistických dat a zavedení systému monitorování indikátorů rozvoje Libereckého kraje, jejich pravidelného ročního vyhodnocování, jejich zpětné vazby na rozvojové a územní dokumenty, a to jak na krajské, tak na lokální úrovni

Rozvojové opatření E.5: Podpora rozvoje občanské společnosti

Zdůvodnění opatření:

Občanskou společnost jako základ demokracie je nutno cíleně a dlouhodobě rozvíjet. Cílem demokratické společnosti je maximální účast občanů na veřejném životě a rozhodování (nejen o záležitostech, které se jich bezprostředně týkají, ale také o dalším směřování společnosti, již jsou členy). Je třeba podporovat aktivity nestátního neziskového sektoru a zvyšovat zájem občanů a finančního kapitálu o zapojení do veřejného života (např. Agenda 21).

Návrh možných aktivit:

- Podpora místních veřejně prospěšných aktivit z řad podnikatelských subjektů, nestátních neziskových organizací i veřejné správy
- Vytváření podmínek pro zapojování občanů do rozhodovacích procesů
- Inicivace a podpora pořádání „diskusních kulatých stolů“ o rozvojových záměrech v území
- Metodická, odborná podpora občanské společnosti a jejího rozvoje pomocí zavádění místní Agendy 21
- Podpora aktivního občanství, rovných příležitostí a sociální soudržnosti
- Zapojování občanů a nestátních neziskových organizací do rozvoje území kraje
- Podpora přípravy a realizace společných rozvojových projektů PPP (public-private partnership)
- Podpora činnosti nestátních neziskových organizací
- Podpora zlepšení informovanosti veřejnosti o činnosti státních a samosprávných orgánů Libereckého kraje

Rozvojové opatření E.6: Zkvalitnění veřejné správy

Zdůvodnění opatření:

Zkvalitnění veřejné správy je dlouhodobý proces založený na hledání a realizaci způsobů, jak zefektivnit správní procesy, předávat potřebné informace a komunikovat se zpětnou vazbou se všemi zainteresovanými subjekty. Hlavními nástroji jsou zejména moderní nástroje řízení a informační technologie, rozhodující zůstává kvalita lidských zdrojů. Tento

proces „sebezdokonalování“ veřejné správy, vzhledem ke správní podřízenosti všech ostatních subjektů, výrazně ovlivňuje soukromý sektor i občanskou společnost. Z hlediska dostupnosti veřejné správy pro občany je důležitá spolupráce mezi obcemi i v rámci výkonu přenesené působnosti (viz § 66a zákona č. 128/2000 Sb., o obcích).

Návrh možných aktivit:

- Zavádění moderních nástrojů řízení CAF, benchmarking, ISO řad 9000 či 14 000, EMAS, MA21, ekologických a sociálně orientovaných systémů řízení veřejné správy a jejich organizací
- Podpora e-governmentu
- Realizace procesu MA21 na úrovni obcí, měst, mikroregionů i samotného kraje
- Vytvoření managementu udržitelného rozvoje, včetně Rad pro udržitelný rozvoj (v souladu s požadavkem nového stavebního zákona č. 183/2006 Sb.), z představitelů zájmových skupin („stakeholderů“) dle členění území Libereckého kraje podle obcí s rozšířenou působností a na úrovni kraje
- Zavedení Fóra udržitelného rozvoje Libereckého kraje
- Provádět osvětu a medializaci udržitelného rozvoje Libereckého kraje
- Podpora fungování Dětského krajského parlamentu
- Trvalá podpora směřující k realizaci aktivit přispívajících k plnění strategických cílů stanovených ve Strategii rozvoje Libereckého kraje
- Podpora aktivit vedoucích k transparentnosti procesů ve veřejné správě, její efektivnosti a rychlosti
- Podpora zvyšování kvalifikace a kompetence zástupců veřejné správy
- Podpora informačního a technologického vybavení veřejné správy

10. Analýza vazeb

10.1. Vazba opatření strategických cílů aktualizované Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 – 2020 na pilíře konkurenceschopnosti

		Index konkurenceschopnosti																
		60%			30%			10%			Venkov		Cestovní ruch a kultura					
		Instituce	Makroekonomická stabilita	Infrastruktura	Zdraví a zdravotnictví	Primární a sekundární vzdělávání	Vysokoškolské vzdělávání a celoživotní učení	Trh práce	Velikost trhu (podpora podnikání)	Technologická připravenost	Sofistikovanost podnikání	Inovace						
Strategické cíle a opatření Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 - 2020	Dynamická a konkurenceschopná ekonomika	Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky a podpora podnikatelského prostředí	+	+	+			+	+	++								
		Podpora vědy, výzkumu a zavádění inovací			+			++			++	+	++					
		Podpora funkcí zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství			+										++			
		Rozvoj cestovního ruchu jako významného sektoru ekonomiky kraje			+				+	+							++	
	Kvalitní a zdravé lidské zdroje	Podpora celoživotního učení s důrazem na kvalitu života					++	+	+									
		Zvýšení zaměstnatelnosti a zaměstnanosti obyvatel	+				++	+	++									
		Zajištění dostupnosti a kvality zdravotní péče a sociálních služeb, podpora zdravého životního stylu				++											++	
		Podpora kulturních služeb, sportovních zařízení a zájmové činnosti obyvatel													+		++	
		Péče o kulturní a kulturně-historické dědictví a kulturně-historické dědictví													+		++	
		Zajištění dostupnosti a kvality bydlení, pracovního a veřejného prostředí	+			++												
		Zajištění bezpečnosti obyvatel a majetku	+								+							
	Komplexní a kvalitní infrastruktura	Průběžné zkvalitňování dopravní infrastruktury a její optimalizace			++											+		
		Optimalizace dopravních systémů včetně jejich alternativ a zlepšení dopravní obslužnosti			++											+	+	
		Průběžné budování a modernizace technické infrastruktury včetně alternativních zdrojů			++											+		
		Zavádění a rozvoj informačních a komunikačních technologií			+						+	++	+					
	Zdravé životní prostředí bez zátěží	Snižování škodlivých vlivů na životní prostředí a zdraví obyvatel			++													
		Předcházení a řešení dopadů lidské činnosti na životní prostředí a zdraví			++													
		Péče o krajinu, trvale udržitelné využívání krajinného a přírodního potenciálu			++										+		+	
		Posilování ekologického povědomí obyvatel							+							+		
	Udržitelný rozvoj území a občanské společnosti	Rozvoj všestranné spolupráce, včetně posílení spolupráce meziresortní a přeshraniční	++													+		
		Rozvoj městských oblastí			+													
		Rozvoj venkovských oblastí			+											++	+	
		Koncepční řízení rozvoje	+													+		
		Podpora rozvoje občanské společnosti	+															
Zkvalitnění veřejné správy		++																

10.2. Vazba opatření strategických cílů aktualizované Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 – 2020 na priority pracovní verze Strategie regionálního rozvoje ČR 2014 - 2020

		Pracovní verze priorit a opatření Strategie regionálního rozvoje ČR 2013 - 2020													
		Regionální konkurenceschopnost		Územní soudržnost			Environmentální udržitelnost		Veřejná správa a spolupráce						
		P.1 Rozvoj regionálních center a jejich zázemí	P.2 Rozvoj infrastruktury podmiňující růst regionální konkurenceschopnosti	P.3 Zkvalitnění sociálního prostředí měst	P.4 Vyvážený socioekonomický rozvoj území mimo regionální centra	P.5 Stabilizace periferních území	P.6 Využívání přírodního a krajinného potenciálu v regionech a omezení negativních dopadů rozvoje regionu na životní prostředí	P.7 Podpora preventivních a adaptačních opatření proti rizikům přírodního a antropogenního původu	P.8 Zkvalitnění institucionálního rámce pro rozvoj regionu	P.9 Podpora konceptního rozvoje a spolupráce na regionální a místní úrovni					
Strategické cíle a opatření Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 - 2020	Dynamická a konkurenceschopná ekonomika	Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky a podpora podnikatelského prostředí	+	+											
		Podpora vědy, výzkumu a zavádění inovací	+												
		Podpora funkcí zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství													
		Rozvoj cestovního ruchu jako významného sektoru ekonomiky kraje		+											
	Kvalitní a zdravé lidské zdroje	Podpora celoživotního učení s důrazem na kvalitu života	+												
		Zvýšení zaměstnatelnosti a zaměstnanosti obyvatel	+			+	+								
		Zajištění dostupnosti a kvality zdravotní péče a sociálních služeb, podpora zdravého životního stylu				+	+								
		Podpora kulturních služeb, sportovních zařízení a zájmové činnosti obyvatel				+									
		Péče o kulturní a kulturně-historické dědictví a kulturně-historické dědictví				+									
		Zajištění dostupnosti a kvality bydlení, pracovního a veřejného prostředí				+									
		Zajištění bezpečnosti obyvatel a majetku								+					
	Komplexní a kvalitní infrastruktura	Průběžné zkvalitňování dopravní infrastruktury a její optimalizace	+	+		+									
		Optimalizace dopravních systémů včetně jejich alternativ a zlepšení dopravní obslužnosti	+	+		+									
		Průběžné budování a modernizace technické infrastruktury včetně alternativních zdrojů		+					+						
		Zavádění a rozvoj informačních a komunikačních technologií										+			
	Zdravé životní prostředí bez zátěží	Snížování škodlivých vlivů na životní prostředí a zdraví obyvatel							+						
		Předcházení a řešení dopadů lidské činnosti na životní prostředí a zdraví							+	+					
		Péče o krajinu, trvale udržitelné využívání krajinného a přírodního potenciálu							+						
		Posilování ekologického povědomí obyvatel								+					
	Udržitelný rozvoj území a občanské společnosti	Rozvoj všestranné spolupráce, včetně posílení spolupráce meziresortní a přeshraniční												+	
Rozvoj městských oblastí				+	+										
Rozvoj venkovských oblastí					+	+									
Koncepční řízení rozvoje											+	+			
Podpora rozvoje občanské společnosti								+				+			
Zkvalitnění veřejné správy											+	+			

11. Indikátory měřitelnosti

Pro hodnocení naplňování strategických cílů a opatření Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 – 2020 byly stanoveny indikátory, jejichž sledování a vyhodnocování dokumentuje vývoj území kraje, změny a hlavní trendy ve vývoji společnosti. Pro hodnocení naplňování SRLK 2006 – 2020 bylo stanoveno 25 indikátorů, a to tak, aby každý strategický cíl byl charakterizován 5 – 6 indikátory, které Liberecký kraj vyhodnocuje 1x za rok.

Strategický cíl	Indikátor	Zdroj
A. Dynamická a konkurenceschopná ekonomika	1. HDP na 1 obyvatele (ČR=100)	ČSÚ
	2. Hrubá přidaná hodnota v odvětvích podle OKEČ	ČSÚ
	3. Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele (ČR=100)	ČSÚ
	4. Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele (ČR=100)	ČSÚ
	5. Průměrná hrubá měsíční mzda	ČSÚ
	6. Průměrná doba pobytu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních	ČSÚ
B. Kvalitní a zdravé lidské zdroje	7. Počet žáků podle jednotlivých druhů škol	ČSÚ, ÚIV
	8. Registrovaná míra nezaměstnanosti	ČSÚ, MPSV
	9. Střední délka života při narození	ČSÚ
	10. Počet uživatelů služeb sociální péče, kteří využívají příspěvek na péči	Úřad práce
	11. Počet dokončených bytů na 1000 obyvatel	ČSÚ
	12. Počet zjištěných trestných činů na 1000 obyvatel	MV
C. Komplexní a kvalitní infrastruktura	13. Kvalita silnic II. a III. třídy	KÚLK
	14. Výkony ve veřejné osobní dopravě	KORID LK
	15. Stupeň automobilizace	KÚLK
	16. Podíl obyvatel napojených na vodovod a kanalizaci	ČSÚ
	17. Podíl domácností připojených k internetu	ČSÚ
D. Zdravé životní prostředí bez zátěží	18. Celková a měrná produkce odpadů	ISOH, VÚV T.G.M.
	19. Celkové pořízené investice na ochranu životního prostředí	ČSÚ
	20. Podíl rozlohy chráněných území na rozloze kraje	ČSÚ
	21. Podíl oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší z celkové rozlohy kraje	MŽP
E. Rozvoj území a občanské společnosti	22. Podíl obcí spolupracujících v rámci svazku obcí a v rámci místních akčních skupin	KÚLK
	23. Podíl městského obyvatelstva	ČSÚ
	24. Podíl obcí s platnými územními plány	ÚÚR, KÚLK
	25. Účast v komunálních volbách	ČSÚ

Vysvětlivky:

ČSÚ – Český statistický úřad

ISOH – Informační systém odpadového hospodářství

KORID LK – KORID LK, s.r.o.

KÚLK – Krajský úřad Libereckého kraje

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

MV – Ministerstvo vnitra ČR

MŽP – Ministerstvo životního prostředí ČR

ÚÚR – Ústav územního rozvoje

ÚIV – Ústav pro informace ve vzdělávání

VÚV T.G.M – Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.M.

11.1. Podrobný rozpis indikátorů měřitelnosti

Strategický cíl A: Dynamická a konkurenceschopná ekonomika

1. HDP na 1 obyvatele (ČR=100)

Popis:

Definice dle encyklopedie Wikipedie:

Hrubý domácí produkt (HDP) je celková peněžní hodnota statků a služeb vytvořená za dané období na určitém území. Tento ukazatel se používá v makroekonomii pro určování výkonnosti ekonomiky. Časovým obdobím bývá obvykle rok. V mezinárodních srovnáních se také používá HDP na obyvatele (HDP na hlavu).

Produkt je toková veličina (udává se v Kč za čas), narodil od bohatství, které představuje stav. Produkt představuje přírůstek bohatství. Existují 3 metody výpočtu HDP – výrobová, výdajová a důchodová metoda.

Definice dle ČSÚ:

Hrubý domácí produkt (HDP) - klíčový ukazatel vývoje ekonomiky. Představuje souhrn hodnot přidaných zpracováním ve všech odvětvích v činnostech považovaných v systému národního účetnictví za produktivní (tj. včetně služeb tržní i netržní povahy). Aby byl vyloučen vliv změn cen, je vyjádřen ve stálých cenách (průměrné ceny roku 1995).

Růst (pokles) HDP ve stálých cenách charakterizuje o kolik % reálně stoupl (klesl) hrubý domácí produkt ve sledovaném čtvrtletí roku proti stejnému období roku předchozího.

Definice dle www.businessinfo.cz:

Hrubý domácí produkt (HDP) je základním národohospodářským ukazatelem užívaným pro měření výkonnosti celé ekonomiky. Je ukazatelem nově vytvořené hodnoty a slouží proto k měření a ke srovnávání míry ekonomického rozvoje dané země (popř. regionů).

Pro mezinárodní srovnání se používá jako ukazatel HDP na 1 obyvatele v PPS (paritě kupní síly), pro srovnání regionů v rámci státu se používá HDP na 1 obyvatele regionu (kraje), přičemž republikový průměr = 100. Toto srovnání má vypovídací hodnotu poněkud zkrácenou tím, že ekonomické výsledky se počítají tzv. podnikovou metodou (tj. veškerý produkt je realizován v sídle ekonomického subjektu bez ohledu na počet a geografické rozmístění jednotlivých provozoven). Tím je zvýhodňována Praha jako hlavní město a sídlo většiny ekonomických subjektů – podniků, organizací a institucí s celorepublikovou působností.

Pro srovnání úrovně regionu s ČR je nejvýhodnějším ukazatelem HDP na 1 obyvatele, ČR = 100.

Vývoj hrubého domácího produktu v Libereckém kraji v letech 2001 – 2010

Ukazatel	Měrná jednotka	2001	2005	2008	2009	2010
Hrubý domácí produkt v běžných cenách	mil. Kč	86 416	99 488	112 276	105 202	117 992
Hrubý domácí produkt, ČR = 100	%	3,7	3,3	3	2,9	3,1
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele	Kč	201 861	244 447	257 638	240 057	268 480
HDP na 1 obyvatele, ČR = 100	%	87,7	83,8	72,8	69,5	74,8
HDP na 1 obyvatele, EU25 = 100	%	58,0	59	58,5	55,8	-
Hrubý domácí produkt, předchozí rok = 100	%	100,7	112,3	99,9	89,7	112,2

Pramen: ČSÚ

Periodicita:

Ukazatel se sleduje za celou republiku čtvrtletně, v zájmu odstranění sezónních výkyvů je doporučena roční perioda, která se používá i u regionů (krajů).

Zdroj dat:

Český statistický úřad

2. Hrubá přidaná hodnota v odvětvích podle OKEČ

Popis:

Hrubá přidaná hodnota představuje nově vytvořenou hodnotu, kterou získávají institucionální jednotky z používání svých výrobních kapacit. Je stanovena jako rozdíl mezi celkovou produkcí oceněnou v základních cenách, a mezi spotřebou, oceněnou v kupních cenách. Počítá se za odvětví nebo za institucionální sektory / sub-sektory.

Hrubá přidaná hodnota snížená o spotřebu fixního kapitálu vyjadřuje Čistou přidanou hodnotu. Souhrn hrubé (čisté) přidané hodnoty za všechna odvětví v národním hospodářství nebo za všechny institucionální sektory / sub-sektory plus čisté daně z produktů představuje Hrubý / Čistý domácí produkt.

Vývoj hrubé přidané hodnoty dle odvětví v Libereckém kraji v letech 2001 – 2010

Ukazatel	Měrná jednotka	2001	2005	2008	2009	2010
Hrubá přidaná hodnota	mil. Kč	83 087	97 553	109 125	104 828	106 410
v tom odvětví:						
A Zemědělství, lesnictví a rybářství	%	2,31	1,66	1,35	1,45	1,39
B Těžba a dobývání	%	0,40	1,05	0,95	0,96	0,79
C Zpracovatelský průmysl	%	40,46	40,88	37,17	35,38	36,26
D Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	%	0,74	1,13	0,79	0,89	0,70
E Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	%	0,85	1,04	1,32	1,59	1,66
F Stavebnictví	%	8,26	6,49	7,47	7,26	7,46
G Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel	%	9,99	9,36	9,46	10,12	9,91
H Doprava a skladování	%	5,80	6,47	5,56	4,06	3,85
I Ubytování, stravování a pohostinství	%	3,06	2,04	1,96	1,99	1,89
J Informační a komunikační činnosti	%	1,73	2,38	1,90	2,05	2,10
K Peněžnictví a pojišťovnictví	%	1,62	1,64	2,70	2,73	2,73
L Činnosti v oblasti nemovitostí	%	5,45	5,73	6,05	7,12	7,01
M Profesionální, vědecké a technické činnosti	%	2,60	2,71	3,36	3,91	3,95
N Administrativní a podpůrné činnosti	%	1,74	0,97	1,32	1,12	1,20
O Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení	%	5,14	5,52	5,91	6,29	6,45
P Vzdělávání	%	4,15	4,42	4,75	5,17	4,89
Q Zdravotní a sociální péče	%	3,44	4,07	5,34	4,97	4,94
R Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	%	1,24	1,41	1,52	1,78	1,68
S Ostatní činnosti	%	1,00	1,03	1,10	1,15	1,13
T Činnosti domácností jako zaměstnavatelů a producentů pro vlastní potřebu	%	0,01	0,02	0,01	0,02	0,02
U Činnosti exeterritoriálních organizací a orgánů	%	0	0	0	0	0

Pramen: ČSÚ

Periodicita:

Ukazatel se sleduje za celou republiku čtvrtletně, v zájmu odstranění sezónních výkyvů je doporučena roční perioda, která se používá i u regionů (krajů).

Zdroj dat:

Český statistický úřad

3. Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele (ČR=100)

Popis:

Tvorba hrubého fixního kapitálu představuje pořízení fixních aktiv (nových i použitých) snížené o jejich úbytky u rezidentských výrobců v průběhu daného období plus zvýšení hodnoty nevyráběných aktiv, které vzniká v důsledku produkční činnosti výrobců nebo institucionálních jednotek. Fixní aktiva jsou hmotná nebo nehmotná aktiva vyrobená jako výstup z výrobního procesu, jejich cena převyšuje 500 ECU (v cenách roku 1995) a používají se ve výrobním procesu opakovaně nebo průběžně po dobu více než jednoho roku. Zvýšení hodnoty nevyráběných aktiv se týká zejména půdy a zahrnuje např. rekultivace půdy. Tvorba čistého fixního kapitálu je rozdílem mezi tvorbou hrubého fixního kapitálu a spotřeby fixního kapitálu.

Vývoj tvorby hrubého fixního kapitálu (THFK) v Libereckém kraji v letech 2001 – 2010

Ukazatel	Měrná jednotka	2001	2005	2008	2009	2010
Tvorba hrubého fixního kapitálu (v mil. Kč)	mil. Kč	18 768	24 171	32 989	22 871	23 846
Podíl regionu na THFK, ČR = 100	%	4,1	4,0	3,9	3,9	4,0
THFK na 1 obyvatele (v Kč)	Kč	43 841	56 439	75 698	52 188	54 259
THFK na 1 obyvatele, ČR = 100	%	64,5	71,8	76,6	59,0	61,8

Pramen: ČSÚ

Periodicita:

Ukazatel se sleduje za celou republiku čtvrtletně, v zájmu odstranění sezonních výkyvů je doporučena roční perioda, která se používá i u regionů (krajů).

Zdroj dat:

Český statistický úřad

4. Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele (ČR=100)

Popis:

Čistý disponibilní důchod domácností představuje příjem domácností (mzdy) očištěný o veškeré daně na daném území v běžném období.

Vývoj tvorby čistého disponibilního důchodu domácností (ČDDD) v Libereckém kraji v letech 2001 – 2010

Ukazatel	Měrná jednotka	2001	2005	2008	2009	2010
Čistý disponibilní důchod domácností	mil. Kč	49 192	57 817	72 544	73 388	78 444
ČDDD, ČR = 100	%	4,0	3,9	3,8	3,9	4,0
ČDDD na 1 obyvatele	Kč	114 910	135 001	166 465	167 460	178 492
ČDDD na 1 obyvatele, ČR = 100	%	95,9	93,9	91,7	93,1	95,1

Pramen: ČSÚ

Periodicita:

Ukazatel se sleduje za celou republiku čtvrtletně, v zájmu odstranění sezonních výkyvů je doporučena roční perioda, která se používá i u regionů (krajů).

Zdroj dat:

Český statistický úřad

5. Průměrná hrubá měsíční mzda

Popis:

Průměrná hrubá měsíční mzda představuje podíl mezd bez ostatních osobních nákladů připadající na jednoho zaměstnance evidenčního počtu za měsíc. Do mezd se zahrnují základní mzdy a platy, příplatky a doplátky ke mzdě nebo platu, prémie a odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky mzdy nebo platu, které byly v daném období zaměstnancům zúčtovány k výplatě. Jedná se o hrubé mzdy, tj. před snížením o pojistné na všeobecné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, zálohové splátky daně z příjmů fyzických osob a další zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky. Údaje o počtu zaměstnanců a průměrných hrubých měsíčních mzdách nezahrnují osoby vykonávající veřejné funkce (např. poslance, senátory, uvolněné členy zastupitelstev všech stupňů), soudce, ženy na mateřské dovolené, osoby na rodičovské dovolené (nejsou-li současně v pracovním poměru), učně, osoby pracující pro firmu na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, zaměstnance ekonomických subjektů statisticky nesledovaných.

Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců (fyz. osoby) v Libereckém kraji v letech 2001 – 2010

Ukazatel	Měrná jednotka	2001	2005	2008	2009	2010
Průměrná hrubá měsíční mzda ⁴	Kč	13 463	17 008	24 944	25 332	25 089
Průměrná hrubá měsíční mzda ⁵	Kč	x	16 182	19 807	20 426	x

Pramen: ČSÚ

Periodicita:

Ukazatel se sleduje čtvrtletně (statistické výkazy), v zájmu odstranění sezónních výkyvů je doporučena roční perioda.

6. Průměrná doba pobytu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních

Popis:

Průměrná doba pobytu se odvozuje od průměrného počtu přenocování (tj. počet přenocování/počet hostů celkem). Den příjezdu a odjezdu se počítá 1/2, tj. průměrná doba pobytu je o 1 vyšší než průměrný počet přenocování.

Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních cestovního ruchu podle kategorie v LK v roce 2001

Kategorie	Hosté	Přenocování	Prům. počet přenocování	Prům. doba pobytu (dny)
A) Hotely a podobná zařízení celkem	461 731	1 446 880	3,1	4,1
B) Ostatní hromadná ubytovací zařízení celkem	286 927	1 359 228	4,7	5,7
Hromadná ubytovací zařízení celkem	748 658	2 806 108	3,7	4,7

Pramen: ČSÚ

Legenda: A = hotely a penziony, B = kempy, chatové osady, turistické ubytovny a ostatní hromadná zařízení

⁴ Údaje jsou čerpány z výsledků zpracování čtvrtletních statistických výkazů a jsou uvedeny za všechny osoby zahrnuté do evidenčního počtu zaměstnanců u ekonomických subjektů podnikatelské sféry s 20 a více zaměstnanci, vč. zaměstnanců u soukromých podnikatelů nezapsaných do obchodního rejstříku. V odvětví peněžnictví a pojištnictví bez ohledu na počet zaměstnanců. V nepodnikatelské sféře jsou započteny údaje o zaměstnancích organizačních složek státu, příspěvkových organizací částečně financovaných ze státního či územních rozpočtů a institucí, které neohospodaří za účelem zisku (např. veřejně prospěšné instituce, zdravotní pojišťovny apod.), zahrnuta je rovněž část resortu Ministerstva obrany a Ministerstva vnitra.

⁵ Údaje o počtu zaměstnanců a průměrných hrubých měsíčních mzdách jsou čerpány z výsledků zpracování ročních statistických výkazů. Od roku 2005 (Statistická ročenka 2006) je územní třídění údajů do krajů je získáváno přímo od vykazujících jednotek, včetně podnikatelských subjektů do 20 zaměstnanců, a je provedeno podle místa skutečného pracoviště zaměstnanců, tzv. pracovištní metodou. (Data v uvedených tabulkách jsou proto odlišná od předchozích ročenek, kdy byly údaje do krajů zpracovány podle sídla vykazujícího ekonomického subjektu, tzv. podnikovou metodou.

Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních cestovního ruchu podle kategorie v LK v roce 2005

Kategorie	Hosté	Přenocování	Prům. počet přenocování	Prům. doba pobytu (dny)
A) Hotely a podobná zařízení celkem	464 123	1 593 552	3,4	4,4
B) Ostatní hromadná ubytovací zařízení celkem	303 938	1 147 582	3,8	4,8
Hromadná ubytovací zařízení celkem	768 061	2 741 134	3,6	4,6

Pramen: ČSÚ

Legenda: A = hotely a penziony, B = kempy, chatové osady, turistické ubytovny a ostatní hromadná zařízení

Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních cestovního ruchu podle kategorie v LK v roce 2010

Kategorie	Hosté	Přenocování	Prům. počet přenocování	Prům. doba pobytu (dny)
A) Hotely a podobná zařízení celkem	404 201	1 371 903	3,4	4,2
B) Ostatní hromadná ubytovací zařízení celkem	228 367	834 576	3,7	4,8
Hromadná ubytovací zařízení celkem	632 568	2 206 479	3,5	4,5

Pramen: ČSÚ

Legenda: A = hotely a penziony, B = kempy, chatové osady, turistické ubytovny a ostatní hromadná zařízení

Periodicita:

Ukazatel se sleduje za celou republiku i kraje čtvrtletně, v zájmu odstranění sezónních výkyvů je doporučeno sledovat údaje za celý rok (roční perioda).

Zdroj dat:

Český statistický úřad

Strategický cíl B: Kvalitní a zdravé lidské zdroje

7. Počet žáků podle jednotlivých druhů škol

Popis:

Údaje za všechny typy škol (počet škol, žáků, učitelů...) jsou uvedeny bez škol speciálních a škol při zařízeních ústavní a ochranné péče. Od školního roku 2007/2008 se již nerozlišují Střední odborné školy a Střední odborná učiliště. Sleduje se celkový počet středních škol a vyčleňují se Gymnázia a Obory odborného vzdělávání na středních školách, které nezahnují nástavbové studium.

Speciální školství v sobě zahrnuje tři stupně vzdělávacího systému: předškolní výchovu, základní a střední školství. Předškolní výchova je zajišťována ve speciálních mateřských školách, povinná školní docházka pak ve speciálních základních, zvláštních a pomocných školách nebo v přípravném stupni. Speciálními středními školami jsou gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště, odborná učiliště a praktické školy.

Základní charakteristiky škol v Libereckém kraji pro vybrané školní roky v letech 2001-2011

Kategorie	Školní rok				
	2001/2002	2005/2006	2008/2009	2009/2010	2010/2011
Mateřské školy					
počet - škol	204	204	215	216	228
tříd	557	557	603	614	631
děti	12 306	12 306	13 406	13 718	14 329
učitelů	1 038	1 038	1 078	1 106	1 150
Základní školy					
počet - škol	192	179	207	207	207
tříd	2 076	1 806	1 934	1 927	1 910
žáků celkem	44 249	38 348	36 403	35 427	35 206
učitelů	3 036	2 854	2 676	2 650	2 619

Kategorie	Školní rok				
	2001/2002	2005/2006	2008/2009	2009/2010	2010/2011
Střední školy celkem					
počet - škol	-	-	54	53	53
tříd	-	-	871	863	853
žáků denního studia	-	-	21 578	21 321	20 376
učitelů	-	-	1 872	1 817	1 726
Gymnázia					
počet - škol	13	13	14	14	14
tříd	167	173	176	178	179
žáků denního studia	4 626	4 843	4 844	4 790	4 703
učitelů	406	369	-	-	-
Obory odborného vzdělávání na středních školách¹⁾					
počet - škol	-	-	44	43	43
tříd	-	-	609	590	582
žáků denního studia	-	-	15 053	14 591	13 795
Obory nástavbového studia					
počet - škol	-	-	17	17	17
tříd	-	-	23	30	33
žáků celkem	-	-	1 681	1 940	1 878
Vyšší odborné školy					
počet - škol	8	8	8	8	8
žáků denního studia	660	751	712	594	521
učitelů	121	156	57	40	44
Vysoké školy²⁾					
počet - škol	1	1	1	1	1
fakult	6	6	6	6	6

Pramen: ČSÚ (z databáze Ústavu pro informace ve vzdělávání)

Poznámka:

1) bez nástavbového studia

2) vysoké školy veřejné, soukromé, Ministerstva obrany ČR a Ministerstva vnitra ČR

* do počtu středních škol je každá započtena pouze jednou (i v případě souběhu více typů a oborů studia)

Periodicita:

Roční (údaje jsou uváděny vždy za příslušný školní rok).

Zdroj dat:

Český statistický úřad (údaje jsou přebírány z databáze Ústavu pro informace ve vzdělávání⁶⁾)

⁶ Ústav pro informace ve vzdělávání je rezortním pracovištěm Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR pro statistiku vzdělávání.

8. Registrovaná míra nezaměstnanosti

Popis:

Míra registrované nezaměstnanosti podle původní metodiky, platné do 30. 6. 2004, je podíl vyjádřený v procentech, kde v čitateli je počet neumístěných uchazečů o zaměstnání a ve jmenovateli disponibilní pracovní síla (tj. zaměstnaní z výběrového šetření pracovních sil + neumístění uchazeči).

Míra registrované nezaměstnanosti podle nové metodiky, platné od 1. 7. 2004, je podíl vyjádřený v procentech, kde v čitateli je počet dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání a ve jmenovateli součet počtu zaměstnaných z výběrového šetření pracovních sil, počtu pracujících cizinců podle evidence MPSV a MPO a počtu dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání.

Vývoj registrované míry nezaměstnanosti v Libereckém kraji v letech 2001 – 2011 (k 31.12.)

Ukazatel	Měrná jednotka	2001	2002	2003	2004	2004	2005
Registrovaná míra nezaměstnanosti	%	7,35	8,68	9,48	9,06	8,22	7,73
Ukazatel	Měrná jednotka	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Registrovaná míra nezaměstnanosti	%	7,36	6,48	6,02	9,98	10,63	9,50

Pramen: ČSÚ

Pozn.: údaje za léta 2001 – 2004 jsou vypočteny dle staré metodiky, za léta 2004 – 2011 dle nové metodiky

Periodicita:

Ukazatel se sleduje měsíčně, v zájmu sledování vývoje je doporučena roční perioda (stav k 31.12. běžného roku).

Zdroj dat:

Český statistický úřad (přebírá z databáze MPSV ČR).

9. Střední délka života při narození

Popis:

Definice dle www.demografie.info:

Střední délka života (naděje dožití) - ukazatel vycházející z úmrtnostních tabulek; vyjadřuje počet let, která v průměru ještě prožije osoba ve věku x. Jedná se o ukazatel hypotetický, vycházející z předpokladu zachování stávajících úmrtnostních poměrů, vyjadřuje úmrtnostní situaci v daném roce.

Nejčastěji se udává střední délka života ve věku 0, tedy při narození, odděleně za obě pohlaví.

Definice dle www.finance.cz :

Naděje dožití (též střední délka života) vyjadřuje počet roků, které v průměru ještě prožije osoba právě x-letá za předpokladu, že po celou dobu jejího dalšího života se nezmění řád vymírání zjištěný úmrtnostní tabulkou zkonstruovanou pro daný kalendářní rok nebo jiné (zpravidla delší) období. Jedná se tedy o hypotetický údaj, který říká, kolika let by se člověk určitého věku dožil, pokud by úroveň a struktura úmrtnosti zůstala stejná jako v daném roce.

Ukazatel se nejčastěji používá ve formě „Střední délka života při narození“ nebo „Naděje dožití při narození“, ve které vyjadřuje průměrnou délku života osoby právě narozené za předpokladu setrvání úmrtnostních poměrů platných v roce, ve kterém se osoba narodila a pro který je konstruována úmrtnostní tabulka.

Definice dle ČSÚ:

Naděje dožití (střední délka života) – počet roků, které pravděpodobně ještě prožije osoba právě x-letá za předpokladu, že po celou dobu jejího dalšího života se nezmění řád vymírání zjištěný úmrtnostní tabulkou. Ukazatel se nejčastěji používá ve formě naděje dožití (střední délka života) při narození, v níž vyjadřuje pravděpodobnou délku života osoby právě narozené.

Naděje dožití (střední délka života) v Libereckém kraji v letech 1999 – 2010 (dvouleté průměry)

1999 – 2000		2004 – 2005		2007 – 2008		2008 – 2009		2009 – 2010	
muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
70,9	77,4	72,7	78,9	73,27	79,78	73,9	80,13	74,37	80,14

Pramen: ČSÚ

Periodicita:

Nejčastěji se uvádí roční periodicita. S ohledem na vyloučení nahodilých výkyvů jsou krajské úmrtnostní tabulky zpracovávány za dvouleté období. Údaje za ČR jako celek jsou uváděny ročně.

Zdroj dat:

Český statistický úřad

10. Počet uživatelů služeb sociální péče, kteří využívají příspěvek na péči

Popis:

V souvislosti s novelou zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách dochází k zásadním změnám v systému poskytování sociální péče. Dosavadní příspěvky jsou transformovány do příspěvku na péči (dle § 7 zákona).

Příspěvek na péči (dále jen "příspěvek") se poskytuje osobám závislým na pomoci jiné fyzické osoby za účelem zajištění potřebné pomoci. Náklady na příspěvek se hradí ze státního rozpočtu.

Nárok na příspěvek má osoba uvedená v § 4 odst. 1, která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při péči o vlastní osobu a při zajištění soběstačnosti v rozsahu stanoveném stupněm závislosti podle § 8. O příspěvku rozhoduje Úřad práce.

Komentář:

Vzhledem k zásadní změně systému poskytování sociální péče se v současné době vytváří nová databáze uživatelů služeb sociální péče, kteří využívají příspěvek na péči. Předpokládá se, že její vytvoření bude trvat několik měsíců, proto nyní nejsou k dispozici relevantní data.

Periodicita:

Vede se aktuální evidence, pro účely srovnávání je doporučena roční perioda sledování (např. k 31.12. běžného roku)

Zdroj dat:

Úřady práce

11. Počet dokončených bytů na 1000 obyvatel

Popis:

Indikátor udává podíl celkového počtu bytů, které byly dokončeny během daného kalendářního roku v dané územní jednotce, a celkového počtu obyvatel této územní jednotky k 1.7. daného roku (střední stav). Výsledek je násoben 1000.

Počet dokončených bytů v Libereckém kraji v letech 2001, 2005 a 2010

Rok	Dokončené byty	z toho v		Dokončené byty na 1000 obyvatel
		rodinných domech	bytových domech	
2001	869	395	184	2,03
2005	1 133	462	459	2,65
2010	1 256	806	226	2,86

Pramen: Statistická ročenka Libereckého kraje 2002, 2006, 2011

Poznámka: Dokončené byty nejsou pouze v rodinných a bytových domech. Dále existují i byty v nástavbách, vestavbách a přístavbách, v domech s pečovatelskou službou, v nebytových objektech a v adaptovaných nebytových prostorách.

Periodicita:

Ukazatel se sleduje ročně. Pro odstranění nahodilých výkyvů mezi jednotlivými lety by bylo vhodnější sledovat víceleté (např. 5-leté průměry).

Zdroj dat:

Český statistický úřad

12. Počet zjištěných trestných činů na 1000 obyvatel**Popis:**

Indikátor udává podíl celkového počtu trestných činů spáchaných během daného kalendářního roku v dané územní jednotce a celkového počtu obyvatel této územní jednotky. Výsledek je násoben 1000.

Zjištěné trestné činy v roce v Libereckém kraji

Rok	Trestné činy			Trestné činy na 1000 obyvatel
	Násilné	Majetkové	Celkem	
2001	x	x	14 493	33,9
2005	1 474	8 755	15 047	35,1
2010	1 102	7 987	13 764	31,3

Pramen: Ministerstvo vnitra ČR

Poznámka: Pro rok 2001 není k dispozici členění na jednotlivé typy trestných činů.

Periodicita:

Počet trestných činů se zjišťuje měsíčně, zde doporučujeme roční sledování.

Zdroj dat:

Ministerstvo vnitra ČR

Strategický cíl C: Komplexní a kvalitní infrastruktura**13. Kvalita silnic II. a III. třídy****Popis:**

Zjišťuje se stavebně-technický stav vozovek dle kategorie kvality (1 – výborný až 5 – havarijní) dle příslušných legislativních norem. Liberecký kraj je publikuje každoročně v dokumentu Analýza stavu dopravy na území Libereckého kraje.

Stav povrchu vozovek v Libereckém kraji

	Kategorie kvality					celkem
	1 výborný	2 dobrý	3 vyhovující	4 nevyhovující	5 havarijní	
Stav k roku 2010						
Silnice II. třídy (km)	116,870	148,406	102,773	95,942	24,883	488,874
Silnice III. třídy (km)	330,299	248,792	296,831	330,057	398,545	1 604,524
Silnice II. a III. tř. (km)	447,169	397,198	399,604	425,999	423,428	2 093,398
Silnice II. a III. tř. (%)	21,4	19,0	19,1	20,3	20,2	100,0
Stav k roku 2006						
Silnice II. třídy (km)	46,647	233,774	102,433	84,528	20,894	488,276
Silnice III. třídy (km)	178,659	387,666	257,059	386,574	406,828	1 616,786
Silnice II. a III. tř. (km)	225,306	621,440	359,492	471,102	427,722	2 105,062
Silnice II. a III. tř. (%)	10,7	29,5	17,1	22,4	20,3	100,0

Stav k roku 2001						
Silnice II. a III. tř. (km)	313,4	387,9	137,6	318,6	923,9	2 081,4
Silnice II. a III. tř. (%)	15,1	18,6	6,6	15,3	44,4	100,0

Pramen: KÚLK – odbor dopravy

Legenda: Klasifikace stavebně technického stavu:

I.	výborný	bez zjevných vad
II.	dobrý	drobnější vady neovlivňující funkčnost a bezprostředně ani životnost
III.	vyhovující	závažnější poruchy mající částečný vliv na funkčnost a bez provedení údržby také na životnost
IV.	nevyhovující	závažné poruchy téměř znemožňující funkčnost, životnost je minimální
V.	havarijní	prvek je nefunkční

Periodicita:

Sleduje se 1x ročně k vybranému datu (v roce 2006 to bylo k 5.7.)

Zdroj dat:

Krajský úřad Libereckého kraje – odbor dopravy

14. Výkony ve veřejné osobní dopravě

Popis:

Ukazatel charakterizuje celkové přepravní výkony ve veřejné osobní dopravě, tj. ve veřejné linkové autobusové a železniční dopravě.

Výkony ve veřejné osobní dopravě v Libereckém kraji (bez MHD):

Kategorie	2002	2006	2010
Veřejná linková autobusová doprava			
Počet linek	x	186	213
Počet přepravených osob (v mil.)	x	14,5	15,4
Počet kilometrů (v mil.)	13,132	10,78	10,67
Počet osobokilometrů (v mil.)	x	156,33	164,31
Počet osobokilometrů/1 obyvatele kraje	x	363,5	373,5
Železniční doprava			
Počet tratí	x	17	19
Počet přepravených osob (v mil.)	x	11,7	7,88
Počet kilometrů (v mil.)	x	4,13	3,94
Počet osobokilometrů (v mil.)	x	48,34	31,05
Počet osobokilometrů/1 obyvatele kraje	x	112,4	70,6
Veřejná osobní doprava celkem			
Počet přepravených osob (v mil.)	x	26,2	23,28
Počet kilometrů (v mil.)	x	14,91	14,61
Počet osobokilometrů (v mil.)	x	204,67	195,36
Počet osobokilometrů/1 obyvatele kraje	x	476,0	444,1

Pramen: KORID LK + Analýza stavu dopravy na území LK, Statistická ročenka Libereckého kraje 2011

Periodicita:

Roční.

Zdroj dat:

KORID LK, spol. s r.o.

15. Stupeň automobilizace

Popis:

Ukazatel stupeň automobilizace charakterizuje potenciál individuální automobilové dopravy (počet obyvatel připadajících na jedno osobní vozidlo). Vedle toho existuje ještě stupeň motorizace (počet obyvatel připadající na jedno motorové vozidlo).

Počet vozidel v Libereckém kraji, stupeň automobilizace

Oblast	2001	2005	2010
Počet obyvatel	430 769	428 268	439 942
Osobní	160 096	160 140	188 478
Nákladní	15 470	15 281	21 529
Speciální	2 872	2 303	1 935
Autobusy	853	1 006	976
Motocykly	17 674	25 639	33 348
Malé motocykly	14 588	x	x
Traktory	5 384	4 715	5 642
Přívěsy nákladních automobilů a autobusů	2 569	6 942	12 406
Přívěsy traktorů	3 146	4 144	3 304
Přívěsy osobních automobilů	24 036	18 850	19 982
Celkem	246 688	239 020	287 600
Stupeň motorizace	1,75	1,79	1,52
Stupeň automobilizace	2,69	2,67	2,31

Pramen: Analýza stavu dopravy LK

Periodicita:

Roční

Zdroj dat:

Krajský úřad Libereckého kraje – odbor dopravy

16. Podíl obyvatel napojených na vodovod a kanalizaci

Popis:

Vodovod: Indikátor udává podíl počtu obyvatel napojených na vodovod pro veřejnou potřebu na celkovém počtu obyvatel dané územní jednotky ke střednímu stavu (1.7. daného roku).

Kanalizace: Indikátor udává podíl počtu obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci pro veřejnou potřebu na celkovém počtu obyvatel dané územní jednotky ke střednímu stavu (1.7. daného roku).

Kanalizace s ČOV: Indikátor udává podíl počtu obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci pro veřejnou potřebu s koncovkou ČOV na celkovém počtu obyvatel dané územní jednotky ke střednímu stavu (1.7. daného roku).

Podíl obyvatel napojených na vodovod a kanalizaci v Libereckém kraji

Rok	Počet obyvatel připojených na			Podíl obyvatel (%) připojených na		
	vodovod	kanalizaci	kanalizaci s vyústěním na ČOV	vodovod	kanalizaci	kanalizaci s vyústěním na ČOV
2001	357 300	277 900	x	83,0	64,5	x
2005	378 055	293 215	269 180	88,3	66,6	62,9
2010	389 537	299 947	290 772	88,6	68,2	66,2

Pramen: ČSÚ, Statistická ročenka Libereckého kraje 2002, 2006, 2011

Poznámka: V roce 2001 ČSÚ nesledoval počet obyvatel napojených na kanalizaci s koncovkou ČOV. Počet obyvatel napojených na plyn není sledován.

Periodicita:

Nepravidelná (dle šetření).

Zdroj dat:

Český statistický úřad

17. Podíl domácností připojených k internetu**Popis:**

Ukazatel podíl domácností připojených k internetu charakterizuje úroveň počítačové gramotnosti a možností komunikace prostřednictvím internetu a e-mailu. Sleduje se formou výběrových šetření podle krajů v nepravidelných intervalech.

Podíl domácností vybavených osobním počítačem a připojených k internetu

Ukazatel	1Q 2001	1Q 2005	2Q 2008	2Q 2009	2Q 2010	2Q 2011*
Podíl domácností vybavených osobním počítačem (v %)	14,0	27,5	40,1	42,3	49,4	58,5
Podíl domácností připojených k internetu (v %)	4,0	18,8	36,0	39,9	47,6	54,6

Pramen: ČSÚ

* Předběžné výsledky SLDB 2011

Poznámka: Z důvodu vyšší reprezentativnosti jsou údaje za domácnosti a jednotlivce v krajském členění publikovány jako tříleté klouzavé průměry. Údaj publikovaný v krajském členění např. za rok 2008, je počítán jako vážený aritmetický průměr z dat za roky 2007, 2008 a 2009.

Periodicita:

Nepravidelná – dle výběrového šetření ČSÚ.

Zdroj dat:

Český statistický úřad

Strategický cíl D: Zdravé životní prostředí bez zátěží**18. Celková a měrná produkce odpadů****Popis:**

Měrná produkce odpadu je podíl celkového množství odpadu vyprodukovaného na dané územní jednotce za daný kalendářní rok v poměru k celkovému počtu obyvatel dané územní jednotky ke střednímu stavu (1.7. daného roku).

Za reprezentativní a statisticky podchycené lze považovat ukazatele celkové a měrné produkce odpadů v členění dle kategorií: odpad ostatní, odpad nebezpečný, odpad komunální. Odpad je každá movitá věc, které se osoba zbavuje, má úmysl nebo povinnost se jí zbavit a která přísluší do některé ze skupin odpadů vedených v příloze č. 1 k zákonu č. 185/2001 Sb., o odpadech. Komunálním odpadem je podle ustanovení § 4 písm. b) zákona č. 185/2001 Sb. veškerý odpad vznikající na území obce při činnosti fyzických osob a který je uveden jako komunální odpad v prováděcím právním předpisu (vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 381/2001 Sb., kterou se stanoví Katalog odpadů), s výjimkou odpadů vznikajících u právnických osob nebo fyzických osob oprávněných k podnikání. Nebezpečný odpad je odpad uvedený v Seznamu nebezpečných odpadů, který je součástí prováděcího právního předpisu k zákonu č. 185/2001 Sb., a jakýkoliv jiný odpad vykazující jednu nebo více nebezpečných vlastností uvedených v příloze č. 2 k uvedenému zákonu.

Celková a měrná produkce odpadů v členění ostatní/nebezpečné/komunální v roce 2010 v Libereckém kraji

Ukazatel	Ostatní odpad		Nebezpečný odpad		Komunální odpad	
	tis. tun	na 1 obyvatele v kg	tis. tun	na 1 obyvatele v kg	tis. tun	na 1 obyvatele v kg
Liberecký kraj	730,384	1661,9	94,483	214,9	123,892	282

Pramen: ČSÚ, Statistická ročenka Libereckého kraje 2011

Poznámka:

počet obyvatel LK k 31.7.2010 – 439 483

průměrná produkce komunálního odpadu na 1 obyvatele v ČR v roce 2010 – 317 kg/1 obyvatele

Periodicita:

Ukazatel se sleduje ročně.

Zdroj dat:

Český statistický úřad

19. Celkové pořízené investice na ochranu životního prostředí**Popis:**

Indikátor představuje objem finančních prostředků vložených do ochrany životního prostředí na dané územní jednotce za daný kalendářní rok.

Pořízené investice na ochranu životního prostředí v letech 2001, 2005 a 2010 v Libereckém kraji

Rok	Ochrana ovzduší a klimatu	Nakládání s odp. vodami	Nakládání s odpady	Ostatní	Celkem
2001	178 595	90 691	73 604	13 342	356 232
2005	87 663	81 333	34 427	312 488	515 911
2010	49 891	83 126	138 491	686 671	958 179

Pramen: ČSÚ, Statistická ročenka Libereckého kraje 2004, 2006, 2011

Poznámka: Ostatní investice zahrnují ochranu a sanaci půdy, podzemních a povrchových vod, omezování hluku a vibrací, ochranu biodiverzity a krajiny, ochranu proti záření, výzkum a vývoj na ochranu ŽP, ostatní aktivity na ochranu ŽP.

Periodicita:

Ukazatel se sleduje ročně.

Zdroj dat:

Český statistický úřad

20. Podíl rozlohy chráněných území na rozloze kraje**Popis:**

Zvláště chráněná území jsou definována v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Dělí se na velkoplošná zvláště chráněná území, kam řadíme národní parky a chráněné krajinné oblasti, a maloplošná zvláště chráněná území, kam řadíme národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní rezervace a přírodní památky.

Počet a rozloha chráněných území v Libereckém kraji podle okresů k 31.12.2001 a 31.12.2010

Ukazatel	Velkoplošná chráněná území			Maloplošná chráněná území				Podíl VCHÚ (%)	Podíl MCHÚ (%)	
	NP	CHKO	celkem	NPP	NPR	PP	PR			celkem
2001	Počet chráněných území									
Česká Lípa	-	3	3	3	3	21	8	35		
Jablonec nad Nisou	1	2	3	1	2	4	9	16		
Liberec	-	2	2	1	3	12	12	28		
Semily	1	2	3	3	-	12	9	24		
Liberecký kraj	1	5	6	8	7	49	35	99		
2001	Rozloha chráněných území (ha)									
Česká Lípa	-	-	-	46	1 332	129	380	1 886	-	1,7
Jablonec nad Nisou	-	-	-	23	264	22	248	557	-	1,4
Liberec	-	-	-	20	1 031	163	395	1 608	-	1,7
Semily	-	-	-	170	-	1 087	714	1 971	-	2,8
Liberecký kraj	-	-	-	259	2 626	1 401	1 737	6 023	-	1,9

Ukazatel	Velkoplošná chráněná území			Maloplošná chráněná území				Podíl VCHÚ (%)	Podíl MCHÚ (%)	
	NP	CHKO	celkem	NPP	NPR	PP	PR			celkem
2010	Počet chráněných území									
Česká Lípa	-	3	3	3	4	28	8	43		
Jablonec nad Nisou	1	2	3	1	2	8	9	20		
Liberec	-	2	2	1	4	16	12	33		
Semily	1	2	3	3	-	11	9	23		
Liberecký kraj	1	5	6	8	8	62	35	113		
2010	Rozloha chráněných území (ha)									
Česká Lípa	-	37 759	37 759	135	1 343	175	438	2 091	35,2	1,9
Jablonec nad Nisou	91	20 209	20 300	23	264	31	251	569	50,5	1,4
Liberec	-	19 667	19 667	20	1 068	171	395	1 654	19,9	1,7
Semily	11 656	7 273	18 929	170	-	161	684	1 015	27,1	1,5
Liberecký kraj	11 747	84 908	96 655	348	2674	538	1 768	5 329	30,6	1,7

Pramen: ČSÚ, Statistická ročenka Libereckého kraje 2002, 2011

Poznámka. V roce 2001 ČSÚ nezjišťoval rozlohu velkoplošných chráněných území podle krajů a okresů.

Periodicita:

Ukazatel se sleduje ročně.

Zdroj dat:

Český statistický úřad

21. Podíl oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší z celkové rozlohy kraje

Popis:

Definice podle zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší, §7, odst. 1:

Oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší se rozumí vymezená část území (zóna) nebo sídelní seskupení (aglomerace), kde je překročena hodnota jednoho nebo více imisních limitů, cílového imisního limitu pro ozon nebo hodnota jednoho či více imisních limitů zvýšená o příslušné meze tolerance.

Indikátor udává podíl těchto oblastí na celkové rozloze kraje.

Podíl oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší podle jednotlivých znečišťujících látek na celkové rozloze Libereckého kraje v roce 2005 a 2010

Znečišťující látka	PM10 (r IL)	PM10 (d IL)	NO ₂ (r IL)	benzen	benzopyren (CIL)	Cd (CIL)	As (CIL)	celkem	troposférický ozón
2005	0,0	42,2	0,0	0,0	0,4	0,5	0,4	43,0	99,6
2010	-	3,15	-	-	3,41	-	-	-	9,78

Pramen: Vymezení oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší, Ministerstvo životního prostředí

Vysvětlivky: r IL- roční imisní limit, d IL- denní imisní limit, CIL- cílový imisní limit

PM10- prашný aerosol (velikost prachových částic menší než 10µm), NO₂- oxid dusičitý, Cd- kadmium, As- arsen

Poznámka: Některé oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší jsou v územním překrytu, proto ve sloupci celkem není prostý součet ze sloupců předchozích.

Za rok 2001 nebyla data k dispozici. Zákon, který vymezuje oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší nabyl účinnosti 1.6.2002.

2010 - překročení imisního limitu v rámci zón a aglomerací v ČR, % plochy území

Periodicita:

Ukazatel se sleduje ročně.

Zdroj dat:

Ministerstvo životního prostředí

Strategický cíl E: Rozvoj území a občanské společnosti**22. Podíl obcí spolupracujících v rámci svazku obcí a v rámci místních akčních skupin****Popis:**

Indikátory představují podíl počtu obcí spolupracujících v rámci svazku obcí, resp. v rámci místních akčních skupin (MAS), vůči počtu všech obcí v kraji.

Podíl obcí spolupracujících v rámci svazku obcí a spolupracujících v rámci místních akčních skupin z celkového počtu obcí Libereckého kraje

Podíl na celkovém počtu obcí (%)	Počet obcí spolupracujících v rámci svazku obcí	Podíl obcí spolupr. v rámci svazku obcí (%)	Počet obcí spolupracujících v rámci MAS	Podíl obcí spolupracujících v rámci MAS (%)
2005	198	92,1	163	75,8
2010	190	88,4	173	80,5

Pramen: Krajský úřad Libereckého kraje, odbor regionálního rozvoje a evropských projektů

Poznámka: Změny probíhají průběžně, není možno dohledat stav z roku 2001. Vznik a činnost MAS nabíhaly postupně.

Periodicita:

Změny probíhají průběžně, doporučuje se roční sledování vždy ke konci kalendářního roku.

Zdroj dat:

Krajský úřad Libereckého kraje, odbor rozvoje venkova, zemědělství a životního prostředí, odbor regionálního rozvoje a evropských projektů

23. Podíl městského obyvatelstva**Popis:**

Indikátor udává podíl počtu obyvatel žijících v obcích se statutem města na celkovém počtu obyvatel v kraji.

Městské obyvatelstvo v Libereckém kraji k 31.12.2001, 31.12.2005 a 31.12.2010

	Počet měst	Počet obyvatel ve městech	Podíl městského obyvatelstva (%)
2001	36	335 422	78,5
2005	36	333 649	77,8
2010	39	343 595	78,1

Pramen: ČSÚ

Periodicita:

Ukazatel se sleduje ročně, vždy na konci kalendářního roku.

Zdroj dat:

Český statistický úřad

24. Podíl obcí s platnými územními plány

Popis:

Indikátor udává podíl počtu obcí se schválenou územně plánovací dokumentací k celkovému počtu obcí.

Podíl obcí se schválenou územně plánovací dokumentací (ÚPD) k 31.12.2005 a 31.12.2011 v Libereckém kraji

	Počet obcí se schválenou ÚPD	Podíl počtu obcí se schválenou ÚPD na celkovém počtu obcí (%)
2005	112	52,1
2011	179	83,3

Pramen: Ústav územního rozvoje, Krajský úřad Libereckého kraje, odbor územního plánování a stavebního řádu

Poznámka: Změny probíhají průběžně, není možno dohledat stav z roku 2001.

Periodicita:

Změny probíhají průběžně, doporučuje se roční sledování vždy ke konci kalendářního roku.

Zdroj dat:

Krajský úřad Libereckého kraje, odbor územního plánování a stavebního řádu
Ústav územního rozvoje

25. Účast v komunálních volbách

Popis:

Ukazatel účast v komunálních volbách charakterizuje úroveň zájmu o veřejné dění a účasti veřejnosti na činnosti samosprávy. Zahrnuje průměrnou účast voličů ve volbách do obecních a městských zastupitelstev, zastupitelstva statutárního města a městských částí (podíl voličů, kteří se zúčastnili voleb, z celkového počtu oprávněných voličů v %).

Účast v komunálních volbách

Ukazatel	1.11. – 2.11. 2002	20.10. – 21.10. 2006	15.10.-16.10.2010
Účast v komunálních volbách (v %)	44,67	44,95	46,96

Pramen: ČSÚ

Periodicita:

Pravidelná – (zpravidla 4 – leté cykly, dané zákonem o volbách do zastupitelstev obcí).

Zdroj dat:

Český statistický úřad

12. Závěr

Strategie rozvoje kraje je dlouhodobý regionální strategický rozvojový dokument, který formuluje pro delší časový horizont přístup nejen samospráv v kraji, ale i ostatních skupin společnosti, k orientaci dalšího rozvoje svých aktivit v celém území kraje. Stanovuje strategické cíle rozvoje kraje jako celku a to spolu s hlavními cestami k jejich dosažení, včetně monitorovacích indikátorů vypovídajících o naplňování cílů SRLK. Je obecným rámcem a východiskem pro vypracování nejen programu rozvoje kraje, coby střednědobého regionálního strategického dokumentu, ale i pro tvorbu jakýchkoliv strategických dokumentů na úrovni měst, obcí, mikroregionů, místních akčních skupin včetně územně plánovací dokumentace všech stupňů (ZÚR LK, územní plány obcí). Od strategie rozvoje kraje se očekává nadčasovost, nadhled nad problémy vyskytujícími se nejen v regionálním měřítku, ale i v globálním společenském vývoji, v evropských či celosvětových rozvojových trendech. Vysoká obecnost formulovaných strategických cílů a k nim navazujících opatření je tedy zcela logická. Je dána jejich způsobem vzniku (konsensuální shoda z diskusí všech regionálních zájmových skupin) a snahou zohlednění všech dlouhodobých potřebných rozvojových trendů v celém regionu.

Aktualizace Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006-2020 reflektuje hlavní strategické dokumenty na úrovni EU a ČR, které vznikají v souvislosti s přípravou EU na nové plánovací období 2014 – 2020, čímž je dosaženo vzájemné propojenosti krajských, národních a evropských strategických dokumentů i zohlednění v krajské strategii požadavků a trendů vývoje vyšších územních celků. V tomto kontextu však současně identifikuje specifika kraje a rozvíjí jeho silné stránky a usiluje o zlepšení stránek slabých. Strategie dále zastřešuje a sladuje výstupy dílčích resortních krajských dokumentů.

Cílem aktualizace SRLK 2006 – 2020 je:

- ověření platnosti strategických cílů a opatření schválených v roce 2007
- zajištění aktuálnosti původní strategie posouzením relevantních socioekonomických změn na území Libereckého kraje v analytické části dokumentu
- revize SWOT analýzy
- promítnutí případných změn v analytické části do návrhové části dokumentu
- implementace změn, trendů a podnětů v regionální politice na národní i evropské úrovni na nové období 2014 – 2020 do všech částí dokumentu

Na základě aktualizace výše uvedených částí SRLK 2006 – 2020 bylo zjištěno, že struktura doposud platných strategických cílů a opatření SRLK 2006 - 2020 nevyžaduje z hlediska obsahu zásadnější změny. Kromě přesunu opatření A.4 (Podpora a rozvoj průmyslových odvětví) a A.5 (Rozvoj sektoru služeb) pod opatření A.1. (Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky a podpora podnikatelského prostředí) se jedná vesměs o drobné formulační úpravy navrhovaných opatření v aktualizované SRLK 2006 – 2020. Aktualizace SRLK 2006 – 2020 tedy nepřináší žádné zásadní změny v navržených cílech a opatřeních z roku 2007, z čehož vyplývá, že cíle a opatření byly v roce 2007 navrženy správně.

Zpracovatel předpokládá, že více změn, více nových podnětů a návrhů konkrétních aktivit se objeví až při tvorbě PRLK 2014 – 2020, který bude konkrétnějším dokumentem na kratší časové období a bude jednotlivá opatření přejatá ze SRLK rozpracovávat až na úroveň jednotlivých aktivit. Zpracování PRLK 2014 - 2020 bude zahájeno na podzim roku 2012.

Nové plánovací období 2014 – 2020 přináší možnost pokračování využití finančních zdrojů EU na podporu rozvoje regionů ČR. Ale nejen peníze a projekty jsou rozvoj. V novém plánovacím období 2014 – 2020 bude potřeba finanční prostředky EU využít co možná nejefektivněji, použít je na řešení skutečných problémů a vybrané priority. Zaměřit se na skutečné potřeby území, na cílené partnerství a spolupráci všech důležitých subjektů, které se mohou zúčastnit realizace rozvojových záměrů kraje. SRLK 2006 – 2020 je obecným podkladem pro rozhodování o usměrňování vývoje území kraje, jeho měst a obcí.

13. Vysvětlivky

ad hoc (spolupráce)	za zvláštním účelem
agroturistika	forma trávení volného času, umožňující hostům pobyt na venkovských farmách a seznámit je tak s životem na vesnici. Mohou se podílet na drobných hospodářských pracích nebo využít některé z často nabízených doplňkových služeb (jezdeckví, rybolov, pěší, jezdecká i cykloturistika).
biodiverzita	rozmanitost rostlinných a živočišných druhů
bonita	stupeň jakosti
brownfields	plocha, která ztrácí nebo již ztratila svoje původní funkční využití (především bývalé průmyslové areály, nevyužité zemědělské objekty, krajina poškozená těžbou, okrajově je možné mezi brownfields zařadit i opuštěné vojenské areály)
další vzdělávání	vzdělávací proces, zaměřený na poskytování vzdělávání po absolvování určitého školského vzdělávacího stupně; po absolvování počátečního vzdělávání, eventuálně vzdělávání, které navazuje na pracovní praxi
demografie	věda zkoumající zákonitosti vývoje obyvatelstva v závislosti na společenských a historických podmínkách. Středem pozornosti demografie jsou procesy reprodukce obyvatel: tzv. přirozený pohyb obyvatelstva (porodnost, úmrtnost), tzv. mechanický pohyb obyvatelstva (migrace) a faktory, které je ovlivňují, i jejich důsledky
destinační management	soubor technik, nástrojů a opatření používaných při koordinovaném plánování, organizaci, komunikaci, rozhodovacím procesu a regulaci cestovního ruchu v dané destinaci. Výsledkem takového procesu jsou udržitelné a konkurenceschopné produkty cestovního ruchu, společně sdílené logo, značka kvality, společný (sdílený) informačně-rezervační systém, tvorba cenové politiky, provádění výzkumu a sběru statistických dat z oblasti cestovního ruchu, iniciace partnerství soukromého a veřejného sektoru cestovního ruchu i podpora profesních spolků, sdružení a organizací
EIA	(=Environmental Impact Assessment) proces hodnocení možných vlivů vybraných staveb, činností a technologií na životní prostředí, který je prováděn před jejich zahájením; smyslem je zabránění škod na přírodě a životním prostředí
ekosystém	základní funkční jednotka v přírodě, v níž jsou v přímém vztahu všechny živé složky s fyzikálními i chemickými faktory prostředí
emise	množství znečišťujících příměsí dostávajících se z určitého zdroje do ovzduší
environmentální	týkající se životního prostředí
imise	množství znečišťujících příměsí ve vzduchu
infrastruktura	skupina národohospodářských odvětví zajišťujících předpoklady pro celkový rozvoj ekonomiky, především průmyslové a zemědělské výroby. Obvykle jde o vybudování dopravních systémů, spojů, energetických zdrojů, vodohospodářských zařízení, stavbu bytů, škol, zdravotnických zařízení, výzkumných institucí apod. Podle charakteru odvětví se infrastruktura dělí na ekonomickou (např. doprava, energetický systém) a sociální (byty, zdravotnictví, školy). Financována je převážně z veřejných zdrojů, vzhledem k malé přitažlivosti pro soukromý kapitál (nízké zisky, velká potřeba kapitálu a jeho pomalý obrát).
klastr (cluster)	regionálně umístěné sdružení navzájem propojených podnikatelských subjektů, specializovaných dodavatelů, poskytovatelů služeb, firem v příbuzných oborech a přidružených institucí a organizací, které si navzájem konkurují, ale také kooperují, a jejichž vazby mají potenciál k upevnění a zvýšení jejich konkurenceschopnosti. Klastry se zaměřují na určité sektory, obory a/nebo produkty s vysokou hustotou mezioborových interakcí a dohromady jsou svazovány odběratelsko-dodavatelskými vztahy, společnými technologiemi, společnými zákazníky a distribučními kanály či společnými pracovními trhy a lidským kapitálem.
klíčové kompetence	souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti; v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání jsou klíčové kompetence vymezeny na úrovni, které mají dosáhnout všichni žáci na konci základního vzdělávání; v etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní
komunitní péče	péče o sociálně potřebné osoby v rámci dané obce/města, při níž hrají aktivní roli sami občané (rodiny, partneři, sousedé, dobrovolníci). Důraz je kladen na to, aby samosprávy plánovaly a rozvíjely tyto služby společně s odborníky z praxe, nevládním sektorem a uživateli péče.
management	umění řízení; působení na určitou soustavu (například společnost) a ovládnutí její činnosti

marginalizovaný	odsunutý do okrajové pozice (v prostorovém i přeneseném slova smyslu)
marginální	okrajový, periferní
místní Agenda 21	přeneseně znamená, co musíme udělat v 21. století, abychom dosáhli udržitelného rozvoje (slovo „místní“ odkazuje na vlastní místo působení – bydliště, obec, region; slovo „agenda“ znamená program nebo seznam věcí, které je třeba udělat, aby bylo dosaženo cíle; číslice „21“ vyzývá k uvažování v delším časovém horizontu celého 21. století)
Natura 2000	soustava lokalit chránících nejvíce ohrožené druhy rostlin, živočichů a přírodní stanoviště (např. rašeliniště, skalní stepi nebo horské smrčiny apod.) na celém území EU. Cílem této soustavy je ochrana biologické rozmanitosti, dále zachování, popř. zlepšení celkového stavu přírodních stanovišť a druhů rostlin a živočichů, a také sladění zájmů ochrany přírody s šetrným hospodařením. V neposlední řadě i začlenění cenných přírodních lokalit v České republice do celoevropského přírodního dědictví.
nestátní neziskové organizace	organizace, které nejsou založeny za účelem naplňování zisku. Základním impulsem pro jejich založení je snaha řešit konkrétní problémy nebo jim předcházet, a to bez ohledu na ziskovost činnosti. Na rozdíl od soukromých komerčních firem totiž hlavním měřítkem není finanční zisk, ale schopnost naplňovat veřejně prospěšnou činnost. Základní formy jsou občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace, nadační fondy, církevní právnické osoby, poskytující sociální, zdravotnické, vzdělávací a kulturní služby.
optimalizace	zlepšení současného stavu, odstranění závad a nedostatků, doplnění nových a chybějících prvků
politika	jedná se o umění řídit oblast veřejné činnosti projevující se v účasti na společných záležitostech (stanovení norem, úkolů, obsahu činnosti) spjatých se vztahy mezi lidmi, zájmovými společenskými skupinami, osobami či národy; má filosoficko-metodologické základy)
primér (primární sektor/sféra)	část národního hospodářství – zemědělství, lesnictví, rybolov
program rozvoje kraje	střednědobý regionální strategický dokument, který na základě znalosti území a společenských podmínek formuluje pro kratší časový horizont kroky a aktivity pro dosažení cílů stanovených ve strategii rozvoje kraje
respitní (zástupná, úlevová) péče	komplex služeb, jehož cílem je poskytnout domácím pečovatelům o osobu blízkou (zdravotně postižené osoby, nemocné či seniory) možnost a čas k odpočinku a regeneraci sil potřebných ke každodenní péči o své blízké. Tuto péči mohou využít rodinní příslušníci nebo jiné blízké osoby, kteří běžně např. svým rodičům, prarodičům pomáhají, ale z důvodu nemoci, dovolené nebo služební cesty potřebují, aby za ně převzal krátkodobě péči jiný subjekt – poskytovatel služby.
retence	zadržení, zadržování (zde vody v krajině)
revitalizace	postupy, které obnovují komplexní funkčnost a návaznosti všech složek prostředí v daném území, nejlépe s postupnou obnovou místně původních ekosystémů či původních funkcí území
rizikový kapitál	financování soukromých růstových podniků formou navýšení jejich základního jmění. Je to partnerství podnikatele a investora. Cílem investora rizikového kapitálu je umožnit perspektivním společnostem, aby se staly prosperujícími podniky zítřka. Rizikový kapitál může být vítanou pomocí zejména pro malé a střední podniky. Ty mají v našich podmínkách i přes poměrně přijatelné úrokové sazby stále minimální šanci financovat svůj rozvoj bankovním úvěry.
sanace	ozdravení, vyléčení, přijetí opatření k nápravě
seed kapitál (dofinancování)	je kapitálový vklad, který umožňuje financování doplňující výzkum nutný pro uvedení výrobku na trh, popř. i výrobu prototypu, modelu apod.
sekundér (sekundární sektor)	část národního hospodářství – průmysl, stavebnictví
spin-off firma	firma, která využívá hmotného či nehmotného majetku jiného právního subjektu k zahájení svého podnikání. Tento termín je používán často ve vztahu k univerzitám, kdy jsou spin-off firmy zakládány studenty a mladými vědeckými pracovníky s podporou univerzit a dlouhodobou spoluprací s nimi.
strategie rozvoje kraje	dlouhodobý regionální strategický rozvojový dokument, který na základě znalosti území a společenských podmínek formuluje pro delší časový horizont strategické cíle rozvoje kraje jako celku a cesty k jejich dosažení; poskytuje základní rámec pro vypracování programů rozvoje kraje coby střednědobých regionálních strategických rozvojových dokumentů a dalších strategických rozvojových dokumentů na úrovni měst, obcí, mikroregionů, místních akčních skupin
subsidiarita	princip, podle něhož rozhodnutí a zodpovědnost musí být na tom stupni politického systému, který je nejbližší občanům
strategické služby	služby s mezinárodním zaměřením, s vysokou přidanou hodnotou, podporující zaměstnanost kvalifikovaných expertů v centrech pro vývoj softwaru, odborných řešitelských centrech, centrech pro opravu špičkových technologií, centrech sdílených služeb, centrech zákaznické podpory (např. „call centra“) a ústředí nadnárodních firem.

suburbanizace	růst města prostorovým rozpináním do okolní venkovské a přírodní krajiny. Suburbanizace je spojována s nižší hustotou osídlení, než existuje ve městě, a rozvolněnou, řídkou, rozptýlenou či roztroušenou zástavbou. Příměstskou zónu ovlivněnou suburbanizací charakterizují samostatné stojící nebo řadové, jedno až dvoupodlažní rodinné domky s vlastní zahradou, které často vytvářejí sociálně homogenní rezidenční zóny, a také pásová komerční zástavba a průmyslové parky často lokalizované podle dálnic a dalších významných komunikačních os či v blízkosti jejich křižovatek.
taktika	taktický postup je podřízen strategickému cíli a zahrnuje mobilizaci prostředků a sil, získávání lidí, nezbytné kompromisy a manévrování k dosažení strategických cílů; strategie a taktika působí ve své vzájemné podmíněnosti a dialektické jednotě, jsou to dvě vzájemně spjaté formy vedení rozvoje závislé na teorii, na konkrétním programu a historické situaci
terciér (terciární sektor)	část národního hospodářství – obchod a služby (viz veřejné služby, strategické služby, tržní služby, vyšší služby)
tržní služby	pojmem tržní služby jsou obecně označovány činnosti, které napomáhají růstu produktivity, konkurenceschopnosti a exportních schopností firem dalších odvětví. Tržní služby bývají poskytovány za účelem dosažení zisku. Konkrétně jde o služby obchodní (včetně realitních činností) a o služby finanční (zahrnující pojišťovnictví)
vyšší služby	vysoce kvalifikované služby (např. věda, výzkum, školství, finanční služby apod.)
udržitelný rozvoj	takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby (definice Gro Harlem Brundtlandové – předsedkyně WCED 1987)
urban sprawl	neuspořádaný a dlouhodobě neudržitelný růst městských aglomerací. Charakteristická je nízká hustota a prostorová roztráštěnost nové zástavby v okolí existujících kompaktních jader městských aglomerací. Tato forma prostorové expanze měst má však horší dopady na životní prostředí než například regulovaný růst městských aglomerací usměřující novou výstavbu na okraj stávající zástavby jádra aglomerace, do větších sidel či podél existujících významných dopravních koridorů, zejména veřejné kolejové dopravy.
urbanizace	zvětšování absolutního počtu i relativního podílu lidí žijících ve městech. Zároveň je ovšem urbanizace také společenský proces, který zasahuje do celé organizace společnosti, mění způsob života i vztahy mezi lidmi. Pro oddělení obou procesů se často používá označení přímá a nepřímá urbanizace. Pod termínem <i>přímá</i> urbanizace jsou většinou sledovány kvantitativní změny počtu nebo podílu městského obyvatelstva. Šíření městského způsobu života je naopak označováno za <i>nepřímou</i> urbanizaci (obyvatelstva, prostředí, společnosti).
veřejné služby	služby uspokojující potřeby celé společnosti (státní správa, národní obrana, bezpečnost) nebo jednotlivců (služby obyvatelstva). Služby obyvatelstva jsou nejčastěji tříděny na věcné a osobní. Služby věcné souvisejí s hmotnými statky, jejich údržbou, čistotou nebo přemísťováním (služby opraven, čistíren, prádelen, nákladní přepravy). Služby osobní se týkají člověka bezprostředně (zdravotnictví, školství a kultura, rekreace, osobní doprava, spoje).
waldorfské školství	styl výuky, jehož cílem je rozvoj sítě zevnitř, tj. probouzet jeho individuální tvůrčí síly a podporovat celkový rozvoj jeho osobnosti v oblasti rozumu, citu a vůle (vnitřní motivace – vzbudit u dětí zájem, touhu po poznávání světa)
zpravodajské jednotky	všechny právnícké a fyzické osoby, které provádějí výzkum a vývoj jako svoji hlavní nebo vedlejší činnost bez ohledu na počet zaměstnanců nebo odvětví, ve kterém působí (OKEČ). Základním kritériem pro rozlišování výzkumných a vývojových činností je patrná přítomnost prvku novinky (inovace) ve výzkumu a vývoji

14. Seznam zkratek

ANNOLK	Asociace nestátních neziskových organizací Libereckého kraje
CAF	(=Common Assessment Framework); společný hodnotící rámec
CO	oxid uhelnatý
CR	cestovní ruch
C.H.	uhlovodíky
CZT	centralizované zásobování teplem
ČHMÚ	Český hydrometeorologický ústav
ČOV	čistírna odpadních vod
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DDM	Dům dětí a mládeže
EECONET	(Environmental Management Systems); Evropská ekologická síť
EMAS	Systémy environmentálního řízení
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EUREX	mezinárodní pracovní skupina v rámci Euroregionu Nisa
EVVO	ekologická výchova, vzdělávání a osvěta
HDP	hrubý domácí produkt
HSO	hospodářsky slabé oblasti
CHKO	chráněná krajinná oblast
CHOPAV	chráněná oblast přirozené akumulace vod
ICT	informační a komunikační technologie
ISO	(International Standard Organization); Mezinárodní organizace pro normy
ISOH	informační systém odpadového hospodářství
IT	informační technologie
KRNAP	Krkonošský národní park
KÚLK	Krajský úřad Libereckého kraje
LDN	léčebna dlouhodobě nemocných
LEADER	(=Links between Actions for the Development of the Rural Economy); iniciativa EU pro rozvoj venkova
LFA	(Less favoured Areas); méně příznivé oblasti
LK	Liberecký kraj
MA21	místní Agenda 21
MAS	místní akční skupina
MMR ČR	Ministerstvo pro místní rozvoj ČR
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
MSP	malé a střední podnikání
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NNO	nestátní neziskové organizace
NO_x	oxidy dusíku
NPP	národní přírodní památka
NUTS	(La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques); Klasifikace územních statistických jednotek
OKEČ	Odvětvová klasifikace ekonomických činností
ORP	obec s rozšířenou působností
POÚ	pověřený obecní úřad
PPP	(Public-Private Partnership); spolupráce veřejného a soukromého sektoru

PRV	Program rozvoje venkova
REZZO	Registr emisí zdrojů znečišťujících ovzduší
SLDB	sčítání lidu, domů a bytů
SO₂	oxid siřičitý
SOLK	Sdružení obcí Libereckého kraje
SRLK	Strategie rozvoje Libereckého kraje
SRN	Spolková republika Německo
SUR	Strategie udržitelného rozvoje
TUL	Technická univerzita Liberec
UNESCO	(United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation); Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
ÚPP	územně plánovací podklady
ÚSES	územní systém ekologické stability
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistiky
V&V	výzkum a vývoj
VOC	těkavé organické látky
VOŠ	vyšší odborná škola
VTL	vysokotlaký
VÚV T.G.M.	Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka
ZCHÚ	zvláště chráněná území
ZPF	zemědělský půdní fond
ZÚR	zásady územního rozvoje (kraj)
ZUŠ	základní umělecká škola
ŽP	životní prostředí

15. Hlavní informační zdroje

15.1. Vybrané organizace

Český statistický úřad
Krajský úřad Libereckého kraje
Příslušná ministerstva České republiky
Ředitelství silnic a dálnic České republiky

15.2. Vybrané publikace

ČSÚ (2005): Demografický, sociální a ekonomický rozvoj Libereckého kraje 2000-2004
 ČSÚ (1991): Sčítání lidu, domů a bytů 1991
 ČSÚ (2001): Sčítání lidu, domů a bytů 2001
 ČSÚ (2011): Sčítání lidu, domů a bytů 2011 – předběžné výsledky SLDB 2011 podle místa trvalého bydliště sčítaných osob
 ČSÚ (2012): Mezikrajské srovnání
 ČSÚ (2001): Statistická ročenka Libereckého kraje 2001
 ČSÚ (2006): Statistická ročenka Libereckého kraje 2006
 ČSÚ (2010): Statistická ročenka Libereckého kraje 2010
 ČSÚ (2011): Statistická ročenka Libereckého kraje 2011
 ČSÚ (2011): Statistická ročenka České republiky 2011
 ČSÚ (2011): Kapacity hromadných ubytovacích zařízení podle kategorie a území k 31.12.2011
 ČSÚ (2012): Registr ekonomických subjektů k 30.6.2012
 ČHMÚ (2001-2010): Emisní bilance České republiky 2001-2010
 ČHMÚ (2010): Znečištění ovzduší na území České republiky v roce 2010
 Ateliér ekologických modelů (2004): Koncept snižování emisí a imisí znečišťujících látek do ovzduší v Libereckém kraji
 Centrum EP Hradec Králové (2012): Problémová analýza potřeb LK ve vazbě na nové programovací období EU 2014-2020
 GaREP, s.r.o. (2003): Program rozvoje cestovního ruchu
 KHS LK, KÚLK OZ (2010): Zpráva o zdraví v Libereckém kraji 2010
 Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta: Atlas cestovního ruchu České republiky. 1. vyd. Praha: MMR ČR, 2006. 156 s.
 MŽP ČR (2009): Stav životního prostředí v Libereckém kraji v roce 2008
 MŽP, MZE (2009): Zpráva o stavu ochrany vodního hospodářství v České republice v roce 2009
 REGIOPARTNER (2011): Strategické směry rozvoje regionu NUTS 2 Severovýchod ve vazbě na priority EU v období 2014+
 Strecková, Y., Malý, I.: Veřejná ekonomie pro školu a praxi, Praha: Computer Press, 1998
 Univerzita Palackého – Fakulta tělesné kultury (2003): Koncepce rozvoje tělovýchovy a sportu v Libereckém kraji
 ÚZIS ČR (2010): Zdravotnická ročenka Libereckého kraje 2010
 ÚZIS ČR (2010): Zdravotnictví Libereckého kraje 2010

15.3. Strategické a koncepční dokumenty Libereckého kraje

Název dokumentu	odbor	odkaz
Program rozvoje cyklistické dopravy LK	OD	http://doprava.kraj-lbc.cz/page4441
Optimalizace pořadí realizace silničních obchvatů vybraných měst v Libereckém kraji na silnicích II. a III. třídy	OD	http://doprava.kraj-lbc.cz/page4417
Studie proveditelnosti a účelnosti silnice R 35	OD	http://doprava.kraj-lbc.cz/page4338
Analýza dopravy LK	OD	http://www.kraj-lbc.cz/public/doprava/analyzaLK11/
Koncepce BESIP	OD	http://doprava.kraj-lbc.cz/Dokumenty-odboru-dopravy
Doprava v LK	OD	http://doprava.kraj-lbc.cz/DOPRAVA-2010
Akční plány snižování hluku na silnicích II. III. třídy v LK	OD	http://doprava.kraj-lbc.cz/page3836
Strategii bezpečnosti silničního provozu Libereckého kraje 2012-2020	OD	
Koncepce výstavby a rozvoje informačních systémů krizového řízení a integrovaného záchranného systému Libereckého kraje	OKH – Okř	
Program rozvoje cestovního ruchu 2007 – 2013	OKPPCR	http://kultura.kraj-lbc.cz/page3209
Koncepce účinnější podpory památkové péče v Libereckém kraji	OKPPCR	
Sbírkotvorná činnost muzeí zřizovaných Libereckým krajem	OKPPCR	http://kultura.kraj-lbc.cz/page411/Koncepce-sbirkotvorne-cinnosti-muzei
Územně energetická koncepce LK	OSŘ	http://regionalni-rozvoj.kraj-lbc.cz/page1874/Uzemni-energeticka-koncepce-Libereckeho-kraje
Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 – 2020	ORREP	http://regionalni-rozvoj.kraj-lbc.cz/page1885
Program rozvoje Libereckého kraje 2007 – 2013	ORREP	http://regionalni-rozvoj.kraj-lbc.cz/page1884
Regionální surovinová politika LK	ORREP	http://regionalni-rozvoj.kraj-lbc.cz/page1874/Regionalni-surovinova-politika
Regionální inovační strategie LK	ORREP	http://regionalni-rozvoj.kraj-lbc.cz/page3537
Strategie udržitelného rozvoje LK 2006 -2020	ORREP	http://regionalni-rozvoj.kraj-lbc.cz/page1874/Udrzitelny-rozvoj/Strategie-udrzitelneho-rozvoje-Libereckeho-kraje-SURLK
Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Liberecký kraj (SPRSS LK) 2009-2013 a SPRSS LK 2014 – 2017	OSV	http://odbor-socialni.kraj-lbc.cz/page1971
Analýza plánů rozvoje sociálních služeb do roku 2017	OSV	http://odbor-socialni.kraj-lbc.cz/page1971
Strategie přístupu LK k řešení problémů sociálně vyloučených lokalit	OSV	http://odbor-socialni.kraj-lbc.cz/page1971

Název dokumentu	odbor	odkaz
Krajská metodická příručka plánování sociálních služeb v Libereckém kraji	OSV	http://odbor-socialni.kraj-lbc.cz/page1971
Akční plán protidrogové politiky Libereckého kraje na období 2010 – 2012	OSV	http://odbor-socialni.kraj-lbc.cz/page1682
Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Libereckého kraje 2012	OŠMTS	http://www.edulk.cz/Management/tabid/65/EntryId/1171/Dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-Libereckeho-kraje-2012-schvalen-zastupiteli.aspx
Zásady územního rozvoje Libereckého kraje (2011)	OÚPSŘ	http://oupsr.kraj-lbc.cz/page2416/Uzemne-planovaci-dokumenty-kraje/Zasady-uzemniho-rozvoje-Libereckeho-kraje
Územně analytické podklady Libereckého kraje (2011)	OÚPSŘ	http://oupsr.kraj-lbc.cz/page2416/Uzemne-planovaci-dokumenty-kraje/Uzemne-analyticke-podklady-Libereckeho-kraje
Územní plány v Libereckém kraji	OÚPSŘ	http://mapodb.kraj-lbc.cz/StavUP/default.aspx
Zdravotní politika LK	OZ	http://zdravykraj.kraj-lbc.cz/zdravotni-politika-libereckeho-kraje-dlouhodoby-program-zlepsovani-zdravotniho-stavu-obyvatel-
Koncepce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty Libereckého kraje	OŽPZ	http://www.ekovychovalk.cz/cs/koncepce-evvo-libereckeho-kraje/aktualizace-koncepce-evvo/
Koncepce ochrany před povodněmi LK	OŽPZ	http://zivotni-prostredi.kraj-lbc.cz/page331
Plán odpadového hospodářství LK.	OŽPZ	http://zivotni-prostredi.kraj-lbc.cz/page508
Nařízení LK č. 2/2010 navazující na plány oblastí povodí	OŽPZ	http://zivotni-prostredi.kraj-lbc.cz/koncepcni-dokumenty
Koncepce ochrany přírody a krajiny LK.	OŽPZ	http://zivotni-prostredi.kraj-lbc.cz/page3060
Program ke zlepšení kvality ovzduší Libereckého kraje	OŽPZ	http://zivotni-prostredi.kraj-lbc.cz/koncepcni-dokumenty
Plán oblasti povodí Horního a Středního Labe a plán oblasti povodí Ohře a Dolního Labe	OŽPZ	http://www.pla.cz/planet/projects/planovani/hlavni.aspx http://www.poh.cz/VHP/pop/index.html
Plán rozvoje VaK LK	OŽPZ	http://zivotni-prostredi.kraj-lbc.cz/page1443
Povodňový plán LK	OŽPZ	http://maps.kraj-lbc.cz/mapserv/dpp/index.php
Krajský lesnický program	OŽPZ	http://www.kraj-lbc.cz/public/ozivpr/krajsky_lesnicky_program_199811b27e.pdf
Krajská koncepce zemědělství Libereckého kraje	OŽPZ	http://zivotni-prostredi.kraj-lbc.cz/page1442
Vnější havarijní plán STV Group a. s., závod Hajniště pod Smrkem	OŽPZ	http://www.mesto-frydlant.cz/
Vnější havarijní plán Diama s. p., o. z. TÚU, Stráž pod Ralskem	OŽPZ	http://www.mucl.cz/
Vnější havarijní plán Monroe Czechia s. r. o., Hodkovice nad Mohelkou	OŽPZ	http://www.liberec.cz/wps/portal/statutarni-mesto-liberec

16. Přílohy

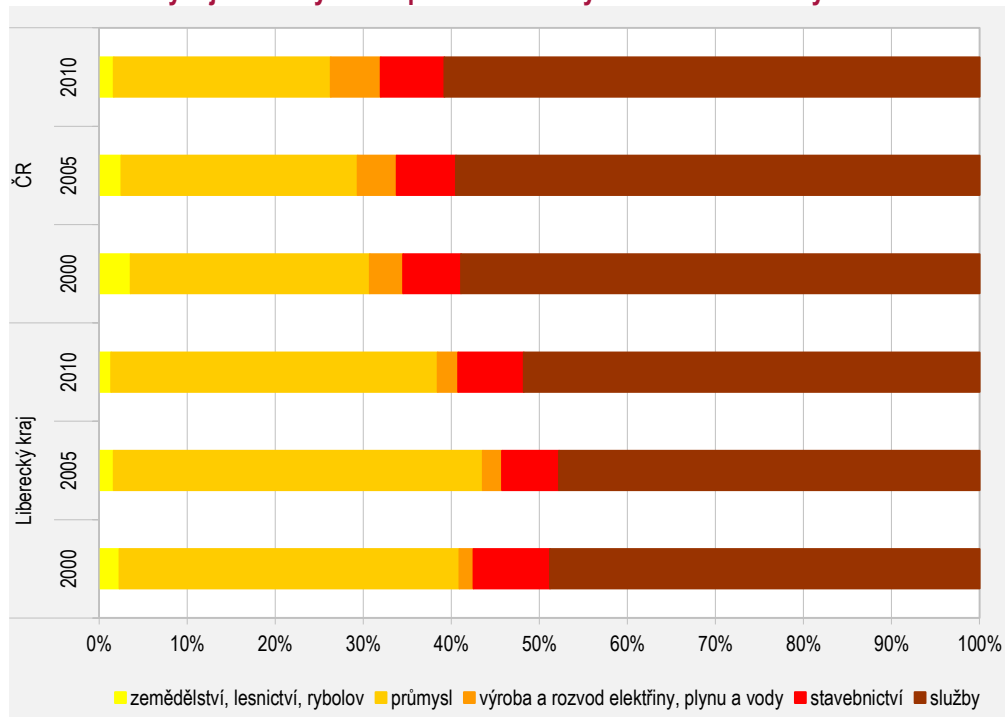
16.1. Tabulkové a grafické přílohy

Seznam tabulkových a grafických příloh

Příloha č. 1: Vývoj struktury hrubé přidané hodnoty v LK a ČR mezi lety 2000 a 2010	131
Příloha č. 2: Rozvojové plochy v Libereckém kraji	131
Příloha č. 3: Zaměstnavatelé s největším počtem pracovníků se sídlem v LK k 30.6. 2012	132
Příloha č. 4: Ekonomické subjekty LK podle převažující činnosti CZ-NACE k 30.6.2012	133
Příloha č. 5: Počet průmyslových podniků podle odvětví CZ-NACE	133
Příloha č. 6: Ekonomické subjekty podle právních forem	134
Příloha č. 7: Bilance půdy LK	134
Příloha č. 8: Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v okresech LK	135
Příloha č. 9: Kapacita hromadných ubytovacích zařízení cestovního ruchu k 31.12.2011	135
Příloha č. 10: Převažující formy cestovního ruchu v LK	136
Příloha č. 11: Marketingové turistické regiony Libereckého kraje	136
Příloha č. 12: Intenzita hromadné rekreace a druhého bydlení v obcích Libereckého kraje	137
Příloha č. 13: Vývoj počtu obyvatel ve SO ORP LK a vývoj věkové struktury obyvatel LK za období 1995 – 2010	138
Příloha č. 14: Struktura vzdělanosti obyvatel v LK a ČR za období 1991 – 2011	138
Příloha č. 15: Vývoj trhu práce a nezaměstnanosti v letech 2000 – 2010 v okresech LK	139
Příloha č. 16: Průměrné hrubé měsíční mzdy v LK podle odvětví	139
Příloha č. 17: Vývoj počtu škol a počtu žáků v LK v období 1995 – 2011	140
Příloha č. 18: Počet míst v zařízeních sociální péče a počet potřebných osob, jimž byla poskytnuta sociální služba	140
Příloha č. 19: Přehled jednotlivých druhů kulturních a sportovních zařízení v LK v roce 2006	140
Příloha č. 20: Abecední přehled stávajících a navrhovaných hraničních propojení na území LK k 1.1. 2011	141
Příloha č. 21: Nejzatíženější úseky silnic I. – III. třídy v LK	142
Příloha č. 22: Celkové počty evidovaných druhů vozidel v LK v letech 1997 – 2010	143
Příloha č. 23: Celkové emise hlavních znečišťujících látek ze stacionárních zdrojů v LK (kt.rok ⁻¹)	143
Příloha č. 24: Vývoj znečištění ovzduší LK (REZZO 4) v letech 2001 – 2010	144
Příloha č. 25: Pole mokré roční depozice kademnatých iontů v ČR v roce 2010	144
Příloha č. 26: Jakost vody v tocích ČR v letech 1991 – 1992 a 2008 – 2009	145
Příloha č. 27: Zvláště chráněná území v LK, stav k 31.12. 2010	146
Příloha č. 28: Vývoj počtu obyvatel ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností	146
Příloha č. 29: Členění LK podle obcí s rozšířenou působností a pověřených obecních úřadů	147

Příloha č. 1: Vývoj struktury hrubé přidané hodnoty v LK a ČR mezi lety 2000 a 2010

Pramen: Statistická ročenka Libereckého kraje 2002,2006,2011

Příloha č. 2: Rozvojové plochy v Libereckém kraji

Obec	Název	Plocha (ha)	Předpokládané využití	Využití (stav 2012)
Cvikov	Cvikov 1 a 2	5,2	výrobní haly, výstavba rodinných domů	nevyužito
Česká Lípa	Česká Lípa - Dubice	20,0	výrobní plocha, sklady, technické zařízení	téměř využito
Hrádek n. N.	Hrádek nad Nisou - Za obchvatem	54,6 (využitelných 30 ha)	servisní zóna - lehká průmyslová výroba	záměr v aktivní přípravě
		8,0	plochy určené pro výrobu a průmysl	nevyužito
Jilemnice	Jilemnice - lyžařský běžecký areál	1,5	plochy pro sport a oddech, modernizace areálu	nevyužito
Jilemnice	Jilemnice - obytné území za Jinovou	6,2	plochy pro obytné území, předpokládá se výstavba rodinných domů	nevyužito
Jilemnice	Jilemnice - obytný soubor Buben	5,5	bydlení	nevyužito
Liberec	Liberec- průmyslová zóna Jih - Doubí	125,0	výroba stavebních a obráběcích strojů, izolačních materiálů, autodoplňků, kuchyňského vybavení, spedice, datové a telekomunikační služby, logistika	plně využito
Nový Bor	Nový Bor - Za Crystalexem	21,0	lehká průmyslová výroba	záměr
Turnov	Obchodně průmyslový areál Vesecko	27,0	obchodně průmyslová zóna	využito 85 %
Liberec	Obchodní a průmyslová zóna Liberec Sever	67,0	obchod, služby, obchodní domy, hypermarkety, prodejní sklady, integrované zařízení pro vědu a výzkum, samostatné stavby a areály pro průmyslovou výrobu, provozovny drobné/řemeslné výroby a služeb, sklady a skladovací plochy	využito 85 %
Okrouhlá	Okrouhlá	26,0	lehká průmyslová výroba	záměr
Frýdlant	Průmyslová rozvojová plocha - Frýdlant	18,5	výrobní plocha, sklady, technické zařízení	nevyužito

Obec	Název	Plocha (ha)	Předpokládané využití	Využití (stav 2012)
Ralsko	Ralsko - Kuřivody	75,0	lehká průmyslová výroba, komerční funkce, přestavbové plochy	využito 23 %
Ralsko	Ralsko - Kuřivody	88,0	fotovoltaické elektrárny	využito 42 %
Semily	Semily - Letná	1,9	provozy	nevyužito
Smržovka	Smržovka	2,5	výroba, sklady a technické zařízení	nevyužito
Stráž p. R.	Stráž pod Ralskem - Na Americe	56,7	průmyslová výroba	nevyužito, územní rezerva
Višňová	Viška - rozvojová plocha jih 1	23,4	obchod a služby	nevyužito

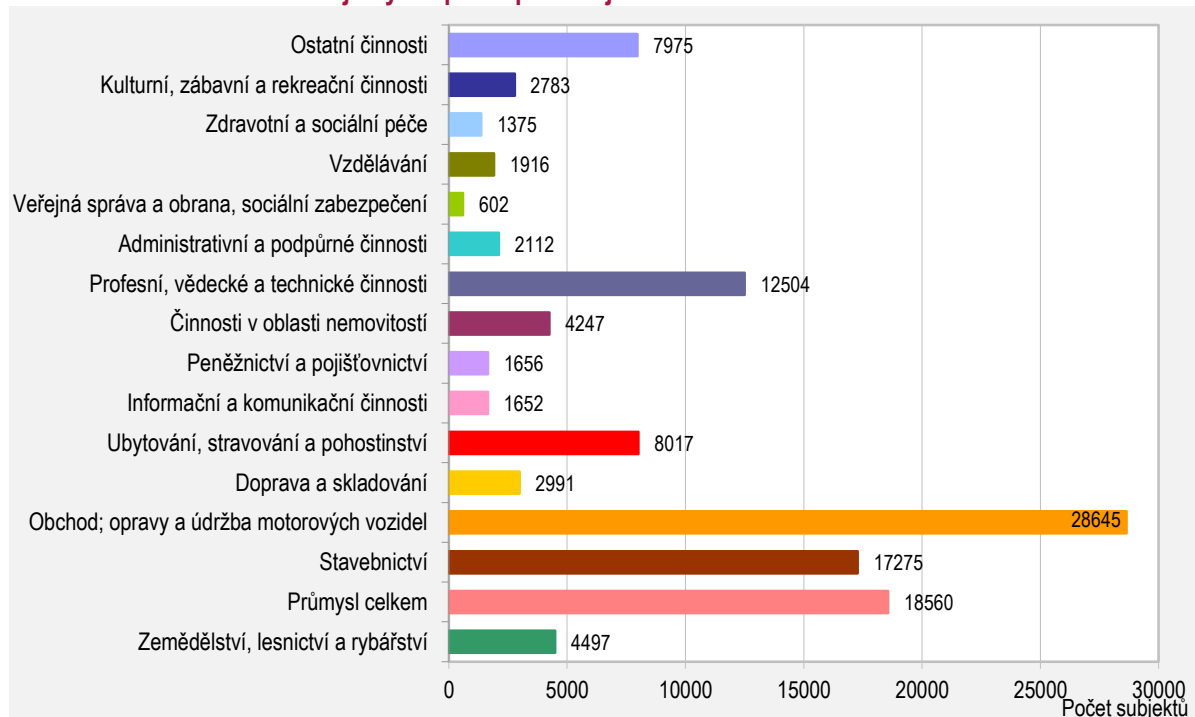
Pramen: Liberecký kraj, Databáze Greenfields
ÚPD obcí, ÚAP ORP 2010, ÚAP LK 2010

Příloha č. 3: Zaměstnavatelé s největším počtem pracovníků se sídlem v LK k 30.6. 2012

Zaměstnavatel	Odvětví činnosti	Počet zaměstnanců
JOHNSON CONTROLS AUTOMOBILOVÉ SOUČÁSTKY, k.s., Česká Lípa	Výroba příslušenství pro automobilový průmysl	4 000 - 4 999
Preciosa a.s., Jablonec nad Nisou	Výroba bižuterie	3 000 - 3 999
Krajská nemocnice Liberec, a.s.	Zdravotní péče	2 500 - 2 999
DIAMO SP, Stráž pod Ralskem	Těžba a úprava uranových a thoriových rud	2 500 - 2 999
Magna Exteriors & Interiors s.r.o., Liberec	Výroba ostatních dílů a příslušenství pro motorová vozidla	2 000 - 2 499
DENSO MANUFACTURING CZECH s.r.o., Liberec	Výroba průmyslových chladících a klimatizačních zařízení	1 500 - 1 999
Technická univerzita v Liberci	Terciární vzdělávání	1 500 - 1 999

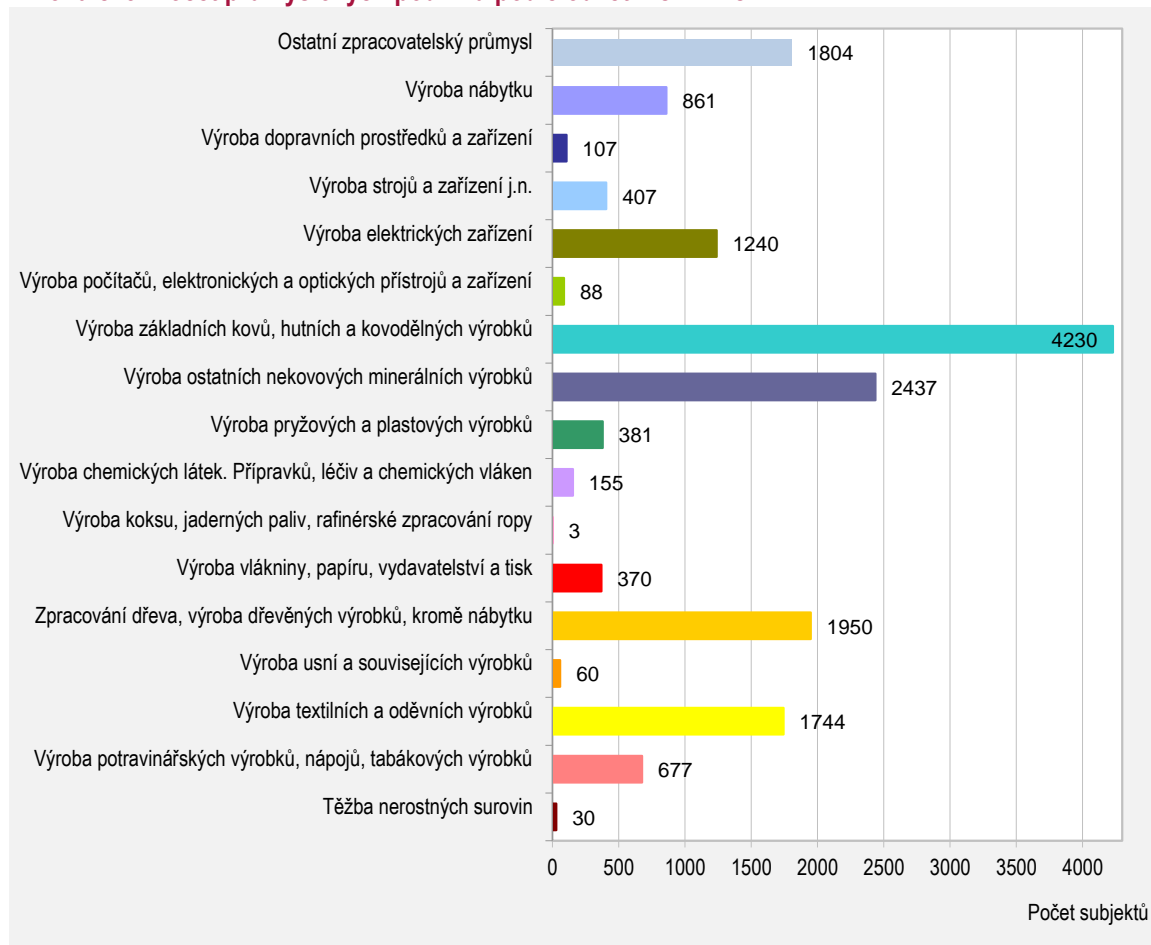
Pramen: ČSÚ, Registr ekonomických subjektů k 30. 6. 2012

Příloha č. 4: Ekonomické subjekty LK podle převažující činnosti CZ-NACE k 30.6.2012

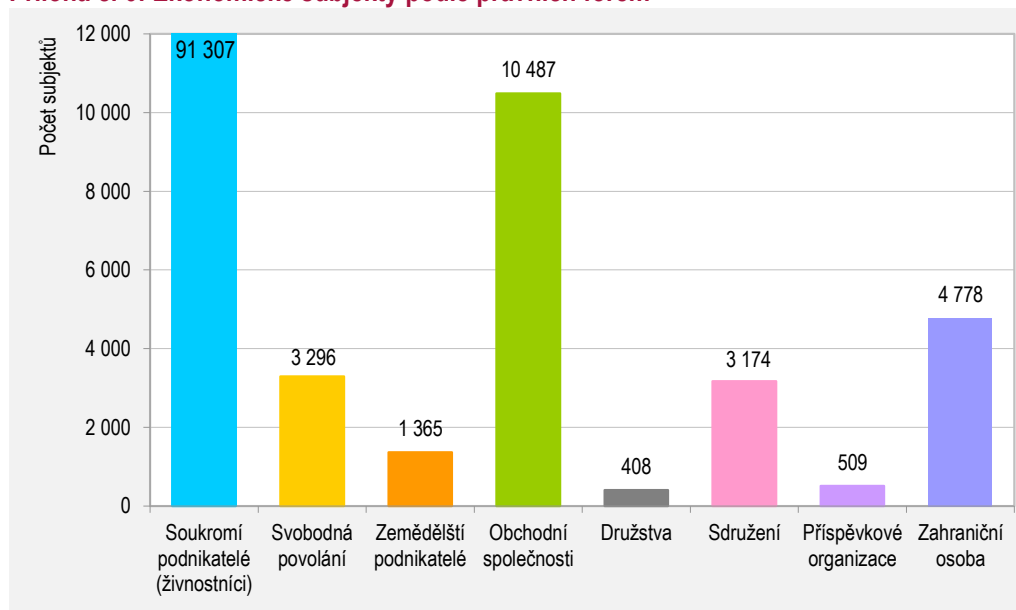
Pramen: ČSÚ, Ekonomické subjekty v Libereckém kraji a jeho okresech k 30. 6. 2012

Příloha č. 5: Počet průmyslových podniků podle odvětví CZ-NACE

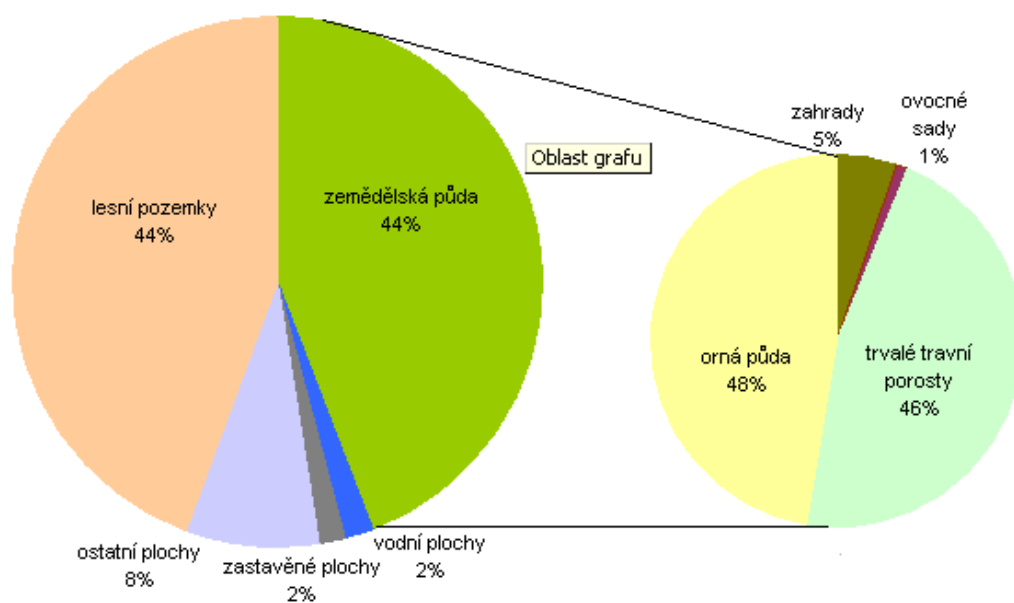
Pramen: ČSÚ, Registr ekonomických subjektů k 30. 6. 2012

Příloha č. 6: Ekonomické subjekty podle právních forem

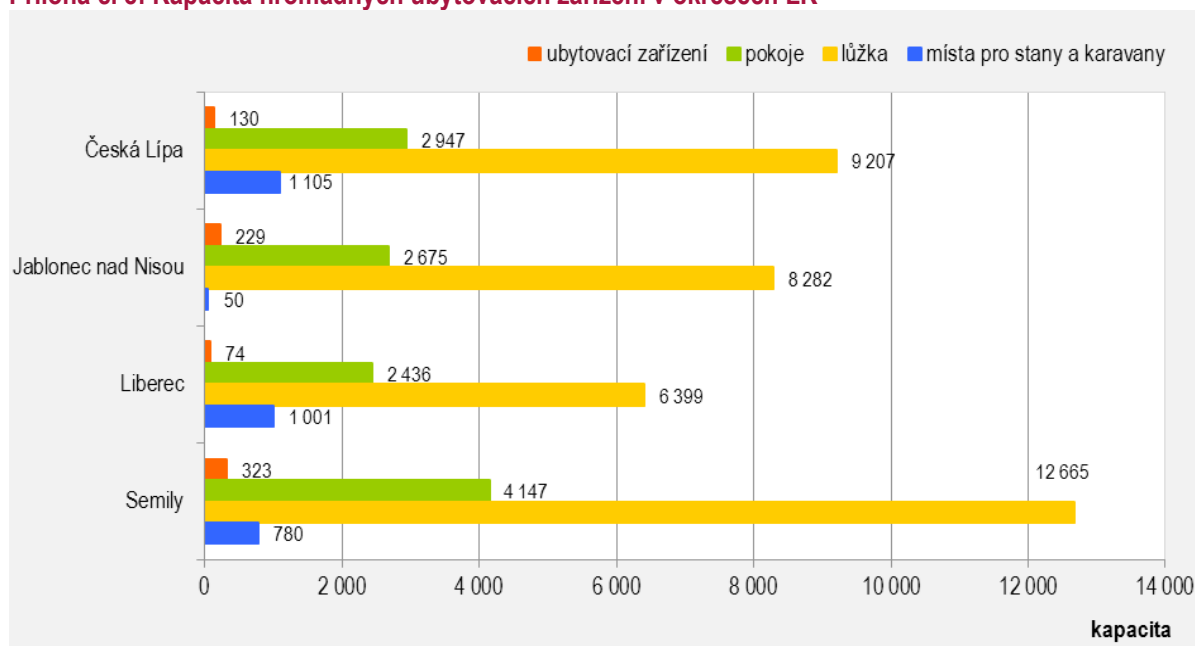
Pramen: ČSÚ, Ekonomické subjekty v Libereckém kraji a jeho okresech k 30. 6. 2012

Příloha č. 7: Bilance půdy LK

Pramen: Statistická ročenka Libereckého kraje 2010

Příloha č. 8: Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v okresech LK

Pramen: ČSÚ, Kapacity hromadných ubytovacích zařízení podle kategorie a území k 31.12.2011

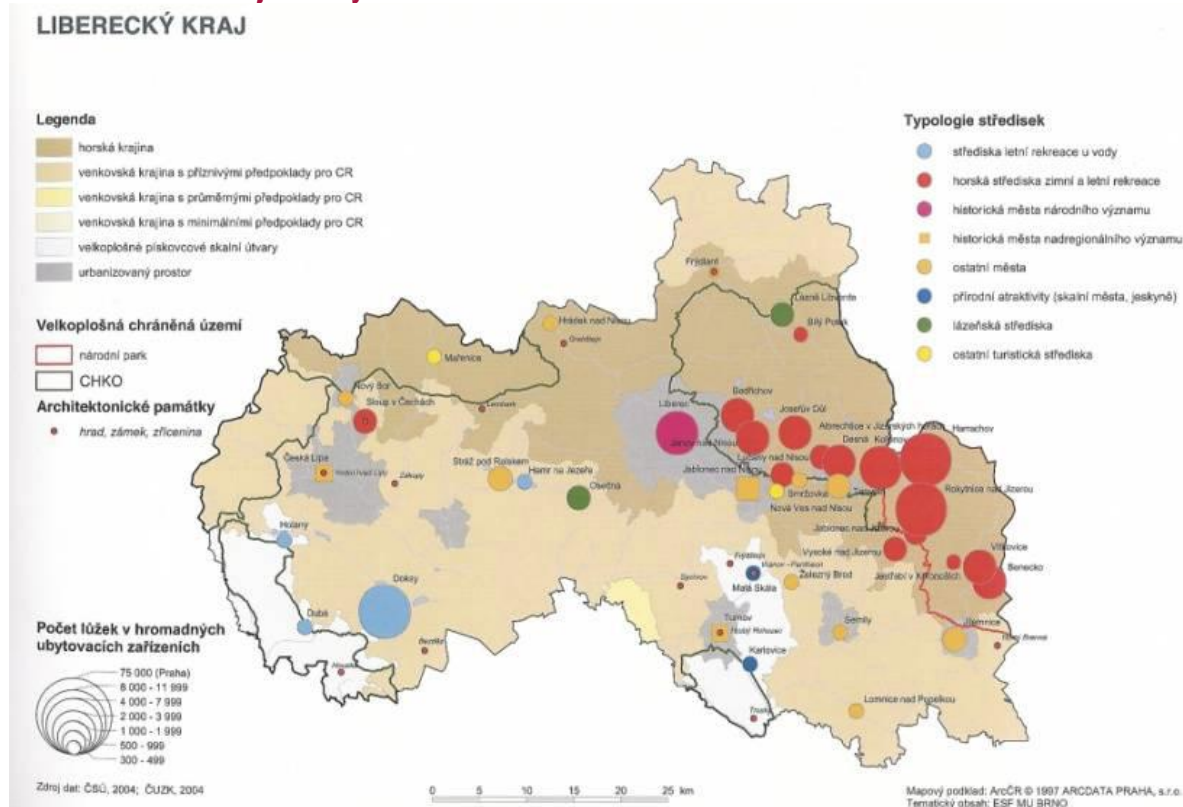
Příloha č. 9: Kapacita hromadných ubytovacích zařízení cestovního ruchu k 31.12.2011

Ukazatel	Liberecký kraj	Česká republika	Podíl kraje na ČR
Počet ubytovacích zařízení	756	7 657	9,87
Hotely a podobná ubytovací zařízení celkem	417	4 562	9,14
Podíl hotelů a podobných ubytovacích zařízení (%)	55,08	59,43	x
Počet lůžek celkem (v tis.)	36 553	461 434	7,92

Pramen: ČSÚ, Kapacity hromadných ubytovacích zařízení podle kategorie a území k 31.12.2011

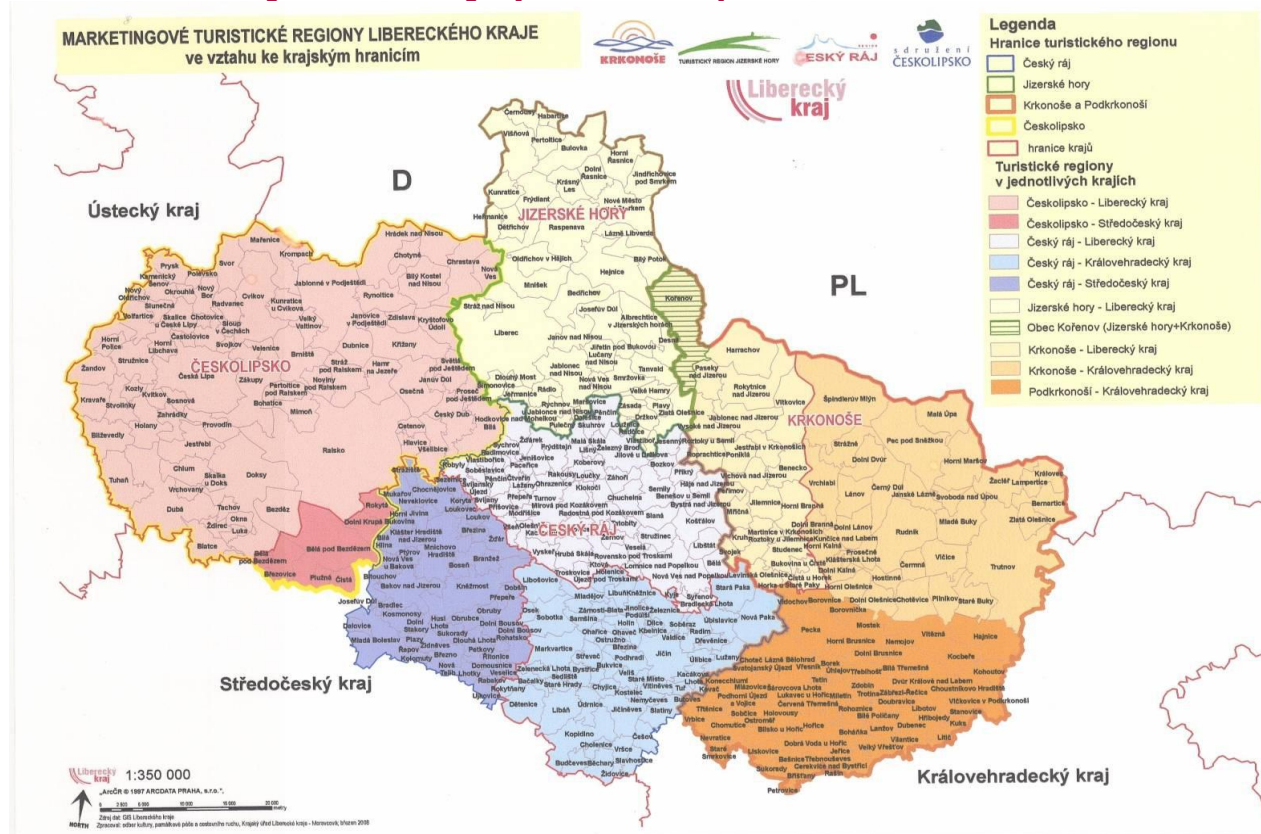

Příloha č. 10: Převládající formy cestovního ruchu v LK

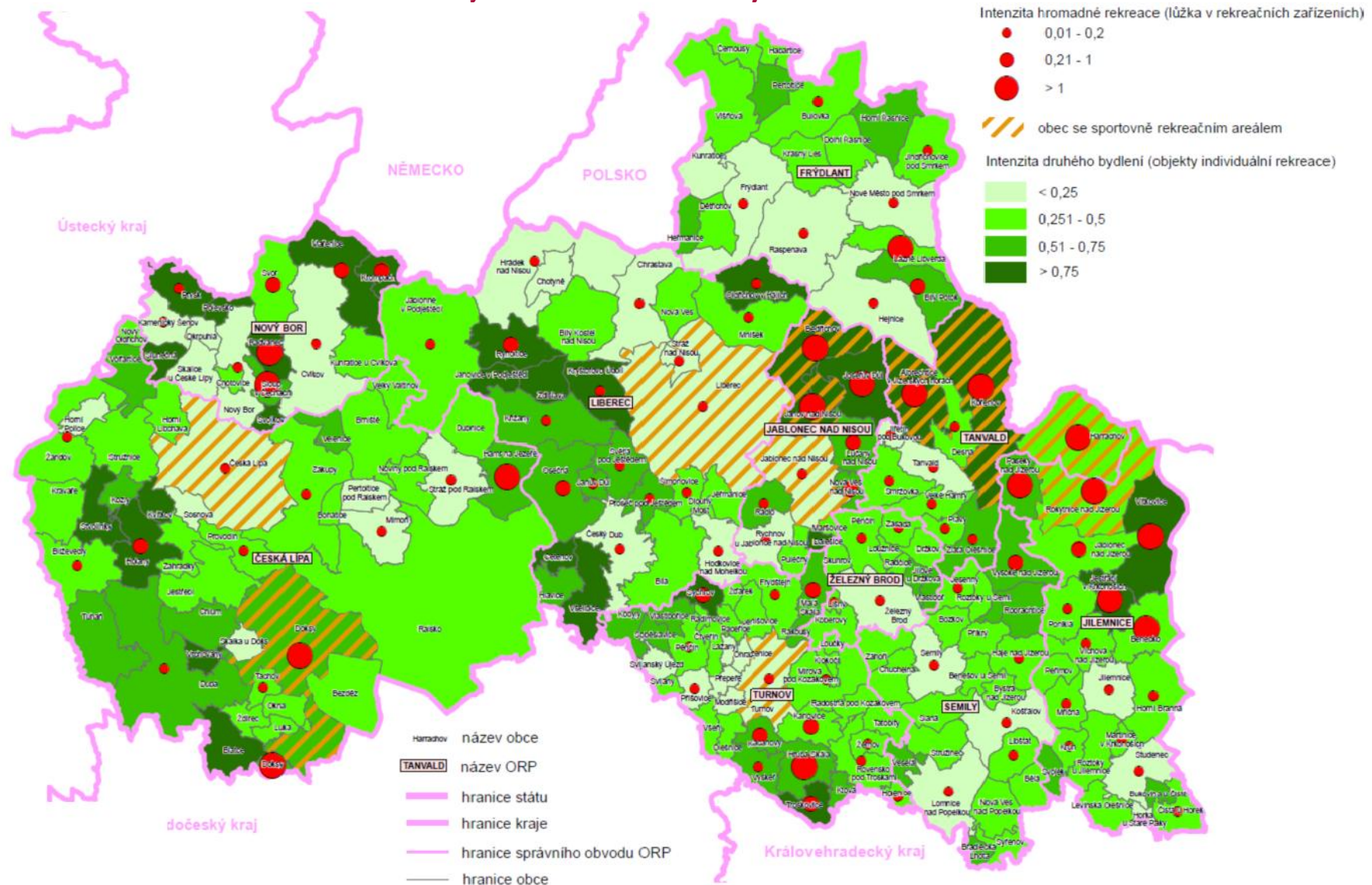
Pramen: Atlas Cestovního ruchu v ČR, 2006

Příloha č. 11: Marketingové turistické regiony Libereckého kraje

Pramen: odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu Krajského úřadu Libereckého kraje

Příloha č. 12: Intenzita hromadné rekreace a druhého bydlení v obcích Libereckého kraje

Pramen: Rozbor udržitelného rozvoje území kraje, Územně analytické podklady LK 2010

Příloha č. 13: Vývoj počtu obyvatel ve SO ORP LK a vývoj věkové struktury obyvatel LK za období 1995 – 2010

SO ORP – počet obyvatel	2001	2005	2010	
Česká Lípa	76 143	76 523	77 621	
Frýdlant	24 218	24 419	24 966	
Jablonec nad Nisou	52 956	53 297	54 799	
Jilemnice	22 962	22 750	22 552	
Liberec	133 380	134 309	140 426	
Nový Bor	25 939	26 069	26 657	
Semily	26 929	26 451	26 346	
Tanvald	22 044	21 843	21 905	
Turnov	30 853	31 333	32 271	
Železný Brod	11 972	12 008	12 399	
Liberecký kraj	429 121	429 031	439 942	
Liberecký kraj – věková struktura (%)	1995	2000	2005	2010
0-14 let	18,9	16,9	15,3	15,1
15-64 let	68,6	70,2	71,6	70,3
65 a více let	12,5	12,9	13,1	14,6
ČR – věková struktura (%)	1995	2000	2005	2010
0-14 let	18,3	16,2	14,7	14,4
15-64 let	68,4	69,9	71,4	70,2
65 a více let	13,3	13,9	14,2	15,6

Pramen: Statistická ročenka Libereckého kraje 2010

Příloha č. 14: Struktura vzdělanosti obyvatel v LK a ČR za období 1991 – 2011

Stupeň vzdělání (v %)	1991		2001		2011*	
	LK	ČR	LK	ČR	LK	ČR
Základní a bez vzdělání	35,7	33,5	24,3	23,5	19,1	18,0
Střední bez maturity	36,6	35,4	40,0	38,0	35,7	32,8
Úplné střední a vyšší odborné	21,9	22,9	27,0	28,4	29,7	30,9
Vysokoškolské	5,6	7,2	7,0	8,9	9,8	12,4
Nezjištěno	0,3	1,1	1,6	1,3	5,8	5,9

Pramen: SLDB 1991, 2001, 2011

* předběžné výsledky podle trvalého pobytu obyvatel

Příloha č. 15: Vývoj trhu práce a nezaměstnanosti v letech 2000 – 2010 v okresech LK

	Česká Lípa	Liberec	Jablonec nad Nisou	Semily	Liberecký kraj	Česká republika
Uchazeči o práci 31. 12. 2000 (abs.)	3 719	2 180	5 727	2 390	14 016	457 369
Uchazeči o práci 31. 12. 2005 (abs.)	5 061	3 256	7 673	2 933	18 923	510 416
Uchazeči o práci 31. 12. 2010 (abs.)	6 937	9 799	4 962	3 955	25 653	561 551
Přírůstek 2000 – 2005 (abs.)	1 342	1 076	1 942	543	4 907	53 047
Přírůstek 2000 – 2010 (abs.)	3 218	7 619	-765	1 565	11 637	104 182
Přírůstek 2000 – 2005 (%)	36,08	49,35	33,91	22,72	35,01	11,60
Přírůstek 2000 – 2010 (%)	86,53	349,50	-13,36	65,48	83,03	22,78
Podíl nezaměstnaných 2010 (okres na kraji, kraj na ČR; v %)	27,04	38,20	19,34	15,42	4,57	x
Volná prac. místa 31. 12. 2000 (abs.)	704	556	1 426	963	3 649	52 060
Volná prac. místa 31. 12. 2005 (abs.)	420	457	1 216	332	2 425	52 164
Volná prac. místa 31. 12. 2010 (abs.)	393	708	142	174	1 417	30 803
Vývoj prac. míst 2000 – 2005 (abs.)	-284	-99	-210	-631	-252	104
Vývoj prac. míst 2000 – 2010 (abs.)	-311	152	-1 284	-789	-2 232	-21 257
Vývoj prac. míst 2000 – 2005 (%)	-40,34	-17,81	-14,73	-65,52	-9,41	0,20
Vývoj prac. míst 2000 – 2010 (%)	-44,18	27,34	-90,04	-81,93	-61,17	-40,83
Podíl volných míst 2010 (okres na kraji, kraj na ČR; v %)	27,73	49,96	10,02	12,28	4,60	x
Uchazeči na 1 místo, 31. 12. 2000	5,28	3,92	4,02	2,48	5,97	8,79
Uchazeči na 1 místo, 31. 12. 2005	12,05	7,12	6,31	8,83	7,80	9,78
Uchazeči na 1 místo, 31. 12. 2010	17,65	13,84	34,94	22,73	18,10	18,23
Míra nezaměstnanosti 2000 (%)*	6,70	4,91	7,29	6,10	6,44	8,78
Míra nezaměstnanosti 2005 (%)	8,02	6,56	8,23	7,41	7,73	8,88
Míra nezaměstnanosti 2010 (%)	12,38	10,12	10,02	9,65	10,54	9,57
Míra nezaměstnanosti 31.7.2012 (%)	11,1	9,4	8,5	9,0	9,6	8,3

Pramen: Statistická ročenka Libereckého kraje 2001, 2006 a 2011

Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí

Poznámka: * dle staré metodiky

Příloha č. 16: Průměrné hrubé měsíční mzdy v LK podle odvětví

	2000		2005		2010	
	Liberecký kraj	ČR	Liberecký kraj	ČR	Liberecký kraj	ČR
Celkem	12 119	12 918	16 182	17 827	20 739	23 123
Zemědělství, lesnictví, rybolov	9 952	11 092	13 211	14 560	16 407	17 693
Těžba a dobývání	x	16 601	21 807	22 156	27 109	30 256
Průmysl	12 724	14 915	18 233	20 686	23 021	23 324
Stavebnictví	13 121	12 509	16 521	16 547	19 820	22 048
Velkoobchod, maloobchod (vč. oprav)	11 401	12 471	14 266	16 711	16 682	21 227
Doprava a skladování	12 062	14 143	16 360	19 362	19 934	22 667
Vzdělávání	10 788	11 220	16 177	17 081	20 050	21 100
Zdravotnictví a sociální péče	11 326	11 422	15 943	16 670	21 332	22 235

Pramen: Statistická ročenka Libereckého kraje (2003, 2010), Statistická ročenka České republiky (2008, 2011)

Poznámka: pracovištní metoda (včetně podnikatelských subjektů do 20 zaměstnanců)

x – údaj není k dispozici

Příloha č. 17: Vývoj počtu škol a počtu žáků v LK v období 1995 – 2011

	1995/1996		2000/2001		2010/2011	
	počet škol	počet žáků	počet škol	počet žáků	počet škol	počet žáků
Mateřské školy	304	14 698	268	12 020	228	14 329
Základní školy	202	42 444	195	45 542	207	35 206
Gymnázia	16	4 745	13	4 733		
Střední odborné školy	53	x	40	7 594	53	20 376
Střední odborná učiliště	31	10 650	21	7 746		
Vyšší odborné školy	x	x	7	640	8	521
Vysoké školy	1	3 993	1	5 354	1	9 807

Pramen: Statistická ročenka Libereckého kraje 2010

Poznámka: x - údaj není k dispozici

Příloha č. 18: Počet míst v zařízeních sociální péče a počet potřebných osob, jimž byla poskytnuta sociální služba

Sociální služby poskytované ve vybraných zařízeních (stav k 31. 12.)	počet		počet míst	
	2005	2010	2005	2010
Domovy pro seniory	12	16	1148	916
Domovy – penziony pro důchodce	7	x	561	x
Domy s pečovatelskou službou	42	81	1403	2331
Domovy pro osoby se zdravotním postižením	x	13	x	354
Dětské domovy	10	x	462	x
Denní stacionáře	x	10	x	141
Týdenní stacionáře	x	4	x	84
Ostatní sociální zařízení	5	87	64	995

Počet sociálně potřebných osob, jimž byla poskytnuta sociální služba:	počet			
	2007	2008	2009	2010
Pečovatelská služba	2817	5063	4527	5106
Osobní asistence	x	385	274	467
Tísňová péče	x	x	x	x
Odlehčovací služby	8	161	202	214
Centra denních služeb	8	251	182	141
Denní stacionáře	30	106	139	163

Pramen: Statistická ročenka Libereckého kraje 2010

Poznámka: x - údaj není k dispozici

Příloha č. 19: Přehled jednotlivých druhů kulturních a sportovních zařízení v LK v roce 2006

Kulturní zařízení		Sportovní zařízení	
Druh	Počet	Druh	Počet
Stálá kina a multikina	27	Koupaliště a bazény	88
Veřejné knihovny vč. poboček	254	z toho kryté bazény	24
Muzea	47	Hřiště	477
Galerie	14	Tělocvičny	268
Divadla	11	Stadiony vč. krytých	54
Přírodní amfiteátry	15	Zimní stadiony vč. krytých	13

Pramen: Statistická ročenka Libereckého kraje 2007

Příloha č. 20: Abecední přehled stávajících a navrhovaných hraničních propojení na území LK k 1.1. 2011

Název hraničního přechodu	Země	Druh	Specifikace
Černousy/Ves – Zgorzelec/Spytków	Polsko	silniční (do 3,5 t)	III/0353
Frydlant v Čechách – Zawidów	Polsko	železniční nákladní	žel. tr. 037
Habartice – Zawidów	Polsko	silniční (do 12 t + BUS)	I/13
Harrachov – Jakuszyce	Polsko	silniční	I/10
Harrachov – Jakuszyce	Polsko	železniční osobní	žel. tr. 036
Hrádek nad Nisou – Kopaczów	Polsko	návrh – silniční	I/35
Hrádek nad Nisou – Porajów	Polsko	silniční (do 12 t + BUS)	I/35
Hrádek nad Nisou – Zittau	SRN	železniční	žel. 089
Kunratice – Bogatynia	Polsko	silniční (do 6 t + BUS)	III/03511
Nové Město pod Smrkem – Czerniawa Zdrój	Polsko	silniční (do 6 t + BUS)	II/291
Petrovice – Lückendorf	SRN	silniční (do 3,5 t + BUS)	II/270
Smědá – Witka	Polsko	návrh – říční	řeka
Srbská – Miloszów	Polsko	silniční (do 3,5 t + BUS)	III/2918

Poznámka 1: ve sloupci „Druh“ je údaj o druhu hraničního spojení (silniční, železniční, příp. návrh = návrh na zřízení nového hraničního spojení)

Poznámka 2: ve sloupci „Specifikace“ je údaj o pozemní komunikaci, která vede z české strany k hraničnímu přechodu (silnice třída/číslo, nebo údaj o železniční trati (žel. číslo)

Pramen: Analýza stavu dopravy na území LK (aktualizace 2010)

Příloha č. 21: Nejzatíženější úseky silnic I. – III. třídy v LK

Silnice	Sčítací úsek	1990	1995	2000	2005	2010	Změna 2010/2005
I/35	4-3216 Liberec - sjezd Košická - Aral	-	-	23 121	36 739	35 813	97,48
I/35	4-0246 Liberec - před tunelem (od Děčína)	9 295	20 191	25 707	34 128	33 583	98,40
I/35	4-0240 Liberec - Doubí	7 371	10 258	16 028	23 247	22 799	98,07
I/65	4-1302 Jablonec nad Nisou - Pražská ul.	10 032	13 428	16 450	22 952	13 842	60,31
R 10	5-4380 Ohrazenice	7 214	11 241	15 500	21 799	17 805	81,68
R 35	4-0230 Hodkovice n. M. - Rádelský Mlýn	10 430	13 847	21 697	18 538	23 546	127,01
II/283	5-0312 Turnov, nám. Českého ráje	-	-	15 165	18 137	12 062	66,50
I/35	4-0250 Stráž nad Nisou	7 526	11 553	14 788	18 040	17 083	94,70
I/9	4-1150 Česká Lípa - Pihel	8 413	12 122	14 587	15 819	13 347	84,37
R 10	4-0140 Svijany	6 658	10 256	12 859	16 527	18 492	111,89
I/35	5-0314 Turnov, průtah	-	9 515	12 487	16 430	17 742	107,99
I/9	4-1144 Česká Lípa	8 201	9 812	12 398	13 624	10 834	79,52
I/9 + I/13	4-0330 Nový Bor - Svor	8 312	9 715	11 338	12 352	11 257	91,14
I/9	4-1140 Česká Lípa - Sosnová	6 896	8 723	10 340	11 805	10 222	86,59
III/2784	4-0256 Liberec, České mládeže	3 298	5 190	9 557	17 982	13 067	72,67
I/13	4-0320 Cvikov	5 006	7 987	9 540	10 704	9 746	91,05
I/13	4-0280 Rozkoš	5 997	7 549	8 529	10 597	9 245	87,24
I/16	5-1207 Horka u Staré Paky	4 072	6 229	8 512	9 583	7 699	80,34
I/38	4-1084 Doksy	3 821	5 368	8 385	9 283	8 023	86,43
I/13	4-1340 Mníšek	4 238	5 408	8 382	10 288	9 558	92,90
II/262	4-1230 Česká Lípa - Dobranov	4 500	5 857	8 071	8 384	7 541	89,95
I/35	4-0270 Bílý Kostel nad Nisou	6 529	7 117	7 966	11 037	14 371	130,21
I/13	4-0351 Kamenický Šenov	3 747	4 569	7 252	5 952	5 456	91,67
I/9	4-1130 Zahrádky	6 084	6 860	7 142	10 378	8 022	77,30
I/14	4-1324 Jablonec n. N., nám. B. Němcové	4 403	7 086	6 871	10 874	5 729	52,69
III/29024	4-1338 Liberec - Kunratice	2 242	4 698	6 871	9 701	9 414	97,04
I/14	5-0980 Jilemnice - Cutisin	3 248	4 534	5 821	6 468	6 387	98,75
III/2784	4-3224 Liberec - Vratislavice nad Nisou	3 298	3 566	6 825	7 161	4 675	65,28
I/14	4-1530 Jablonec n. Nisou - Proseč n. Nisou	4 606	5 228	6 796	7 023	3 894	55,45
II/293	5-4750 Horka u Staré Paky	3 402	4 777	6 618	9 154	6 383	69,73
I/65	4-1540 Rychnov u Jablonce nad Nisou	4 186	5 415	6 546	10 554	8 006	75,86
I/14	4-1310 Smržovka	5 122	7 120	6 247	7 832	4 950	63,20
II/268	4-1240 Zákupy - Mimoň	4 763	4 615	5 938	6 561	6 407	97,65
I/9	4-1168 Šébr	4 004	5 156	5 845	6 592	5 679	86,15

Pramen: Analýza stavu dopravy na území LK (aktualizace 2006 a 2011)

Příloha č. 22: Celkové počty evidovaných druhů vozidel v LK v letech 1997 – 2010

Evidovaná vozidla	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Osobní automobily	150 523	160 522	160 140	169 316	193 292	188 310	186 455	188 478
Nákladní automobily	12 310	11 975	15 281	17 069	20 337	20 601	22 014	21 529
Speciální automobily	2 039	2 208	2 303	2 645	3 772	2 557	1 908	1 935
Autobusy	1 114	1 087	1 006	907	1 172	873	899	976
Motocykly	14 328	24 848	25 639	29 888	32 119	33 694	34 539	33 348
Malé motocykly	12 424	5 532	4 715	5 202	5 391	5 336	5 427	5 642
Traktory	4 744	6 892	6 942	7 292	6 425	9 976	9 086	12 406
Přívěsy za nákladní automobily	5 533	3 912	4 144	3 559	4 720	3 175	3 221	3 304
Přívěsy za traktory	3 567	18 892	18 850	19 674	20 976	19 436	19 649	19 982
Celkem	208 585	235 664	241 025	257 558	290 211	285 966	285 207	289 610

Pramen: Analýza stavu dopravy na území Libereckého kraje (2004–2011)

Příloha č. 23: Celkové emise hlavních znečišťujících látek ze stacionárních zdrojů v LK (kt.rok⁻¹)

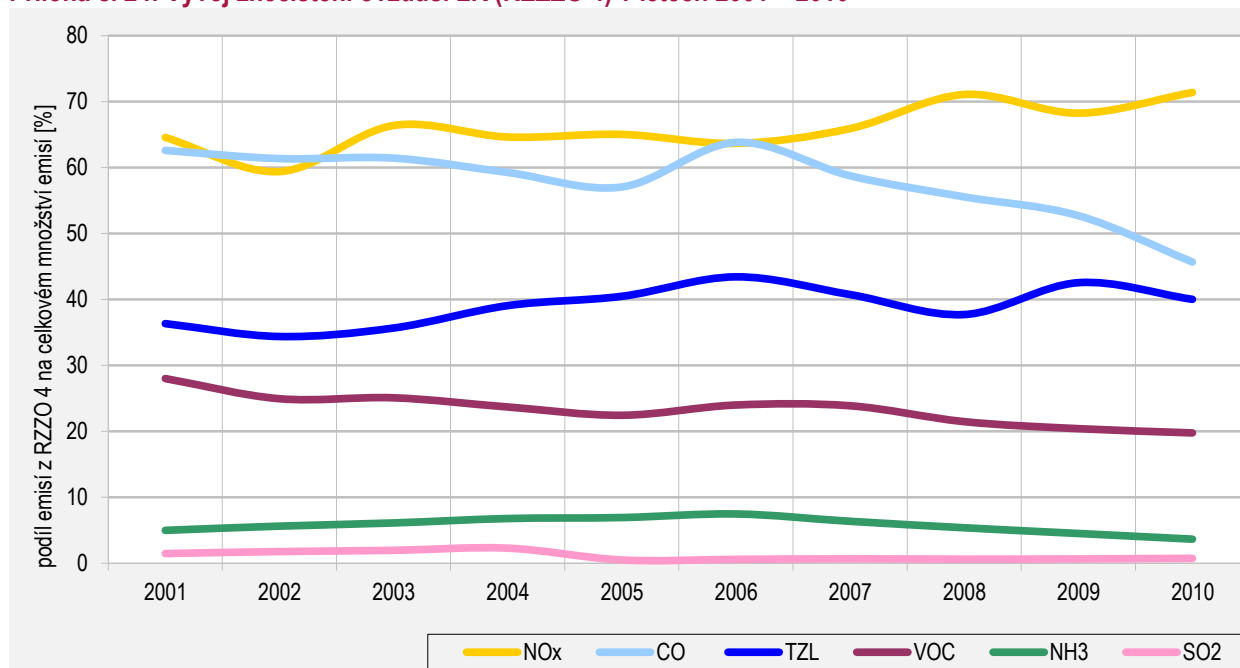
REZZO		Tuhé látky			SO ₂			NO _x		
		1995	2005	2010	1995	2005	2010	1995	2005	2010
Emise celkem	1-3	6,974	1,238	1,299	16,038	3,693	2,422	4,465	1,974	1,161
Velké zdroje	1	1,861	0,162	0,056	8,8345	1,629	0,405	2,977	1,215	0,647
Střední zdroje	2	2,776	0,162	0,082	2,783	0,311	0,182	0,581	0,2	0,144
Malé zdroje	3	2,337	0,914	1,161	4,421	1,753	1,834	0,907	0,56	0,369

REZZO		CO			VOC		
		1995	2005	2010	1995	2005	2010
Emise celkem	1-3	18,304	5,865	5,955	4,131	5,337	4,737
Velké zdroje	1	2,316	0,385	0,210	0,472	0,497	0,423
Střední zdroje	2	3,115	0,275	0,180	0,794	0,153	0,123
Malé zdroje	3	12,874	5,204	5,565	2,865	4,687	4,191

Pramen: ČHMÚ, Emisní bilance České republiky 1995, 2005, 2010

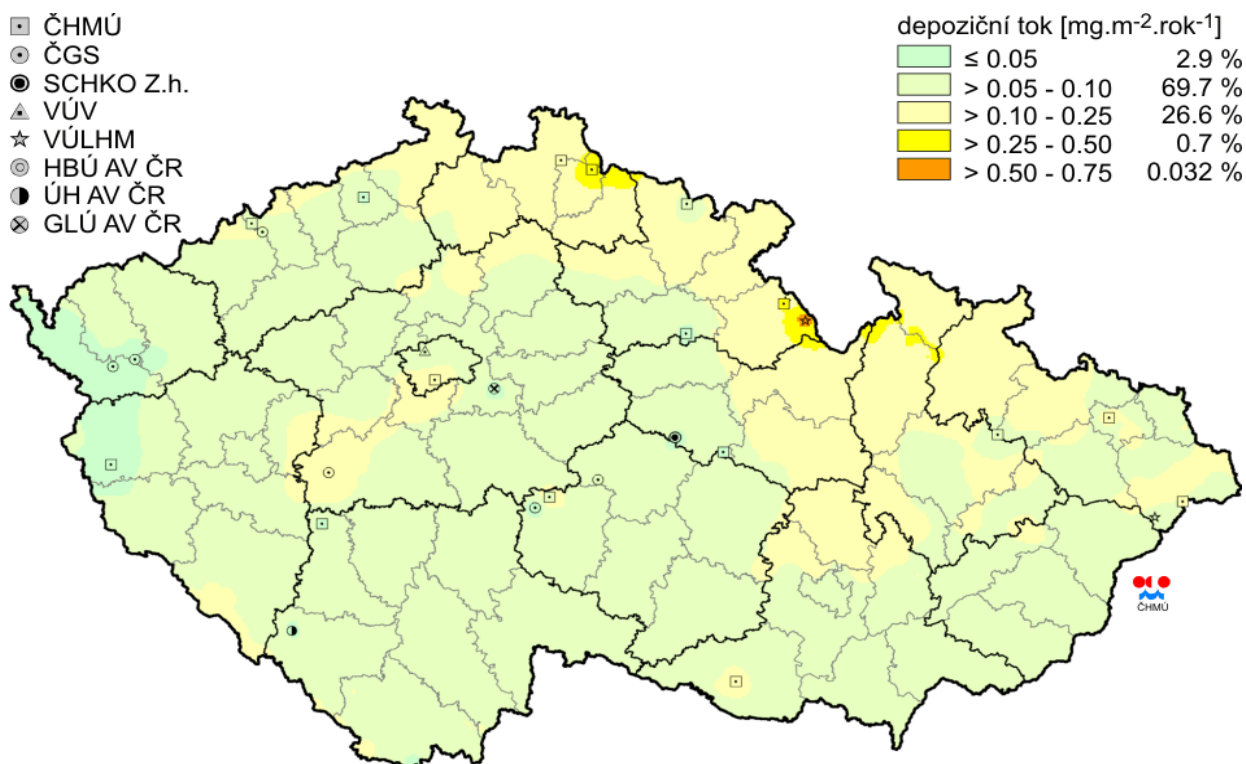
Poznámka: Vykazování emisí uhlovodíků (CxHy) je od r. 2002 nahrazeno vykazováním emisí těkavých organických látek (VOC). Emisní bilance VOC však není prováděna pouze z podkladů REZZO 1 – 4, ale zahrnuje také bilanci emisí z používání rozpouštědel a nátěrových hmot u zdrojů, které nejsou v REZZO sledovány (venkovní použití, spotřeba v domácnostech apod.).

Příloha č. 24: Vývoj znečištění ovzduší LK (REZZO 4) v letech 2001 – 2010

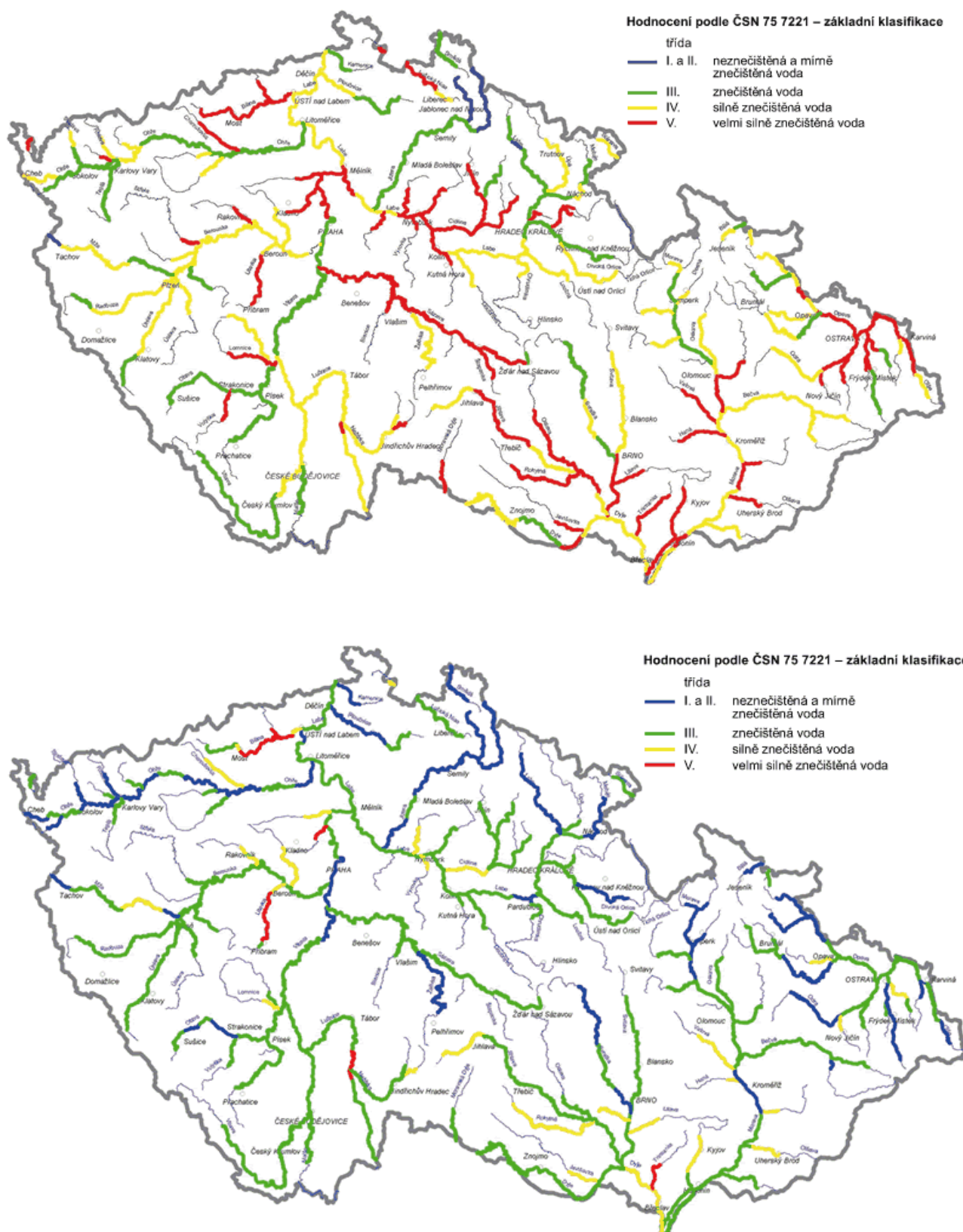
Pramen: ČHMÚ, Emisní bilance České republiky 2001-2010

Příloha č. 25: Pole mokré roční deponice kadmenných iontů v ČR v roce 2010

Pramen: ČHMÚ, Znečištění ovzduší na území České republiky v roce 2010

Příloha č. 26: Jakost vody v tocích ČR v letech 1991 – 1992 a 2008 – 2009

Pramen: Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.Masaryka

Příloha č. 27: Zvláště chráněná území v LK, stav k 31.12. 2010

Kategorie		Celkem (počet)	Rozloha (ha)	Podíl na celkové rozloze kraje (%)
Národní park	NP	1	11 676	3,69
Chráněná krajinná oblast	CHKO	5	84 930	26,85
Národní přírodní rezervace	NPR	7	2 626	0,83
Národní přírodní památka	NPP	8	259	0,08
Přírodní rezervace	PR	36	1 795	0,57
Přírodní památka	PP	59	1 440	0,46
Ptačí oblast	PO	3	34 124	10,79
Přírodní park		3	14 145	4,47
Celkem		122	150 995	47,66

Pramen: Statistická ročenka Libereckého kraje 2011

Příloha č. 28: Vývoj počtu obyvatel ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností

Kraj, správní obvody	Počet obcí	Výměra (ha)	Počet obyvatel (sčítání lidu)				
			1970	1980	1991	2001	2011*
Liberecký kraj	216	316 300	381 626	411 209	425 120	428 184	439 262
Česká Lípa	41	86 194	51 353	60 174	73 053	75 758	76 847
Frydlant	18	34 902	23 773	24 414	23 555	24 285	24 921
Jablonec nad Nisou	11	14 232	46 198	50 799	53 177	53 119	54 697
Jilemnice	21	27 860	23 270	23 603	23 009	22 973	22 590
Liberec	29	58 835	120 406	132 035	135 095	134 131	140 925
Nový Bor	16	20 090	23 193	25 216	25 114	25 963	26 582
Semily	22	23 008	28 241	27 606	27 403	26 961	26 323
Tanvald	10	19 065	21 326	22 155	21 707	22 086	21 586
Turnov	37	24 708	31 316	31 824	30 718	30 900	32 438
Železný Brod	11	7 404	12 550	13 383	12 289	12 008	12 353

Pramen: SLDB 1970, 1980, 1991, 2001, 2011

* předběžné výsledky podle trvalého bydlíště obyvatel

Příloha č. 29: Členění LK podle obcí s rozšířenou působností a pověřených obecních úřadů

ORP	Obvod POÚ	Obce ve spádovém území
Nový Bor	Novoborsko	Nový Bor, Chotovice, Kamenický Šenov, Nový Oldřichov, Okrouhlá, Polevsko, Prysk, Radvanec, Skalice u České Lípy, Sloup v Čechách, Slunečná, Svojkov
	Cvikovsko	Cvikov, Krompach, Kunratice u Cvikova, Mařenice, Svor
Česká Lípa	Českolipsko	Česká Lípa, Blíževedly, Bohatice, Holany, Horní Libchava, Horní Police, Jestřebí, Kozly, Kravaře, Kvítkov, Provodín, Sosnová, Stružnice, Stvolínky, Velenice, Volfartice, Zahrádky, Zákupy, Žandov
	Doksko	Doksy, Bezděz, Blatce, Dubá, Chlum, Luka, Okna, Skalka u Doks, Tachov, Tuhaň, Vrchovany, Ždírec
	Mimoňsko	Mimoň, Brniště, Dubnice, Hamr na Jezeře, Noviny pod Ralskem, Pertoltice pod Ralskem, Ralsko, Stráž pod Ralskem, Velký Valtínov
Liberec	Liberecko	Liberec, Dlouhý Most, Jeřmanice, Stráž nad Nisou, Šimonovice
	Chrastavsko	Chrastava, Bílý Kostel nad Nisou, Kryštofovo Údolí, Mníšek, Nová Ves, Oldřichov v Hájích
	Hrádecko	Hrádek nad Nisou, Chotyně, Rynoltice
	Českokubsko	Český Dub, Bílá, Cetenov, Hlavice, Janův Důl, Kobyly, Křížany, Osečná, Pěncín, Proseč pod Ještědem, Soběslavice, Světlá pod Ještědem, Svijanský Újezd, Všelíbice, Zdislava
	Jablonné v Podještědí	Jablonné v Podještědí, Janovice v Podještědí,
Frydlant	Hodkovicko	Hodkovice nad Mohelkou, Čtverín, Lažany, Paceřice, Příšovice, Radimovice, Svijany, Sychrov, Vlastibořice, Žďárek
	Frydlantsko	Frydlant v Čechách, Bílý Potok, Bulovka, Černousy, Dětrichov, Dolní Řasnice, Habartice, Hejnice, Heřmanice, Horní Řasnice, Krásný Les, Kunratice, Pertoltice, Raspenava, Višňová
Novoměstsko	Nové Město pod Smrkem, Jindřichovice pod Smrkem, Lázně Libverda	
	Jablonecko	Jablonec nad Nisou, Bedřichov, Dalešice, Frýdštejn, Janov nad Nisou, Jenišovice, Josefův Důl, Lučany nad Nisou, Maršovice, Nová Ves nad Nisou, Pulečny, Rádlo, Rychnov u Jablonce nad Nisou
Tanvald	Tanvaldsko	Tanvald, Albrechtice, Desná, Jiřetín pod Bukovou, Kořenov, Plavy, Smržovka, Velké Hamry, Zlatá Olešnice
Železný Brod	Železnobrodsko	Železný Brod, Držkov, Jílové u Držkova, Koberovy, Lišný, Loužnice, Malá Skála, Pěncín, Radčice, Skuhrov, Vlastiboř, Zásada
Turnov	Turnovsko	Turnov, Hrubá Skála, Kacanovy, Karlovice, Klokočí, Ktová, Loučky, Mírová p. Kozákovem, Modřišice, Ohrazenice, Olešnice, Přepere, Radostná pod Kozákovem, Rakousy, Rovensko pod Troskami, Troskovice, Všeň, Vyskeř, Žernov
Semily	Semilsko	Semily, Benešov u Semil, Bozkov, Bystrá nad Jizerou, Háje nad Jizerou, Chuchelna, Jesenný, Příkrý, Roztoky u Semil, Slaná, Záhoří
	Lomnicko	Lomnice nad Popelkou, Bělá, Bradlecká Lhota, Holenice, Košťálov, Libštát, Nová Ves n. P., Stružinec, Syřenov, Tatobity, Veselá
Jilemnice	Jilemnicko	Jilemnice, Benecko, Bukovina u Čisté, Čistá u Horek, Horka u Staré Paky, Horní Branná, Jestřabí v Krkonoších, Kruh, Levínská Olešnice, Martinice v Krkonoších, Mříčná, Peřimov, Poniklá, Roztoky u Jilemnice, Studenec, Svojek, Víchová nad Jizerou, Vítkovice
	Rokytnicko	Rokytnice nad Jizerou, Harrachov, Jablonec nad Jizerou, Paseky n. Jizerou, Roprachtice, Vysoké nad Jizerou

Poznámka: Územní jednotky a zdroje jsou do jisté míry orientační. Základní územní jednotkou pro hodnocení naplňování SR LK je kraj. Za kraj jsou dostupné a smysluplné všechny indikátory, liší se však náročnost jejich získání. Většinu indikátorů lze zjistit ze statistických publikací, získání některých údajů je založeno na kontaktování příslušné instituce a na vlastním zpracování získaných podkladů. U dat prostorového typu je vhodné hodnotit stav v menších územních jednotkách (ORP), pokud jsou data za kraj získána součtem dat za obce, je možné, zejména s využitím grafických prostředků, hodnotit indikátory až do úrovně obcí. Pod pojmem „krajský registr“ je myšleno, že kraj data má k dispozici, resp. by je měl být schopen získat a vytvořit evidenci, a že je může upravit do podoby vhodné pro hodnocení vývoje.

Zdroje dat identifikují subjekty, které mají potřebná data k dispozici. V případě několika indikátorů však může jít o data primární či roztržštěná vyžadující aktivní přístup krajského úřadu a navázání spolupráce se zmiňovanými subjekty.

16.2. Mapové přílohy

Seznam mapových příloh

- Mapová příloha č. 1: Obecná geografie
- Mapová příloha č. 2: Sídelní struktura
- Mapová příloha č. 3: Správní členění
- Mapová příloha č. 4: Ekonomická aktivita
- Mapová příloha č. 5: Podnikatelská aktivita
- Mapová příloha č. 6: Rajonizace cestovního ruchu
- Mapová příloha č. 7: Přírůstek počtu obyvatel
- Mapová příloha č. 8: Vzdělanostní struktura
- Mapová příloha č. 9: Nezaměstnanost
- Mapová příloha č. 10: Zdravotnictví
- Mapová příloha č. 11: Dopravní síť
- Mapová příloha č. 12: Technická infrastruktura
- Mapová příloha č. 13: Ochrana přírody a krajiny
- Mapová příloha č. 14: Mikroregiony
- Mapová příloha č. 15: Místní akční skupiny
- Mapová příloha č. 16: Územně plánovací dokumentace
- Mapová příloha č. 17: Socioekonomické rozvojové osy a oblasti
- Mapová příloha č. 18: Partnerské regiony
- Mapová příloha č. 19: Hospodářsky slabé oblasti
- Mapová příloha č. 20: Vymezení venkovského prostoru dle Zásad územního rozvoje LK